

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYE'DE KORUYUCU AİLE HİZMETİNİN
ETKİNLİĞİNİN ARTTIRILMASINA YÖNELİK ÇÖZÜM
ÖNERİLERİ:
TÜRKİYE VE HOLLANDA KARŞILAŞTIRMASI**

**HAZIRLAYAN: TUĞBA KOÇ
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

**DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr.GÜLTEN UÇAN**

MANİSA - 2016

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYE’DE KORUYUCU AİLE HİZMETİNİN
ETKİNLİĞİNİN ARTTIRILMASINA YÖNELİK ÇÖZÜM
ÖNERİLERİ:
TÜRKİYE VE HOLLANDA KARŞILAŞTIRMASI**

**HAZIRLAYAN: TUĞBA KOÇ
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

**DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr.GÜLTEN UÇAN**

MANİSA - 2016

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından, veritoplanması ve yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmayla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim.

Tuğba KOÇ

..... / / 2016

TEŞEKKÜR

“Türkiye’de Koruyucu Aile Hizmetinin Etkinliğinin Arttırılmasına Yönelik Çözüm Önerileri: Türkiye ve Hollanda Karşılaştırması” adlı çalışmamın planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda ilgi ve desteğini esirgemeyen, her zaman bana karşı hoşgörü ve sabırlı olan değerli hocam ve tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Gülten UÇAN’a,

Çalışmamın Türkiye ve Hollanda’daki uygulama aşamasında görüşme yapılacak kişilere ulaşmamı sağlayan ve yardımlarını esirgemeyen Denizli Koruyucu Aile Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Ayfer DOĞAN, Beyyine ODABAŞ ve Asuman BAYRAKTAR’a,

Çalışmamın başlangıcından bitimine kadar kıymetli bilgilerinizi tecrübelerini paylaşan meslektaşlarım Halit KARABULUT ve ÖMER YILMAZ’a,

Çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen ve bana her türlü desteği gösteren eşim Ahmet KOÇ, annem Vesile ÖZEN ve babam Tuncay ÖZEN’e teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vii
1. ÖZET.....	1
2. SUMMARY	2
3. GİRİŞ	3
4. GENEL BİLGİLER.....	5
4.1.SOSYAL POLİTİKALAR VE ÇOCUK KORUMA SİSTEMLERİ.....	6
4.1.1. Sosyal Politika	6
4.1.2. Sosyal Politika Ve Sosyal Hizmet	8
4.1.3. Sosyal Politika Ve Çocuk Koruma Sistemi	9
4.1.4. Sosyal Refah Ve Çocuk Refahı	10
4.1.5. Çocuk Refahı Alanı Ve Sosyal Hizmet	11
4.2. KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUK.....	13
4.2.1. Yasalarda Korunmaya Muhtaç Çocuk	14
4.2.2. Tarihsel Süreçte Korunmaya Muhtaç Çocuk.....	16
4.2.3. İlk Çocuk Rehabilitasyon Merkezi: Niş Çocuk Islahhaneleri	17
4.2.4. Eğitim Ve Bakım Kurumu: Darüşşafaka, Darülaceze, Darülhayr, Darüleytam, Himayei- Etfal.....	17
4.3. KORUYUCU AİLE HİZMETİ.....	22
4.3.1. Koruyucu Aile Hizmetinin Etkinliği Konusunda Yapılan Çalışmalar	23
4.3.2. Türkiye Ve Hollanda'da Koruyucu Aile Hizmeti.....	26
4.3.2.1. Türkiye'de koruyucu aile hizmeti.....	26
4.3.2.1.1. Koruyucu aile olma koşulları	26
4.3.2.1.2. Koruyucu aile modelleri	28
4.3.2.1.2.1. Akraba veya yakın çevre koruyucu aile.....	28
4.3.2.1.2.2. Geçici koruyucu aile	28
4.3.2.1.2.3. Süreli koruyucu aile	29
4.3.2.1.2.4. Uzmanlaşmış koruyucu aile.....	29
4.3.2.1.3. Türkiye'de koruyucu aile olmak için başvuru süreci.....	29
4.3.2.1.4. Koruyucu aile hizmetinden yararlanacak çocuğun tespiti.....	30

4.3.2.1.5. Koruyucu aile ile korunmaya muhtaç çocuğun eşleştirilmesi.....	30
4.3.2.1.6. Korunmaya muhtaç çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirilmesi	31
4.3.2.1.7. Koruyucu aile yanındaki çocuğun eğitimi.....	32
4.3.2.1.8. İzleme esasları	32
4.3.2.1.9. Koruyucu aile statüsünün iptali	35
4.3.2.2. Hollanda’da koruyucu aile hizmeti	35
4.3.2.2.1. Koruyucu aile olma koşulları	35
4.3.2.2.2. Hollanda’daki koruyucu aile modelleri	36
4.3.2.2.3. Başvuru.....	37
4.3.2.2.4. Ön hazırlık ve seçilme süreci	38
4.3.2.2.5. Eşleştirme (Matching)	40
4.3.2.2.6. Yerleştirme	42
4.3.2.2.7. Çocuğun İzlenmesi	42
4.3.2.2.8. Koruyucu aile statüsünün iptali	42
4.3.2.2.9. Engelleme hakkı (Blokaderecht)	43
4.3.2.2.10. Hollanda’da korunmaya muhtaç çocuklara hizmet veren kurum ve kuruluşlar	44
4.3.2.2.11. Çocuklara karşı kötü muamele bildirme ve tavsiye merkezi (AMK)	46
4.3.2.2.12. Gençlik ve Çocuk Bakımı Kurumu/BJZ <i>Raad voor kinderbescherming</i>	46
4.3.2.3. Koruyucu aile ödenekleri	47
4.3.2.3.1. Türkiye’de koruyucu ailelere yapılan ödeme	48
4.3.2.3.2. Hollanda ‘da koruyucu aile ödeme miktarları	49
4.3.2.4. Koruyucu ailenin benzer bakım türlerinden farkı	49
4.3.2.4.1. Süt evlat	50
4.3.2.4.2. Besleme	50
4.3.2.4.3. Gönüllü aile	50
4.3.2.4.4. Manevi evlat	50
4.3.2.4.5. Evlat edinme	51
4.3.2.4.6. Kurum bakımı.....	52
4.4. SOSYAL HİZMETTE KORUYUCU ÖNLEYİCİ YAKLAŞIMLAR	52

5. YÖNTEM	57
5.1. ÖRNEKLEM	57
5.2. VERİ TOPLAMA TEKNİĞİ	58
5.3. ANALİZ YÖNTEMİ	60
6. BULGULAR	61
6.1. SOSYO-DEMOGRAFİK BULGULAR	61
6.2. KORUYUCU AİLELER AÇISINDAN KORUYUCU AİLE SİSTEMİ ...	62
6.3. KORUYUCU AİLE SAYISINI ARTIRMAK	63
6.3.1. Koruyucu Aile Sistemi Hakkında Bilgi Sahibi Olma.....	63
6.3.1.1. Sosyal öğrenme	64
6.3.1.2. Tanıtım programları	64
6.3.1.3. Sivil toplum kuruluşları ve medya	65
6.3.2. Koruyucu Aile Olma Arzusunun Kaynağı.....	68
6.3.2.1. Milli kimliğe “sahip çıkma” arzusu (Türk kökenli çocukları sahiplenme)	68
6.3.2.2. Biyolojik çocuğa sahip olamama	69
6.3.2.3. Sosyal sorumluluk bilinci.....	70
6.3.2.4. Evlat edinme isteği	71
6.3.2.4.1. Evlat edinme koşullarını taşıyamama	71
6.3.2.4.2. Dini inancı nedeni ile evlat edinememe	72
6.3.2.5. Koruyucu aile hizmetinin sonuçlanma hızı.....	72
6.3.2.6. Koruyucu aile ödeneği	73
6.4. TÜRKİYE’DE KORUYUCU AİLE SİSTEMİNİN SORUNLARI	73
6.4.1. Koruyucu Aileler Açısından	75
6.4.1.1. Çevresel faktörler	75
6.4.1.1.1. Olumsuz tepkiler	75
6.4.1.1.2. Olumlu tepkiler.....	77
6.4.1.1.3. Okulda yaşanan ayrımcılık	77
6.4.1.1.4. Birim çalışanların sık sık değişmesi	78
6.4.1.1.5. İdarecilerin müdahalesi	79
6.4.1.1.6. Uygulamada mesleki farklılıktan kaynaklanan sorunlar	80
6.4.1.1.7. Sorun çözülmesinde uzman desteğinin yetersizliği.....	84
6.4.1.2. Koruyucu ailelerin talepleri.....	87

6.4.1.2.1. Çocuğun cinsiyeti ve yaşı.....	88
6.4.1.2.2. Çocuğun öyküsünü bilme isteği	88
6.4.1.2.3. Aile destek mekanizmaları	92
6.4.1.2.3.1. Eğitim.....	93
6.4.1.2.3.2. Kurum çalışan desteği.....	97
6.4.1.2.4. Çocuk bakım ücreti	102
6.4.1.2.5. Öz aileleri ile görüşme.....	104
6.4.1.2.6. Devlet politikası	114
6.4.2. Sosyal Hizmet Uzmanları Açısından Koruyucu Aile Hizmeti	114
6.4.2.1. Hizmetin yanlış tanıtılması	115
6.4.2.2. Süpervizyon	118
6.4.2.3. Kurum idarecileri	121
6.4.2.3.1. Sosyal hizmet alanında çalışanların “meslek elemanı” olmamaları	121
6.4.2.3.2. İdarecilerin sık değişmesi	122
6.4.2.4. Yasal düzenlemelerin yetersizliği	122
6.4.2.5. Vaka sayısı	126
6.4.2.6. Maddi sorunlar	127
6.4.3. Korunmaya Muhtaç Çocuk Açısından.....	127
6.4.3.1. Çocuğun bilgilendirilmesi.....	128
6.4.3.2. Çocuğun sosyo- kültürel özelliklerinin sürece etkisi	130
6.4.3.3. Ailenin süreçteki söz hakkı	136
6.4.3.4. Çocuğun öz ailesi ile görüşmesinden sonraki durumu.....	139
6.4.3.5. Benlik/ kimlik algısı	141
6.4.4. Koruyucu Aile Olmayan Kişiler Açısından.....	143
6.5. HOLLANDA VE TÜRKİYE’DE ARASINDA YASAL FARKLILIKLAR	150
6.6. SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI	152
6.7. KORUYUCU AİLE HİZMETİNİN TANITILMASI	153
7. TARTIŞMA	156
8. SONUÇ VE ÖNERİLER	158
KAYNAKLAR	167
EKLER	176

EK 1	176
EK 2	182
Koruyucu Aile Yönetmeliği.....	182
EK 3	204
Tablolar.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Koruyucu Aile Sayısını Artırmak	204
Türkiye’de Koruyucu Aile Sisteminin Sorunları	205
EK 4	206
Türnitin Raporu.....	206
Etik Kurul Onay.....	208
İzin Belgesi.....	209
ÖZGEÇMİŞ	210

KISALTMALAR LİSTESİ

AMK	:Advies- en Meld punt Kindermishandeling (Çocuklara Karşı Kötü Muamele Bildirme ve Tavsiye Merkezi)
ASPB	:Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
BJZ	: Bureau Jeugdzorg (Gençlik Bakım Merkezi
BMÇHS	: Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi
CÇHS	: Cenevre Çocuk Hakları Sözleşmesi
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
KAGEM	:Kadın Aile ve Gençlik Merkezi
KAY	:Koruyucu Aile Hizmeti Yönetmeliği
KMÇ	: Korunmaya Muhtaç Çocuk
KMÇK	:Korunmaya Muhtaç Çocuk Kanunu
OCK	:Orthopedagogisch Centrum Kennemerland
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SHU	:Sosyal Hizmet Uzmanı
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDV	:Türkiye Diyanet Vakfı
VGD	:Verklaring van geen Bezwaar (Hiçbir İtiraz Olmadığına Dair Belge)

Tezin Başlığı: Türkiye’de Koruyucu Aile Hizmetinin Etkinliğinin Arttırılmasına Yönelik Çözüm Önerileri: Türkiye ve Hollanda Karşılaştırması

Öğrencinin Adı: Tuğba KOÇ

Danışmanı: Yrd. Doç Dr. Gülten UÇAN

Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

1. ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı, ülkemizde koruyucu aile sisteminin geliştirilmesi gereken yönlerini, koruyucu aile sistemini başarılı bir şekilde uygulayan ülkelerden biri olan Hollanda ile karşılaştırarak tespit etmektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmanın birinci bölümünde Türkiye ve Hollanda’da yürürlükte olan koruyucu aile sistemleri yasal, kurumsal ve sosyal hizmet uygulaması boyutları ile betimlenmiştir. Çalışmanın ikinci bölümü Türkiye ve Hollanda’da yaşayan ve kartopu örnekleme yolu ile seçilmiş sosyal hizmet uzmanları ile koruyucu aile olan ve olmayan ailelerin sistemin işleyişine ilişkin görüşlerinden elde edilen nitel verilerin analizini içermektedir. Açık uçlu soruların başlangıç noktası olarak kullanıldığı görüşmelerde derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır.

Bulgular: Koruyucu aile hizmetinin, tarihsel gelişiminin, hukuki dayanaklarının ve etkinliğinin incelendiği bu çalışmada, çocuk koruma sisteminin ülkemizde ne düzeyde işletilebildiğini betimlemek mümkün olmuştur. Bu sayede koruyucu ailelerin ve sosyal hizmet uzmanlarının yaşadıkları sorunlar tespit edilerek Hollanda ve Türkiye’de koruyucu aile sisteminin nasıl işlediğine ilişkin birer resim çizilmiş ve karşılaştırılmıştır.

Sonuç: Hollanda’da uygulanmakta olan koruyucu aile modelinden yola çıkılarak Türkiye’de yürütülen çalışmaların eksik yönleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Koruyucu aile, korunmaya muhtaç çocuk, sosyal hizmet

Title: Proposed Solutions for Enhancing the Effectiveness of Foster Family Services in Turkey : Turkey - Netherlands

Student name: Tuğba KOÇ

Supervisor: Assistant Professor Gülten UÇAN

Department: Social Work Department

2. SUMMARY

Purpose: The purpose of this study is to determine developable aspects of foster family system in our country by comparing with Holland which is one of the countries applying foster family system in a successful way.

Material and Method: Current foster family systems of Turkey and Holland are described with dimensions of legal, corporate and social service application in the first section of study. The second section of study contains analysis of qualitative data obtained from system operation-related opinions of social service experts, foster families and non-foster families living in Turkey and Holland chosen via sampling. In-depth interview method was used in meetings where the open-ended questions are used for starting point.

Findings: In this study where historical development, legal basis and effectiveness of foster family service are examined, it became possible to describe at which level the foster family system can be operated in our country. In this way, the problems experienced by foster families and social service experts are determined and an image is drawn and compared regarding how foster family system is operated in Holland and Turkey.

Result: On the basis of foster family model applied in Holland, missing aspects of studies conducted in Turkey have been determined.

Keywords: Foster family, child in need of protection, social services

3. GİRİŞ

Ülkemizde yetiştikleri aile ortamından çeşitli nedenlerle mahrum kalan korunmaya muhtaç çocuklar, çoğunlukla kurum bakımına alınmaktadır. Çocuk koruma alanında yaklaşık altmış yıldır yapılan çalışmalar, kurumda yetişen çocukların aileleri yanında büyüyenler ile kıyaslandıklarında fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda gelişim bozuğu ve geriliği gösterdiğini ortaya koymaktadır (Smyke, Koga, Johnson, Fox, Marshall, Nelson, Zeanahand BEIP 2007; MacLean, 2003). Kurum bakımının çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri ilk olarak 1945 yılında Spitz tarafından gündeme getirilmiştir. Spitz (1997), Bowlby (1997) ve Goldfarb (1997) gibi araştırmacılar, kuruma çok küçük yaşta yerleştirilen çocuklarda gözlemlenen her türlü bilişsel, sosyal ve duygusal geriliğin ana sebebinin bu çocukların annelerinden veya birincil bakım vericilerinden ayrı kalmaları olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu araştırmacılara göre kurum bakımı altındaki çocuğun annesi ile duygusal ve güvenli bir bağ kuramayışı gelişim geriliğinin temel nedenidir. Sonuç olarak kurumlar, çocukların gelişimini engellenemeyen ve geri dönüşü olmayan bir şekilde uzun süreli ve olumsuz yönde etkilemektedir (Özdemir Nesrin ve ark. 2008).

Kurum bakımının olumsuz etkileri anlaşıldıktan sonra çocukların aile ortamında büyümelerini sağlayacak farklı hizmet modelleri geliştirilmiştir. Örneğin, kışla tipi yurtlar yerine çocukların daha fazla sorumluluk üstlenebilmelerini mümkün kılacak çocuk evleri açılmış ve bu hizmet modelinden yararlanan korunmaya muhtaç çocukların akademik başarılarında ve sosyalleşme yeteneklerinde artış olduğu gözlenmiştir. Ülkemizde kurum bakımı yerine tercih edilen çocuk evi hizmetinin olumlu yanlarına rağmen Başer ve Hacer tarafından yapılan çalışma ile birtakım sorunlar yaşandığı da tespit edilmiştir (Başer 2013). Örneğin,

- Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi yoğun iş temposu nedeni ile koordinasyon işlevini yerine getirme konusunda yetersiz kalmaktadır.
- Koordinasyon Merkezi ve Çocuk Evlerinde uzmanlaşmış kadrolu elemanlar yerine “geçici görev” şeklinde istihdam edilmiş personel çalıştırılmaktadır. Çocuklar ile personel arasında güven bağı kurulması zorlaşmaktadır.

- Çocuk Evlerinde, ev sorumlularının ve bakım elemanlarının genellikle kadın oluşu, çocukların baba yokluğu hissetmesine neden olmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde özellikle 0-12 yaş arası korumaya muhtaç çocuklar ailelerinden ayrıldıklarında kuruma hiç gitmeden doğrudan koruyucu aile yanına yerleştirilmektedir. ASPB, son dönemde koruyucu aile hizmetini yaygınlaştırmak için çalışmalara başlamış ancak koruyucu aile sayısı halen istenilen düzeye ulaştırılamamıştır. Ülkemizde ASPB, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün, 2015 Aralık istatistik verilerinde belirtilen kurum bakımında çocuk sayısı 12.667, koruyucu aile sayısı 3.797 ve koruyucu aile yanında bakımı sağlanan çocuk sayısı ise 4.615'dir (<http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data>, Erişim Tarihi:15.03.2016) .

Ülkemizde koruyucu aile sayısının artırılması için yapılması gerekenler, başarılı bir uygulama örneği incelenerek tespit edilebilir. Hollanda'da 2014 yılında 16.223 koruyucu aile tarafından 21.880 çocuğun gerek kısa süreli gerek uzun süreli bakımını üstlenilmiştir (Pleegzorg 2015). Bu varsayımdan hareketle “dünyada ilk resmi sosyal hizmet okulunu açan ülke” olan ve koruyucu aile hizmeti alanında örnek uygulamalara imza atan Hollanda ile Türkiye'nin koruyucu aile hizmetleri yasal düzenlemeler ve uygulama boyutları açısından karşılaştırılmıştır. Literatür taramasının ardından çalışmanın verileri, Hollanda ve Türkiye'de yaşayan üç ana evrenden kartopu örneklem yöntemi ile seçilerek toplanmıştır: Koruyucu aile hizmetinde en az 3 yıl süre çalışmış sosyal hizmet uzmanları, koruyucu aileler ve koruyucu aile olmayan ailelerden gönüllü olanlarla derinlemesine mülakat yolu ile yapılan görüşmeler ses kayıt cihazı yardımı ile kaydedilmiştir. Kayıtlar metne dönüştürüldükten sonra tematik içerik analizine tabi tutularak incelenmiştir.

4. GENEL BİLGİLER

Ülkemizde korunmaya muhtaç hale gelmiş çocukların bakımını devletin almış olduğu koruma tedbirleri ile sağlamaktadır. Bu tedbirler, kurum bakımı, evlat edinme ve koruyucu aile bakımındır.

Çocukların sağlıklı bir şekilde yetişmesi, toplumsal hayata uyum sağlayan, yararlı bireyler olmaları ancak aile ortamında sevgi ve ilgi ile büyümeleri ile mümkündür. Zaman içinde küçülen, zayıflayan ve parçalanan ailelerin tek başlarına çocuklarına bakmak ve korumak konusunda yeterli olamadıkları bilinmektedir (Uluç 1997, Karataş 2000). Bir çocuğun bakım ve korunma ihtiyacının öncelikle ailesi tarafından karşılanabilmesi için; sosyal politikalar ve yasal düzenlemeler çerçevesi içinde önlemler alınmalıdır. Tüm çabalara karşın çocuğun ailesinin yanında kalmasının mümkün olmadığı durumlarda aileye farklı bakım türleri seçenek olarak sunulmalı ve öncelik yine “aile yanında bakım”a verilmelidir. Koruyucu aile bakımı, bu çocuklar için en fazla tercih edilen yöntemdir. Çocuğun güvenliğinin sağlanmasında ailenin önemine inanan gelişmiş ülkeler, kurum bakımını en az seviyeye indirip, tüm ağırlığı iyi örgütlenmiş koruyucu aile bakımına vermişlerdir.

Türkiye’de koruyucu aile uygulaması 1949 yılından itibaren sürekli gündemde olan ve geliştirilmeye çalışılan bir hizmet modelidir. Ancak, tüm çabalara karşın, mevcut hizmetler içinde ağırlığı hep çok düşük düzeyde kalmıştır. ASPB Aralık 2015 verilerine göre kurum bakımı altında bulunan çocuk sayısı 12.667 (% 73,30) iken koruyucu aile yanında bakımı sağlanan çocuk sayısı 4.615’dir (%26,70). Gelişmiş ülkelerde ise bakıma muhtaç çocukların koruyucu ailelerin yanına yerleştirildiği görülmektedir. Örneğin, Amerika’da Eylül 2014 itibariyle koruyucu ailelerin bakım sorumluluğunu üstlendiği çocuk sayısı yaklaşık 415 bin kadardır. Bu çocukların %46’sı akrabası olmayan koruyucu aileler yanında kalırken %29’u yakın akrabalarını bakım ve koruması altındadır. Amerika’da korunmaya muhtaç çocukların sadece % 8’i kurumda % 6’sı ise grup evlerinde kalmaktadır (CB, ACYF, ACF & HHS 2014). İngiltere’de ise 2015 yılının Mart ayında sayısı 69,5 bini bulan bakıma muhtaç çocukların %75’i koruyucu ailelerin yanında yerleştirilmiş durumdadır (HCL 2015).

Koruyucu aile hizmetleri, ülkelerin sosyal politikaları gereğince yürüttükleri bakım modelleri çerçevesi içinde yapılandırılmaktadır. Toplum temelli çocuk bakım modellerinden olan aile yanında bakım sistemi, çocuk açısından yararı bilinmesine karşın ülkemizde halen yaygınlaştırılmamıştır. Aynı zamanda hakkında korunma kararı olmayan ancak ailesinin ihmal ve istismarına maruz kalan çocukların korunması konusunda da yasalar ve uygulama açısından eksiklikler bulunmaktadır (Yolcuoğlu 2009). Aile ve çocuk refahı alanlarında yürütülmekte olan sosyal hizmet uygulamalarını biçimlendiren ve ülkemizde halen yürürlükte olan çocuk koruma sistemi, sosyal refah ve sosyal hizmet politikaları açısından aşağıda kısaca özetlenmektedir.

4.1. SOSYAL POLİTİKALAR VE ÇOCUK KORUMA SİSTEMLERİ

4.1.1. Sosyal Politika

Sosyal politika, geniş anlamıyla devletin vatandaşlarının refahı için yürüttüğü uygulamaların tümünü ifade eder. Ersöz, sosyal politikayı “hizmet ve gelir sağlamak suretiyle vatandaşlarının refahına doğrudan tesir eden hükümet politikaları” şeklinde tanımlamaktadır. İnsan yaşamının ayrılmaz bir parçası ve sosyal refahın gerçekleşmesinde en önemli araç olan sosyal politika genel olarak tüm sosyal sınıfların iyilik halini ve esenliğini geliştirmeyi amaçlar. Ancak önceliği eğitim, sağlık, beslenme, giyim ve barınma gibi temel insani gereksinimlerini dahi karşılamakta zorluk çeken dezavantajlı nüfus gruplarının asgari bir yaşam standardına kavuşmasını sağlamaktır.

Sosyal devlet ise literatürde genellikle vatandaşlarının sosyal sorunları ile ilgilenen, dezavantajlı gruplara yönelik koruyucu politikalar üreten, sosyal refahın sağlanması amacıyla devletin ekonomiye müdahalesini öngören ve vatandaşlarına yaşanabilir bir hayat standardı sağlamayı amaçlayan devlet anlayışı şeklinde ifade edilmektedir. Sosyal devlet, toplumda sosyal problemlere neden olan eşitsizlikleri düzeltme, dezavantajlı grupların yaşam koşullarını iyileştirme ve yardım etme amacıyla müdahalelerde bulunur (Özler 1995). Bu nedenle “insan onuruna saygı duyan, insanı bir değer olarak kabul eden devlet sistemi” (Ersöz 2011) olarak kabul

edilir. Sosyal devlet – ya da sosyal refah devleti- sosyal politika uygulamaları ile sosyal refahı ve sosyal adaleti sağlama, toplumun sosyal sorunlarına çözüm üretme, sosyal yönden gelişmesini sağlama, sınıflar arasındaki sürtüşmeyi asgari düzeye indirme ve böylelikle sağlıklı bir toplum meydana getirme amacı taşır.

Liberal yaklaşım piyasanın doğal işleyiş sürecine ve dinamiklerine eşitlik ve güvenlik gibi kaygılarla müdahale eden sosyal refah devletini; bazı kişi ve grupları kayırdığı gerekçesi ile eleştirmektedir. Refah devletinin toplum içerisinde bazı gruplar yararına yaptığı harcamalar, vergileri yükseltmekte, devlet yapısını büyütürken piyasayı zayıflatmakta ve özgürlükleri azaltmaktadır. Liberal görüş, sosyal devletin sunduğu hizmetlerin yalnızca devlet eliyle değil, aileler, gönüllü ve özel kuruluşlar tarafından sosyal sorumluluk anlayışı gereği sunulması gerektiğini savunmaktadır (Özdemir 2009). Sosyal hizmet kurumları ve uygulamaları bugün gelişmiş ülkelerin birçoğunda bu anlayış doğrultusunda yapılandırılmıştır.

Küreselleşme süreci ile birlikte neredeyse tüm dünyada sosyal politikalara egemen olan anlayış devletin sosyal refah alanındaki görev ve sorumluluklarını terk etmesi gerektiğidir. Sosyal refah alanında dezavantajlı gruplar yararına yapılan harcamaları azaltabilmek için devlet sorumluluklarını özel sektöre ve aileye devretmektedir. Ülkemizde engellilere aileleri tarafından bakılması ve koruyucu aile hizmetinin yaygınlaştırılması gibi uygulamalar bu sürecin yansıması olarak da okunabilir.

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk kez 1961 Anayasasında “sosyal devlet” ifadesine yer verilmiştir. 1961 Anayasası, devlete sosyal ödevler yükleyen güçlü bir sosyal devlet vurgusuna sahiptir; ikinci kuşak haklar olan sendikal ve sosyal haklar ile özgürlükleri güvence altına alan sosyal ve özgürlükçü bir felsefesi olduğu söylenebilir (Selçuk ve Aydoğdu 2014). Değişikle Anayasaya insan hakları, özgürlükleri ve sosyal adalet ilkesi de yerleştirilmiştir. Yürürlükte olan 1982 Anayasasının başlangıç bölümünde “her vatandaşın, şahsiyetli bir hayat sürdürme, maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu” ifadesi “herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir” şeklinde 17. maddede de tekrarlanmıştır. Bu hakların korunması sorumluluğunu Anayasanın 5. maddesi devlete vermektedir; kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu

sağlamak, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için, gerekli şartları hazırlamaya çalışmak, devletin temel gayesi ve vazifesidir.

4.1.2. Sosyal Politika Ve Sosyal Hizmet

Sosyal hizmet disiplini, her disipline olduğu gibi diğer meslek ve disiplinlerin bilgisinden yararlanır (Kut 1988) ve sosyal politika, bir meslek ve disiplin olarak ortaya çıkışından günümüze dek sosyal hizmet açısından büyük önem taşımıştır (Pearman 1973). Sosyal politikanın; sosyal gelişme, sosyal barış, sosyal adalet, sosyal denge, sosyal bütünleşme, sosyal demokrasi gibi hedefleri sosyal hizmet tarafından da paylaşılmaktadır. Nitekim sosyal hizmetin en temel amacı işsizlik, yoksulluk, suçluluk, bakıma muhtaçlık, ayrımcılık, dışlanma vb. sosyal sorunları çözmektir.

Bir toplumdaki sosyal hizmetler, o toplumda var olan sosyal sorunlar ve mevcut sosyal politikalar doğrultusunda şekillenir. Sosyal politika, sosyal sorunların çözümüne yönelik plan, program, hizmet ve uygulamaları biçimlendiren en önemli araçtır. İnsan gereksinimlerinin ve sosyal yapının anlaşılmasında ve buna yönelik temel sosyal yardım ve hizmetlerin geliştirilmesinde sosyal politika, sosyal hizmetin yasal dayanaklarını, olanaklarını ve bürokratik alanını belirlemektedir. Sosyal hizmetin mesleki odağı da sosyal sorunların çözümlenmesi yoluyla sosyal refah düzeyinin arttırılmasıdır. Bu bağlamda sosyal hizmet sosyal sorunların analiz edilmesi, bu sorunların altında yatan gereksinimlerin belirlenmesi ve karşılanmasına yönelik politika ve uygulamaların hayata geçirilmesi konularında, sosyal politikaların oluşturulması sürecine katkıda bulunmaktadır.

Sosyal hizmet uzmanları, eğiticilik, organizatörlük, arabuluculuk, savunuculuk gibi rollerinin gereği olarak yardıma muhtaç bireylerin sosyal işlevselliklerini başarıyla yerine getirebilmelerine yönelik mesleki uygulamalarda bulunmaktadır. Sosyal hizmet çalışanları bu rollerini yerine getirirken sosyal politika disiplininin konusu içinde yer alan bilgi ve kavram kümelerinden önemli ölçüde yararlanmaktadır. Sosyal hizmet literatürüne önemli katkılar sağlamış biri olan Gordon Hamilton (1952) sosyal hizmet uygulaması ile sosyal politika oluşturma arasındaki ilişki üzerine yaklaşık yarım asır önce şunları söylemiştir:

“Hiç kimse karşılıklı etkileşim içerisinde olan insan problemlerini var olan ekonomik ve sosyal yapıyı göz önünde bulundurmadan başarılı bir biçimde çözemez ve şu da bir gerçektir ki; hiç kimse de insan davranışı ve psikodinamiklerini derinlemesine analiz etmeden ekonomik problemleri çözemez. Bu iki birbirini tamamlayan alan politika ve program için bütünleştirilmelidir”.

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal politika ve hizmet modellerinin hangi yaklaşım, siyasi eğilim ya da dünya görüşü doğrultusunda şekillendiğini bilmesi gerekir, ancak bu sayede kendisini çevreleyen sosyal politikaları kavrayarak müracaatçılarına daha etkin hizmetler sunabilir. Uygulama olanakları açısından ele alındığında sosyal politikalar; hükümetlerin çeşitli durumlara ilişkin kararlarını anlamamıza yardımcı olur. Örneğin; devlet bütçesinden sosyal hizmetler alanına ilişkin yasal düzenlemeler, planlamalar ve harcama kalemine ayrılan ödenekler sosyal politika tarafından belirlenir. Yani bir başka deyişle gereksinim içerisindeki insanlara yardım edebilmek için ne kadar para harcanacağını, dezavantajlı gruplara refah düzeylerini yükseltmek için ne gibi hizmetler sunulacağını, kimin sosyal yardımlardan yararlanacağını ya da korunmaya muhtaç çocuklara yönelik hizmet modellerini yürürlükteki sosyal politikalar belirler (Ashman ve Hull 1999). Başka bir ifade ile bir sosyal hizmet uzmanı, müracaatçısının yararı için hangi kaynaklardan yararlanabileceğini ve bu kaynaklara nasıl ulaşacağını ancak yürürlükteki sosyal politikaları takip ederek öğrenebilir.

4.1.3. Sosyal Politika Ve Çocuk Koruma Sistemi

Günümüzde çocuk kavramının ortaya çıktığı ve geliştiği tarihsel süreç çoğu zaman göz ardı edilmektedir. Çocukluk insanın biyolojik gelişim sürecinin gerektirdiği doğal ve kaçınılmaz bir dönem değil, kültürel bir kategoridir. Bugün kullandığımız anlamıyla çocukluk kavramı, 17. ve 18. yüzyıllar Avrupasında Aydınlanma Dönemi'nin ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle ortaya çıkmıştır. Devletin çocukların koruyucusu olduğu düşüncesinin yeni ve radikal bir fikir olarak kabul edildiği 19. yüzyıldan sonra insanların doğuştan sahip olduğu hakların tamamına çocuklar da sahip kılınmıştır (Postman 1995).

Uluslararası hukuk alanında çocuk haklarına yönelik ilk çalışmalar, savaş sonrasında kurulan Birleşmiş Milletler (BM) örgütünün önderliğinde başlamıştır. “Dünyadaki çocuklara asgari bir özen gösterilmelidir” ilkesini temel alan Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi, 1959 yılında BM Genel Kurulunda kabul edilmiştir. 1979 yılında ilan edilen Dünya Çocuk Yılında başlatılan çalışmalar, 20 Kasım 1989 tarihinde Cenevre Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin (CÇHS), BM Genel Kurulu tarafından kabul edilmesiyle sonuçlanmıştır (Müftü 1997). Türkiye, 1924 yılında Atatürk’ün de imzaladığı Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi ile devletin çocuk koruma alanında sorumluluk üstlenmesi gerektiğini kabul etmiştir. CÇHS’nin üçüncü maddesinin birinci bendine göre; “çocuğu ilgilendiren bütün faaliyetlerde, *çocuğun yararı* temel düşüncedir”. Sözleşmede, her çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâksal, toplumsal gelişmesini sağlayacak yeterli bir hayat seviyesine hakkı olduğu kabul edilmektedir(Madde 27/1). Sözleşme, halen çocuk haklarını uluslararası düzeyde koruma altına alan temel yasal metin olarak kabul edilmektedir.

Sosyal devletin tasfiye edilmeye çalışıldığı günümüzde küreselleşme sürecinin tetiklediği yoksulluk karşısında korunmaya en muhtaç grup çocuklardır. Gelişimlerini olumsuz yönde etkileyen ihmal ve istismardan korunmaları için yasal belgeler öncelikle aileleri ve devleti sorumlu kılmaktadır. Buna rağmen ailelerin üzerindeki ekonomik baskının perçinlediği çocuk ihmal ve istismarına bağlı olarak artan çocuk suçluluğu, sokakta yaşayan ve çalışan çocuk sayısındaki artış devletin çocuk refahı alanında daha fazla sorumluluk üstlenmesi gerektiğini göstermektedir. Çocukların temel haklarını kullanabilmeleri, sağlıklı ve toplum için yararlı birer vatandaş olarak yetiştirilebilmeleri için sosyal politikalarda korunmaya muhtaç çocuklara yönelik programlara özel önem atfedilmesi gerekmektedir.

4.1.4. Sosyal Refah Ve Çocuk Refahı

Sosyal refahın hedefi, bir toplumdaki tüm bireylerin sosyal, maddi, sağlık ve boş zaman gereksinimlerini karşılamaktır. Sosyal refah, zengin ve yoksul tüm yaş gruplarının sosyal işlevselliğini artırmaya çalışır. Sosyal refah programları ve hizmetleri kısaca şu şekilde örneklenebilir: Koruyucu bakım, evlat edinme, gündüz bakım, denetimli serbestlik ve şartlı tahliye, düşük gelirli aileler ve çocukları için

maddi destek programları, evsizlere hizmetler, halk sağlığı hemşireliği, cinsel terapi, intiharı önleme danışmanlığı, boş zaman hizmetleri, azınlık gruplarına hizmetler, emeklilere hizmetler, okul sosyal hizmetleri, yoksullara yönelik tıbbi ve yasal hizmetler, aile planlama hizmetleri, evlere yemek hizmetleri, şiddete uğramış eşler için sığınma evleri, çocuk ihmali ve istismarı için önleyici hizmetler, aile danışmanlığı, gelişimsel engeli olan insanlara yönelik hizmetler ve rehabilitasyon hizmetleri.

Sosyal refah programları ve sosyal hizmet örgütleri bazen “sosyal refah kurumları” olarak ifade edilmektedir. Sosyal refah kurumlarının amaçları, bireylerin, grupların, ailelerin, örgütlerin ve toplumların iyilik hallerini doğrudan geliştirmek için, tanımlanan sosyal sorunların çözümüne katkı vermek veya bu sorunları azaltmaktır. Çocuk refahı hizmetleri, evlat edinme, koruyucu bakım, okul sosyal hizmetleri de birer sosyal refah kurumudur. Sosyal hizmet uzmanları, sosyal refah alanında çalışmaktadır.

4.1.5. Çocuk Refahı Alanı Ve Sosyal Hizmet

Dünya Sağlık Örgütü çocuk istismarını şöyle tanımlar: "Çocuğun sağlığını, fiziksel ve psikososyal gelişimini olumsuz etkileyen, bir yetişkin, toplum ya da devlet tarafından bilerek ya da bilmeyerek uygulanan tüm davranışlar çocuğa kötü muameledir" (Postman 1995). Çocuk ihmali ise; 18 yaşın altındaki çocukların ya da ergenlerin fiziksel ve psikolojik sağlıkları ve gelişmeleri için temel olan beslenme, korunma, sevgi, gözetim, eğitim ve yol gösterme gibi gereksinimlerinin kendilerine bakıp gözetmekle yükümlü kişilerce yeterince karşılanmamasıdır.

Ailenin ya da bakmakla yükümlü olan kişilerin çocukla ilgili görev, sorumluluk ve yükümlülüklerini yerine getiremediği ve aileye destek sağlanması durumunda çocuğun bakım ve koruma sorumluluğunu devlet üstlenir.

Çocuk refahı hizmetleri; kamusal çocuk koruma kurumlarınca ihmal, istismar ve kötü muameleyle uğradığı rapor edilen çocukların, sorunlarına çözüm bulmayı hedefleyen hizmetleri içermektedir. Sosyal hizmet disiplininin bu alanı, çocuk koruma sistemi aracılığıyla çocukların gereksinimlerinin aile ve diğer sosyal kurumlar tarafından karşılanması, sağlıklı yetişmeleri önündeki engellerin kaldırılması konularında mesleki müdahaleleri içermektedir (Yolcuoğlu 2010).

Çocuk refahı alanı, korunması gereken çocuklar sorununa çözüm bulmak sosyal hizmet disiplininin en temel alanlarından biridir. Çocuk refahı hizmetleri; ihmal, istismar ve kötü muameleye maruz kalan çocukların, sorunlarına çözüm bulmayı hedefleyen hizmetleri içermektedir. Sosyal hizmet disiplini, genelci sosyal hizmet yaklaşımı ile aile merkezli ve çocuk odaklı mesleki müdahalelerde bulunmaktadır. Sosyal Hizmet mesleği, ailenin sosyal işlevselliğini kazandırmak için gereksinim duyduğu kaynakları tespit ederek, sorunun etkileşim içinde olduğu tüm sistemleri ele alarak mikro ve makro düzeyde çalışmalar yürütür.

Ağır risk gruplarında aile ile yoğun biçimde çalışma, çocuğun riskli ortamdan, aileden alınması, koruma altına alınması, koruyucu aile yanına yerleştirilmesi, evlat - edinme gibi hukuksal sürecin de dâhil edildiği müdahaleler söz konusu olmaktadır (Özbesler ve Çoban 2012).

Sosyal Hizmetin Çocuk refahı alanında verdiği hizmetler 3 başlık altında incelenebilir;

A) Öz Aile Yanında Destekleyici Hizmetler

Sosyal ve Ekonomik Destekle Aile Yanında Bakım; ailesine ekonomik veya sosyal destek sağlanamadığı takdirde kurum bakımına yerleştirilmesi zorunlu olan çocuklara yönelik verilen hizmettir.

Ücretsiz Kreş Hizmeti; ekonomik gücü yeterli olmayan ailelerin çocuklarına yönelik verilen hizmettir.

B) Başka Aile Yanında Bakım Hizmeti

Koruyucu Aile Hizmet Modeli; çeşitli nedenlerle öz ailesi yanında bakımları bir süre için sağlanamayan çocukların aile ortamlarında eğitim, bakım ve yetiştirilme sorumluluğunu kısa veya uzun süreli olarak, ücretli veya gönüllü statüde devlet denetiminde paylaşan hissettikleri toplumsal sorumluluğu gösterebilen uygun aile ya da kişiler tarafından sağlanmasıdır.

Evlat Edinme; kurumu evlat edindirilmeye uygun bir çocukla, durumu evlat edinmeye uygun kişi/eşler arasında hukuki bağlar sağlanarak çocuk ebeveyn ilişkisinin kurulmasıdır.

C) Kurum Bakımı:

Çocuk Yuvaları; 0-12 yaş grubu çocuklara koruma ve bakım hizmeti veren kuruluşlardır.

Yetiştirme Yurdu; 13-18 yaş grubu çocuklara koruma ve bakım hizmeti veren kuruluşlardır.

Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezi; duygusal, cinsel ve/veya fiziksel istismara uğramış ve sosyal rehabilitasyona ihtiyaç duyduğu tespit edilen çocuklardan haklarında bakım tedbiri/korunma kararı verilen çocukların rehabilitasyonu sağlanması amacıyla kurulan bakım merkezleridir.

4.2. KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUK

Çocukların, gelişimlerini sağlıklı bir biçimde sürdürebilmeleri için kendilerini koruyacak, güvende hissetmelerini sağlayacak ve her türlü bakım ihtiyaçlarını karşılayacak yetişkinlere, tercihen kendi ailelerine ihtiyacı vardır. Aile ortamında yetişme olanağından çeşitli nedenlerle mahrum kalan çocukların korunmaya muhtaç hale geldikleri kabul edilmektedir. 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu (SHÇEK); korunmaya muhtaç çocuk kavramını “beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede” olup;

- Ana veya babasız, ana ve babasız olması; ölüm sebebiyle ana ya da babasını veya her ikisini birden kaybeden çocuklar,
- Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan; evlilik dışı gayri meşru birliktelik sonucunda doğmuş, ana ya da babasının ya da her ikisinin kim olduğu belirlenemediği çocuklar,
- Ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen; çeşitli sebeplerden dolayı ana babaları tarafından terk edilen çocuklar,
- Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuklar şeklinde ifade etmektedir.

4.2.1. Yasalarda Korunmaya Muhtaç Çocuk

Çocuk, fiziksel, duygusal, sosyal, zihinsel ve ahlaki yetileri açısından gelişimini henüz tamamlamamış ve hayata karşı tecrübesiz olduğundan, hukuki bakımından doğduğu andan reşit oluncaya kadar korunmaya muhtaçtır. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu korunmaya muhtaç çocuğa iki açıdan yaklaşmaktadır. Kanun, korunmaya muhtaç çocuğu korunma ihtiyacı olan ve suça sürüklenen çocuk olarak iki şekilde ele almaktadır. Korunmaya muhtaç çocuk; fiziksel, duygusal, sosyal, zihinsel ve ahlaki gelişimi veya kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal ve istismar edilen ya da bir suçun sonuçlarına maruz kalan, mağdur çocuğu ifade etmektedir.

Suçta sürüklenen çocuk ise; kanunlarda suç olarak tanımlanan bir eylemi işlediği iddiasıyla hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu ifade etmektedir.

Bu bağlamda uluslararası hukukta Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (BMÇHS) ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (İHEB) ile çocukların haklarını koruyan yasal düzenlemeler yapılmıştır. İHEB'nin 25. maddesinde çocukların, özel bakım / yardım haklarının olduğu ve toplumsal korumadan yararlanacakları ifade edilmiştir. BMÇHS'nin maddeleri, çocukluk dönemini doğumdan ergenlik ve yetişkinliğine kadar geçen sürede tüm boyutları ile içermektedir. Sözleşme ayrıca çocuk için en iyi yerin ailesinin yanı olduğunu ifade etmekte ancak ebeveynlerin çocuğun gereksinimlerini karşılayamadığı veya karşılamayı istemediği durumlarda devletin gerekli bakımı sağlamakla görevli olduğu hususunu da belirtmektedir. Bununla birlikte sözleşme her çocuğun "ailesi tarafından uygulanan şiddet" de dahil olmak üzere şiddetin her türüsünden korunma hakkı olduğunu, çocukların ve gençlerin ihmal ve istismara maruz kalması durumunda devletin müdahale etme, koruma, rehabilitasyon hizmeti sağlama ve geliştirme sorumluluğunun bulunduğunu kabul etmektedir (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği 2004).

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin beşinci maddesi, çocuğun yeteneklerini geliştirmesi için çocuğa yol gösterme ve onu yönlendirme konusunda anne ve babaya sorumluluk yüklemektedir. Ancak, çocuğun ana-babası tarafından çocuğun kötü

muameleye maruz bırakılması ya da ihmal edilmesi durumlarında gerekli önlemlerin alınacağı da aynı sözleşmenin dokuzuncu maddesinde bildirilmektedir.

Türk hukukunda çocukların korunmasıyla ilgili düzenlemeler, başta Anayasa olmak üzere, 2828 sayılı yasa gibi çeşitli özel yasa ve yönetmelikler ile yapılmıştır. 1982 Anayasası'nın 61. maddesinde korunmaya muhtaç çocuklar, sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gereken kesim olarak tanımlanmış, 56. maddesinde ise korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması amacıyla gerekli teşkilat ve tesislerin devlet tarafından kurulacağı ya da kurulmasının sağlanacağı belirtilmiştir.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda (TMK) ise çocuğun korunması sorumluluğunun öncelikle ana ve babaya verildiği görülmektedir. TMK madde 185'te eşler çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermek ve ana babanın her biri çocuğun eğitilmesi ve yetiştirilmesini engellemekten kaçınmakla yükümlü kılınmıştır. Çocuğun huzurunun tehlikeye girmesi ve çocukla ilgilenilmemesi halinde ana ve babanın çocukla kişisel ilişki kurma haklarının reddedilebileceği veya çocuğun kendilerinden alınacağı da hüküm altına alınmıştır (TMK m. 324). Bunun yanı sıra anne ve babalar çocuğu olanaklarına göre eğitmek ve onun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ve toplumsal gelişiminin sağlanması ve korunmasıyla özellikle bedensel ve zihinsel özürlü olanların, yetenek ve eğilimlerine uygun düşecek ölçüde, genel ve meslekî bir eğitim sağlamakla sorumlu tutulmuşlardır (TMK m. 340). Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesinin tehlikede bulunması veya manen terk edilmiş olması halinde ise çocuğun korunmaya muhtaç hâle geldiği kabul edilerek hâkime, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirme yetkisi verilmiştir (TMK m. 347). Sosyal hizmetlere düzenleme getirmiş olan 2828 sayılı SHÇEK ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, çocukların korunmasına yönelik önemli düzenlemeler içermektedir (Yazıcı 2012).

4.2.2. Tarihsel Süreçte Korunmaya Muhtaç Çocuk

Tarihte çocukların değer görmediği, köle gibi kullanıldığı, dövülerek sakat bırakıldığı, kız çocukların diri diri gömüldüğü dönemler olmuştur. Dinlerin doğuşu ile insanlarda acıma duygusu ve düşkünlere yardım etme fikri yayılmaya başlamış ve çocuklara karşı takınılan insanlık dışı tutumlar yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlamıştır. Medeni Kanun yürürlüğe girmeden önce ülkemizde çocuk hakları İslam Hukuku ile düzenlenmiştir.

Korunmaya muhtaç çocuklara yönelik hizmetler incelendiğinde Mezopotamya'da yaşayan Sümerlerden, Moğolistan'da yaşayan Hunlara kadar pek çok uygarlığın korunmaya muhtaç çocuklara yönelik hizmetler verdiği görülmektedir. Literatürlere baktığımızda İslam sonrası korunmaya muhtaç çocukların himaye altına alındığı, İslam öncesi Türk toplumlarında da korunmaya muhtaç çocuklar ile ilgili çeşitli düzenlemeler yapıldığı görülmektedir.

Milattan önce, Uygurlar ve Etiler dönemlerinde çocukların korunması ve çocuklara yönelik sosyal yardımların düzenlenmesi maksadıyla vakıflar kurulduğu görülmektedir. Nippur kazılarında bulunan yazıtların, 8. yüzyılda Mezopotamya'da yaşayan Sümerlere ait korunmaya muhtaç çocukların himayesine ilişkin bilgiler içerdiği görülmektedir. Ayrıca Moğolistan da yaşayan Hun Devleti'nin de korunmaya muhtaç çocuklar hakkında bazı tedbirler aldığı söz konusu yazıtlardan anlaşılmaktadır.

Milattan sonra, Türk devletlerinden İlhan Prensiğinde Gazan Mahmut Han'ın kimsesiz, terk edilmiş ve suçlu çocuklar için kurumlar açtığı belirtilmektedir. (Yörükoğlu 2000) Gazan Mahmut Han'ın korunmaya muhtaç çocukların özel kurumlarda bakılması, çalıştırılması ve eğitilmesi gibi hizmetleri başlatan ilk devlet adamı olduğu söylenebilir.

Selçuklular Devletinde, korunmaya muhtaç çocukların sorunlarına ve dezavantajlı grupların ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik çalışmalar yürütülmesi için vakıf sisteminden yararlanılmıştır. Selçukluların, vakıflardan elde ettikleri gelir ile aşevleri, sağlık yurtları, hanlar ve yetimhaneler kurduğu bilinmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu, devletin kültür ve medeniyet değerlerinin geliştirilerek geleceğe taşınmasında önemli bir yer tutmasından dolayı çocuklara büyük önem

vermiştir. Bu nedenle çocukların, iyi bir eğitim sisteminden geçirilmesi, beden ve ruh sağlıklarının korunması için vakıfların geliştirilmesini sağlamıştır.

Bunların en önemlilerinden biri Fatih Sultan Mehmet'in kurduğu Fatih Vakfı'dır. Bu vakıftan elde edilen gelir ile çocuklara yemek dağıtılmış, medreseler, kütüphaneler açılmış ve kimsesiz çocukların okumaları sağlanmıştır. Eğitim almak isteyen çocuklar arasında önceliğin kimsesiz ve yoksul olanlara verileceği hükme bağlanmıştır. Ayrıca Osmanlı Devleti mahkeme kayıtları incelendiğinde, korunmaya muhtaç ve terk edilmiş çocuklara bakmak isteyen kişilere, devlet hazinesinden para tahsis edildiği de görülmektedir.

Osmanlı Devletinin son dönemlerinde Balkanlar, Ortadoğu, Kafkaslarda yaşanan savaşlar, kadınların dul ve çocukların yetim kalmasına neden olmuştur. Savaş sonrası kaybedilen topraklardan İmparatorluğun büyükşehirlerine göçler, şehirlerde yoksul ve kimsesiz çocuk sayısı artmıştır. Bu durum karşısında vakıflar ihtiyacı karşılamak konusunda yeterli olamamış.

4.2.3. İlk Çocuk Rehabilitasyon Merkezi: Niş Çocuk İslahhaneleri

Tuna Valisi olarak görev yapmakta olan Mithat Paşa, memurlar ve ileri gelenlerinin maddi katkılarıyla çocuklar için bir islahevi kurmuştur. Bu islahevleri Osmanlı Devletinde korunmaya muhtaç çocuk sorunuyla ilgili olarak atılan en önemli adımdır. Islahevinin kuruluş amacı ayırım yapılmaksızın gerek Müslüman ve gerekse Hıristiyan ailelerle kimsesiz göçmen çocukların barınmasına olanak sağlamıştır. Zaman içinde islahevleri, suç işlemiş çocukları da barındırmaya başlamıştır. İslahhanelerde kalan çocuklara, terzilik, kunduracılık, fotoğrafçılık, dokuma ve makinistlik gibi meslekler öğretilmiştir. Daha sonra verilen mesleki eğitimden yararlanmak isteyen, annesi ya da babasından sadece biri olmayan çocuklar da bu kurumlara alınmaya başlanmıştır. Olumlu yönlerinin görülmesi üzerine, çocuk ıslahhanelerinin İmparatorluğun tüm şehirlerinde yaygınlaştırılması için dönemin İçişleri Bakanlığınca valiliklere genelge gönderilmiştir.

4.2.4. Eğitim Ve Bakım Kurumu: Darüşşafaka, Darülaceze, Darülhayr, Darüleytam, Himayei- Etfal

Korunmaya muhtaç çocukların bakımı konusunda ikinci önemli kurum, 1872 yılında açılan Darüşşafaka'dır. Kelime anlamı itibariyle "şefkat yurdu" anlamına gelen Darüşşafaka, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde bir derneğin himayesinde ve bir sivil oluşumun öncülüğünde kurulan ilk parasız özel okuldur. Kurulduğu zamanki tam adı Darüşşafakatü'l- İslâmiyye'dir. Vakfın amacı; Cemiyet-i Tadrîsiye-i İslâmiye'nin Kapalıçarşı önündeki esnaf çıraklarını eğitmektir. Vakıf, öncelikli olarak öksüz ve kimsesiz çocuklar olmak üzere, sınıf ayırt etmeksizin bütün çocukların dinî bilgiler vermeyi amaçlar. Ayrıca, vakıf çocuklara her türlü evrakı kısa zamanda okuyup yazmayı öğretmek için eğitim vermektedir. Söz konusu bu eğitimlerden herhangi bir ücret alınmamasının yanında ihtiyacı olanların eğitim masrafları da karşılanmıştır. Bunun yanında, başarılı olup eğitime devam edebileceklere de maddi destek sağlanmıştır.

Osmanlı döneminde korunmaya muhtaç çocukların mallarının korunması için 'Eytam İdaresi' kurulmuştur. Yetim çocukların mallarını ve paralarını koruma işlerinin devletin görev ve denetim alanına dâhil edilmesi 1851 yılında çıkarılan Eytam Nizamnamesi ile mümkün olabilmıştır. Bu doğrultuda "yetim mallarına bakacak teşkilat" anlamına gelen Emval-i Eytam Nezareti kurulmuştur. Bu teşkilat Tanzimat döneminde babası ölen çocukların mallarını ve diğer haklarını korumak amacıyla oluşturulan ilk kurumdur ve amacı çocukların, mallarının işletilerek, aylık geçimini sağlayacak parayı vasisine veya velisine kullanabilmesi için vermek ve böylece çocuğun mağduriyetinin önüne geçmektir.

Aynı dönemde çocuk koruma alanında faaliyet gösteren üçüncü kurum, Darülaceze'dir. Darülaceze, özellikle 1877-1878 Osmanlı - Rus Savaşı sonucu, Balkanlar ve Kırım'dan yüz binlerce Müslüman ve Türk'ün Osmanlı topraklarına göç etmesi sonucunda İstanbul'da yaşanan büyük nüfus yığılması ve yetim kalan kimsesiz çocukların giderek artması üzerine II. Abdülhamit ve Sadrazam Halil Rıfat Paşa tarafından kurulmuştur. Bu kuruluş tek sorumluluğu korunmaya muhtaç çocukların bakım ve yetiştirilmesi olmasa da önemli bir girişimdir. Dilencililiğin arttığı bir dönemde çözüm arayışının sonucu olarak kurulmuştur. Vakıf, İstanbul'daki dilencilere, sokaklarda başıboş gezen kimsesiz çocuklara, cami avlusunda yatan kimsesiz muhtaçlara ömürleri boyunca kalacakları yer vermiş ve meslek edindirmeye çalışmıştır. Halen ASPB' ye bağlı olarak hizmet veren Darülaceze, 24 saat hizmet

esasına göre çalışmakta ve kurumda kalanların tüm giyim, barınma, gıda, sağlık ve bakım ihtiyaçlarını karşılamaktadır (http://www.darulaceze.gov.tr/Kurumsal/KurulusAmaci, Erişim Tarihi: 04.02.2015).

19. yüzyıl sonlarına doğru, bu alanda faaliyet gösteren azınlık kurumlarının sayı ve faaliyetinin artması devleti bu alana yönelik adımlar atmaya itmiştir. 1899 yılında İstanbul'da din ve mezhep farkı gözetilmeksizin bütün Osmanlı vatandaşlarına hizmet verecek 4 bin kişilik bir yetimhane açılması planlanmış; ancak dönemin mali sıkıntıları nedeniyle gerçekleştirilememiştir. 1903 yılında yerine yalnızca Müslüman kimsesiz çocukların yararlandığı "Darülhayr" isimli 300 kişilik bir yetimhane yapılmıştır. Osmanlı Devleti'nde kimsesiz çocuklarla ilgili olarak devlet tarafından organize edilen ilk büyük çapta girişimlerinden biri olarak adlandırılan Darülhayr-Ali, II. Abdülhamid döneminde kurulmuştur. Darülhayr-ı Ali'nin "işsiz", "güçsüz", "başıboş" bulunan çocukların eğitimi ve sanayi mekteplerine hazırlık kurumu olarak kurulması planlanmıştır. Beş yıl faaliyetlerine devam eden bu kurum, doğrudan II. Abdülhamid'in şahsına bağlı olduğundan adına "Ali" (yüce) sıfatı da eklenmiştir. Bu kurum, 1909 yılında, 31 Mart olaylarından sonra Abdülhamit'in tahttan indirilmesi ile kapatılmıştır (Okay 1999).

Osmanlı Devletinin son 50-60 yılında yaşanan büyük savaşlar nedeniyle kimsesiz çocukların oranı günden güne artmıştır. Kaybedilen savaşlar sonrasında sakat, muhtaç ve yetimleri ise Darülaceze'ye yerleştirmek suretiyle barınma sorunu çözülmeye çalışılmıştır. Ancak, yaşanan göçlerin yoğunluğu ve şehit yetimlerinin artması yeni politika geliştirmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bu nedenle Savaş yetimlerinin barındırılması için 2 Nisan 1917 yılında Meşrutiyet Dönemi'nde devlet tarafından Darüleytanlar kurulmuştur. Yetimhane, yetimler ya da öksüzler yurdu anlamına gelen ve bu anlamda ilk sosyal hizmet kurumu sayılabilecek Darüleytam'ın amacı, kimsesiz, bakıma muhtaç çocukların devletçe korunmasını ve eğitim fırsatlarından yararlanmasını sağlamaktır. Darüleytanları geliştirmek için ihtiyaç duyulan maddi kaynak tekel maddelerine ve P.T.T. hizmetlerine eklenen "Evladı Şuheda" vergisi ile karşılanmaya çalışılmıştır. Ancak İmparatorluğun gerileme ve dağılma döneminde, korunmaya muhtaç çocuklar sorunu kitleleşmeye başlamış, Darüleytanların masrafını devlet karşılayamaz hale gelmiş, sahipsiz kalan çocukların pek çoğu, açlık ve sefaletten hayatını kaybetmiştir.

Kurtuluş Savaşı'nda bilindiği gibi Osmanlı İmparatorluğu ikiye parçalanmış biri Ankara'da Türkiye Cumhuriyeti diğeri de padişahlık hükümeti olan İstanbul hükümeti kurulmuştur. Merkezi Ankara'da olan Türkiye Cumhuriyeti Darüleytamları Eğitim Bakanlığı'ndan ayırarak Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlamıştır. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na devredilir edilmez kurumlar için 5 Aralık 1922 de 2042 sayılı Darüleytamlar Yönetmeliği hazırlanmıştır. Uzun yıllar süren savaşlar nedeniyle koruma ve eğitim problemlerini çözmek için ihtiyaç duyulan Darüleytamlar ve onlara bağlı kurumlar 1926 yılında kabul edilen 931 sayılı Kanunla kaldırılmıştır.

Darüleytamların kapanmasından sonra sahipsiz, yetim ve öksüz kalan yurt çocuklarıyla ilgilenecek yeni kurumlara ihtiyaç duyulmuştur. 1917 yılında İstanbul'da Himaye-i Etfal kurulmuştur. İstanbul Himaye-i Etfal Cemiyeti, savaş yıllarında ve sonrasında ülkedeki olumsuz koşullar ve zorluklara rağmen öksüz ve yetim çocukların barınması, beslenmesi, sağlığı ve eğitimi konusunda başarılı faaliyetlerde bulunmuştur. Cemiyetin açtığı ilk çocuk misafirhanesinin kapasitesi 100'dür, ancak bakıma ihtiyaç duyan çocukların bir kısmı ailelere evlatlık, sanayi ve ticaret erbabının yanına çırak ve mekteplere talebe olarak yerleştirilmiştir.

Himaye-i Etfal Cemiyeti'ne yerleştirilen çocuklar, 7 yaşına kadar yuvalarda, ilkokul çağına gelince de yetiştirme yurtlarında kalmıştır. Erkek çocuklar, ilkokuldan sonra Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sanat okulu veya ortaokullara, kız çocuklar da çocuk bakımı veya hemşire okullarına yerleştirilmişlerdir. Daha sonra bu okullardan mezun olan kız çocukları, Çocuk Esirgeme Kurumu'nun yuva ve kreşlerinde görev alarak hayatlarını kazanmış ve yaşamlarını sürdürmüşlerdir (Gökçe 1971).

1921 yılında Ankara'da kurulan Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin adı 1935 yılında "Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu" olarak değiştirilmiş ve 26. 11. 1937 tarihli ve 1223 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kamu yararına çalışan dernekler arasında sayılmıştır (Erguncu 1991: 19). 1949 yılında 5387 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanunun ilki kabul edilmiştir. Bu kanun, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı'na çeşitli yasal görev ve sorumluluklar yüklemiştir. Kanuna göre, "beden ruh ve ahlak gelişimleri tehlikede olan; ana ve/veya babası belli olmayan ve Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre haklarında korunma kararı alınması zaruri görülen çocukların bakımını, mahkeme kararıyla, reşit oluncaya kadar, bu kanun

çerçevesinde bakılıp, yetiştirilip, meslek sahibi edilmeleri” görevini, Köy İhtiyar Heyetleri, Belediyeler, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı üstlenmiştir (Çavuşoğlu 2005; Acar 2005).

27 Mayıs 1963 tarihinde, 2828 sayılı Kanun ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın merkez teşkilatı bünyesinde, “her türlü sosyal yardım ve sosyal güvenlik hizmetlerini düzenlemek, korunmaya muhtaç çocuklarla, sakatların ve ihtiyarların bakım, yetiştirme ve rehabilitasyonu ve çalışma gücünden yoksun fakir kimselerin sosyal güvenliğini sağlamak ve Sosyal Hizmetler Enstitüsü'nün idari ve bilimsel işlerini kovalama ve denetimini yapma” görevleri verilen Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü (SHÇEK) kurulmuştur. 24.05.1983 tarihinde 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu 03.06.2011 tarihli ve 633 sayılı kanun hükmünde kararnamenin 35. maddesiyle Sosyal Hizmet Kanunu çıkarılmış, Türkiye'deki farklı kuruluşların sorumluluğunda bulunan sosyal hizmetler bir çatı altında bütünleştirilmiştir. 1983 yılında kabul edilen 2828 sayılı Kanunla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü kurulmuş, illerde teşkilatlanma başlamıştır. 03.06.2011 tarihli ve 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuş; Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve bağlı müdürlüklerinin faaliyetleri sonlandırılarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına devredilmiştir. Bundan böyle dezavantajlı gruplardan birisi olan korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili bakım, koruma, evlat edindirme hizmetleri ile birlikte koruyucu aile hizmetlerini koordine etme yetkisi de Bakanlığın “Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü” tarafından yerine getirilmeye başlanmıştır.

4.3. KORUYUCU AİLE HİZMETİ

Kurum bakımının sağlıklı nesillerin yetiştirilmesinde aile kurumunun yerine ikame edilemeyeceği gerçeği ortaya çıktığından, daha düşük maliyetli alternatif hizmet modeli olarak Koruyucu Aile Hizmeti ön plana çıkmıştır. Koruyucu aile, çeşitli nedenlerle, kısa ya da uzun süreli olarak öz ailesi yanında bakım ihtiyacı karşılanamayan çocukların, eğitim, bakım ve yetiştirilme sorumluluğunu ücretli veya gönüllü statüde devlet denetiminde üstlenen aile ya da kişilere verilen isimdir. Bazı aileler zihinsel, bedensel, ya da psikolojik sorunları veya ekonomik yetersizlikleri, boşanma, ölüm gibi sosyal sorunları nedeniyle bütünlüklerini devam ettiremeyip, çocuklarının gereksinimini karşılayamaz hale gelebilmektedirler. Böyle durumlarda, çocuklara yardım edebilmenin en iyi yolu, öz ailesinin yaşam koşulları iyileşinceye kadar başka bir ailenin yanında bakım ihtiyaçlarının giderilmesidir. Bu nedenle, tüm dünyada korunmaya muhtaç çocuklar için en çok tercih edilen bakım şekli, koruyucu aile bakımındır.

Çocukların sağlıklı gelişebilmeleri için kendilerini koruyacak, sevecek, destekleyecek, güven içinde büyümelerini sağlayacak, sosyal ve maddi gereksinimlerini karşılayabilecek sıcak bir aile ortamına ihtiyaçları vardır. Çocuklara yardım edebilmenin en iyi yolu, öz ailesinin koşulları iyileşinceye kadar başka bir ailenin yanına yerleştirilmeleridir. Koruyucu aile hizmetinde amaç; çocuk için karmaşık ve sorunlu olan bir dönemde özenli davranılarak çocuğun bu dönemi örselenmeden atlatmasını ve normal hayatına devam edebilmesini sağlamaktır. Koruyucu aile bakımının, çocuğa sağladığı aile ortamı çocuğun psiko-sosyal gelişiminin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi açısından önem taşımaktadır.

Türkiye’de koruyucu aile konusundaki ilk önemli adım, 1942 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisinde (TBMM) ilk Korunmaya Muhtaç Çocuk Kanununun (KMÇK) çıkmasıdır. Bu kanun ile çocukların hakları devlet güvencesi altına alınmıştır.

1957 yılında çıkarılan 6972 sayılı KMÇ Kanununda değişiklik ile koruyucu ailelerden söz edilmektedir. Ancak ayrıntılı düzenleme 1958 yılında çıkarılan kanunun

uygulanmasına ilişkin Talimatname’de düzenlenerek koruyucu aile sistemine ilişkin ayrıntılar tespit edilmiştir. Bu düzenlemeye rağmen 1960 yılına kadar koruyucu aile uygulamasına ilişkin somut bir ilerleme olmamıştır(Karatay Abdullah 2007). 1961 Anayasasında “sosyal devlet” ifadesinin yer almasından sonra gelişmekte olan ülkelerde sosyal hizmetin geliştirilmesi amacıyla BM tarafından başlatılan projenin devamı niteliğinde pilot bir çalışma başlatılmıştır. 1961 yılında ilk olarak Ankara’da uygulanan bu proje, “çocuğun başka bir ailede bakılmasının bir sisteme ve kurumsallaşmaya” bağlanması açısından ilk olarak kabul edilmektedir (Koşar ve Tufan 1999). 31.3.1961 tarihinde de ilk koruyucu aile başvurusu kabul edilmiş; yapılan çalışmalar sonunda da Haziran ayında Türkiye’de ilk uygulama olarak ilk çocuk koruyucu aile yanına yerleştirilmiştir.

1984 yılında Koruyucu Aile Yönetmeliği çıkarılmıştır. Yönetmelik, koruyucu aile hizmetinin evlat edinme hizmetinden ayrıştırılamaması ve hizmetin istenilen düzeyde uygulanamaması gibi sorunlar nedeni ile 1993 ve daha sonra 2012 yıllarında revize edilmiştir. Ülkemizde halen koruyucu aile hizmetleri Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından, TMK’nın 347. maddesi, 2828 sayılı SHÇEK Kanununun 22. ve 23. maddeleri ile Koruyucu Aile Yönetmeliği hükümlerine uygun olarak yürütülmektedir.

4.3.1. Koruyucu Aile Hizmetinin Etkinliği Konusunda Yapılan Çalışmalar

Tarihte birçok toplumda, anne ve babası ölen veya herhangi bir sebeple bakamaz hale gelen çocukların bakım sorumluluğunu “resmi olmayan koruyucu aile” ya da “evlat edinme” şeklinde yakın akrabalar üstlenmiştir. Ancak toplum yapısı karmaşıklaştıkça, geleneksel toplumların resmi olmayan yollarla kontrol edilebilen çocuk koruma yöntemleri yetersiz kalmıştır.

İlk sosyalleşme yeri olan aile, bireyin yetişip geliştiği en önemli kurumdur. Bireyin yaşamsal fonksiyonlarını devam ettirecek en önemli ve öncelikli eğitimler olan konuşma, yürüme, beslenme, temizlik gibi temel davranış ailede kazanılmaktadır. Biyolojik olarak bireyin var oluşu hala aile tarafından meşrulaştırılmaktadır. Toplumun diğer bireyleriyle kurulan ahlaki ilişkilerin temelleri ve toplumsal değer

yargıları aile içerisinde öğrenilmektedir. Kamusal alanda ortaya çıkan ekonomik ve sosyal gerilimin zararları hala ailede giderilmektedir.

Korunmaya muhtaç çocukların her türlü bakım ve gereksinimlerini karşılamak üzere kurulan yetiştirme yurtlarının bazı açılardan yetersiz kaldığı farklı çalışmalarla tespit ve ifade edilmiştir (Arnaz 1983; Cılga 1989; İçmeli 1989; McLaughlin 1995). 1940'lı yıllardan itibaren araştırmacılar kurum bakımının çocuklar üzerindeki etkilerini gözlemlemişler ve tartışmışlardır. Çocuk ile bakıcısı arasında birebir ilişkinin olmadığı, tüm çocuklara birlikte bakım veren yuvaların bedensel, ruhsal ve bilişsel gelişimi olumsuz yönde etkilediği ilk kez Spitz (1945) tarafından tespit edilmiştir. Spitz, " kurum hastalığı - anne yoksunluğu sendromu" olarak açıkladığı hastalığın özellikle bebeklik döneminde kurum bakına alınan çocuklarda sıklıkla ortaya çıktığını, çevreye ilgisizlik, gelişme geriliği, tuvalet eğitimi ve yürümede gecikme şeklinde kendini gösterdiğini belirlemiştir. Bu çalışmanın akabinde çocuk yuvaları kapatılarak korunmaya muhtaç çocukların bakım ihtiyacının karşılanabilmesi için alternatif hizmet modelleri aranmaya başlanmıştır.

Aile içi ilişkilerle karşılanan yakınlık, sevgi ve ilgi ihtiyacı giderilmeden büyüyen çocukların, kişilik gelişimi bozuklukları sergiledikleri, topluma uyum sağlayamadıkları görülmektedir. Çocuğa sağladığı aile ortamı çocuğun psiko- sosyal gelişiminin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır (Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Aile Yanında Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı Koruyucu Aile Birimi 2014).

Frank ve Klass (1996) yaptıkları çalışmada, yetiştirme yurdundaki bakımın; bulaşıcı hastalıklar, beslenme ve büyüme, bilişsel gelişim, sosyal ve duygusal gelişim ile fiziksel ve cinsel istismar açısından kısa ve uzun vadede riskler taşıdığını belirtmişlerdir. Kısa süreli bakımlarda yetiştirme yurtlarının, dil gelişimi ve hastalıklar açısından ciddi tehditler oluşturduğunu, uzun süreli bakımlarda da, çocuklardaki fiziksel gelişimi ilk çocukluk yıllarından başlayarak gittikçe artan bir oranda geriletmediğini ve onları psikolojik anlamda zayıflatarak verimsiz bir yetişkin hâline dönüştürdüğünü ifade etmişlerdir.

Anne-baba figürünü temsil edecek, duygu ve düşüncelerini paylaşabilecek olumlu ve olumsuz davranışlarına karşı mantıklı ve sürekli olarak tutarlı davranış geliştiren bireylerin olmayışı, sosyal desteğin azlığı, korunmaya muhtaç çocukların umutsuzluk düzeyini etkileyen olumsuz durumlardır (Gürvardar 2001). Arnaz tarafından 1972 yılından yapılan “Koruyucu Aile Bakımındaki Çocuğun Gelişim Özellikleri” isimli araştırmada; koruyucu aile bakımındaki çocukların gelişim özelliklerinin kurum bakımındaki çocuklara göre daha ileri olduğu tespit edilmiştir.

Koruyucu aile bakımı ile yuva bakımını karşılaştıran Elhüseyni ve arkadaşları tarafından (1979) yapılan araştırmada ise; koruyucu aile yanında kalan çocukların yuva çocuklarına göre motor, duygusal, fiziksel ve sosyal gelişimlerinin daha iyi durumda olduğu ortaya konmuştur. Colton, 12 koruyucu aile ve 12 kurum bakımı veren kişi ile araştırmada koruyucu ailede çocuk odaklı yapının daha fazla olduğunu, çocukların daha duygusal ve sosyal açıdan daha sağlıklı oldukları gözlemiştir. Üstüner, Erol ve Şimşek (2005) öğretmenlerle yaptıkları bir araştırmada kuruluştaki yaşayan çocukların, koruyucu aile ile ve biyolojik aile ile yaşayan çocuklardan daha fazla “sorunlu” şeklinde ifade edilen davranış biçimi ortaya koydukları saptamıştır. Öğretmenler de anneler/ bakıcı anneler gibi kuruluştaki yaşayan çocuklarda diğer iki gruba göre daha fazla sorun yaşadıklarını ifade etmiştir. Yetiştirme yurtlarında yaşayan ergenler, otorite figürü olarak yetiştirme yurt personeli ile yaşamak zorunda olmaları, uygun rol modellerinin bulunmaması, sevginin yeterince gösterilmemesi, duygusal paylaşımlarının sınırlı olması ve bireyselliklerine yeterince önem verilmemesi gibi nedenlerden dolayı öfke duygusu yaşayabilmektedirler (Tambağ, 2004). Erol ve Şimşek’ in “ Farklı Bakım Modellerinde Çocuk Ruh Sağlığı” başlıklı çalışmasında en dikkat çekici bulgu, koruyucu aile ve kendi ailesi yanında kalan çocukların sorun davranış sıklığı arasında anlamlı bir farklılık olamaması, buna karşılık yuva ve yurttaki yetişen çocukların sorun davranış sıklığının anlamlı düzeyde yüksek oluşudur.

Literatür ve araştırmalara bakıldığında, koruma altına alınan çocuklarda duygusal ve davranışsal problemlerin yaygın olduğu, özellikle kurum bakımındaki çocukların duygusal ve davranışsal sorunlarının diğer bakım modellerine göre daha yüksek olduğunu görülmektedir. Sonuç olarak bugüne dek yapılan bilimsel çalışmaların tümü, ekonomik veya fizyolojik tehlikelerle çevrilmiş olmasına karşın, çocukların beden,

ruh, ahlak ve düşünce bakımından sağlam yetiştirilmeleri ve eğitimleri konusunda aileden daha iyi bir kurumun bulunmadığını göstermektedir.

4.3.2. Türkiye Ve Hollanda’da Koruyucu Aile Hizmeti

Koruyucu aile hizmetinin amacına ulaşabilmesi için koruyucu anne ve babanın birtakım niteliklere sahip olması gerekmektedir Koruyucu ailelerde bulunması istenen nitelikler ve sistemin işleyişi ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Bu bölümde, Hollanda ve Türkiye’de koruyucu aile hizmetinin nasıl yürütüldüğü ve koruyucu aile olabilmek için gerekli yasal koşullar ele alınmaktadır.

4.3.2.1. Türkiye’de koruyucu aile hizmeti

Türkiye’de koruyucu aile olmak için Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlüklerine şahsenmüracaat etmek gerekmektedir. Müracaat esnasında Koruyucu Aile Yönetmeliğine dayalı olarak ailelerin şu özellikleri taşıması beklenmektedir.

4.3.2.1.1. Koruyucu aile olma koşulları

a. T.C. vatandaşı olmak

Koruyucu Aile Hizmeti Yönetmeliği’nin 8. maddesinde açıkça belirtildiği üzere koruyucu aile olmak isteyen kişilerin Türkiye Cumhuriyeti T.C. vatandaşı olması gereklidir. Dolayısıyla yabancı uyruklu bir kişi ya da ailenin koruyucu aile olarak başvuru yapma hakkı yoktur. 2828 sayılı yasanın 4. maddesinin k bendinde korunmaya muhtaç çocukların “Türk örf, adet, inanç ve milli ahlakına sahip, kendisine güvenen, insan sevgi ve saygısıyla dolu, Atatürkçü düşünce ve Atatürk İlke ve İnkılâplarına uygun olarak yetiştirilmeleri, bir iş veya meslek sahibi yapılmaları, koruma kararı kalktıktan sonra da toplum içinde izlenmeleri ve imkânlar ölçülerinde desteklenmelerinin gerektiği belirtilmiştir.

Koruyucu aile olmak için başvuracak kişilerin sürekli Türkiye’de ikamet etmeleri gerekmektedir. Bu sebeple T.C. vatandaşı olsa dahi yurtdışında yaşayan kişiler koruyucu aile olamamaktadırlar. Koruyucu aile çocuğun bakım ve gözetimini devlet adına yapmaktadır. Dolayısıyla koruyucu ailenin çocukla olan ilişkileri devletin

denetimi ve gözetimi altındadır. Ayrıca koruyucu aileler, Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 15. maddesi c bendine göre çocuğun anne, babası ve diğer yakınları ile görüşmesinde herhangi bir sakınca yoksa eğer koruyucu aile birimince uygun görülen şekil ve zamanda görüşmesini sağlama yükümlülüğü vardır. Koruyucu ailenin yükümlülüğü kolaylıkla yerine getirebilmesi için Türkiye'de sürekli ikamet etmesi gerekmektedir.

b. 25-65 yaş aralığında olmak

Koruyucu aile olmak için aranan diğer bir şart ise kişilerin yaşının 25- 65 yaş arasında olmasıdır. Asgari yaş sınırının belirlenmesindeki amaç, kişinin koruyucu aile olmadan önce, kurumun amacını ve gereklerini anlayabilecek ve çocuğun gelişiminin sağlıklı bir şekilde tamamlamasına katkı sağlayabilecek bir olgunluğa ve seviyeye ulaşmasıdır. Zira henüz kendi gelişimini tamamlamamış kişilerin sağlıklı bireyler yetiştirmeleri kendilerinden beklenemez.

c. En az ilkokul mezunu olmak

Yönetmeliğin 8. maddesinde belirtildiği üzere koruyucu aile kurumuna başvurabilme şartlarından bir diğeri de kişilerin en az ilkokul mezunu olmasıdır. Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 15. maddesinin b bendi gereğince koruyucu aile, çocuğun yetenekleri ve becerilerinin elverdiği ölçüde öncelikle eğitim ve öğretim ya da meslek sahibi edindirilmesi için gerekli çabayı göstermekle yükümlü tutulmuştur. Zira koruyucu aile kurumunun amacı, çocuğun öz ana babasının yokluğunu hissetmeden topluma faydalı, çağın gereklerine ayak uyduran bir birey olarak yetiştirilmesine yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda koruyucu aile hizmetinin amacına ulaşabilmesi için koruyucu ailenin en azından temel eğitim almış olması bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

d. Düzenli gelire sahip olmak

Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 24. maddesinde belirtildiği gibi koruyucu ailelere, yanlarına yerleştirilen çocukların bakım, eğitim ve yetiştirilmelerine ilişkin harcamaları karşılaması amacıyla her çocuk için belirlenen oranlar karşılığı bir tutar

aylık olarak ödenmektedir; ancak koruyucu aile olabilmek için düzenli bir gelirin olması gerekmektedir.

Yönetmeliğin 9. maddesinde yer alan “koruyucu aile başvurusunun araştırması ve incelemesi” kısmında, sosyal incelemenin “çocuk yetiştirme konusundaki yeterliliği, yaşları, diğer aile üyelerinin bu konudaki düşünceleri, iş ve ekonomik koşulları” gibi unsurları içermesi gerektiği belirtilmiştir. Başka bir ifade ile çocuk ile koruyucu aile ilişkileri açısından önem taşıyan temel mesleki değerlendirme hususları arasında ailenin iş ve ekonomik durumunun değerlendirilmesi gerekliliği tekrar vurgulanmıştır. Koruyucu ailelerin düzenli gelire sahip olması, kendi ailelerine karşı ne düzeyde sorumluluk hissettiklerini gösteren ve aynı zamanda korunmaya muhtaç çocuğa uygun ev koşullarını hazırlayabilmeleri açısından da aranan bir özelliktir.

4.3.2.1.2. Koruyucu aile modelleri

Koruyucu Aile Yönetmeliği “Akraba veya Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli”, “Sürekli Koruyucu Aile Modeli”, “Geçici Koruyucu Aile Modeli” ve “Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modeli” olmak üzere 4 koruyucu aile modelini öngörmektedir.

4.3.2.1.2.1. Akraba veya yakın çevre koruyucu aile

Veli ya da vasi dışında kalan kan bağı bulunan akrabalar ya da çocuğun iletişim içinde olduğu veya tanıdığı bakıcı, komşu gibi yakın çevresinde yaşayan tercih etmeleri halinde en az temel “ana, baba eğitimleri”^{*} kapsamında eğitim almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımdır.

4.3.2.1.2.2. Geçici koruyucu aile

* Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Hizmetler Genel Müdürlüğü tarafından çocuklara karşı olumlu bir tutum ve davranış geliştirmesine yardımcı olmak, çocuklar ile nasıl iletişim kurabileceklerini anlatmak, çocukların psiko-sosyal, duygusal, gelişimsel ve zihinsel özelliklerini fark etmelerini sağlamak amacı ile koruyucu anne ve koruyucu baba adaylarına yönelik verilen eğitim.

Acil koruma gereken ya da hakkında hizmet planı oluşturulmamış ve kuruluş bakımına yerleştirilmemiş ya da kendisi için planlanan hizmet modelinden çeşitli nedenlerle henüz yararlandırılmamış çocuklar için, temel ana, baba eğitimleri ve Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe Eğitimini*1 almış profesyonel kişi ve ailelerin sağladığı birkaç gün ile en fazla bir ay arasında değişen bakımdır.

4.3.2.1.2.3. Süreli koruyucu aile

Öz ailesi yanına kısa sürede döndürülme imkânı bulunmayan çocuklara, tercihen temel ana-baba eğitimleri ve Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitimini almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımdır.

4.3.2.1.2.4. Uzmanlaşmış koruyucu aile

Özel zorlukları ve ihtiyaçları olan çocuklara yardımcı olabilecek lisans eğitimine sahip olan veya eşlerden biri en az ilköğretim düzeyinde olmak üzere temel ana, baba eğitimleri, Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe Eğitimlerini almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımdır.

4.3.2.1.3. Türkiye’de koruyucu aile olmak için başvuru süreci

Ülkemizde, koruyucu aile olmaya karar veren kişiler illerde bulunan Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüklerine başvuruda bulunmaktadır*. Başvuru esnasında koruyucu aile hizmetinin doğru bir şekilde algılanması ve hizmetin doğru şekilde yürütülmesi için koruyucu ailelere yönelik olarak konu ile ilişkili görevliler (sosyal hizmet uzmanları, çocuk gelişim uzmanı, sosyolog, psikolog) tarafından yüz yüze görüşmeler yoluyla bilgilendirme yapılmaktadır. Yapılan bilgilendirmelerde,

* 1 Koruyucu Aile Hizmetinin profesyonel hale getirilmesi, koruyucu ailelerin desteklenmesi için Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve UNICEF (Birleşmiş milletler Çocuk Fonu) tarafından uzun bir hazırlama dönemi sonucunda oluşturulmuş eğitim.

* 2 Başvurularda istenen belgeler şunlardır: T.C kimlik numarası beyanı, bir adet vesikalık fotoğraf, öğrenim durumunu gösterir belge, iş, gelir ve arşiv kaydı durumunu gösteren belge, adli sicil ve arşiv kaydı durumunu gösteren belge, çocuğun bakımını, psiko-sosyal gelişimini ve eğitimin etkileyecek ya da çocuğa zarar verecek düzeyde fiziksel engeli, ruhsal rahatsızlığı ve bulaşıcı hastalığın olmadığını gösteren doktor raporu.

koruyucu aile hizmetinden faydalanan çocukların özellikleri, korunmaya muhtaç çocukların genel özellikleri ve problemleri, koruyucu ailenin sorumlulukları ve hükümlükleri, koruyucu aileye ve çocuğa sağlanan olanaklar anlatılmaktadır. Başvurusu kabul edilen kişiler ile ayrıca ev ortamında da görüşülmektedir.

Bu görüşmeler sonrasında ailenin sosyo- ekonomik durumu hakkında detaylı bilgi içeren sosyal inceleme raporu düzenlenmektedir. Raporda, evde birlikte yaşanan diğer aile üyelerin cinsiyeti, yaşları, başvurana yakınlık dereceleri, eğitim ve gelir düzeyleri, aile üyelerin fiziki özellikleri, kişilik özellikleri, özgeçmişleri, sağlık durumları, sabıka durumları, ev ortamı, evlilik ilişkileri, sosyal ilişkileri ve benzeri konular hakkında detaylı bilgiler yer almaktadır. Yapılan incelemeler ve değerlendirmeler sonucunda hazırlanan dosya, İl Müdürlüğündeki Koruyucu Aile Komisyonu* tarafından değerlendirilmektedir.

4.3.2.1.4.Koruyucu aile hizmetinden yararlanacak çocuğun tespiti

Koruyucu Aile Yönetmeliği'ne göre, çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, rehabilitasyon merkezleri, her ay koruyucu aileye yerleştirilebilecek olan çocukların listesini il ve ilçe müdürlüklerine göndermektedir. Listede yer alan çocukların tümü için kişisel bilgilerini, korunma veya bakım tedbiri veya acil korunma kararı nedenlerini, sağlık durumunu, psiko-sosyal ve fiziksel gelişimlerini, çocuğun alışkanlıklarını, davranış kalıplarını ve özel gereksinimlerini içeren durum değerlendirme raporu da hazırlanır (KAY6- 2. Madde).

4.3.2.1.5.Koruyucu aile ile korunmaya muhtaç çocuğun eşleştirilmesi

Çocukların hangi koruyucu ailelerin sorumluluğuna verileceğine, koruyucu aile hizmetinin amaçları ve esasları kapsamında il veya ilçe müdürlüğünde oluşturulan komisyonlar karar verir. Komisyon, sosyal çalışma görevlilerinin hazırladığı koruyucu aile adayının ve korunmaya muhtaç çocukların değerlendirildiği raporlar

* Koruyucu aile komisyonu mahalli mülki amirin onayı ile illerde il müdürü veya görevlendirilen il müdür yardımcısı başkanlığında, ilçelerde ise ilçe müdürü başkanlığında biri vakadan sorumlu en az dört sosyal çalışma görevlisinden, sayının yetersiz olması halinde iki sosyal çalışma görevlisinden oluşturulan bir komisyondur. (Koruyucu aile Yönetmeliği, 2012)

doğrultusunda işlem yapar. Değerlendirme raporları, yapılan sosyal incelemeler, aile ve çocuk ile yapılan görüşmelerneticesinde ve dosya bilgilerine dayanılarak hazırlanır, eşleştirme önerisi halinde Komisyona sunulur (KAY6- 3. Madde).

Aile, koruyucu aile başvurusunun değerlendirilmesi sürecinde kısa/ uzun süreli kuruluş ziyaretleri yapar, çocuğu izinli olarak da alabilir. Ailenin çocuğu izinli alması halinde, çocuk ve aile bir süre izlenir ve rapor hazırlanır. Çocuk- aile arasında olumlu bir etkileşim oluşur ve karşılıklı olarak birlikte yaşamak isterlerse çocuğun aile yanına yerleştirilmesi işlemi başlatılır.

4.3.2.1.6. Korunmaya muhtaç çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirilmesi

Komisyon tarafından eşleştirilmesi uygun bulunan koruyucu aile ile çocuk tanıştırmadan önce çocuğun düşüncesi öğrenilerek gerekli mesleki çalışmalar yapılır (KAY m.14-1). Koruyucu aile sözleşmesi imzalanıncaya kadar çocuk ve ailenin birlikte zaman geçirmeleri, birbirlerini tanımaları ve alışmalarına uygun ortam sağlanması planlanır. Bu süreçte çocuk önce saatlik, daha sonra günlük, haftalık ve iki haftalık gibi sürelerle, toplamda iki ayı geçmeyecek şekilde koruyucu ailenin yanına izinli verilebilir. Süreçte olumlu kanaat oluşması, çocuğun ve ailenin de istemeleri halinde yerleştirme işlemi başlatılır(KAY m.14- 2).

Çocuk, Komisyonca uygun görülen koruyucu aile yanına, Koruyucu Aile Sözleşmesi(Ek I)imzalandıktan sonra mahalli mülki amirin de onayı ile yerleştirilir (KAY m.7). Koruyucu Aile Sözleşmesi ile koruyucu aile, çocuğun eğitimini, yeteneklerini, becerilerini geliştirmekle hükümlü olacağını, çocuğun öz ailesi ile ilişkilerini zedeleyecek tutum ve davranışlarda bulunmayacağını, çocuğun vasisi tarafından getirilecek görevlere müdahale etmeyeceğini, kurum sosyal çalışma görevleri tarafından yapılacak periyodik izlemeleri ve mesleki yönlendirmeleri kabul edeceğini ve çocuğa karşı herhangi bir ihmal, istismar veya kötü muamelede bulunmayacağını taahhüt eder.

Bir koruyucu ailenin yanına, çocuklar ve koruyucu aile arasında ilişki kurulmuş olması ve çocukların bireysel gelişimlerinisağlıklı biçimde sürdürebilmeleri için uygun şartların bulunması halinde ve tercihen aynı anda olmamak üzere en fazla üç çocuk yerleştirilebilir. Çocukların kardeş olması durumunda yapılacak vaka

değerlendirmesi sonucuna göre çocuk sayısı sınırlandırılmayabilir. Kardeşlerin aynı aile yanına yerleştirilememesi halinde birbirleriyle görüştürebilecek aileler yanına yerleştirilmeleri esastır (KAY m.14-6).

Uzmanlaşmış koruyucu aile modelinden yararlanacak çocukların tek olarak yerleştirilmesi tercih edilir, ancak çocuğun yararı gözetilerek uygun şartların oluşması halinde en fazla iki çocuk yerleştirilebilir (KAY m.14-14).

4.3.2.1.7. Koruyucu aile yanındaki çocuğun eğitimi

Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 10. maddesinde, koruyucu aile olmak isteyen ve Yönetmelikte belirtilen şartları taşıyan adaylar ve mevcut koruyucu aileler eğitime tabi tutulur. Korunma altına alınmadan önceki yaşantıları ya da mevcut durumları açısından özel zorlukları veya ihtiyaçları olan çocuklar, Koruyucu Aile İkinci Kademe Eğitimi uygulamasına başlanıncaya kadar mesleki çalışma alanları veya meslek eğitimleri nedeniyle çocuğun özel bakımını sağlayacak düzeyde bilgi ve deneyim sahibi olan koruyucu aileler yanına yerleştirilebilir (KAY m.10-2). Bu maddeden anlaşılacağı üzere, koruyucu ailelerin başvuru esnasında eğitime tabi tutulmaları zorunlu değildir. Bu eğitim çocuk yerleştirildikten sonrada verilebilmektedir.

4.3.2.1.8. İzleme esasları

Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuk, sosyal çalışma görevlisi tarafından düzenli olarak izlenir. Koruyucu aile ve yanına yerleştirilen çocuk, görevli sosyal çalışma görevlisi tarafından ilk yıl ayda en az bir defa olmak üzere düzenli olarak gözlenir, gerekli hallerde daha uygun bir hizmet modeline karar verilebilir. Çocuğun koruyucu aile yanında kalmasının uygun görülmesi durumunda ikinci yıldan itibaren izlemeler yılda dört defadan az olmamak üzere düzenli olarak yapılır (KAY, m.16).

Sosyal çalışma görevlileri tarafından yapılması gereken ev ziyaretleri, koruyucu aile bakımında büyük önem taşımaktadır. Bu izlemler sırasında çocuğun sosyal, duygusal ve zihinsel güvenliğinin korunması için çocuk, koruyucu aile, öz aile arasında uyum sağlanmaya çalışılır. Sosyal çalışma görevlisi, çocuk ve koruyucu aile arasındaki ilişkileri gözlemleyerek çıkan sorunlarına çözümleneyada çıkabilecek olası sorunların önlenmesine yardımcı olur. Ziyaretler esnasında daha önce koruyucu

aile sözleşmesinde belirtilen maddeler dikkate alınarak aileler, aşağıda belirtilen temel yaşam becerilerine katkı sağlayıp sağlamadıkları konusunda kontrol edilirler. Özünde çok büyük farklılıklar olmamakla birlikte değişik kaynaklarda bağımsız yaşam becerilerine ilişkin yapılan değişik sınıflandırmalara rastlanılmaktadır (Snell 1983; AAMR 1992; Eripek 1996). (Tablo 1)

Tablo 1. Koruyucu Ailenin Katkı Sağlaması Beklenen Temel Yaşam Becerileri

ÖZBAKIM BECERİLERİ	TÜKETİCİ BECERİLERİ
1- Tuvalet 2- Yemek yeme 3- Giyinme 4- Kişisel bakım	1- Parayı/kredi kartı tanıma ve doğru kullanma 2- Sorumlu olduğu harcamaları yapma 3- Basit gelir gider hesabı yapma 4- Banka hizmetlerinden yararlanma
İLETİŞİM BECERİLERİ	İLETİŞİM ARAÇLARI KULLANMA BECERİSİ
Kendini sözlü ya da yazılı olarak ifade etme Dinleme ve anlama	Cep telefonu Bilgisayar ve internet Radyo ve televizyon kullanma
EV İÇİ BECERİLERİ	SAĞLIĞI KORUMA BECERİLERİ
1- Evdeki araç-gereçleri kullanma 2- Yemek yapma 3- Ev temizliği ve düzeni 4- Çamaşır yıkama ve giysilerin bakımı 5- Uyku zamanını düzenleme	1- Basit sağlık sorunlarını çözme 2- Koruyucu sağlık önlemlerini alma 3- İlaçları doğru kullanma 4- Kişisel sağlık cihazlarını kullanma
TOPLUMU TANIMA BECERİLERİ	
1- Bağımsız seyahat etme 2- Eğlence olanaklarından yararlanma 3- Vatandaşlık hak ve sorumluluklarını bilme 4- Yasaları bilme ve uyma 5- Toplum beklentilerine ve kurallarına uygun davranmalıdır.	

Koruyucu Aile Yönetmeliğinde, sosyal çalışma görevlisinin çocuğun öz ailesi ile mesleki çalışma yürütmesi gerektiğine dair hükümler bulunmaktadır. Yapılacak olan mesleki çalışmalar sayesinde, öz ailelerin çocuğuna karşı sorumluluklarını yerine

getirmesi sağlanacak ve öz ailelerin olur olmaz zamanlarda koruyucu aileye müdahale etmesinin önüne geçilecektir.

Çocuğun öz ailesinden ayrılmak zorunda kalması çoğu kez anlayabileceği bir olay değildir. Bu nedenle, çocuğun evden ayrılıp koruyucu aile yanına yerleşmesi aynı zamanda okulundan, arkadaşlarından ve alıştığı çevreden ayrılması anlamına gelir. Bu değişiklikler, çocuğun psiko-sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. Çocuk, bilinçaltında anne ve babasının kendisini istemediğini düşünerek reddedildiği ve değersiz olduğu duygusuna kapılabilir(Akyüz Emine, 2008). Çocuğa, ailesinin yanından ayrılma nedeninin kendisinden değil, ebeveynlerin rol ve sorumlulukları yerine getirmediğinden kaynaklandığını benimsetmek gerekmektedir.

14 Ekim 1993 tarih 21728 Sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliğinde çocuğun öz ailesi ile mesleki çalışmalar yapılması gerekliliği yer almamaktayken, 14.12.2012 tarih 28497 Sayılı yönetmelikte “öz aile ile çocuğun birlikte yaşamalarını sağlayacak kısa ve uzun dönemde mesleki çalışmalar planlanır, şartların uygun bulunması durumunda çocuğun ailesi yanına dönüşü değerlendirilir” ibaresi yer almaktadır (KAY- m.16-3). Yönetmelikte yapılan bu değişiklik, çocuğun öz ailesi yanına dönmesi için sosyal çalışma görevlisinin sorumluluğunun altına çizmektedir.

Sosyal çalışma görevlisi, çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirmeden önce ve sonrasında yapacağı izlem ve rehberlik koruyucu aile ve çocuğun uyum sağlamasına önemli katkıda bulunmaktadır. Yapılan gözlem ve değerlendirmeler sonucunda, koruyucu ailenin çocuğa yönelik herhangi bir kötü muamelede bulunduğu tespit edildiğinde, kuruma çocuğu aileden geri almak için resmi işlemleri başlatması konusunda sorumluluk yüklemektedir.

4.3.2.1.9. Koruyucu aile statüsünün iptali

Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuk, aşağıdaki durumların tespit edilmesi halinde geri alınır.

- a) Koruyucu ailenin 15. maddede belirtilen yükümlülükleri yerine getirmemesi.
- b) Çocukla koruyucu aile arasındaki sağlıklı iletişimin yapılan mesleki çalışmalara rağmen kurulamaması veya devam ettirilememesi.
- c) Koruyucu aile tarafından çocuğun istismar edildiğinin tespit edilmesi.
- ç) Koruyucu ailenin, çocuğun öz ailesi ile ilişkilerini zedeleyecek tutum ve davranışlarda bulunduğu ve bu doğrultuda ifadeler kullandığının belirlenmesi.
- d) Çocuk için hizmetten beklenen yararın gerçekleşmediğinin yapılan izlemelerde tespit edilmesi.
- e) Çocuğun koruyucu aileye yerleştirilme nedeninin ortadan kalkması.
- f) Çocuğun yararlanacağı hizmet modelinin değişmesi veya koruma kararının kaldırılması.
- g) Koruyucu ailenin herhangi bir nedenle hizmet vermekten vazgeçmesi.

Koruyucu Aile Komisyonu yukarıdaki durumların bir ya da birkaçının tespit edilmesi halinde çocuğu geri almaya karar verir. Çocuğun ayrılık sürecine hazırlanmasına yönelik uygulama planı oluşturulur. Koruyucu ailenin hizmet sürecinde çocuğa yönelik suç teşkil eden eylemleri var ise Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulur ve çocuğun haklarının korunmasına amacıyla adli süreç takip edilir.

4.3.2.2. Hollanda'da koruyucu aile hizmeti

4.3.2.2.1. Koruyucu aile olma koşulları

Hollanda'da tek ebeveynler, evli çiftler, eşcinseller, gayri resmi birlikte yaşayanlar, koruyucu aile başvurusunda bulunabilirler. Koruyucu bakım hizmeti veren kurumlar, çocukların iyi bir koruyucu aile yanına yerleştirilmesi için aşağıdaki şartlara dikkat etmektedirler.

Başvuru esnasında aranan şartlar;

a- Koruyucu aile en az 21 yaşında olmak

Koruyucu aile olmak isteyen adaylarda aranan yaş kriterien az 21 yaşında olmasıdır.

b- Düzenli bir yaşam tarzına sahip olmak

Bakım hizmeti veren kurumlar için aday koruyucu ailelerin düzenli bir gelire, düzenli bir yaşam tarzına sahip olması önem arz eder. Koruyucu aileler, çocukların bakımını üstlenmeye karar verdiklerinde bir sorumluluk altına girerler. Sürekli taşınan, iş değiştiren kendi hayatı ile ilgili alınacak kararlarda sorumluluk sahibi olmayan kişilerin başvuruları kabul edilmez.

c- Geçmişte şiddete dayalı veya ahlaki suç işlememiş olmak

Bakım hizmeti veren kurumlar için, koruyucu aile olmak isteyen kişilerin yanı sıra aynı adreste ikamet eden 12 yaş ve üstü kişilerin adli suçu olmaması önemlidir. Bu nedenle kurumlar, aynı adreste ikamet eden kişiler hakkında adli bir suçu olup olmadığına dair bir araştırma yapar.

d- Aday koruyucu aileler için düzenlenen hazırlık eğitimine katılmak

Bakım hizmeti veren her kurumun düzenli olarak belirli günlerde hazırlık eğitimleri bulunmaktadır. Aday koruyucu aileler, daha önceden belirlenen eğitim günlerine katılmak için müracaatta bulunurlar. Eğitim esnasında, koruyucu aileliğin sorumluluk ve hükümlülükleri, travmaya uğramış çocuğun eğitimi, ergenlik, aile içi şiddete maruz kalmış çocukta karşılaşılabilecek olası problemler vb. konularda eğitim almaktadırlar.

4.3.2.2.2. Hollanda'daki koruyucu aile modelleri*

a. Hafta sonu ve/ yada tatillerde koruyucu aile

Çocuklardan bunalan, dinlenme ihtiyacı duyan ailelere uygulanan bir hizmet modelidir. Çocuklar, ayda 1-2 kere, hafta sonu ya da resmi tatillerde koruyucu ailelerin

* Koruyucu Aile Modelleri, Pleegzorg Spirit 'in yayınlamış olduğu Türkçe broşüründen esinlenmiştir.

yanına giderler. Ayrıca bu model, çocuk evlerinde kalan ve öz ailesinin yanına gidemeyen çocuklar içinde geçerlidir.

b.Kriz anında devreye giren koruyucu aile

Acilen öz ailesinin yanından alınması gereken çocukların, resmi işlemleri başlayıncaya kadar yanındakaldığı kişilerdir. Bu aileler, çocukları önceden görmeksizin ve ön görüşme yapmaksızın, gece saat kaç olursa olsun çocukları kabul eder. Çocuk bu ailede en fazla 4 hafta kalır.

c.Kısa süreli koruyucu aile

Bazı durumlarda çocuğun daimi olarakimin yanında kalacağını tespit etmek zor olabilmektedir. Gerekli mesleki çalışmalar tamamlanıp çocuğun öz ailesini, yoksakoruyucu bir aile tarafından mı yetiştirilmesi gerektiği hususuna karar verilmeye kadar çocuğun yanında kaldığı kişilerdir. Çocuk bu ailede en fazla bir yıl kalır. Bu modelde, uzman, çocuk, öz aile ve koruyucu aile işbirliği içerisinde çalışır.

d. Uzun süreli koruyucu aile

Yapılan mesleki çalışmalar sonucunda bir daha kendi ailesinin yanında kalma olasılığı olmayan çocukların 18 yaşmagelinceye kadar yanında kaldığı kişilerin verdiği bakım hizmetidir.

e. Yakın çevre koruyucu Aile Modeli

Veli ya da vasi dışında kalan kan bağı bulunan akrabalar ya da çocuğun iletişim içinde olduğu veya tanıdığı bakıcı, komşu gibi yakın çevresinde olan kişiler tarafından sunulan bakım hizmetidir.

4.3.2.2.3. Başvuru

Hollanda da ailesinin yanında kalamayan çocuklar uzun yıllardır koğuş tipi yurtlar yerine direk koruyucu aile yanına yerleştirilmektedir. Koruyucu aile modeli sistematik bir düzen dahilinde işlemektedir. Bir çocuk, koruyucu aile yanına yerleştirilmeden önce aşağıdaki prosedür uygulanır.

4.3.2.2.4. Ön hazırlık ve seçilme süreci

Koruyucu bakım hizmeti veren kurumların koruyucu aile hizmet modelinde en fazla önemsediği adım öz hazırlık ve seçilme sürecidir. Koruyucu aile olmak isteyen adaylar kurum tarafından düzenli olarak yapılan bilgilendirme toplantılarına katılır ya da kurumdan yazılı bilgilendirilme paketi talep ederler. Aday koruyucu aileler koruyucu aile modeli hakkında ön bilgi edindikten sonra yine kurumun düzenlemiş olduğu “koruyucu aile eğitimi” ne katılırlar. Kişilerin koruyucu aile başvurusunda bulunabilmeleri için kurum tarafından düzenlenen eğitimlere katılma zorunluluğu bulunmaktadır.

Eğitim iki farklı program şeklinde tasarlanmıştır; Aday Koruyucu Ailelerin Takım Ruhu İşbirliği Programı (Samenwerking Teamgeest Aspirant Pleegouders - STAP) ve Koruyucu Bakım Hizmeti Veren Kişilerin Donanımı (Toerusten Op Pleegzorg - TOP). STAP İşbirliği Programı, Hazırlama ve Seçim Programı'ndan (Model Approach to Partnership in Parenting -MAPP) esinlenerek geliştirilmiştir. STAP ve TOP programları, bireylerin koruyucu aile olma konusunda bilinçlikarar vermelerinisaglamakamacıyla tasarlanmıştır (<http://www.gomapp.com/>, Erişim Tarihi: 06.07.2015). TOP programı ile STAP programı arasında ki en büyük fark programların süresidir. STAP programı yaklaşık 7 oturumdan oluşmaktadır. Her oturumda kurum çalışanı bir konu ele alır. Ayrıca programda iki ev ziyareti de bulunmaktadır. TOP Programı ise biri 2,5 saat süren toplam 4 akşam eğitiminden oluşmaktadır. Aday koruyucu aileleraldıkları eğitim ile korunmaya muhtaç çocukların problemleri, eğitimi, hakları, beklentileri ve ayrıcaüstlenecekleri sorumluluklar konusunda bilgi alırlar. Adaylar, eğitimler sayesinde koruyucu aile modeli hakkında daha derin bilgiye sahip olmakla beraber bu hizmeti verip veremeyecekleri hakkında kendilerininideğerlendirmeimkanında bulurlar

Başvuru esnasında kurum aşağıdaki kriterlere dikkat ederek adayın başvurusunu kabul eder.

Açıklık& netlik: Koruyucu aileler, çocuklarla, onların aileleri ve komşularıyla, doktorlarıyla ve öğretmenleri vs. kişiler ile pozitif iletişim halinde olmalıdır. Koruyucu aileler dinleme ve soru sorma yeteneğine sahip olmalı ve ön yargısız konuşabilmelidir. Koruyucu aileler duygularını ifade etme becerisine sahip olmalıdırlar.

İşbirliği yapma & ebeveynliği paylaşma: Koruyucu aileler çocukların öz aileleri ile ebeveynlik rol ve sorumluluklarını paylaşmalıdır, eğitimci ve kurum çalışanları ile işbirliği yapmalıdır.

Çocukların kendileri ile ilgili düşüncelerini olumlu hale getirebilmeli: Koruyucu aileler çocukların geçmişi hakkında empati kurmalı ve çocukların geçmişte ne yaşamış olursa olsun kendilerini iyi hissetmelerini sağlayabilmelidir.

Çocuklara zarar vermeden davranışlarını değiştirebilmeli: Koruyucu aileler çocukların şiddet ve ihmalle ilgili algısını ve çocukların davranışlarını değiştirebilmek için ilgi ve destek göstermelidir.

Aile içinde olası durum değişikliklerini tahmin etmeli: Koruyucu aileler ailelerindeki değişiklikler ile baş etme yeterliliğine sahip olmalı ve kayıplarla baş edebilmelidir.

Güvenlik: Koruyucu aileler, çocuğa güvenilir bir yaşam ortamı sunabilmelidir. Aile düzenini stabil ve güvenilir bir yaşam ortamı haline getirebilmeli, sağlıklı cinsel kimlik oluşturmada çocuğu destekleyebilmelidir.

Kişilerin koruyucu aile başvurusundan önce eğitime tabi tutulmalarının en önemli faydası, çocuk yerleştirildikten sonra karşılaşılabilecekleri problemlerle baş edebilecek yeterlilikte olup olmadıklarını sınıma imkanı bulmalarıdır. Ayrıca, koruyucu aile hizmetin amacı ve zorluklarının önceden anlatılması ile koruyucu aile hizmetinin bilinçli kişiler tarafından verilmesi sağlanmaktadır.

Eğitim tamamlandıktan sonra, aday koruyucu aileye kurumdan bir uzman ev ziyaretinde bulunmaktadır. Ev ziyaretlerinin amacı, aday koruyucu ailelerin yaşam koşulları, yaşam çevresi ve ruhsal/psikolojik durumu hakkında detaylı bilgi sahibi olmaktır. Ayrıca, ev ziyaretlerinde sosyal hizmet uzmanları, koruyucu aile adayı ile cinsellik, cinsel istismar ve çocukla kurulacak ilişkinin sınırları gibi konuları ele alınmaktadır. Uzman, gerek gördüğünde aday koruyucu aileyi tıbbi danışmana ya da doktora yönlendirebilmektedir.

Koruyucu aile olmak için başvuruda bulunan adaylardan öncelikle, Hiçbir İtiraz Olmadığına Dair Belge (Verklaring Van geen Bezwaar- VGD) adı verilen ve kuruma kişisel bilgileri araştırma yetkisi veren bir belge imzalatılmaktadır. Kurum, bu onay ile

bir başka kurumdan aday koruyucu aile ve adresinde ikamet etmekte olan 12 yaş ve üstü şahıslar hakkında bilgi isteyebilmektedir. Gerekli araştırmalar sonucunda aday koruyucu ailenin, çocuğun gelişim sürecine ve bakımına katkı sağlayacağı kanaatine varılır ise başvuru dosyası açılır. Çocuğun gelişimini ve bakımını tehdit edecek unsurlar tespit edildiği takdirde ise başvurusu iptal edilir.

4.3.2.2.5. Eşleştirme (Matching)

Kişilerin başvuruları kabul edildikten kısa bir süre sonra kendilerine uygun bir çocuğun yerleştirilmesi için kurum tarafından gerekli mesleki çalışmalar başlatılır. Hollanda'da koruyucu aileye uygun bir çocuk bulmak yerine, çocuğun durumuna uygun bir koruyucu aile bulunmaktadır. Çocukların ve koruyucu ailelerin birbirine daha iyi uyum sağlayabilmesi için kurum eşleştirme sürecine çok önem vermektedir. Her kurumda, çocuk ve koruyucu aile eşleştirmesi konusunda eğitim almış ve tek görevi bu olan eşleştirme uzmanları vardır.

Bazen koruyucu ailelerin özel durumları, çocuk yerleştirilme esnasında farklılık gösterebilir ve daha fazla ilgilenilmesi gerekebilir. Örneğin; koruyucu ailenin öz çocukları ile korumaya muhtaç çocuk arasındaki yaş farkı çok ya da az olabilir, kültür ya da din farklı olabilir. Eşleştirme yapan uzmanlar, çocuğun kimliğini yitirmemesi ve kendini daha güvende hissetmesi için aile ve çocuğun kültürlerinin, dinlerinin, dillerinin, yetiştirilme tarzlarının benzer olmasına dikkat etmektedir. Bu amaçla ilk önce çocuk hakkında detaylı bilgi toplanır. Öz aileler ile görüşülerek çocuğun karakteri, koruyucu ailenin yanına yerleştirilirken dikkat etmesi gerekenler gibi konularda tavsiyeler alınır. Aynı şekilde koruyucu ailenin değerleri, inançları ve kültürleri hakkında bilgi toplanır. Çocuk ve koruyucu ailenin kültürel geçmişi büyük farklılıklar göstermez ise, koruyucu ailenin çocuk yetiştirme tarzı ve tecrübeleri çocuğun kişisel gelişimi ve sorunlarını çözümlenmede uyum sağlayabilirse ve koruyucu ailenin fiziksel ve ruhsal durumu çocuğun fiziksel ve ruhsal durumuna ayak uydurabilecek kapasiteye sahip olduğu kanaatine varılırsa eşleştirme yapılır. Çocuklar, sorumluluk sahibi, yönlendirilmeye ihtiyaç duyan, aşırı ilgi bekleyen ya da ilgiden hoşlanmayan, içine kapanık ya da sosyal gibi farklı özelliklere sahip olabilirler. Önemli olan çocukların bu karakteristik özelliklerine uyum sağlayabilecek bir koruyucu aile seçmektir.

Eşleştirme yapılırken aday koruyucu ailelere genel bir soru listesi (Vragenlijst Aspirant Pleegouders, VAP) ile koruyucu aile hizmetini değerlendiren sorulardan oluşan bir liste (de Vragenlijst Beoordeling Pleegzorgsituatie, VBPS) verilmektedir. VAP'ın bir kısmı Ev Değerlendirme Protokolü'nün (Amerika Casey Home Assessment, CHAP) çevirisidir. VAP, koruyucu ailelerin motivasyonuna, hayat hikâyelerine, beklentilerine, ihtiyaçlarına ve kurumdan beklentilerine yönelik sorular içermektedir. VBPS formu ise çocuklar ile karşılaşabilecek olası problemlerin yer aldığı sorulardan oluşmaktadır. Aday koruyucu ailelerin çocukla ilgili karşılaşabilecekleri olası sorunlarla başa çıkıp çıkamayacakları, likert tipi ölçekler içeren soru formları yardımı ile değerlendirilir. Bu formlar sayesinde kurum, kişilerin zayıf ve güçlü yönlerini tespit ederek hangi özellikteki çocuklara bakabileceklerine dair bir fikir edinir. Eşleştirme yapılırken uzmanlar, koruyucu aile ve çocuk eşleştirilmesi için geliştirilen farklı modellerden faydalanırlar. Hollanda'da en çok kullanılan eşleştirme modelleri arasında Stijker'in (2001) geliştirdiği Profil Odaklı Model (Profiel Georienteerd) bulunmaktadır. Bu modelde, çocuğun kişisel özelliklerinin koruyucu ailenin eğitim seviyesi gibi özellikleri ile uyumuna ve ailenin beklentilerini karşılayacak düzeyde olup olmadığına bakılmaktadır.

Hollanda'da koruyucu aile ve çocuğun eşleştirilmesine yönelik birçok araştırma yapıldığı görülmektedir. Ortapedagog (orthopedagoog) *olarak görev yapmakta olan Van den Berg en Weterings (2010), çocuk ve koruyucu aile eşleştirilme esnasında üç kriterin öneminden bahsetmektedir: (1) Çocuğun isteği, (2) Koruyucu ailenin eğitim verebilme kalitesi, (3) Öz ailenin işbirliği. Bu kriterler çocuk ve koruyucu aile eşleştirilmesinin en doğru şekilde yapılmasını sağlamaktadır.

* Hollanda'da çocuklarda davranış bozukluğu üzerine uzmanlaşmış pedagoğlardır.

4.3.2.2.6. Yerleştirme

Koruyucu aile ve çocuk eşleştirilmesinden sonra çocuk koruyucu aile yanına yerleştirilir. Seçilme ve eşleştirilme süreçlerinde yapılan ev ziyaretleri, görüşmeler ve detaylı araştırmalar sonrasında çocuk ve koruyucu aile hakkında ayrıntılı raporlar düzenlenir. Koruyucu aileler, çocuk yerleştirildikten sonra da eēitim ve kurs desteēi almaya devam ederler.

Kurum alışanlarının ev ziyaret sıklıēı ailenin ve ocuēun durumuna göre deēiřmektedir. ocuk yerleştikten sonra koruyucu aile ile ocuēun öz ailesi ile ne kadar sıklıkta görüşülmesi gerektiēine dair bir anlaşma yapılmaktadır. Bazı ailelere her hafta ev ziyareti yapılırken, bazı ailelere yılda bir kere ziyaret yapılmaktadır. Ancak, uzmanlar koruyucu aileler ile telefon, internet üzerinden iletişim kurmaya devam etmektedirler.

4.3.2.2.7. ocuēun İzlenmesi

Koruyucu aileler, çocuk yerleştirildikten sonra da eēitim almaya devam ederler. Sosyal hizmet uzmanları, koruyucu aileler ile beraber ocuēun kişisel gelişimini desteklemeyi amaçlayan plan üzerinde uzlaşırlar. Bu plan çevresi içinde hedeflerini ve ailenin alması gereken eēitimleri belirlerler. Müdahale planında, ocuēun ulaşması gereken hedefler de yer almaktadır. Uzman her ev ziyaretinde müdahale planında belirlenen hedeflere ulaşıp ulařılmadıēını kontrol eder.

Hollanda'da genel eēilim çocukların kendi ailelerinin yanında yetiştirilmesi yönünde olduēu için, çocuklar koruyucu aile yanında olsalar da öz aileleri ile de mesleki çalışmalar yürütülür.

4.3.2.2.8. Koruyucu aile statüsünün iptali

Kurum, koruyucu ailenin sosyal hizmet uzmanı ile birlikte dzenlediēi müdahale planına uymamaları ya da ocuēun öz ailesinin istemediēi durumlarda koruyucu aile statüsünü kaybederler.

4.3.2.2.9. Engelleme hakkı (Blokaderecht)

Koruyucu Bakım Hizmeti veren kurumların temel amacı, koruyucu aile yanında ki çocuğun, öz ailesinin yanına dönmesini sağlamaktır. 2014 yılında koruyucu aile yanına yerleştirilen 9.114 çocuğun % 71'i öz ailesine geri döndürülmüştür. Geriye kalan koruyucu ailelerin % 4'ünün kendileri, % 3'ünün ise kurum tarafından koruyucu ailelik statüsü iptal edilmiştir (Factsheetpleegzorg 2014). Koruyucu ailelik statüsünün iptali konusunda kurumun yetkisi sınırsız değildir. Kurum, çocuğu koruyucu aile yanından alıp öz ailesinin yanına ya da bir başka koruyucu aile yanına yerleştirmek istediği takdirde koruyucu ailelere “blokkaderecht” denilen engelleme hakkı doğar. Koruyucu aile, çocuğu geri vermek istemeyebilir. Belli bir süre çocuğun bakımını üstlenen koruyucu aile için çocuktan ayrılmak duygusal açıdan zor olacağı için yasalar koruyucu aileleri korumaktadır. Çocuktan ayrılmak istemeyen koruyucu aileler, engelleme hakkını kullanarak aşağıdaki durumlarda mahkemeye başvurabilirler.

- Koruyucu ailenin çocuğun bakımını en az bir yıldır üstleniyor olması,
- Öz ailenin, çocuğun bakım ve yetiştirilme sorumluluğunun koruyucu aileye vermesi
- Koruyucu ailenin çocuğu öz çocuğu olarak benimsemesi ve bakımını büyük bir titizlikle gerçekleştirmesi,
- Koruyucu aile ve öz aile işbirliğinin sağlanması. (Koruyucu aile, çocuğun bakımın üstlenirken vasisinin isteklerini göz önünde bulundurmalıdır. Örneğin, eğer çocuğun vasisi, çocuğun bir başka şehre taşınmasına onay vermediği takdirde koruyucu ailenin çocukla beraber taşınmaya hakkı yoktur).

Yukarıdaki şartları taşıyan koruyucu aile, çocuğun kendisinden alınmasına karşı itiraz davası açabilir. Duruşmalara koruyucu aile, çocuğun vasisi ve Gençlik Merkezi'nin bir üst makamı olan Çocuk Koruma Merkezi'nden bir uzman katılır. Duruşmada genelde Çocuk Koruma Merkezinden katılan uzman çocuğun yüksek yararını göz önünde bulundurarak gerekli mesleki çalışmayı yapar ve kanaatini belirten bir raporu mahkemeye sunar.

Ülkemizde çocuğun öz ailesine geri döndürülmesine karar verildiği takdirde koruyucu ailenin bu karara itiraz etme hakkı yoktur. Koruyucu ailelerin, çocukların

kendilerinden alınmasına karşı açtıkları itiraz davaları bulunmaktadır.*Zaman içerisinde buna benzer olaylar yaşanmaya devam edilmiş ve bu nedenle bakanlık nezdinde uygulama değişikliğine gidilmiştir.

25/ 02/ 2009 tarih ve 14729 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzüğün, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının 10.09.2011 tarihli ve 333 sayılı yazısı üzerine, 9 Mart 2012 tarihli 28228 sayılı Tüzük ile 7. maddenin birinci fıkrasının dördüncü cümlesi şu şekilde değiştirilmiştir. “Ancak korunmaya muhtaç olmayan küçüklerin evlat edinilmesi veya oluşmuş anne, baba ve küçük ilişkisinin bulunması, hısımlığın söz konusu olması ya da koruyucu ailenin bakmakta olduğu çocuğu evlat edinmeye ilişkin talebinin Kurum tarafından uygun bulunması durumlarında bu esasa bağlı kalınmaz”. Buna göre koruyucu ailelerin bakmakta olduğu çocuğu evlat edinmeye ilişkin taleplerinin bakanlık tarafından uygun bulunması durumunda, koruyucu ailelere öncelik verilir. Koruyucu ailenin evlat edinmesinde kuruma gerekli belgelerle yapılan başvurunun tarihi, sosyal inceleme ve küçüğün yerleştirilmesi sıralaması esas alınmaz.

Hollanda’da böyle bir kanuna ihtiyaç duyulması muhtemelen evlatlık sisteminin nerdeyse hiç uygulanmıyor olması olabilir. Dolayısı çocuğun bakımını tamamen sahiplenmek isteyen ya da evlat edinme isteği olan kişiler genelde uzun süreli koruyucu aile olmaktadır. Bu aileler de çocukları kendi çocukları gibi benimsediğinden çocuğun geri alınmasına karşı gelebilmektedirler.

4.3.2.2.10. Hollanda’da korunmaya muhtaç çocuklara hizmet veren kurum ve kuruluşlar

Hollanda’da çocuk ve gençler hakkındaki tüm konuları kapsayan bir temel kanundan söz etmek mümkün değildir; Gençlik Yasası (Jeugd Wet) ve Sosyal Destek Kanununda (2007) konuya ilişkin kısmi düzenlemelere yer verilmiştir. Daha önce Sağlık, Refah ve Spor Bakanlığı sorumluluğunda olan Gençlik Yasası 1 Ocak 2015

* 2008 yılında, 16 ay boyunca T.Y’nin bakımını üstlenen Hikmet -Sezgin SAZAR çiftini verebiliriz. Çift, T.Y’nin bir başka aileye evlatlık verileceğine ilişkin sürecin başlaması ile sürece karşı gelerek mahkemeye başvurmuşlardır, <http://www.hurriyet.com.tr/bu-sevda-mevzuata-takildi-10351085>, 14 Kasım 2008 - 14:53:57

tarihinden itibaren belediyeler tarafından yürütülmeye başlanmıştır. Böylelikle, eyaletler ve yerel yönetim, gençlik politikaları ve çocuk ve ailelere sunulan hizmetlerle ilgili tüm sorumlulukları üstlenmiştir. Hollanda gençlik bakım sistemi üç temel birimden oluşmaktadır:

1- Genel hizmetler: Bu hizmetlerin amacı çocukların normal gelişimlerini sürdürmelerine yardımcı olmak ve çocuk ve ailede görülebilecek küçük sorunların ciddi bir hal almasını önlemektir.

2- Önleyici hizmetler: Sorunların erken safhada teşhis edilmesine ve böylece erken müdahaleye odaklanan hizmetleri barındırmaktadır.

3- Uzmanlaşmış hizmetler: Büyük kentlerdeki gençlik bakım hizmetlerine giriş kapısı niteliğinde olan Gençlik Daireleri bu kapsamda faaliyetlerini yürütmektedir. Bu birimler çocuk ve ailelerin durumlarını inceleyerek gerekli ihtiyaçların tespitinde bulunmaktadır. Gençlere ilişkin bakımların koordinasyonundan ve gençlerin korunmasından da bu birim sorumludur (TBMM, 2013).

Koruyucu bakım hizmeti sunan kurumlar şunlardır:

Koruyucu Bakım Kuruluşu (Pleegzorgaanbieders)

Hollanda'da 28 tane koruyucu bakım hizmeti veren kuruluş vardır, bunlardan 4 'ü kendi alanlarında uzmanlaşmış kurumlardır. Tüm Koruyucu bakım veren kurumlar koruyucu bakım Hollanda (Pleegzorg Nederland) bayrağı altında birlikte çalışırlar.

Uzmanlaşmış kurumlar;

De William Schrikker Groep

Kurum sadece korunmaya muhtaç engelli çocuklara yönelik çalışmalar yürütmektedir. Engelli olan çocukların koruyucu aile yanına yerleştirilmesi ve takibi bu kurum aracılığı ile yapılmaktadır.

SGJ Christelijke Jeugdzorg

Kurum özel olarak 0-21 yaş arası Hristiyan çocuk ve gençlere koruyucu bakım hizmeti sunmaktadır. Çocuk eğitimi konusunda zorlanan, aile içi iletişim problemi olan Hristiyan ailelere kendi kültürleri doğrultusunda hizmet vermektedir.

Legerdes Heils - Pleegzorg

Kurum, Hristiyanların kutsal kitabı olan İncil'den yola çıkarak korunmaya muhtaç çocuk ve yetişkinlere yönelik sosyal hizmet müdahalelerinde bulunmaktadır.

De Bascule/Cluster TGV

Kurum çocuklara, gençlere ve aileler yönelik psikiyatrik hizmetler sunmaktadır.

Gençlik ve Çocuk Bakımı Kurumu/ BJJ (Bureau Jeugdzorg)

Ailede çocuk yetiştirme sorunları söz konusu olduğunda veya ebeveynler çocuklarına karşı sorumluluklarını yerine getiremediklerinde genelde ilk aşamada Gençlik ve Çocuk Bakımı Kurumu (Bureau Jeugdzorg BJJ) veya Çocuklara Karşı Kötü Muamele Bildirme ve Tavsiye Merkezi (Advies- en Meldpunt Kindermishandeling, AMK) devreye girer. Çocuğun bakımı ile ilgili endişe duyanlar (örneğin bir komşu, aile ferdi veya öğretmen) BJJ veya AMK kurumlarına bildirimde bulunurlar. BJJ ailenin sorunlarını çözmek ve yardım etmek için çalışır (Hollanda 'da yaşayan Türk kadınları için el Kitapçığı, 2014).

4.3.2.2.11. Çocuklara karşı kötü muamele bildirme ve tavsiye merkezi (AMK)

Daha önceki adı Çocuklara Karşı Kötü Muamele Bildirme ve Tavsiye Merkezi (AMK) olan, 1 Ocak 2015 tarihinden itibaren ise "Güvenli Ev" (Veilig Thuis) adıyla hizmet veren bu kurum, ailesi tarafından fiziksel, duygusal, ruhsal ya da psikolojik şiddete maruz kalan çocukların bildirildiği kurumdur. Kurum bildiriye aldıktan kısa bir süre sonra aile ile irtibata geçerek aile içi şiddeti önlemek için gerekli danışmanlık ve rehberlik hizmeti vermektedir.

4.3.2.2.12. Gençlik ve Çocuk Bakımı Kurumu/Raad voor Kinderbescherming

BJJ ve AMK tarafından verilen destek, aile içerisindeki problemleri çözmeye yeterli olmazsa ya da çocuğun yetiştirme ortamının gelişimine olumsuz etkilediği tespit edilirse kurumlar, Çocuk Esirgeme Kurulu'nu (De Raad voor de Kinderbescherming) devreye sokar. Çünkü bu durumda çocuğun hakkını güvence altına almak devletin görevidir ve Adalet Bakanlığı'nın (Ministerie van Justitie) bir kolu olan Çocuk Esirgeme Kurulu bu görevi icra eder. Kurul, gerçekten de tehdit edici bir yetiştirme

ortamının söz konusu olup olmadığını tespit etmek için çocuğun ve ailesine ilişkin bir araştırma yapar ve araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak çocuğun gelişimini güvence altına almak için ne yapılması gerektiğine karar verir (Hollanda'da yaşayan Türk Kadınları İçin El Kitapçığı, 2014) .

Kurulun çocuğa kötü davranıldığını tespit etmesi durumunda AMK merkezi araya girmeden, olası tehdit edici yetiştirme ortamını tespit etmek için bir araştırma yapılmasına karar verilebilir. Araştırma esnasında kurul adına çalışan araştırmacı, çocuğun bakımına ilişkin sorunların gelişimine müdahale edilmesini gerektirecek boyutta tehdit oluşturup oluşturmadığını inceler Araştırmacı aileyi araştırma süreci konusunda devamlı bilgilendirilir, raporunda çocuğun durumunun nasıl iyileştirilmesi gerektiğini açıklar ve aileye yardıma başvurması yönünde tavsiye verebilir. Ancak zorunlu yardımın çocuğun açısından daha iyi olması durumunda Kurul görevli hakimden çocuk koruma tedbiri alması da talep edebilir (Hollanda 'da yaşayan Türk kadınları için el Kitapçığı).

Belediye

Gençlik Yasası (Jeugdwet), 1 Ocak 2015 tarihinde değiştirilerek yukarıda bahsi geçen kurumlar belediyelere bağlanmıştır. Dolayısıyla, korunmaya muhtaç çocuklara yönelik her türlü bakım ve danışmanlık tedbirleri, (çocuk evlerine ya da koruyucu aile yanına yerleştirme, kurum bakım, danışmanlık vb. tüm hizmetler) belediyeler eliyle yürütülmekte ve belediyelerin bütçesinden, vergilerinden finanse edilmektedir.

Sağlık, Refah ve Spor Bakanlığı (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport)

Bakanlığın sorumluluğu korumaya muhtaç çocuklara yönelik hizmetlerin kalitesini yükseltmek için yasa önerileri geliştirerek belediyeleri desteklemektedir.

4.3.2.3. Koruyucu aile ödenekleri

Çocuğun tüm ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için koruyucu ailelerin maddi olarak desteklenmesi gerektiği genel olarak Türkiye ve Hollanda'da kabul edilmektedir. Ükelere göre değişen ödeme koşulları aşağıda belirtilmiştir.

4.3.2.3.1. Türkiye’de koruyucu ailelere yapılan ödeme

Koruyucu ailelere, Koruyucu Aile Yönetmeliği’nin 24. maddesi gereğince, çocukların bakım, eğitim ve yetiştirilmelerine ilişkin harcamalarına karşılık her çocuk için, gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutar, yaş aralıklarına göre belirlenen oranlara göre hiçbir kesinti yapılmaksızın aylık periyodlar halinde ödenmektedir. Koruyucu aile ödeneği özel zorlukları veya ihtiyaçları bulunan ya da engelli çocuklar için aylık bakım ücreti özür ve yaş durumu dikkate alınarak birinci fıkra da belirtilen miktar yüzde elli artırılarak uygulanmaktadır.

Koruyucu aile yanında eğitime veya mesleki eğitim ya da kursa devam etmeyen eğitim yaşındaki çocuklar için ikinci fıkra da belirtilenler hariç aylık bakım ücreti yaş grubuna göre aldığı ücretin yüzde ellisi oranında ödenmektedir.

Aile yanına ikinci fıkra da belirtilen ve kardeş çocuklar hariç, iki ya da üç çocuğun aynı anda yerleştirilmesi halinde, ikinci çocuk için birinci fıkra da belirtilen ödemenin yüzde sekseni kadarı, üçüncü çocuk için yapılacak aylık ödeme ise bu çocukların yaş grupları itibarıyla kendileri için birinci fıkra da belirtilen ödemenin yüzde altmışı oranında ödenmektedir.

Tablo 2.Koruyucu Aileye Yapılan Aylık Ödeme *

Yaş / Okul	Oran	Aylık Ücret	Aylık Harçlık	Aylık Toplam
0-3 yaş	50	456,08		456,08
4-5 yaş	75	684,11		684,11
6-14 yaş			53,29	783,01
(İlköğretim 1-4 ve 5-8 sınıflar)	80	729,72	79,94	809,66
15-18 yaş	85	775,33	106,58	881,91
19 +yaş	90	820,94	177,63	998,57

* 2016 Ocak – 2016 Haziran ayı arası Koruyucu Ailelere ödenen aylık tutar örneği.

Koruyucu aileler, yukarıdaki ödenek haricinde aylık 189 TL servis ücreti ve yılda bir kere olmak üzere 1.519 TL meslek edinme, 2.856 TL Seviye Belirleme Sınavı (SBS) ve 4.448 TL Üniversiteye hazırlık kursları için ekstra ödenek almaktadırlar. Servis ve kurs ücretlerine ilişkin olarak bulunan ildeki ortalama fiyatlara dikkat edilmelidir.

4.3.2.3.2. Hollanda ‘da koruyucu aile ödeme miktarları

Hollanda’da koruyucu aile ödenekleri, ailenin bağlı olduğu belediye tarafından ödenir ve ödenen tutar her belediye için farklılık gözetmekle beraber yıllık en az €9.700 en fazla €12.900 ödenek yapılmaktadır. Ödenek için yasal bir düzenleme şu şekildedir;

- 1) Çocuk parası alan koruyucu aileler, ayrıca koruyucu aile ödeneği alamazlar.
- 2) Özel durumu olan, engeli olan çocuklara, 3 veya daha fazla çocuğun bakımını üstlenen koruyucu ailelere günde en fazla € 3,55 hesaplanarak ekstra ödeme yapılmaktadır (<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/pleegzorg>, Erişim Tarihi: 21.10.2015)

Tablo 3. Koruyucu Aile Aylık Ödeme Miktarları

Yaş	Aylık	Günlük
0 -8 yaş	€ 543	€ 17,84
9 -11 yaş	€ 549	€ 18,04
12 - 15 yaş	€ 598	€19,65
16 - 17 yaş	€ 660	€21,69
18 yaş ve üstü	€ 667	€21,92

4.3.2.4.Koruyucu ailenin benzer bakım türlerinden farkı

Günümüzde, koruma altına alınan çocuklara yönelik geliştirilen bakım modelleri ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre farklılıklar göstermektedir. Koruyucu aile bakımı,

ülkemizde tarihsel gelişim içerisinde korumaya muhtaç çocuklara hizmet vermiş olan süt evlatlık, beslemelik gibi geleneksel bakım türlerinden farklı olduğu gibi, evlat edinmeden de farklıdır.

4.3.2.4.1. Süt evlat

Süt evlat, bir kadının emzirdiği kendisinden doğmayan bir çocuğa denilmektedir. Türkiye’de yeni doğmuş bebeğin beslenme ihtiyacının karşılanması amacıyla taşıyan geleneksel bir uygulamadır.

Koruyucu aile bakımında ise çocuğun tüm gereksinimlerinin karşılanması amaçlanmaktadır. Ayrıca, koruyucu aile bakımı kurumsallaşmış ve yasalarla düzenlenmiş bir bakım türüdür.

4.3.2.4.2. Besleme

Besleme, varlıklı ailelerin, kendilerine hizmet etmeleri karşılığında bakıp yetiştirdikleri kimsesiz ve yoksul aile çocuklarına verilen isimdir. Geleneksel örf ve adetlere göre evin beyi ya da hanımı ile besleme olacak çocuğun anne, babası ya da yakınları arasında sözleşme yapılır (Özdemir 1997). Ancak hukuki açıdan tanınmamıştır, yükümlülükleri vicdanidir, yaptırımını da ahlak kurallarına göre düzenlemiştir (Davran B.).

4.3.2.4.3. Gönüllü aile

Korunmaya muhtaç çocuklara kuruluşlarda geçirdikleri sürece yardımcı olmaya çalışan aileler gönüllü aile olarak adlandırılmaktadır. Hafta sonu ve tatil günlerinde kuruluş müdürlüğü tarafından uygun bulunan çocuklar, gönüllü ailelerin evinde kalabilirler.

4.3.2.4.4. Manevi evlat

Çocuk ve bakım sorumluluğunu üstlenen aile arasında ahlak kurallarına dayanan, hukuki yaptırım olmayan geleneksel bir bağlılık türüdür. Koruyucu aile hizmetinden farklı olarak yükümlülükler vicdani ve ahlaki olarak belirlenmiştir.

4.3.2.4.5. Evlat edinme

Koruyucu aile bakımının en çok karıştırıldığı hizmet modellerinden biri, evlat edinmedir. Ülkemizde ailelerin çoğunlukla, evlat edinmek amacıyla koruyucu aile olmak istediği görülmektedir. Koruyucu aile ve evlat edinme hizmetinin odağı, çocuğun yanına yerleştirileceği ailelerde aynı kriterlerin olması istenir. Her iki hizmetten yararlanacak çocuklar ise hukuki açıdan farklı statüdedir. Çocuğun koruyucu aile yanına yerleşebilmesi için koruyucu aile ile ASPB'nin sorumlu İl Müdürlüğü arasında bir sözleşme imzalanmaktadır. Evlat edinmek isteyen aile ise kanunen belirlenen şartlar ve usuller çerçevesi içinde mahkeme kararı ile çocuğu alabilmektedir. Koruyucu aile sisteminde aile, çocuğun bakım, yetiştirme ve eğitim sorumluluğunu devlet ile paylaşmaktadır, çocuğun velayeti öz ailesinde kalmaktadır.

Koruyucu aile hizmetinde, ASPB'nin kurumlarında bulunan ve hakkında koruma kararı alınmış çocuklar aile yanına yerleştirilebilir. Evlat edinme hizmetinde ise çocuk, hukuksal bir süreci tamamlayarak kendi öz anne ve babasının velayetinden çıkar, evlat edinenin velayeti altına girer. Çocukla ilişkili ve anne babaya ait tüm hak ve yükümlülükler evlat edinene geçer. Evlat edinilen çocuk korunmaya muhtaç niteliği taşımayabilir. Mahkeme kararı ile edinilen evlat, evlat edinen ile kanuni hısımlık haline gelir, onun soyadını alır ve kanuni mirasçısı olur (MK m.314). Evlat edinen isterse çocuğa yeni bir ad verebilir. Ergin olan evlatlık da dilerse evlat edinenin soyadını alabilir.

Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuk ile koruyucu aile arasında bir hısımlık ilişkisi oluşmaz. Evlat edinen ile evlatlık arasında evlenme yasağı var olmasına karşılık, koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuk ile aile bireyleri arasında bu tür bir yasak bulunmamaktadır.

Koruyucu aile kurumunda aileye bir takım sınırlamalar getirilmiştir. Örneğin koruyucu aile, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğünde görevli elemanların yapmış olduğu haberli veya habersiz ziyaretleri kabul etmek zorundadır. Aynı şekilde koruyucu aile adres ve ikametgâh değişikliklerini, bu değişiklik gerçekleşmeden önce ASPB İl Müdürlüğüne bildirmekle yükümlüdür. Evlat edinme kurumunda ise evlat edinene bu tür sınırlamalar getiren herhangi bir kanuni düzenleme yoktur. Her iki

hizmetinde kendine ait bir yönetmeliği vardır ve bu yönetmelik doğrultusunda kriterler belirlenmiştir. Örneğin; evlat edinme hizmetinde yaş şartı en az 30 yaş olurken, koruyucu aile yaş şartı en az 25 'dir. Koruyucu ailede, çocukla koruyucu aile arasındaki yaş farkı aranmazken, evlat edinmede bu yaş farkı en fazla 40 olmalıdır.

4.3.2.4.6. Kurum bakımı

Kışla tipi kurum bakımı, çok sayıda çocuğun yaşadığı, az sayıda personelin çalıştığı, otoriter bir disiplin ve merkezîyetçi bir yönetim tarzı ile yönetilen toplu bakım şeklidir (Erol ve ark. 2008). Ülkemizde kuruluş bakımı yakın zamana kadar korunmaya muhtaç çok sayıda çocuğun bakımı için tercih edilen temel hizmet modelidir. ASPB'nin yeniden yapılandırma sürecinde; Çocuk Evleri, Sevgi Evleri modelleri oluşturularak alternatif hizmet modelleri denenmiştir. Mevcut kuruluşlarda daire tipi ev ortamına uygun düzenlemeler yapılmıştır. Çocuğun olumlu duygusal ve cinsel gelişimi açısından bakım veren ile çocuk arasındaki yaş farkının az olmamasının önemlidir (Triseliotis, 2002). Oysa kurum bakımında çocuk ile bakım veren kişi arasındaki yaş farkı birkaç yıl bile olabilmektedir (Colton, 1988).

4.4. SOSYAL HİZMETTE KORUYUCU ÖNLEYİCİ YAKLAŞIMLAR

İngiltere'de kendi evlerinde yaşayamayacak duruma gelmiş çocukların başka aileler yanında bakılması uygulaması Fakirlik Yasalarına dayanarak 17. Yüzyılda başlamıştır. Buna göre, çocuklar, yeme, içme, barınma ve bir sanat öğrenme karşılığında yirmi bir yaşına kadar çırak olarak bir usta yanına yerleştirilmiştir. 1950'lerde ise aile krizlerinin etkilerini azaltmak amacıyla çocukların kısa bir süre için koruyucu aileleri yanına yerleştirilmesi politikası izlenmiştir. Koruyucu aile hizmeti geliştikçe farklı koruyucu aile türleri ortaya çıkmıştır. 1960'ların başında, yapılan araştırmalarda koruyucu bakım uygulamalarının çoğunun başarısız olduğu, her çocuğa uygun olmadığı öne sürülmüştür. 1970'lerin ikinci yarısında problemlî çocuklara toplumsal çözümler bulma felsefesinin sonucunda koruyucu ailelere ilgi yeniden artmıştır.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin korunmaya muhtaç çocukların bakımı konusunda sergilediği politika değişikliği, koruyucu aile sistemininbaşarısını görünür kılmıştır. Eski Sovyetler Birliğinde iç savaş, 1918- 1921 kıtlığı ve 1939-1945 Büyük Savaş gibi sosyal felaketler, binlerce çocuğun yetişkinlerin korumasına ihtiyaç duymasına neden olmuştur. Devlet, bu gibi felaketlerden sonra ekonomik olarak zayıfladığı için, olağan yöntemlerle öksüzler problemini çözememiş ve bir tür koruyucu aile bakım hizmeti geliştirmiştir. Bu hizmetin sorumlusu olan yerel yönetim kuruluşları, çocuk yetiştirmek isteyen ailelerle yaptığı sözleşme sonrasında aileye bir ücret tahsis ederek 3-14 yaş grubu korunmaya muhtaç çocukların bakım sorumluluğunu ailelere devretmiştir. Çocukların, okulda başarılı olmaları durumunda sözleşme 18 yaşına kadar uzatılmıştır.

Savaştan sonra yaygın olarak uygulanan bu yöntem 1960'lardan sonra yönetimde olan hükümetin savaşının etkisinin asgari düzeye inmiş olması gerekçe gösterilerek sonlandırılmıştır. Bu hata sonucunda1987 yılı itibariyle, bir milyondan fazla çocuğun psikolojik rahatsızlığın eşiğinde olduğu, çocuk ihmali vakalarının yılda % 12 artışla 120 bine ulaştığı tespit edilmiştir (Sovyet, Çocuklar Fonu). Bu doğrultuda devlet yeni önlemler alarak ve tekrar koruyucu aile hizmetini başlatmıştır. Kendi ailelerin yanında uzun süreli ya da geçici olarak kalamayan çocukların bir başka aile ortamında yetiştirilmesine zemin hazırlamıştır. 20. yüzyılın başlarında çıkan Çocuk Koruma Kanunu ile ebeveynlerin yükümlülükleri de yasal olarak belirtilmiştir.

Genel olarak korunmaya muhtaç olan çocuklara yönelik koruyucu ve önleyici yaklaşımlar şu şekilde özetlenebilir (Erol ve ark. 2007):

Birincil koruma; çocuğun aile içinde yetiştirilmesi için çocuk ve ailenin desteklenmesidir. Yoksulluk nedeniyle çocuğuna bakamayan ailenin eğitiminin ve toplumsal kaynaklardan yararlanmasının sağlanması bu yaklaşımın temelidir. Ailelere, ayni- nakdi yardımın yanı sıra danışmanlık hizmetlerinin verilmesi, bakabilecekleri kadar çocuk sahibi olmaları için üreme sağlığı hizmetlerinin sunulması, sağlık ve eğitim hizmetlerine ulaşılabirliklerinin artırılması ve çocuğun yaşına göre kreş, anaokulu, anasınıfı ya da okul eğitiminden yararlanması, anne ya da babanın ruhsal bir sorunu varsa tedavi edilmeleri sağlanır. Hem anne hem de babanın sorunu olması durumunda çocuğun yakınlarının desteği alınmaya çalışılır.

İkincil koruma; önceliğin yuva ve yurt bakımına değil, koruyucu aile ve evlat edinme hizmetine verilmesidir. Koruyucu aile bakımı, çocuğa biyolojik ailesi tarafından bakılmadığı, çocuğun evlat olarak verilmesi mümkün olmadığı ya da uygun görülmediği durumlarda bir aile yanına geçici ya da devamlı bir süre içinde bakımının sağlanmasıdır. Koruyucu aile bakımının amacı, çocuğun normal gelişim gösterebilmesi için gereken koşulları hazırlamak, çocuğun zarar görmesine engel olmak ve sağlıklı bir şekilde gelişmesi için gerekli düzenlemeleri yapmaktır. Bu açıdan bakıldığında koruyucu aile bakımının üç önemli işlevi göze çarpmaktadır.

Bunlar;

- Çocuğun normal gelişim gösterebilmesi için gereken koşulları hazırlamak.
- Çocuğun, daha fazla zarar görmemesini sağlamak
- Çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişmesi için düzeltici önlemleri almaktır.

Koruyucu aile bakımının bu işlevleri yerine getirebilmesi için şu amaçları gerçekleştirmesi gerekir;

- Her çocuk için uygun bakım ve hizmeti sağlamak,
- Çocuğun biyolojik ailesinden ayrı kalmasından kaynaklanan ruhsal sağlığının en az düzeyde zarar görmesini sağlamak,
- Çocuğun, koruyucu ailenin, okulun diğer bir deyişle toplumun bir parçası haline gelmesini kolaylaştırmak;
- Koruyucu aileye yerleştirmenin tekrarlanmasını önlemek ve böylece ailesinin yanına dönmesi sağlamaktadır (Uluç 1997).

Koruyucu aile ve evlat edinme yanı sıra Çocuk Evleri de alternatif bakım modelleri arasında yaygın olarak kullanılmaktadır. Çocuk evleri, apartman dairelerinde en az 5 en fazla 7 çocuk barındırılmak üzere oluşturulmuş küçük birimlerdir. Bu tür evlerin önemi; toplum içinde yer almaları ve çocukları toplumla bütünleşmelerinin ve gerçek yaşamın içinde yer almalarının sağlanmasıdır. Ancak, bu evlerin doğal aile yaşamını temsil etmekten uzak olduğu unutulmamalıdır

Üçüncül koruma; kapsamında çocukların kurum değiştirmesinden, personelin çocuğu iyi tanıyamamasından ya da çocukların sorunlarını açıklama güçlüğünden dolayı, çocuklar çeşitli sorunlar yaşamakta ve tedavisi kolay olmamaktadır. Kurum

bakımındaki çocukların bedensel, duygusal, zihinsel ve sosyal açıdan gelişimi konusundaki sorunlar fark edilmemektedir. Dolayısıyla sorun ile ilgili erken müdahale yapılamamakta ve gerekli girişimlerde bulunulmamaktadır.

Yapılan araştırmalarda koruyucu ve önleyici müdahalesinde Hollanda ve Türkiye arasında farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Her iki ülkede duygusal, fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalan çocukların kurum bakımına yerleştirilmeden, akraba korumasına ya da kısa vadede bakım sorumluluğunu geçici olarak üstlenebilecek bir başka aileye verilmesi, sorunun üstesinden gelmek için yaygın kullanılan bir yöntemdir. Bu uygulama Hollanda’da yaklaşık 20 yıldır kullanılan bir yöntem olmasına rağmen, ülkemizde maalesef yaygın olarak kullanılan bir uygulama değildir. Genel uygulamaya baktığımızda, ülkemizde istismara maruz kalan çocuklar acil koruma kararı ile öncelikle kurum bakımına yerleştirilmekte, gerekli işlemlerin ardından koruyucu ailenin yanına yerleştirilmektedir. İstismara maruz kalan çocukların kurum bakımı görmeden direk koruyucu ailenin yanına yerleştirilmesi çok nadir olan bir uygulamadır. Bunun nedenlerinden biri olarak ASPB’nin koruma altına alınan çocukların dosyasını direk Korumaya Muhtaç Çocuk (KMÇ) birimine göndererek çocuğun ivedilikle kurum bakımına yerleştirilmesini öngörmesidir.

Erol ve Şimşek (2005) tarafından Ankara’da koruyucu ailelerle yapılan çalışmada, kurum bakımından koruyucu aile yanına geçen çocukların ailelerin % 10’u çocuk yanlarına geldikten sonra herhangi bir sorun yaşamadıklarını belirtirken % 90’ı sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu sorunlar özellikle yuva ortamında özensiz davranma, ailenin koyduğu kurallara uymakta zorlanma, temel öz bakım becerisinde özensiz davranma, yüksek sesle konuşma gibi özetlenmektedir. Bu araştırmadan da anlaşılacağı gibi, çocukların koruyucu ailenin yanına en hızlı bir şekilde yerleştirilmesi sağlanması aslında çocuk ve koruyucu ailenin uyum problemlerini de en aza indirecektir.

Her ne kadar ASPB’nin koruyucu aile politikalarında ciddi anlamda ilerleme görülse de maalesef ülkemizde, koruyucu aile biriminin, çocukların acil durumlarda birkaç gün kalabileceği geçici- kısa süreli koruyucu ailelerin mevcut olmadığı görülmektedir.

Hollanda ile ülkemiz koruyucu aile uygulamasında en büyük fark olarak; Hollanda'da korunma gereksinimi olan her çocuk için mahkeme tarafından korunma kararının çıkartılmamasıdır. Eğer, çocuk cinsel istismar gibi ciddi istismara maruz kalmamışsa Gençlik Merkezi mahkemeye bildirmeden, yani koruma kararı çıkartmadan, çocuğu öz ailesinin yanından alıp, bir koruyucu ailenin yanına yerleştirme yetkisine sahiptir. Böylelikle Gençlik Merkezi mahkemeye bildirilmeden korunmaya muhtaç çocuk ve aileye yönelik mesleki çalışmalar yürütebilmektedir. Örneğin, annesi ağır depresyon sonucu psikiyatri servisinde yatılı olarak tedavi görmek zorunda olan bir çocuğun bakımını üstlenebilecek herhangi bir yakını yoksa gençlik merkezi bu çocuğu koruma altına almadan bir koruyucu ailenin yanına yerleştirilmektedir. Hollanda'da koruyucu aile sistemi farklı ihtiyaçlara cevap verecek şekilde yapılandırılmıştır. Örneğin, beş çocuklu bir ailenin en küçük çocuğunun ilgi ihtiyacının fazla olması ve ebeveynlerinin karşılayamaması durumunda Gençlik Merkezi, sadece hafta sonu için, koruyucu aile yanına yerleştirebilmektedir. Böyle bir uygulama ülkemizde yoktur. Ülkemizde, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun 23. Maddesi gereğince korunma altına alınmayan hiçbir çocuk koruyucu aile yanına yerleştirilemez.

5. YÖNTEM

Bu çalışma Türkiye’de koruyucu aile hizmetine ilişkin sorun alanını betimleme amacı taşıyan nitel bir çalışmadır. Koruyucu aile hizmetinin geliştirilmesi gereken yönlerini, Hollanda’da ki iyi uygulama örneğinden yola çıkarak ve sistem kullanıcılarının görüşlerinden yararlanarak sergilemeyi amaçlamaktadır.

Araştırma sorusu belirlendikten sonra ilgili literatür incelenerek çalışmanın kuramsal temelleri ve eşanlı olarak tematik içerik analizine temel teşkil edecek kategoriler hazırlanmıştır. Araştırmacı araştırma problemi ilgili alan yazını tarayarak oluşturduğu kategorilere uygun vekatılımcılara yönelteceği derinlemesine görüşme sorularını tespit etmiştir. Sorun alanına ilişkin anahtar kavramlar ile ilgili, kapalı ve açık uçlu sorulardan oluşan üç adet açık ve yarı kapalı uçlu soru seti geliştirilmiştir (Ek I). Soru setlerinin etkinliği her bir örnekleme uygun seçilen ikişer kişi ile görüşülerek sınanmıştır.

Araştırmacı yüzyüze gerçekleştirdiği görüşmelerde derinlemesine mülakat tekniği kullanarak soru setlerini genişletmiştir. Görüşmeler tamamlandıktan sonra elde edilen ses kayıtları metin haline dönüştürülmüş ve daha önce belirlenmiş kategorilerin altında oluşan temalara göre yeniden düzenlenmiştir.

Çalışma Şubat 2015 ile Nisan 2016 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Etik kurul onayı, Celal Bayar Üniversitesi Etik Komisyonu’nun 08.09.2015 tarih ve 11408 sayılı kararı ile alınmıştır. Aynı zamanda Denizli Koruyucu Aile Uzmanları Derneği ile Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği’ne aileler ve sosyal hizmet uzmanları ile yapılacak görüşmelere ilişkin yazılı bilgi verilmiştir. Görüşmelere katılmaya gönüllü olanların tamamına gönüllü onam formu imzalatılmıştır.

5.1. ÖRNEKLEM

Araştırmaya Hollanda ve Türkiye’de yaşayan toplam 56 kişi katılmıştır. Ortalama 3-4 yıldır koruyucu aile olan ve Türkiye’de yaşayan 9 kişi, Hollanda’da yaşayan 10 kişi örneklemin birinci grubunu oluşturmaktadır. Bu grubun yaş ortalaması 40, 6 ve 16’sı kadın, 3’ü ise erkektir.

İkinci grup Türkiye’de koruyucu aileler ile çalışan 9 sosyal hizmet uzmanı ile Hollanda’da yaşayan 9 sosyal hizmet uzmanından oluşmaktadır. 8’si kadın, 10’u ise erkek olan sosyal hizmet uzmanları koruyucu aile sistemi içerisinde ortalama 3 yıl görev yapanlar arasından kartopu örneklem yolu ile seçilmiştir.

Üçüncü ve son grup ise koruyucu aile olmayan 19 kişidir. Bu aileler koruyucu aile olma arzusu bilinmeyen ve kartopu örneklem yolu ile seçilmiş aile bireylerinden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılanların tümü gönüllü olup demografik bilgileri Tablo 4’de sunulmuştur.

5.2. VERİ TOPLAMA TEKNİĞİ

Araştırmanın verileri Hollanda’dan 02.03.2015–15.03.2015 tarihleri arasında, Türkiye’den ise 2016 yılının beşinci ayına kadar görüşülenlerin müsait oldukları farklı tarihlerde randevu alınarak toplanmıştır. Araştırmaya katılanların her biri ile ortalama bir saat süren yüzyüze görüşmeler yapılmıştır. Açık uçlu soruların başlangıç noktası olarak kullanıldığı görüşmelerde derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır. Görüşmeler kayıta yaşanabilecek aksaklıklar düşünülerek eşanlı olarak iki ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş ve daha sonra -tümü araştırmacı tarafından-yazılı metin haline dönüştürülmüştür. Görüşülen kişilerin isimleriyle Hollanda’daki koruyucu aileler için “KAH”, koruyucu aile olmayan kişiler için “KAOH”, Hollanda’da çalışan sosyal hizmet uzmanları “ HG” ile alıntılanmıştır. Türkiye’deki koruyucu aileler “KAT”, koruyucu aile olmayanlar “KAOT”, Türkiye’de çalışan sosyal hizmet uzmanları “ TG” ile alıntılanmıştır. Konuşmalardan yapılan alıntılarında başında hangi görüşmeden alındığı bu kod sistemi ile ifade edilmiş, alıntının sonunda görüşme içerisinde kaçınıcı dakikada başladığı süre olarak belirtilmiştir.

5.3. ANALİZ YÖNTEMİ

Araştırmada elde edilen veriler tematik içerik analizi (meta sentez) yolu ile incelenmiştir (Çalık ve Sözbilir 2014). Bu yöntem verilerin eleştirel ve betimleme amaçlı bir yaklaşım ile belirli bir mantığa göre oluşturulmuş kategoriler altında sınıflandırılması ve yorumlanması tekniğini ifade etmektedir (Bilgin 2006). Bu çalışmada temalar, literatür taramasından yola çıkılarak belirlenmiş ana başlıklar altında toplanan verilerin kümelendiği kategorilerden oluşmaktadır. Metin haline getirilen veriler araştırmacı tarafından bu temalara göre kodlanarak kendi içinde yeniden düzenlenmiş; çalışmanın birinci bölümünü oluşturan kuramsal alt yapıya atıfta bulunularak yorumlanmıştır. Bu bağlamda çalışma tematik kategorisel içerik analizi olarak nitelenebilir (Bilgin 2006).

Toplanan 23 saatlik kaydın tamamı araştırmacı tarafından yazılı metin haline dönüştürülmüştür. Bu sayede araştırmacı, görüşme esnasında fark etmediği tematik ilişkileri ve ses tonu ile vurgusundan kaynaklanan anlamları yakalama olanağı bulmuştur. Görüşülen kişilerin konuşmaları düzeltme yapılmadan aktarılmıştır. Metne dönüştüğünde cümlenin anlaşılmayan bölümleri için araştırmacı tarafından yapılan eklemeler köşeli ayraç içinde belirtilmiştir.

Araştırma güvenilirlik açısından değerlendirildiğinde bulguların literatür ile uyum gösterdiği görülmektedir. Araştırmacının temaları, görüşmeler arasından rasgele seçilen örnek metinlerin tez danışmanı tarafından analiz edilmesi yolu ile sınanmış, içgeçerlilik açısından yüzde 90'a yakın uyum sağlanmıştır. Verilerin farklı örneklemelerden toplanması ve bulguların literatür ile uyumlu olması nedeni ile dış geçerlilik açısından da bulguların yeterli olduğu söylenebilir.

Sınırlılıklar:

Çalışmada ses kayıt cihazı ile kaydedilen görüşmeler transkripsiyon işaretleri kullanılmadan yazılı metne dönüştürülmüştür. Bu nedenle tonlama, vurgulama vb.

niteliklerini araştırmacı dikkate almış olsa bile bu metin kapsamında okuyucuya aktaramamıştır.

Veriler tema ve konu başlıkları altında tasnif edilmiş, ancak frekans dağılımlarına bakılmamış ve değerlendirici analiz uygulanmamıştır. Başka bir ifade ile temalar altında toplanan verilerin sayısal sıklığı, temalar arasındaki ilişki, temalar arasındaki yakınlık ya da mantıksal açıdan içerme gibi durumlar ve ilişkinin gücü ile ilgilenilmemiştir.

6. BULGULAR

Bu çalışma kapsamında üç örneklem kümesinden toplanan veriler, Türkiye ve Hollanda’da çalışmanın birinci bölümünde de ifade edilmiş olan koruyucu aile hizmetinin farklılıklarından yola çıkılarak analiz edilmiştir. Bulgular, bu bölümde sosyo-demografik bulgular ile ulaşılan temalar şeklinde iki ana bölüm halinde sunulmaktadır.

6.1. SOSYO-DEMOGRAFİK BULGULAR

Görüşmeye başlanırken gönüllülerin sosyo-demografik özelliklerini belirleme amaçlı taşıyan sorular yöneltilmiştir (EK I). Alınan cevaplara göre görüşülenlerin sosyodemografik özellikleri Tablo-4’te gösterilmektedir.

Tablo 4. Sosyodemografik Bulgular

Örneklem Kümesi		Hollanda		Türkiye	
		Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Koruyucu Aile	Sayısı	7	3	9	-
	Yaş (Ort.)	35,6	41,2	40,2	-
Sosyal Hizmet Uzmanı	Sayısı	4	6	5	4
	Yaş (Ort.)	39,5	42,4	31,6	35,4
Koruyucu Aile Olmayan	Sayısı	7	3	6	3
	Yaş (Ort.)	43,2	46,3	51,2	54,3

6.2. KORUYUCU AİLELER AÇISINDAN KORUYUCU AİLE SİSTEMİ

Koruyucu aile hizmeti, çocuk refahı alanındaki en önemli hizmettir. Çocuğun aile ortamında yetişmesi sağlıklı gelişiminin temel koşuludur. Gelişmiş ülkelerde bakıma muhtaç çocukların % 75'ine koruyucu aileler tarafından bakılmaktadır, ülkemizde ise bu oranise % 2'dir*.

Koruyucu aile olma arzusunu tetikleyen birçok neden bulunmaktadır. Kadushin, koruyucu aile olmak isteyenlerin şu arzularla hareket ettiğini ileri sürmektedir:

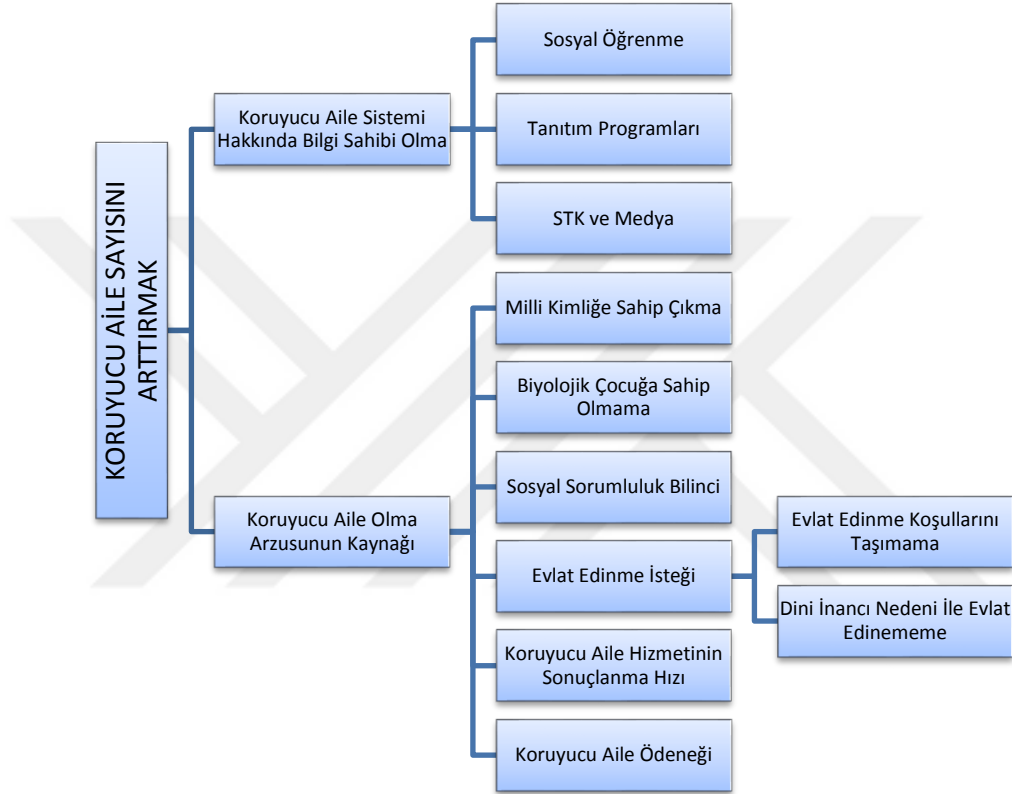
- 1) Evlat edinememe ancak çocuk yetiştirme arzusuna sahip olma
- 2) Ölmüş çocuğunun yerine koyma
- 3) Öz çocuğuna arkadaş kazandırma
- 4) Muhtaç çocuğa yardımcı olma
- 5) Yetersiz veya reddedilmiş bir ilişkiyi telafi etme (Örneğin, anne ya da baba olarak elde edemedikleri bir kız ya da oğlan çocuğa sahip olma)
- 6) Yetişkin çocuklarıyla kurdukları ilişkiyi tekrarlama
- 7) Ebeveynlerinebüyüme sürecinde zorluk çıkartmış bir kişi olarak kendisini cezalandırma
- 8) Kendi çocuklarını yetiştirmek konusundaki başarısız deneyiminden sonra ikinci bir şansa sahip olma, daha başarılı olma ihtiyacını giderme

Kadushin, yukarıdaki bu gerekçelerden bir ya da bir kaçının koruyucu aile olmak isteyenler açısından geçerli arzular olabileceğini ifade etmiştir.

* TBMM Tutanak, B: 31, sayfa 33, 2001

6.3. KORUYUCU AİLE SAYISINI ARTIRMAK

Analiz sonucunda koruyucu aile sayısını arttırabilmek için kişilerin koruyucu aile sistemi hakkında bilgi sahibi olması gerektiği tespit edilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda Hollanda ve Türkiye’de yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda belirtilen konu başlıkları altında kümelenmiştir.

Şekil 1. Koruyucu Aile Sayısını Artırmak

6.3.1. Koruyucu Aile Sistemi Hakkında Bilgi Sahibi Olma

Koruyucu ailelerin büyük çoğunluğu farklı kaynaklardan edindiği bilgiler doğrultusunda başvuru yapmaktadır. Kişiler, edindikleri bilgileri değerlendirerek, koşullarına uyması halinde hizmeti yürütmek için gönüllü olmaktadır (Manevi Temelli Sosyal Hizmetler, Sosyal Hizmet Uzmanlarına Yönelik Bilgi Notu 1). Ailelerle yapılan görüşmelerden yola çıkılarak koruyucu aile sistemi hakkında Türkiye ve Hollanda’da genel olarak yakın çevreden gözlem (sosyal öğrenme), tanıtım programları ve STK çalışmaları ile medyadan bilgi edinildiği söylenebilir.

6.3.1.1.Sosyal öğrenme

Sosyal öğrenme, bireyin çevresindeki diğer bireyleri gözleyerek öğrenmesi şeklindetanımlanabilir. İnsanların birbirlerinden öğrenmesi olgusuna ilk dikkat çeken kişi olan John Dewey'e göre birey, sosyal etkileşim sonucunda düşüncelerini ve deneyimlerini paylaşarak zaman içinde kendi belleğini oluşturur.

Sosyal öğrenme kuramına göre insanlar hayatlarının gidişatında aktif katılımcılardır, çevresel olgu ve olaylar tarafından zihinsel faaliyetleri yönetilen yani sadece seyretmekle yetinen varlıklar değildirler. İnsanların duyuşsal, bilişsel ve motor gelişimlerini sağlayan tüm sistemler, hayatlarına yön ve anlam veren amaçlarına ulaşabilmek için kullandıkları araçlardır (Bandura 1999). Bazı bireyler gözlemedikleri yakınlarının başarıya ulaştığını ve hoşā giden sonuca ulaştığını gördüklerinde aynı davranışı sergilemek isterler. Bu çalışma kapsamında görüşülen bazı koruyucu ailelerin karar verme sürecindeki en önemli etkenin sosyal öğrenme olduğu görülmüştür.

Örneğin,

KAT-1 Açııkçası çok detaylı araştırma olmadı. Sadece ablamdaki çocuğun hikayesini dinlediktenve komşusundaki çocukların öyküsünü dinledikten sonra korunmaya muhtaç çocuk sayısının çok olduğunu duydum ve koruyucu aile olmaya karar verdim (12:28).

6.3.1.2. Tanıtım programları

Hollanda'da koruyucu aile bakımı alanında çalışan her kurum, en az ayda bir kerekoruyucu aile sistemini tanıtan faaliyetler düzenlemektedir. Tanıtım programlarında koruyucu aile sisteminin içeriği, koruyucu ailelerin sorumlulukları ve hakları konularında bilgilendirme yapılmaktadır. Ayrıca, programa katılan koruyucu aileler kendi tecrübelerini aktararak bilgi paylaşımında bulunmaktadır. Kurumlar, daha fazla kişiye ulaşmak için bilgilendirme programlarını sadece kendi kurumları içerisinde değil, farklı sivil toplum kuruluşları (STK) ile birlikte de yürütmektedir. Ayrıca, yabancı uyruklu koruyucu aile sayısını artırmak amacıyla kurumlar, camilerde ve kiliselerde de tanıtım programları düzenlemektedir. Camilerde yapılan tanıtım faaliyetlerinin Hollanda'da Türk koruyucu aile sayısının artmasına büyük bir katkı

sağladığı görülmektedir. Hollanda'da koruyucu ailelerin birçoğunun sistemi bu faaliyetlerden öğrendiği tespit edilmiştir.

KAH-1 Akşam düzenlenen tanıtım programlarında koruyucu aile yanına yerleşmesi gereken çocuk sayısının çok olduğunu öğrendim o yüzden bende koruyucu aile olmaya karar verdim (02:56).

*KAH- 2 Türkiye'den de bir çocuğun bakımını üstlenmek istiyordum ama nereden ve nasıl başlayacağımı bocalarken [bilemezken]*camideki bilgilendirmeyle karşılaştım ve başvuruda bulundum (04:40)*

KAH-3 Hollanda'da koruyucu aile kurumların, kilise, cami ve buna benzer kurumlarla ortak çalışmaları var. Bizde o şekilde duyduk. Çocukların daha önce kaldığı koruyucu aileler camiye ilan asmışlar, çocuklara Türk koruyucu aile arıyor diye. Bizde öyle gördük (05.50).

KAH-2 Kasım 2012 de camide koruyucu aile tanıtımı oldu. Ondan önce nereye nasıl başvuracağımı bilmiyordum. Program bittikten sonra direk müracaat ettim ve evime davetiye gönderdiler (03:30).

KAH-5 2000 yılında İslam kuruluşu olan bir kurumda tanıtım programı vardı, orda koruyucu aile olmaya karar verdim (01:10).

KAH- 8 Tanıtım akşamlarından öğrendik (02:05).

6.3.1.3. Sivil toplum kuruluşları ve medya

Son yıllarda iletişim ve medya alanındaki gelişmeler, bilgiye son derece hızlı ulaşılmasına olanak sağlamıştır. Koruyucu aile sisteminin daha büyük kitlelere ulaşmasında medyanın önemli payı vardır. Ülkemizde koruyucu ailelerin, koruyucu aile sistemini daha çok STK ve medya aracılığı ile öğrendiği görülmüştür.

KAT- 3 Yerelkanalda sunuculuk yapan bir komşum vardı bir akşam bizde oturuyorduk ve bir çocuğu evlat edinmek istediğimi biliyordu koruyucu aile derneği A.hanım'ı bir gün programına davet etmiş. Böylece

* Görüşülen kişilerin konuşmaları düzeltme yapılmadan aktarılmıştır. Metne dönüştüğünde cümlenin anlaşılmayan bölümleri için araştırmacı tarafından yapılan eklemeler köşeli ayraç içinde belirtilmiştir.

koruyucu aile sistemini öğrenmiş ve bana koruyucu aile sistemini anlattı. Daha sonra dernek başkanı A.Hanım'la da tanıştım ve başvuruda bulundum (04:25).

KAT- 1 Ben eşimden ayrıldım ve oğlum 5 yaşındaydı. Oğlumun inanılmaz bir kardeş isteği vardı. Ozaman dedim ki illa kan bağı olması gerekmiyor, can bağı olması lazım. Ama Denizli'de nereye nasıl başvuracağımı bilmiyordum. Tesadüfen Koruyucu Aile Derneği ile tanıştım ve ben Derneğe gidip gelmeye başladım. Koruyucu aileliğin getirdikleri neler yaşanabilir, nasıl baş edilebilir gidip gelerek bir sene baktım ve sonunda ben bunun üstesinden gelebilirim dedim ve koruyucu aile olmak için müracaat ettim (06: 52).

KAT- 8 2 yıl önce düşünmeye başladık kamu spotlarını gördük. Bir yakınım çocuğu olmadığı için koruyucu aile olmuştu oradan koruyucu ailenin ne olduğunu görmüştüm ama içerik hakkında çok fazla bilgim yoktu. Kamu spotunda bilgi edindim (03:40).

KAT- 6 Koruyucu aileliği bilmiyordum. 2012 yılında bir gün Gülben Ergen'in programı vardı. Orda bir aile çıkmıştı koruyucu aileliği anlatıyorlardı. Programı dinledik ve ilgimizi çekti o anda hemen başvurduk (02: 50).

Görüldüğü gibi ülkemizde koruyucu aile sisteminin medyada yer alması koruyucu aile sayısının artmasına katkı sağlamıştır.

2012 yılında dönemin başbakanı R. Tayyip Erdoğan'ın eşi Emine Erdoğan başkanlığında başlatılan vetoplumun dezavantajlı gruplarına yönelik eylem planları içeren "Toplum Kalkınmasında Gönül Elçileri Projesi" ASPB tarafından halen yürütülmeye devam edilmektedir. Projenin amacı; toplumda "gönüllülük" kavramına yönelik farkındalık geliştirmek, dezavantajlı gruplara destek olmayı amaçlayan gönüllü çalışmanın yaygınlaşmasını sağlamak, toplumsal kalkınmaya katkı sağlayacak insan kaynağı ihtiyacını güçlendirmektir. Projenin çeşitli aşamaları bulunmaktadır. Ancak, ilk olarak koruyucu aile alanında çalışmalar yapılmış ve ülkemizde koruyucu aile sisteminin uluslararası alandaki etkinliğine ulaştırılması hedeflenmiştir.

Projenin başladığı dönemde 81 ilin valileriyle yurtdışında görev yapmakta olan büyükelçilerinin eşlerine yönelik Emine Erdoğan'ın katıldığı tanıtım toplantıları düzenlenmiştir. Toplantıların amacı bürokrat eşlerinin koruyucu aile sisteminin topluma anlatılması için öncülük etmesi ve çalışmalar yürütmesidir. Yine aynı proje kapsamında dönemin ASPB Bakanı Ayşenur İslam, koruyucu aile sisteminin tanıtılmasını amaçlayan çalışmalarını ailesiz tek çocuk kalmayınca kadar sürdürmeye kararlı olduklarını belirtmiş ve yurtdışında da temsilcilik açacaklarını söylemiştir.*

Büyük bir ilgiyle başlatılan bu projenin zaman içerisinde koruyucu aile bağlamında aktifliğini yitirdiği ve yurt dışında herhangi bir ülkede gönül elçileri temsilciliğinin açılmadığı görülmektedir. Hedeflenen amaca ulaşılması isteniliyorsa devamlılık önemlidir. Bu nedenle, koruyucu aile sayısının artırılması için düzenlenen faaliyetlerin ve medya tanıtımlarının süreklilik arz etmesi gerekmektedir.

10 Eylül 2012 tarihinde, AKP Genel Merkezi Kadın Kolları ve Aileden Sorumlu Komisyon Başkanlığında, milletvekilleri, STK, akademisyenler, gazeteciler ve kurum yetkililerinin katılımıyla gerçekleşen “Koruyucu Aile Sisteminin Sorunları, Bu Sorunların İyileştirilmesi ve Toplumsal Farkındalık Oluşturularak Yaygınlaştırılması” konulu çalıştayda STK ile ilgili aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

- ✓ Koruyucu aile ile ilgili STK'lar çoğaltılmalı ve var olanlar desteklenmelidir. Bu STK'lar ortak vizyon geliştirerek kurum ile işbirliği içinde hareket etmelidir.
- ✓ STK'lar koruyucu ailelere eğitim ve danışmanlık hizmeti verebilirler.
- ✓ Koruyucu aile seçimlerindeki anket içerikleri STK'ların görüşleri alınarak hazırlanmalıdır ve anket içerikleri zamanın ihtiyacına göre güncellenmelidir.
- ✓ STK'lar koruyucu aile eğitim merkezleri açmak için teşvik edilmelidir.

* <http://www.sabah.com.tr/gundem/2015/02/25/ailesiz-cocuk-kalmayincaya-kadar-calismaya-devam>.
Erişim Tarihi: 23.08.2015

Ancak, ülkemizde gönüllü kuruluşlar maalesef devlet desteği alamamakta ve kendi imkânlarıyla faaliyet göstermeye çalışmaktadır. Hollanda’ da sisteminin iyi tanıtılmasının en önemli nedenlerinden birinin, STK’ların süreçte görev alması ve devlet desteği almasıdır. Devlet, STK’lar ile koruyucu aile hizmetini tanıtmak için ortak çalışmalar yürütmektedir.

6.3.2. Koruyucu Aile Olma Arzusunun Kaynağı

Uygulamada koruyucu aile olmak üzere başvuran kişilerin hepsi açıkça belirtmese bile bu kararı verme nedenlerinin altında hayır işleme düşüncesinin yattığı ileri sürülmektedir (http://www.manevisosyalhizmet.com/?page_id=390. Erişim Tarihi: 29.09.2015). Görüşülen koruyucu ailelerin, koruyucu aile olma arzularının temelinde aşağıda temalar halinde sıralanan nedenlerin yattığı tespit edilmiştir.

6.3.2.1. Milli kimliğe “sahip çıkma” arzusu (Türk kökenli çocukları sahiplenme)

Hollanda’da yaşayan Türkler, adadilleri ve kültürleri ile bağlarını koparmadan buldukları toplumun sosyal, siyasal ve ekonomik hayatına katkıda bulunmaktadır. Farklı kuşaktan Türkler milli ve kültürel aidiyetlerini, kimliklerini korumada ciddi zorluklarla karşılaşmaktadır. Yabancı bir kültür ortamında doğup büyüyen ve sürekli ikamet eden Türkler Avrupa ülkelerinde gelişen ırkçılık ve çeşitli biçimlerdeki Türk düşmanlığından ziyade kimliklerini yitirmekten endişe duymaktadırlar. Ünver özellikle genç kuşakların kimlik kaybı tehlikesiyle karşı karşıya olduklarını söylemektedir (Ünver 2013). Yapılan görüşmeler sonucunda Türklerin, çevrelerinden veya medyadan Türk çocuklarının Hollandalı koruyucu ailelerin yanına yerleştirildiklerini duyduklarında koruyucu aile olmaya karar verdikleri anlaşılmıştır. Örneğin;

KAH-2 Hollanda gazetelerinde Türk çocuklarının Hollandalı ailelere verildiğini okudum o yüzden koruyucu aile olmaya karar verdim (02:24).

KAH- 4 2 yaşında bir kız çocuğu alsam yanımda büyütsem ona bir besmele, elhamdülillah öğretsem, dini eğitimi filan ama sadece düşünüyoruz. Türk çocukların eşcinsel ailelere verildiğini duyduk üzüldük,

çocuklarında hikayelerini duyunca acı geldi ve çocuklar Türk olduğu için sahip çıkmak istedik (02:05).

6.3.2.2.Biyolojik çocuğa sahip olamama

Çocuk bir aileyi tamamladığı düşünölen önemli bir unsurdur. Çiftler çocuk sahibi oldukları zaman gerçek bir aile olduklarını düşünürler. Kendilerinden başka bir varlığının sorumluluğunu üstlenmek, karşılıksız sevmek eşlerin yaşamını ciddi olarak değiştirmektedir. Çiftler evlendiklerinde yakın aile bireylerinin beklentisi de sağlıklı çocuklara sahip olmalarıdır. Ancak bazen her şey bu kadar kolay olmaz ve eşler çok istemelerine rağmen çocuk sahibi olamayabilirler (<http://www.serapduygulu.com.tr/makaleler/anne-baba/evlat-edinmek.html>, Erişim Tarihi: 30.09.2015). Her iki ülkeye baktığımızda çocuk sahibi olamayan kişilerin koruyucu aile olmaya karar verdikleri görölmektedir.

Örneğin;

KAH-6 Çocuklarım olsun çok istiyordum. Kendim çocuk sahibi olamayacağımı anladığımda koruyucu aile olmaya karar verdim (01:10).

KAH- 8 İlk önce kendi çocuğumuz olsun istiyorduk ancak çocuk sahibi olmak imkansız olunca koruyucu ailelik hakkında daha fazla bilgi edinmeye başladık (01:55).

KAT- 7 Kendi çocuğumuz olsun istiyorduk ama sağlık sebeplerinden dolayı çocuğumuz olmadı. O yüzden koruyucu ailelik bize baskın geldi (02:20).

KAT- 4 İlk düşüncem biyolojik çocuğumun olmamasıydı. Sonrasında sosyal sorumluluk olduğunu işin içine girdikten sonra anlıyorsunuz, öyle devam ediyorsunuz. Ama giriş nedenim biyolojik çocuğumun olmaması (01: 51).

6.3.2.3. Sosyal sorumluluk bilinci

Ait olma arzusu - nereye ve kime ait olduğunu bilmek - insan varlığının ayrılmaz bir parçasıdır. Aidiyet, bireyin yanında güvende ve emniyette hissettiğimiz kişi ile kurduğu duygusal bağıdır. Çocuklar önce bir aileye, bir kültüre ve daha sonra bir topluma ait olduklarını hissederler. Çocukların başkalarıyla kurdukları ilişkideki aidiyet duygusu, bağımsızlıklarını ve kimliklerini kazanmalarında önemlidir. Aidiyet duygusu, çocukların kim olduğuna ve olabileceğine etki eder (Commonwealth of Australia 2009). Çocuk eğer ailesi ile bağ kurabilmiş ise, aidiyet duygusu geliştirmiş ise ruhsal olarak doyuma ulaşır, aksi takdirde çocukta benlik zayıflar (GüneşAdem, 2014). Bazı koruyucu ailelerin, çocukların aidiyet ihtiyacını karşılama arzusu ile koruyucu aile olmaya karar verdikleri görülmektedir. Hollanda'daki koruyucu ailelerin birçoğu sosyal sorumluluk duygusu ile hareket ederek koruyucu aile olmaya karar vermişlerdir.

KAH- 7 İş yerinde koruyucu ailelere ne kadar çok ihtiyacımız olduğunu gördüm (01:30).

KAH- 9 Gerekli olduğunu düşündüğüm için. Her çocuğun bir aile ortamında büyümesi gerektiğini düşündüğüm için koruyucu aile oldum (00: 49).

KAH- 8 Arkadaşımın komşusunun çocuğu psikiyatri hastanesinde tedavi görmesi gerekiyordu ve kızları için geçici bir aile aranıyordu ve biz bakalım dedik. İkincisinde de, kaza sonucu parmağını kaybeden bir çocuk vardı uzun süredir hastanede tedavi görmüş ve onun için kriz koruyucu aile aranıyordu ve benim eşimde biz kısa süreliğine bakabiliriz dedi. O günden sonra resmiyette koruyucu aile olmaya başladık (05: 05).

KAT- 5 Bu sadece devletin yapacağı bir iş değil, parasal boyutu bir yana insanların bu çocuklara sahip çıkması gerektiğini düşünüyorum. Emekli olduktan sonra boş zamanım çoktu, ev gezmelerini de seven biri değilim, hareketli yaşamı seviyorum, yuvaya gidip gelmeye başladım (07:21).

Türkiye’de görüşülen koruyucu ailelerden biri, koruyucu aile hizmetini vermeye başladıktan sonra üstlendikleri hizmetin sosyal sorumluluk boyutunu farkına vardığını belirtmiştir. Aşağıdaki alıntıdan da anlaşılacağı gibi Türkiye’deki koruyucu ailelerin birçoğunun asıl amacı bir çocuğa sahip olmaktır.

KAT-4 İlk düşüncem biyolojik çocuğumun olmamasıydı. Sonrasında sosyal sorumluluk olduğunu işin içine girdikten sonra anlıyorsunuz, öyle devam ediyorsunuz. Ama giriş nedenim biyolojik çocuğumun olmaması (01: 51).

6.3.2.4. Evlat edinme isteği

Koruyucu ailelerin bir kısmının çocuğun “kendilerine ait olmasını” istedikleri, bir kısmının ise çocuğu çeşitli nedenlerle sahiplenmek istemediği anlaşılmıştır. Ailelerin sahiplenmek istememe gerekçeleri arasında evlat edinme koşullarını taşımamaları ya da dini inançlarının evlat edinmelerine izin vermemesi gibi nedenler yer almaktadır.

6.3.2.4.1. Evlat edinme koşullarını taşımama

Türkiye’de koruyucu ailelerin bir kısmının evlat edinmek istedikleri, ancak gerekli koşullarını taşımadıkları için koruyucu aile olmayı tercih ettikleri anlaşılmıştır.

KAT- 2 Bir oğlumu evlendirdikten, diğer oğlumu da üniversiteye gönderdikten sonra bir boşlukta hissetim kendimi ve o boşluğu doldurmak için bir kız çocuğu evlat edinmek istedim. Yuvaya gittiğimde kendi çocuklarım olduğundan dolayı evlat edinemeyeceğimi öğrendiğimde bir hayal kırıklığına uğramıştım. Bana ona ama koruyucu anne olabilirsin dediler. Çok sevinmiştim öylelikle bu işin içine girdim. İlk önce evlat edinmek için gittim çünkü koruyucu ailelik hakkında hiçbir bilgim yoktu (01:40).

KAT- 3 Ben ve eşim çocukları çok seviyorum ancak sağlık problemlerinden dolayı tekrar çocuk sahibi olmamız imkansızdı doktor çocuk yapmamızı yasaklamıştı. Düzce depreminde biz bir çocuk evlat edinelim hayatını kurtaralım diye düşünmüştük. Müracaat ettik ancak kendi çocuklarımız olduğu için müracaatımız kabul olmadı (05:40).

KAT- 7 Ben ilk önce evlat edinmek istiyordum ama çocuğum olduğu için evlat edinemeyeceğim söylendi o yüzden koruyucu aile olduk zaten (07:50).

KAH- 6 Evlat edinmek için ben ve partnerimin yaşı büyüktü (02: 30).

6.3.2.4.2. Dini inancı nedeni ile evlat edinememe

Hollanda’da müslüman bir koruyucu aile evlat edinmek istediğini, ancak dini açıdansa kıncaı olduğu için koruyucu aile hizmetinden yararlandığını ifade etmiştir.

KAH-2 Evlat edinme dini açıdan sakıncaı olduğundan koruyucu aile olmaya karar verdim (06:10).

Dini açıdan evlat edinmeyi sakıncaı bulan kişiler için ASPB ve Diyanet İşleri Başkanlığı’nın 2011 yılında imzaladıkları protokolün 5. maddesinin d bendi kapsamında, Diyanet İşleri Başkanlığı, koruyucu aile sayısının artırılması için toplumda bilinç ve duyarlılığın artırılması amacıyla çeşitli faaliyetler yapmakla yükümlü kılınmıştır. Bu protokol kapsamında, Türkiye Diyanet Vakfı KAGEM Koruyucu Aile Projesi’ni başlatmış ve özellikle uygulamanın dini yönüyle ilgili olarak muhtelif bölgelerde paneller ve bilgilendirme toplantıları gerçekleştirmiştir. Ayrıca Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından “Koruyucu Aile Olmak Hz. Peygamber’den Günümüze Yetimlerin Himayesi- Koruyucu Ailelik” başlıklı bir kitap yayımlanarak konunun muhataplarına ulaştırılmıştır.

6.3.2.5. Koruyucu aile hizmetinin sonuçlanma hızı

Bazı koruyucu aileler için asıl gayeleri bir çocuğun bakımını üstlenmek olduğundan verilen hizmetin adının önemli olmadığını düşünerek evlat edinmek yerine koruyucu aile olmayı tercih ettiklerini söylemiştir. Ülkemizde, evlat edinme başvurularının çok ve bekleme süresinin uzun olması nedeniyle koruyucu aileler, koruyucu aile hizmetini vermeye karar vermişlerdir.

KAT- 9 Benim iki sosyal hizmet uzmanı velim vardı. Onlara bu durumu açtım ve bir kız çocuğu özlemimim de vardı bu arada. Bir kız çocuğu evlat edinmek istiyordum dedim. Onlarda koruyucu ailelikten bahsettiler. Evlat edinmede çok sıra olduğu çok uzun sürdüğü bende çok acele ediyordum

çünkü hazırdım buna ve bir an önce gerçekleşmesini istiyordum. Bana dediler ki koruyucu ailelik daha hızlı ilerliyor daha çabuk çocuk yerleşir dediler. Amaç bir çocuğun bakımını üstlenmek olduğu için sistemin önemi kalmamıştı benim için (02:10).

KAT- 4 Süreç daha hızlı ilerliyordu (02:03). Benim niyetim evlat edinme değil anne olma isteği idi. Ben anne olmak istiyordum sürecin kısa sürmesinden dolayı daha cazip geldi (02:55).

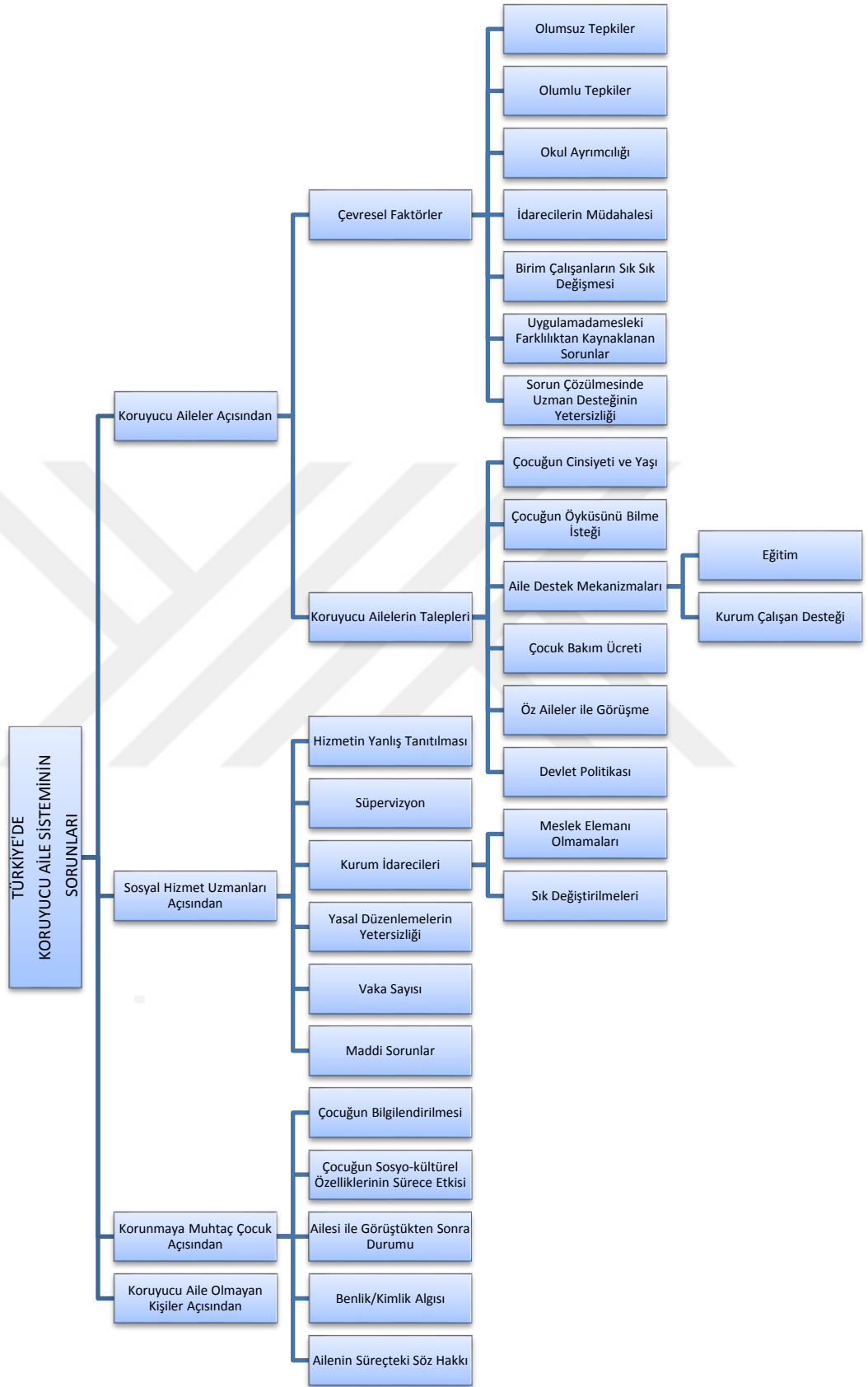
6.3.2.6. Koruyucu aile ödeneği

Koruyucu Aile Yönetmeliği'ne göre, koruyucu ailelere çocuk başına ilk bölümde belirtilen oranlar doğrultusunda ödeme yapılmaktadır (Tablo 2 Koruyucu Aileye Yapılan Aylık Ödeme S.51). Evlat edinen ailelere ise, çocuğun velayeti bir yıl sonra verildiğinden herhangi bir ödemeyapılmamaktadır. Görüşülen koruyucu ailelerden birisi de çocuğu evlat edinmek istemesine rağmen maddi olanaklarının yetersizliği nedeni ile koruyucu aile olmayı tercih ettiğini belirtmiştir.

KAT- 8 Maddi olarak ben başka bir çocuk kaldıramam o yüzden koruyucu aileliği tercih ettim (08:32)

6.4. TÜRKİYE'DE KORUYUCU AİLE SİSTEMİNİN SORUNLARI

Araştırmanın amacı doğrultusunda Hollanda ve Türkiye'de yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda belirtilen konu başlıkları altında ele alınmıştır.

Şekil 2. Türkiye’de Koruyucu Aile Sisteminin Sorunları

6.4.1. Koruyucu Aileler Açısından

Ülkemizde, koruyucu aile hizmetinde hedeflere ulaşamadığı anlaşılmaktadır. Ülkemizde koruyucu ailelerin yaşadıkları sorunların, gönüllü aile sayısının arttırılamamasının önemli nedenleri arasında yer aldığı düşünülebilir. Bu çalışma kapsamında Hollanda’da yaşayan ailelerle karşılaştırılarak koruyucu ailelerin ülkemizde yaşadıkları sorunlar şu başlıklar altında toplanmıştır.

6.4.1.1. Çevresel faktörler

Koruyucu aileler, çevrelerden olumlu ve olumsuz tepkiler aldıklarını dile getirmiş ve bazen çevrelerinden kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

6.4.1.1.1. Olumsuz tepkiler

Her iki ülkede de, bazı koruyucu aileler, korunmaya muhtaç bir çocuğun koruyucu ailesi olmadan önce çevrelerinden olumsuz tepki aldıklarını ifade etmiştir. Hollanda’da ve Türkiye’de çocuğun etnik kökeninin farklı olması durumunda çevrenin tepki gösterdiği anlaşılmaktadır. Koruyucu aileler, yakınları tarafından “başkasının çocuğu”na baktığı, “başkasının problemini evlerinin içine aldıkları” ve kendi çocuklarının gelişimini olumsuz yönde etkiledikleri eleştirilerine maruz kalmışlardır. Bu nedenle, koruyucu aile hizmetine ilişkin bakış açısının, çocuk ile koruyucu ailenin mensubu oldukları kültürün farklı olması durumundan etkileneceği söylenebilir.

KAH- 1 Hollandalılar bu sistemi bildiğinden takdir ettiler ama Türk aileler yabancı çocuğa nasıl bakacaksın, kendi çocuğuna bakarsın dediler. Benim evime Yahudi, Hristiyan da geldi ve Türk aileler neden Müslüman çocuk bakmıyorsun diyorlardı (23:05). Türklerin din merkezli tepkileri oluyordu (23:55).

KAH- 2 Çevrem duydu, hala çocuğa bakıyorsun kolay değil diyorlar. Türk çocuklar başka bir aileye veriliyor diye kızacağımıza sizde çocuklara sahip çıkın diyorum (05:38) .

KAH- 4 Kızım hemen hazırda ama oğlum çok tepki gösterdi. Bu tür çocuklar dışarıda problemler olur ileride başımızı ağrıtır, ben kesinlikle

istemiyorum diye şiddetle karşı çıktı (07:15).İşiniz gücünüz yok mu, kendin doğursaydın diye tepki veren Türkler oldu. Bu şekilde konuşan aileler kendi çocuklarıyla oynamasını istemiyor zaten (37:10).

KAH-7 Çevremdekiler bir yandan çok ilgililerdi ama bir yandan da endişeleri vardı, daha kendi çocuğun var küçük diye. Çünkü ilk etapta çocuğum kışkırdı ve çevremdekiler çocuğum için çok üzücü bir durum olduğunu söylediler ama ben bu duruma alışması gerektiğini düşündüm.

KAH- 8 Çevremdekiler biraz endişeliydi tabi, sonuçta başkasının problemini evine alıyorsun (03:30). Öz çocukları olan aileler koruyucu ailelik yaptığımız çocuklara değişik gözle baktıklarını hissediyordum ama hiçbir zaman sözlü bir şey hissetmedim açıkçası (19:35).

KAH- 9 İlk etapta çevremdekiler olumsuz bakıyordu ama zaman geçtikçe düşünceleri değişti (00:55).

KAT- 3 Çok eleştiri de çok tepki aldım. Bu yaştan sonra ne yapacaksın bir başkasının çocuğunu dediler. Çok farklı eleştiriler aldım biri sen çok manyaksın, deli misin sen dedi bir başkasının doğurup bakamadığı çocuğa sen mi bakacaksın dedi (05:30).

KAT-2 Evet çevremizden çok tepki aldık. Özellikle evde iki tane abinin olması ve babaya namahrem olması bunların hepsi söylendi (05:50). İşte neyi belirsiz bir çocuğa mı bakacaksınız Ayrıca, koruyucu annelik yaptım çocuklara insanların çok farklı gözle baktığını gözlemledim ilk gelen çocuğum dokunarak ya da başını dizine koyarak sevdirdi ama birkaç kişiden özellikle yakın akrabalarından birine çocuğun ittirdiğini gördüm (07:35).

KAT- 1 Öncelikli olarak çok tepki aldım. İşte başkasının doğurduğuna mı bakacaksın, çocuk ailenin genini taşır, aile iyi olsaydı çocuğuna bakardı, problem olsa ne yapacaksınız, işte bu çocuklar öldürür. Oğlum bana geldiğinde 16 yaşındaydı. Yaşı büyük olduğu için onda daha çok tepki aldım(07:40).

KAT- 6 Hiç olumlu tepki almadım. Sadece bir elim destek oldu. İşte sen kızını büyüttün, başkası bakamamışta sen mi bakacaksın diyorlardı (03:30).

6.4.1.1.2.Olumlu tepkiler

Koruyucu ailelerin bir kısmının çevrelerinin desteğini aldıkları da tespit edilmiştir.

KAH- 5 Çevremdekiler destek verdiler (03:50).

KAT- 7 Ben etraftan hiç olumsuz bir tepki almadım (16:03).

KAH- 8 Herkes takdir ediyor herkes biz yapamadık diye söylüyorlardı. Olumsuz bir tepki almadık, bizi takdir ediyorlardı (21:02).

KAT- 9 Çevremdekiler çok olumlu baktılar ama çok şaşırdılar. Nasıl bir çocuğa bakabilirsin, dediler çok zor olduğunu herkes biliyor. Bu anlamda tepki değil de duygularını da anlattılar çünkü hoşlarına da gitti bunu birisi başarıyordu ve başaran kişide onların arkadaşlarıydı(14:02).

6.4.1.1.3. Okulda yaşanan ayrımcılık

Korunmaya muhtaç çocukların, okul ve mahalle arkadaşlarının, büyüdüklerinde ise iş arkadaşlarının“yuvalılar”, “yurtlular” şeklindeki nitelemelerine maruz kaldığı, acıma hissiyle karşılandıkları ve dışlandıkları bilinmektedir (Yazıcı 2012). Korunmaya muhtaç olan çocuklar aile ortamında yetiştirilse de, benzer bir ayrımcılıkla baş etmek zorunda kalmaktadırlar.

KAH- 2 Diğer okulda problemi vardı bu okulda da yavaş yavaş problem yaşamaya başladı. Çocuklar dalga geçmeye başlamış (26:30).

KAH- 6 Okulda çok fazla dışlandı (10:40).

KAT- 1 Çocuğum çok asi bir çocuktur. Okuldaki rehber öğretmen bana ağrımayan başınızı ağrıtmak çok mu hoşunuza gidiyor dedi. Bundan bir adam olmaz dedi(33:00).

KAT- 6 Kreş için müracaat etmiştik, gittik görüşmeye ve durumumuzu anlattık koruyucu aile olduğumuzu öğrenince müdürün tutumu değişti. Ben resmen çöktüm o tutum karşısında (20:00).

Türkiye’de korunmaya muhtaç çocukların özellikle devam ettikleri okullarda önyargılar ve sosyal dışlanma ile karşılaştıkları görülmektedir. Bu nedenle korunmaya muhtaç çocukların devam ettikleri okullarda görev yapan öğretmen ve yöneticilerin ön yargılarının yıkılmasına yönelik çalışmalar ve projeler yürütülmesi gerekmektedir. Okullarında her ne kadar iş yükleri fazla olsa da yöneticilerin bu çocukları görmezden gelmeleri mümkün değildir. Biyolojik anne-babalarından ayrı, yurtlarda veya sevgi evlerinde ya da bir koruyucu ailenin yanında kendilerine yeni ve güvenli bir çevre kurmaya çalışan bu çocukların, yurtlar ve yaşadıkları evler dışında en çok zaman geçirdikleri yerler okullardır. Okullarda eğitim-öğretim faaliyetlerinin yanı sıra kişilik gelişimleri ve sosyal becerilerinin gelişimi için iyi yaşantılar edinecekleri ortamların sağlanması gerekmektedir. Eğitim yöneticilerinin bu durumlarla baş edebilecekleri bilgi ve yönetim becerilerinin, çözüm odaklı olması gerekmektedir.

Hollanda’da yaşayan ailelerle yapılan görüşmeler neticesinde, koruma muhtaç çocuklara karşı genel olarak olumsuz önyargıların olmadığı söylenebilir. Hollanda’da korunmaya muhtaç çocukların okul başarılarını yükseltmek, devamsızlığı önlemek ve okula uyum süreci kolaylaştırmak için danışmanlık yapabilecek bir kurul mevcuttur. “Zorg-en Adviesteam” diye adlandırılan bu danışma kurulları sosyal hizmet kurumlarında çalışan uzmanlardan oluşmaktadır. Bu uzmanlar okuldaki uzmanla ortak çalışmalar yürütürler.

6.4.1.1.4. Birim çalışanların sık sık değişmesi

Türkiye’de ki koruyucu ailelerin dile getirdiği büyük sorunlardan biri de ASPB Koruyucu Aile Biriminde ki çalışan görevlilerin çok sık değişmesidir. Bu durum, koruyucu aileleri etkilediği kadar çocukları da olumsuz yönde etkilemektedir. Büyümekte olan bir çocuğun yaşamındaki en önemli unsur çevresindeki insanlarla kurduğu ilişkilerin niteliği, bağlanmanın ve güvenin tesis edilmesidir. Hayatındaki büyük değişikliklere uyum sağlamaya çalıştığı süreçte bir çocuk, sosyal hizmet uzmanını güvenilebileceği ve sığınabileceği bir liman gibi görür. Uzmanın değişmesi,

çocuğun güven ihtiyacının karşılanamamasına neden olur. Ayrıca her yeni uzman vakanın geçmişini çok değerli olan deneyimlerinden değil, sadece dosyalardan öğrenebilir, bu durum vaka yönetimi açısından güçlükler barındırır (Özdemir 2007).

KAT- 7 Sosyal hizmet uzmanların çok sık değişmesi (38:00).

KAT- 8 Kurumdaki uzmanların sık sık değişmesi sıkıntı oluyor. Biz onlara alışıyoruz çocuklar alışıyorsa sonra her yıl değişince, tekrar tanışmaya çalışıyoruz. Çok sık değişmemesi gerekiyor. Yeni mezun olmuş daha neyin ne olduğunu bilmiyorlar, kanunları bilmiyorlar. Tam alışıyorsa. Öğreniyorlar birimleri değişiyor. Mesela bir şey sormak için arıyorum oda başka birine sorup geri dönüyor bana (41:19).

KAT- 9 Bizde uzmanlar sık sık değişiyor. Bir uzmana alışıyorsun, onu anlıyorsun o seni öğreniyor ama 2 ay sonra başka bir uzman gelebiliyor. Sıkıntı bu 7 yılda 4 mu 5 mi ne uzman değişti (07:20).

6.4.1.1.5. İdarecilerin müdahalesi

Koruyucu ailelerden bir tanesi idareci tarafından uzmanlara müdahale edildiğini ve idarecilerin alan dışından olmasından dolayı sıkıntı yaşandığını belirtmiştir. Benzer sorunlar, sosyal hizmet uzmanları tarafından da dile getirilmiştir. İdarecilerin alan dışından olmasından kaynaklanan aksaklıklar koruyucu aileler tarafından da fark edilmiştir.

KAT- 9 Bizim ASP ile oradaki çalışanlarımız ile hiçbir sıkıntımız yok. Ama il müdürleri sanki uzmanlara müdahale ediyor ve il müdürlerinin de olaya hâkim olması gerekiyor bence. Ya sosyal hizmet uzman ya da psikolog. Alandan gelen biri olması gerekiyor bence. İl müdürü her olaya hâkim olması gerekiyor. Her şeyi dosya olarak görmemeli. Çünkü ülkenin yara almış kısımların içinde barındırıyor yüzden çok donanımlı bir olması gerekiyor bence. Siyaseten değil mesleki olarak donanımlı biri olması gerekiyor bence (14:04).

Bu konu araştırmanın devamında daha detaylı olarak ele alınacaktır.

6.4.1.1.6.Uygulamada mesleki farklılıktan kaynaklanan sorunlar

Görüşmenin, kurum çalışanları ile koruyucu aileler arasında yaşanan sorunların konuşulduğu bölümünde sorunların artış eğiliminde olduğu tespit edilmiştir. Sorunun kaynağının koruyucu aile hizmetini yürüten sosyal çalışma görevlilerinin farklı meslek gruplarına mensup olmasından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'nün- Koruyucu Aile Biriminde sosyal çalışma görevlileri görev almaktadır. "Sosyal çalışma görevlisi" tanımı, 15 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe giren ve hukuki bir metin olan Çocuk Koruma Kanunu ile gündeme taşınan yeni bir kavramdır. Bu tanımdan yola çıkılarak Koruyucu Aile ve Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliklerinde de aynı tanım kullanılarak kavramın diğer hukuki metinlerle pekiştirilmesi sağlanmıştır. 9 Şubat 2013 tarihinde Resmi gazetede yayınlanan Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği 4. Madde i bendinde "Sosyal çalışma görevlisi: Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensuplarını.....ifadesi ile yukarıdaki sayılan meslekler sosyal çalışma görevlisi olarak tanımlanmıştır.

Bu yönetmelik, koruyucu aile hizmetinde en yetkili, donanımlı ve tecrübeli bir meslek grubu olan Sosyal Hizmet uzmanları tarafından büyük tartışmalara ve ciddi tepkilere yol açmış olması yanı sıra koruyucu ailelerinde tepki göstermesi ve mesleki farklılıklardan dolayı yaşanan aksaklıkları gözlemeleri dikkat çekmektedir.

KAT- 2 17 yıl önceki uzmanlarımız daha bilinçliydi. İlk sosyal hizmet uzmanı Ş. Hanım [Sosyal Hizmet Uzmanı-SHU] ile tanıştım. O çok iyiydi. Sık sık biz çağırırdı eve sık sık gelemezdi o dönem daha mı yoğunlardı bilmiyorum ya da sayıları azdı ama sık sık görüşürdük, her hafta bir sorun var mı diye sorardı. Sonra, H. Beyle "[Shu]" yaklaşık 4-5 yıl çalıştık. Bayramda bile kendi arabasına bindirip çocuğun dedesine el öpmeye götürdüğünü bilirim. Gece üçte problem yaşadık aradım çok zor durumdayım ne yapacağız dedim. Gecenin üçünde sabaha kadar bizde kaldığını bilirim(38:30). Başka bir uzmanda [sosyolog], aynı sıkıntıyı yaşadım ve aradımçok ağır bir sorun içerisindeyim ne yapmam gerekiyor bana söylediği şu oldu" git karakola dilekçeni yaz" diğeri de mesai saati dışında gecenin üçünde evime geldi ve

sabaha kadar biraz bana biraz kızıma nasihat ettiğine şahit oldum ve bu birkaç kez tekrarlandı. Diğeri ise dilekçeni ver yat deyip telefonu kapattı. Birdaha problem olduğunda bir daha uzmanı aramadım (39:50).

KAT- 1 İlk çocukta ev ziyareti çok sık oluyordu. Periyodik ayda bir geliyordu. 2011 yılında idi. Sosyal hizmet uzmanıydı. Bizden sorumlu şu anda çocuk gelişimcisi. Geçen sene bir 18 yaş sendromu yaşadık ve 3 ay çok zor günler geçirdik. Evde kırılmadık eşya kalmadı, işte bağırma küfür, benim kendi çocuğumda 8 yaşındaydı korkuyordu, televizyonu kırmalar filan. Bir gün inanılmaz bir şekilde üzerime geldi ve bizden sorumlu çocuk gelişimcisini aradım dedim ki gelin. Dedi ki, şu anda kurum aracı yok gelemem dedi. Gelme mesafesi taksiye atlasa üç dakika. Kızımda bizden sorumlu sosyal hizmet uzmanı Ö. Bey varken aradığımda gece gündüz demiyordu. Ben gecenin birinde ikisinde yönlendirildiğimi bilirim (24:28). En son bu olayda böyle bir cevap aldığımda ben çocuğu alıp dışarı çıktım, gelemeyeceğim dendi bana, eski sosyal hizmet uzmanını aradım onlar çocuğu çok iyi biliyorlar. Onlar devreye girdiler ve aradan 2 saat sonra kurumdan geldiler, bir o gün geldi birde eeee ikinci kez tekrar çocuk talebim olduğunda ev incelemesi için 2. Kez geldiler (27:03).

KAT- 6 Şimdiki ASP görevlileri, ne H. Bey [SHU] nede Ö. Bey[SHU]kadar olamazlar. Çünkü şimdiki psikolog, sosyal hizmet uzmanı değil. Belki, çocukların psikolojik problemlerinde onlara danışabiliriz ama sorun çözmede yetersiz kalıyorlar (23:35).

Görüşmeler sırasında, koruyucu ailelerin tüm sosyal çalışma görevlilerine sosyal hizmet uzmanı olarak hitap ettikleri tespit edilmiştir*. Koruyucu ailelere, yaşadıkları tecrübelerinden yola çıkarak sosyal hizmet uzmanları ile diğer meslek grupları arasındaki gözlemledikleri ve yaşadıkları tecrübelerle ilgili farklılıklar sorulmuştur.

KAT- 2 Kızıma haftanın bir günü üç TL'yi geçmeyecek şekilde bir harçlık veriyoruz. Son görüşmede bu konu ile ilgili aile ile büyük bir

* Koruyucu ailelerden KAT 2 ve KAT 3 ile yapılan görüşmelerde sosyal hizmet uzmanları ile diğer meslek gruplarını ayırt edemedikleri anlaşılmıştır. Daha sonra yapılan tüm görüşmelerde ailelerden kendilerine hizmet sunan sosyal çalışma görevlilerinin meslek gruplarını da belirtmeleri istenmiştir.

tartışma yaşadık. Anne iki tane beş TL'yi çıkardı çocuğun önüne koydu. Bana şöyle bir soru sordu “ sen bu çocuğa harçlık veriyor musun ”bende “yeterince veriyorum dedim, miktarını açıklamadan, kaç para veriyorsun” diye sordu. Üç TL veriyorum haftada bir gün dedim. Nasıl bir tepki gördüm anlatamam size üç TL çocuğa ne yetermiş, çocuğun ve sosyal hizmet uzmanının [psikolog] yanında ve bunun tartışması uzadı. Sosyal hizmet uzmanı [psikolog] çok fazla müdahale etmedi ve tepkisi de şu oldu ben çocuğun yanında fazla müdahale etmek istemedim siz gittikten sonra ben ona gerekeni söyledim dedi. Doğrudur bir şey diyemem ama biyolojik ailelerin, çocukların yanında bizim koyduğumuz kurallara karışmaması gerekiyor (29:46).

KAT- 2 Küçük kızında gelen sosyologdu, sosyal hizmet uzmanı değildi(43:05). Yaklaşımında çok büyük fark var. Bire bir konuşmada bir sosyologla bir sosyal hizmet uzmanının konuşması ayrı.

KAT- 1 Bizim yaşadığımız sorunları sosyal hizmet uzmanları ile paylaştığımızda çözümlendiğimiz süreç olsun yeterlilik olsun. Sosyal hizmet uzmanı olduğu zaman daha elverişli ve daha hızlı sonuca ulaşıyordu. Ama şimdi yani kendi çabalarımızla bir şeyler yapmaya çalışıyoruz. Gerçekten bu çok önemli bir detay bence koruyucu aile biriminde, psikolog olmalıdır sosyolog olmalıdır, çocuk gelişimcisi olmalıdır ama bunların hiçbiri sorumlu sosyal hizmet uzmanlığı yapmamalıdır(25:45).

KAT- 3 Çok büyük fark var, hem de çok büyük fark var. Neyin ne olduğunu yeni yeni öğreniyorlar. Eğitim alarak bize aktarmaya çalışıyorlar. Sorunlarımı aktardığım zaman bana tam net cevap veremiyor ne yapmam gerektiğini yönlendiremiyor. Ben kendim sorunumu çözmek zorunda kalıyorum (44:10).

KAT- 2 Görüşme esnasında uzman [sosyolog] oluyor yanımızda ama mesela telefonu geliyor bırakıp gidebiliyor ya da bazı uzmanlar, çocukla anneyi bir başka odaya alıp kapıyı da kapatıp bir saat boyunca yalnız bırakabiliyor ben buna karşıyım. Bence görüşmeler uzman gözetiminde olmalı ve telefonu dahi gelse görüşmede ayrılmamalı(14:21).

KAT- 6 Sürekli uzmanlar değişiyor. İlk görevlimiz çok iyiydi o sosyal hizmet uzmanıydı. O uyarıyordu ailelerin ters durumlarında, şimdi ki çalışan psikolog. Ve bizi görüşmelerde yalnız bırakıyor genelde ama sosyal hizmet uzmanı hiç bizi yalnız bırakmazdı. Affedersiniz ama lavaboya gidecekti bir keresinde kusura bakmayın hemen bir lavaboya gitmem gerekiyor deyip, 1-2 dakika içerisinde koşu koşu gelmişti. Ama şimdiki görevli bizi hep yalnız bıraktığı için zor durumda aileye ben müdahale etmek zorunda kalıyorum. Daha yeni olduğundan mı bilemiyor bilmiyorum. Ben psikologu uyarınca müdahale etmeye başladı (12:26).

KAT- 2 17 yıl önce sosyal hizmet uzmanı A. Hanım anne tarafından getirilen fotoğrafları alıyordu, inceliyordu ve konuşmalar esnasında annenin herhangi yanlış konuşmasında hemen uyarıyordu “ bir dakika ,o öyle konuşulmayacak, konuyu kapatır mısın? Ama şimdi öyle değil. Kızımın öz annesi uyuşturucu kullanan ve satan bir kişi, her ne kadar öz çocuğuda olursa olsun ayrı bir odaya kapatılmamalı bence (45:22).

KAT- 9 Kızım5 yaşına geldiğinde koruyucu ailenin yanında büyüdüğünü öğrendi. Geçmişi ile ilgili bilgileri, neden annesinden ayrıldığını, bunları annesinden öğrendi, öyle kötü bir durum ki direk annesinden öğrendi. Öğrendikten sonra travma yaşadı, zihninde oturtma, yaşamına oturtma ve bu sıkıntılarımız uzman eşliğindeki görüşmede gerçekleşti (06:00).

Koruyucu aile birim sorumlusu sosyal hizmet uzmanı ile yaptığımız görüşmede, koruyucu aile hizmetini sunarken farklı meslek gruplarının bakış açısındaki farklılıklarını dile getirmiştir.

TG- 6 Koruyucu aile biriminde çalışması gerekenlerin çocuk odaklı bir eğitimden geçmiş olması lazım. Çocuk alanına da hitap edecek bir eğitimden geçmiş olması lazım. Mesela bizim birimizde çocuk gelişimcisi var, psikolog var, sosyolog var, sosyal hizmet uzmanı var. Psikologun olmasını tercih ederim. Çocuk gelişimci olmasını da tercih ederim. Tabi herkesin çocuklara bakış açısı mesleği ile de ilgili oluyor. Bir çocuk gelişimcisi bir eve gittiğinde izleme yaptığında ilk etapta dikkatini çeken şey çocuğun aldığı kilo, boyu, o

yaş grubuna göre davranışları oluyor, onun algısının olduğu yer. Psikologun gidip izlediğinde çocuğun mutluluğu, mutsuzluğu, depresyonu bunlar direk ilk etapta dikkatini çekiyor. Yani mesleğinin getirdiği bir şey var. Biz olaya bütünsel bakıyoruz. Tüm bilim dallarına ilişkin bakış açısıyla gidiyoruz. Diyelim ki aileye inceleyeceğiz ben her birşeyine azar azar bakabiliyorum (18:10)

Sosyal bilimler alanında ana bilim dallarına ayrılmak suretiyle farklılaşmış olan disiplinlerin kendi mesleki tanımlarının sınırlarını aşarak başka bir mesleğe ait görev ve sorumlulukları üstlenmesi sonucunda bu ve buna benzer talihsiz olaylarla karşılaşmak olağandır.

6.4.1.1.7. Sorun çözülmesinde uzman desteğinin yetersizliği

Koruyucu ailelere, “Çocuklarla Herhangi Bir Sıkıntı Yaşadığınızda Nasıl Çözümlüyorsunuz?” diye sorulduğunda mesleki farklılıktan ve yetersizlikten kaynaklanan sıkıntıların yaşandığı tespit edilmiştir.

KAT- 3 İlk zamanlar okulla çok problemler yaşadık. İlk 3 ay işte çocuk okula gittikten sonra yapamıyor edemiyor, çocuk 4. Sınıfa gidecek hiç çocukta eğitim yok, çocuğu alın dediler ve eşim inat etti almadık çocuğu, bu tarz sıkıntılarımızda hep ASP ile telefonla görüşüyorduk en sonunda patladım ASP’ye. Ben medyayı çağıracağım ya bu sorun halledeceksiniz dedim. Kurumdan 2 uzman geldi ve okulla onlar görüştüler. Ondan sonra sessizlik oldu (35:40).

KAT- 4 Bir sıkıntı olduğunda kendim çözüyorum ya da diğer koruyucu ailelerle paylaşıyorum(06:05). Problem yaşadığımda kurumu aramadım öyle bir durum olmadıya da ihtiyaç duymadım ya da o yakınlığı duymadım şimdi iki yıl oldu hala gelinmiyorsa (07:05).

KAT- 6 Problem olduğunda; çocukla kendim çözmeye çalışıyorum ama muhakkak ki terapisti ile de görüşüyorum konuyu. Kurumunda muhakkak haberi oluyor (08:30).

KAT- 6 Mesai saati sonrasında ulaşabileceğim bir numara yok. Ertesi günü bekliyoruz (15:25)

KAT- 9 Sıkıntı olduğunda kendimiz çözüyoruz. Özellikle arada bir değişen uzmanımız vardı psikologdu o. Biz kızımızla asıl problemi onun zamanında yaşadık. O yanındayken kızımın annesi olayları bütün detayları ile anlattı yani cinayetine kadar, intihar ettiğine kadar. Hiçbir müdahale etmedi ve farkında bile olmamış kızım benim telefonumu annesine verirken fark ediyor ve ben buna çok sinirlendim. Konuştum hatta çok gerildik o dönem. O gece kızım o kadar çok ağladı ki, titriyordu resmen. Çünkü cinayet nedir bilmiyor, intiharı bilmiyor. Bende çok etkilendim çünkü bilmediği bir sürece bilmediği bir şekilde girdi çocuk (09:50).

KAT- 9 Şöyle bir şey var sosyal hizmet uzmanları sanki daha iyi kurtarıyorlar gibi geliyor bana. Daha farkındalar çünkü koruyucu aile biriminde çalışmak çok zor. Her an aileden bir şey gelebilir. Biz özellikle H. Bey döneminde [SHU] onunla her türlü problemi çözüyorduk. Çünkü ön hazırlığını yapıyordu, biyolojik ailenin koruyucu ailenin hazırlığını yapıyordu çocukla ilgili sıkıntılarla ilgili bilgileri çok iyiydi hani iki aileyi de çok iyi tanıyordu. Çocuğa nasıl tehlike gelir onuda biliyordu ve çözüm yolları ürettiyordu (11:10).

KAT- 6 Sürekli uzmanlar değişiyor. İlk görevlimiz çok iyiydi o sosyal hizmet uzmanıydı. O uyarıyordu ailelerin ters durumlarında, şimdi ki çalışan psikolog. Ve bizi görüşmelerde yalnız bırakıyor genelde ama sosyal hizmet uzmanı hiç bizi yalnız bırakmazdı. Affedersiniz ama lavaboya gidecekti bir keresinde kusura bakmayın hemen bir lavaboya gitmem gerekiyor deyip, 1-2 dakika içerisinde koşu koşu gelmişti. Ama şimdiki görevli bizi hep yalnız bıraktığı için zor durumda aileye ben müdahale etmek zorunda kalıyorum. Daha yeni olduğundan mı bilemiyor bilmiyorum. Ben psikologu uyarınca müdahale etmeye başladı (12:26).

KAT- 1 Asıl mesleği psikolog olan sorumlu atamışlardı zamanında. Yaşadığımız sorunu aktardığımda bize şunu söylemişti. Ya uğraşacaksanız ya da başınızı ağrıtmayacaksanız çocuğu geri verin. Yani şimdi bu

düşünce ile insanlara ne kadar yardımcı olabilirsiniz. Ya da bu sorunu nasıl çözebilirsiniz. Aynı zamanda sosyal hizmet uzmanları ile küçücük bir sorunda bile bize öyle bir kapılar açıyorlardı ki, öyle bir bakış açıları sunuyorlardı ki, ya biz bunu nasıl göremedik, nasıl düşünemedik diyorsunuz. Aradaki fark bu aslında. Biz kurumu, açık ve net söylüyorum tatile mi gideceğiz bir dilekçe bırakma yeri, resmi olarak çocukla bir işlem yapılacağına bir dilekçe mi var götürüp bırakıp geliyoruz. Sorun çözme merci yeri olarak görmüyoruz. Kurum bizim için şu anda sadece evrak başka hiçbir şey değil sadece evrak. İmzala ver imzala ver(ek- görüşme 01: 57).

KAT- 1'in ifadesinden yola çıkılarak ASPB'nin koruyucu aile hizmetinin yürütülmesi konusunda yeterli destek vermediği rahatlıkla söylenebilir.

KAT- 5 Ben ASP'dekilerle hala bu şekilde [masa başında karşılıklı oturduğumuzu işaret ederek] konuşmadım bile sadece psikolog görüş gününde arar, çocuğun annesi görüşmek istiyor der, ben saatini ayarlarım, götürürüm, o kadar(15:40). Sıkıntı yaşadığımızda ASP 'ye ulaşamıyoruz. Çocuk bir gün sinir krizi geçirdi attı kendi yerlere. Durduramıyor kendini. Ben ASP'yi sürekli arıyorum işte psikologu ama mümkün değil ulaşamıyorsunuz. Ya da mesela yakınım öldü. Ben buralı değilim ve Denizli 'de hiç akrabam yok ben bu çocuğu nereye bırakabilirim tabi ki götüreceğim. O anda cenaze işinden onu düşünemiyorsunuz zaten o saatte ulaşabileceğiniz hiç kimse yok. Ben çocuğu cenazeye Aydın'a götürdüm getirdim kimsenin haberi yok(16:40).

Aşağıdaki görüşme, ilk çocuğunda problem yaşayan ve ASP'den yeterli desteği görmediğinden yakınan bir ailenin Koruyucu Aile Derneği sayesinde tekrar koruyucu aile olmaya karar verdiğini ifade etmektedir. Örnekte de görüldüğü gibi koruyucu ailelerin sosyal hizmet uzmanları aracılığıyla ihtiyaç duyduklarında destek alabilmesi önemlidir.

KAT- 1 Birinci çocukta yaşadığım problemlerden sonra aslında bir daha koruyucu aile olmak istemezdim asla düşünmezdim. Dernek yaşadığımız

problemler, sorunlar derneğın vermiş olduğu psikolojik ve manevi destek ile insan kendini çok güçlü hissediyor(28:38).

Hollanda'daki koruyucu ailelerin, çocuklarla yaşadıkları sorunlar küçükse kendi aralarında çözmeye çalıştıkları kurumu ise sadece bilgilendirdikleri görülmüştür.

KAH-1 Her sorunu kuruma bildirsem çocuğın dosyasına girecek, çocuk sorunlu damgasını yemiş olacak o yüzden ufak sorunları kendi aramızda çözmeye çalışıyorduk. Eğer çözemeyeceğimiz sorun varsa tabi ki kurumu arıyordum. Kurumla beraber çözüm yolu arıyoruz(24:50).

KAH-2 Uzmana çocukla olan problemi anlatıyorum böyle böyle yaptım diyorum(25:32).

KAH- 4 Çocuklar 1 yıldır bizde ve hiç uyum problemi, anlaşılamayacağımız problem çekmedik. Ufak tefek şeyler varsa da kurum çalışanlarını sadece bilgilendiriyoruz(28:05).

KAH- 8 Terapistlerden destek aldık. Bazen geçmişleri ile yüzleşme anlarında üzgün ve agresif olabiliyorlardı bizde bu durumlarda nasıl başetmeliyiz diye destek aldık(21:54).

Yukarıdaki görüşmelere bakıldığında, ASPB bünyesinde çalışacak sosyal hizmet alanında uzmanlaşmış personele ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Sosyal hizmet uzmanı unvanı, müracaatçılara sosyal hizmet sağlamak üzere bilgi ve becerilerini kullanan sosyal hizmet bölümü mezunlarına kadroları karşılığında verilen bir unvandır. Bu unvanın ya da bu kavramdan türetilmiş olan sosyal çalışma görevlisi unvanının sosyal hizmet bölümü mezunu olmayan görevliler için kullanılması hem hukuki açıdan, hem de bilimsel açıdan sorun yaratmaktadır.

Bu alanda eğitim almamış ya da sosyal hizmet mesleğine vakıf olmayan meslek elemanlarının istihdamı ile sadece sosyal hizmet mesleğinin değil, aynı zamanda koruyucu aile sisteminin de zarar gördüğü söylenebilir.

6.4.1.2. Koruyucu ailelerin talepleri

Sosyal çalışma görevlisi, Türkiye'de de Hollanda'da olduğu gibi koruyucu aile olmak isteyen ailelerin taleplerini dikkate alarak en iyi uyum sağlayabilecek çocuğu

belirlemektedir. Aynı zamanda çocuğun özellikleri hakkında aileyi de bilgilendirmektedir.

6.4.1.2.1. Çocuğun cinsiyeti ve yaşı

Koruyucu ailelerin genel olarak bakımını üstlenecekleri çocuğun yaşı ve cinsiyeti ile ilgili talepte bulunduğu anlaşılmaktadır. Sosyal çalışma görevlileri ile yapılan görüşme neticesinde; koruyucu ailelerin, çoğunlukla 0-6 yaş grubu ve kız çocuğu tercih ettikleri görülmüştür. Bu grubun tercih edilmesinin temel sebebi, çocukların ailelere alışma ve bağlanma sürecinin daha hızlı olacağı düşüncesidir. Kız çocuğu tercihi ise koruyucu ailelerin kız çocuk özleminden kaynaklanıyor olabilir.

TG- 4 Genelde 0-6 yaş grubu ve kız çocuklarını tercih eden aile sayısı daha fazla. Buda 7 yaş üstü çocukların koruyucu ailenin yanına yerleştirilmesinde en büyük sıkıntı oluyor(06:20).

TG- 9 0-3 yaş arası kız çocuğu tercih ediliyor. Bütün işlemleri bitmiş ama özellikle 0-3 yaş arası çocuk istedikleri için bekleyen şu anda 27 tane ailem var(06: 10).Koruyucu aile sırasında bekleyen kişilerin % 80 'i 0-3 yaş arası kız istiyorlar. 10 yaşında bir erkek çocuğu olduğunda ona uygun koruyucu aile bulmakta zorlanıyoruz. Neden? Benim olsun, küçük yaşta olsun, bana alışsın(13:55).

TG- 1 Genelde bebek bekleyen aile sayısı fazla.(05:24).

TG- 8 Genelde 0-7 yaş arası yoğunlaşmakla birlikte 12 yaşına kadar devam ediyor genelde 3-6 yaş kız çocuğu talep ediyorlar. Ergenliğe gren 12 yaş üstü kız ya da erkek çocuğuna talep olmuyor. Hele erkek çocuklarına hemen hemen hiç olmuyor(23:56).

6.4.1.2.2. Çocuğun öyküsünü bilme isteği

Freud, kişiliğin oluşumunda, erken bebeklik ve çocukluk yıllarının önemini vurgulamıştır. Bu dönemde annenin, çocuk için hem doyurucu hem de haz verici temel kaynak olduğunu belirtmiştir. Haz objesini kaybeden veya kaybetme tehlikesi yaşayan bir çocuğun ruhsal dengesinin bozulacağını, nevrotik ve hatta psikotik bozukluklar göstereceğini vurgulamıştır (Öztürk 1988). Bu yaş grubundaki çocukların fiziksel,

bilişsel ve psiko-motor gelişimleri hızlıdır. Temel alışkanlıklar ve kurallar bu dönemde öğrenildiği için ilerleyen dönemlerde çocukların uyum sorunları yaşama olasılıkları yüksektir. Koruyucu aile yanına yerleştirilen 0-6 yaş grubundaki çocukların bir kuruluşa teslim edilmeden önce ailelerinde ve toplumsal yaşamlarında ciddi düzeyde örselendiği söylenebilir (Karataş ve Kusgözoğlu 1997). Sağlıksız bir hamilelik süreci, kötü koşullarda doğum, soğukta kalma, yetersiz beslenme, uyaran ve ilgi eksikliği, şiddete maruz kalma, ihmal edilme gibi sorunlar koruma altına alınan çocukların çoğunda rastlanan türden deneyimlerdir. Zaman zaman ihmal ve istismara uğramış olsalarda bağlandıkları tek yetişkin modelinden ayrılmak zorunda kalmak da ciddi bir travma etkisi yaratabilmektedir. Çocuklar yaşadıkları bu ve benzeri travmalar nedeniyle önemli sorunlar yaşamaktadır (Karataş K, 2007).

İhmal ve istismara maruz kalmanın, çocuk için fiziksel, psikolojik, bilişsel, davranışsal ve sosyal pek çok olumsuz etkileri vardır. Bu etkiler çoğunlukla birbiriyle ilişkidir. Örneğin, fiziksel gelişim gerilikleri, zihinsel gelişim gerilikleri, kendine güvenememe, yaşlılarıyla arkadaş olamama, iletişim kurmakta zorlanma, dürtü kontrol sorunları, şiddet içerikli davranışlar gösterme, suça yönelme, alkol- madde kullanımına yönelme, yalan söyleme, gece korkuları, saldırgan olma, çok içe kapanık, depresif olma, yeme bozuklukları, kendine zarar verme davranışı, travma sonrası stres bozukluğu gibi. Cinsel istismara uğramış çocuklar açısından, burada ifade edilen sorunlara ek olarak; cinsel davranışlara uygun olmayan şekilde ilgi duyma, bilgi sahibi olma, gece kâbusları, alt ıslatma, belirli bir aile üyesine karşı korku duyma gibi durumlar gözlenebilir (ASPB Koruyucu Aile 2. Kademe Eğitim Modülleri, Modül 1, 2015).

İstismarın çocuk üzerindeki etkileri her çocukta aynı değildir. Ailelerin, koruyucu ailelik sürecinde yaşayabilecekleri olası sorunları en aza indirmek için koruyucu ailelere verilmek üzere çocuklara ait bilgileri içeren bir dosyanın oluşturulması önerilmektedir. Bu dosyada çocuğun öyküsün yanı sıra sevdiği-sevmediği yemekler, alışkanlıkları, korkuları gibi bilgilerde yer almalıdır (De Tien geboden van de Pleegzorg, door Pleeg Jongeren voor Professionals uit 2000). Konu ile ilgili Türkiye ve Hollanda'da farklı uygulamalar göze çarpmaktadır.

Hollanda’da NİDOS’un* önceliği çocuğun en hızlı bir şekilde güvenilir bir ortama yerleşmesidir. Bu amaçla çocuk Hollanda’ya giriş yaptıktan kısa bir süre sonra ayrıntılı inceleme ve görüşme yapılmadan kriz anındaki koruyucu ailenin yanına yerleştirilmektedir. Bu aşamada çocukla ilgili her türlü bilgi kriz koruyucu aile ile paylaşılmaktadır. Hollanda’da koruyucu bakım hizmeti veren her kurum, koruyucu ailelere çocuğun öyküsü hakkında gerekli bilgilendirmeyi yapmaktadır.

KAH-1 Pleegzorg’da her çocuğun dosyası vardır bana dosyayı vermezler ama çocuk hakkında bilgi verirler. çünkü çocuğa nasıl davranmam gerektiğini bilmem için nasıl bir travma atlattım onu bilmem lazım(21:38).

KAH- 2 Bana çocuğun annesinin akıl kılığının olduğunu, çocuğun çalışkan olduğunu anlattılar(09:14).

KAH- 4 Buna göre, kuruluşa göre değişiyor. Eğitimde görüyoruz. Kimisi bilgi almış, kimisi çocuk yerleştikten sonra bilgi almış(19:50).

KAH- 5 Çocukların hikayesini biraz anlatıyorlardı. Çocukla ilgili bir dosya veriyorlardı, annesinin babasının adı – soyadı, doğum tarihleri, nereli oldukları bile yazılıyordu(11:20).

KAH- 6 Bana gelmeden önce çocuk ve annesi hakkında herşeyi anlattılar bana(13:30).

KAH- 7 Çocuğun dosyasının tamamı verilmiyor. Ama çocukla ilgili gerekli olan bütün bilgiler seninle paylaşılıyor. Sadece aile hakkında gizlilik esas alındığından ailesi hakkında çok fazla bilgi verilmiyor. Çocuk nasıl doğdu, annenin hamileliği nasıldı, gelişim hakkında, çocuğun ailenin yanında kalamama sebebi anlatıldı. Aile hakkında çok detaylara girilmiyor mesela anne psikiyatri hastası ise detay anlatılmadan bu bilgi veriliyor ya da öz ailesi ile görüşmeden önce bilmen gereken herhangi bir şey varsa bilgilendirilme yapılıyor(17:32).

* NİDOS: Korumaya muhtaç mülteci çocuklara hizmet veren bağımsız bir kuruluştur.

Yukarıdaki görüşmelere bakıldığında, Hollanda’da koruyucu ailelere çocuk ve ailesi hakkında bilgi verildiği, ancak bilginin içeriği konusunda uygulamada herhangi bir standart olmadığı ve koruyucu bakım hizmeti veren kurumların inisiyatifinde olduğu tespit edilmiştir. Ancak, görüşmelerin geneline baktığımızda, koruyucu ailelerin çocukların bakımını üstlendiklerinde ihtiyaç duyacakları tüm konularda bilgilendirildiği görülmektedir.

Kriz anındaki koruyucu ailelerde durum biraz daha farklıdır; Çünkü çocuğun bulunduğu ortamdaki acilen alınarak kriz koruyucu aile yanına yerleştirilmesi gerektiği durumlarda, koruyucu ailelere bilgi verilememektedir. Bu duruma ülkeye iltica eden çocukların koruyucu aile yanına yerleştirilmesi gerektiğinde rastlanmaktadır. Havalimanlarında NİDOS’a ait bürolar vardır. Refakatsiz bir çocuk Hollanda’ya giriş yaptığı an polis tarafından büroya getirilerek iki saat içerisinde bir kriz koruyucu aile yanına yerleştirilmektedir. Çocuğun dilini bilen bir tercüman yoksa iletişim kurulamamaktadır. Çocuk koruyucu aile yanına yerleştirildikten sonra, kurum tarafından resmi işlemler başlatılmaktadır. Kriz anındaki koruyucu ailesi olan bir aile bu konu ile ilgili aşağıdaki bilgileri aktarmıştır:

KAH- 1 İltica eden çocukların hikâyelerini çok fazla bilmeyiz çocukların anlattıkları kadarını biliriz. Çünkü çocuk Hollanda ya giriş yapıldığında 2 saat içerisinde bana yerleştirilir.Gelip alır mısın? yoksa biz mi getirelim? derler. Ben, neden gelmiş? Kaç gün kalacak? sormam bile, benim evimden havaalanına gitmemle oradaki resmi işlemlerin tamamlanma süreci aynı olur ve ben gittiğimde çocuğu bana teslim ederler(20:00).

Türkiye’de durum biraz daha farklıdır. Koruyucu ailelere, çocukların neden koruma altına alındığına ilişkin bilgilendirilme yapıldığı ancak, çocuğun başta sağlıksorunları olmak üzere özel durumları ile ilgili yeterli bilgi verilmediği görülmektedir.

KAT- 2 İkinci çocukta aile hakkında daha detaylı bir bilgi verdi sosyal hizmet uzmanı. Ailesi ile kesinlikle karşı karşıya gelmemi söyledi, kesinlikle ailesi ile tanışmamam gerektiğini, kendimi koruma altına almam gerektiğini ama çocuğun muhakkak bir aileye yerleştirilmesi gerektiği

söylendi. Ama çocuğun sağlığı ve aşıları hakkında hiçbir bilgi yoktu yine(23:03).

KAT- 3 Çocuk hakkında sana ne bir geçmişi, ne bir rahatsızlığı bilgi vermeden teslim ettiler çocuğu(19:21). Çocuk hakkında bir bilgi verilmedi sadece çocuk teslim edilirken sağlık ocağından boyunu, kilosunu ve sağlıklı olduğuna dair bir belge verildi, başka bir bilgi verilmedi(24:35).

KAT- 2 1. Çocuğu aldım elime bir naylon poşet verdiler içinde birkaç kıyafet vardı. Ne bir aşı kartı nede çocuk hakkında bir bilgi ne hastalığı var, ne ailesi hakkında bir bilgi sadece bir poşetin içine birkaç kıyafet koymuşlar. Zaten biz eve geldiğimizde o kıyafetleri kızım çöpe atmak istedi(21:37).

KAT- 6 Kızım daha önce havale geçirmiş, hastanede yatmış. Ben bunu sordum görevlilere herhangi bir alerjisi varmı, kalıtsal bir hastalığı varmı, aldığımızda ateşi vardı, dediler ki sadece bir grip. Beni uyarmış olmaları gerekirdi ben hiç havale geçiren bir çocuk görmemiştim. Hastaneye gittiğimde servis hemşireleri kızımı hemen tanıdı kaç defa yatmış çocuk hastanede. Bu uyarılması gereken bir şeydi. Ya kızıma bir şey olsaydı havale anında(14:50).

KAT- 9 Ailesi hakkında bilgi sahibiydim ama kızım hakkında herhangi bir bilgiye sahip değildim. İşte nasıl uyur, ne yapar, nelerden hoşlanır, aşı kartı verildi sadece onun dışında herhangi bir bilgi yoktu(12:04).

Koruyucu aileler, çocukların koruma altına alınma sebeplerinin yanı sıra, çocuğun sağlık durumu, hoşlandıkları şeyler gibi daha çok kişisel bilgiler verilmesini istemektedirler. Çocukla ilgili bu tür bilgilerin koruyucu aile ile paylaşılmasının çocuğun koruyucu aileye alışma süresini kısaltacağı söylenebilir.

6.4.1.2.3. Aile destek mekanizmaları

Hollanda ve Türkiye’de koruyucu aile sistemine ilişkin yasal düzenlemeler benzer olsa da uygulamada farklılıklar olduğu dikkat çekmektedir. Hollanda’da yaşayan koruyucu ailelerin sosyal çalışma görevlileri ve ilgili kurumlar tarafından

desteklendikleri, Türkiye'deki koruyucu ailelerin ise bu konuda büyük sıkıntılar yaşadığı görülmektedir.

Koruyucu ailelerin karşılaşılabileceği sorunlara ilişkin kurumsal düzeyde geliştirilen çözümlerin başında aileler yönelik eğitimler gelmektedir.

6.4.1.2.3.1. Eğitim

Hollanda'daki koruyucu aileler, koruyucu aile olmadan önce her eyalette bulunan kurumlar tarafından bir eğitime tabi tutulmaktadır. Aday koruyucu aileler bu eğitimleri tamamladıktan sonra başvuruları işleme alınmaktadır. Çocuklarla yaşamaya başlamadan önce verilen eğitimlerin, koruyucu ailelerin karşılaşılabilecekleri olası sorunları tanımaları ve kendilerini güçlü hissetmeleri konusunda destekleyici yönde etkisi olduğu görülmüştür. Bu eğitimlerin koruyucu aile olma sürecinde ve sonrasında aileleri güçlendirmek adına olumlu yönde etkide bulunduğu anlaşılmaktadır.

Türkiye'de ise, bu eğitimler henüz verilmeye başlanmıştır ve koruyucu aile olma başvurusu öncesinde bu eğitimleri alma zorunluluğu getirilmemiştir. Eğitim programları, hizmeti yürüten koruyucu aileler için hazırlanmıştır.

KAH- 1 Pleegzorg'dan çocuk alabilmem için kursa katılmam gerekiyordu ve eğitim için 2 ay sonrasına randevu verdiler. Eğitimde 11 aile vardı. Eğitimler, hafta da 2 gün toplam 6 hafta sürdü. Eğitimde koruyucu ailenin, korunmaya muhtaç çocuğun ne olduğu ve koruyucu aile sisteminden bahsedildikten sonra, atölye çalışmaları yapıldı. Vaka örneğini tartışmak için birden fazla gruplara bölünüp her grup vakayı tartıştı çözüm önerileri geliştirildi. En son eğitimle vaka tartışılıp ortak çözüm önerilerinde bulunuldu(11:13).

KAH- 2 Kurs 10 kere. 20 kişilik. O gün bir işiniz varsa eğer o zaman başka bir gruba katılmamız gerekiyordu(12:30). Kurs sonunda Sertifika verdiler. Evime de geldiler. Çevremizden araştırdılar, eğitim verdiler (14:10).

KAH- 7 Kurumda çalışmama rağmen aynı eğitimleri bende aldım. Eğitimlerde, öz aile ile işbirliği, bağlanma, kaybetme, çocuk davranışları, kurum ilgili, 6 hafta süren bir eğitimdi(07:51).

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi, Hollanda'daki koruyucu aileler koruyucu aile olmak için başvuruda bulunmadan önce bir eğitime tabi tutulmaktadırlar. Bu eğitimlerde, kendilerini değerlendirme imkânı bulabilmekte ve koruyucu aile hizmetini verip veremeyeceklerine dair bir fikir elde etmektedirler. Ayrıca koruyucu aile olmadan önce almış oldukları eğitim sayesinde koruyucu ailelikte karşılaşabilecekleri sürpriz sorunlar en aza indirgenmektedir. Çocuğun herhangi bir nedenle acilen bir ailenin yanına yerleştirilmesi gerektiği durumlarda, eğitim almamış ailelerin yanına da yerleştirildikleri görülmüştür. Aşağıdaki örnekte koruyucu aile; iki Türk kardeş için acilen kendi kültürlerine mensup bir aile arandığını cami panosunda okumuş ve eğitim almadıkları halde çocukları sahiplenebilmiştir. Aile süreç içerisinde eksik eğitimlerini tamamlamıştır.

KAH- 4 Çocuklara acil koruyucu aile aranıyordu(01:30). Çocuk yerleştikten sonra kendi inisiyatifimizle eğitimlere başladık. Bizim gibi hiçbir yere kayıtlı olmayan bir aile yoktur. Bekleme sırasında beklemedik, herhangi bir eğitime tabi tutulmadık, biz bu çocukları kendimiz istediğimiz için. Ama 7 ay içerisinde 3-4 görüşme yapıldı bizimle, bunların her biri 3 saat sürüyor, çok ağır görüşmelerdi Psikiyatri oturuyor, biri soru soruyor, psikiyatri sadece beni gözlemliyordu(20:30). Belki bir eğitimden geçmedik ama yoğun bir şekilde görüşmeden geçtik. Nasıl bir aile yapımız var, nelerle ilgileniyoruz, bir sürü bilgilendirilme yapıldı(21:05).

Türkiye'deki koruyucu ailelerin birçoğunun koruyucu aile olmadan önce ve sonrası herhangi bir eğitim almadıkları görülmektedir. 2012 yılından beri yürürlükte olan Koruyucu Aile Yönetmeliği'nde; birinci ve ikinci kademe olmak üzere iki ayrı eğitimden bahsedilmektedir. Süreli koruyucu aile modelinde bu eğitim "tercihen" ibaresi konularak zorunlu tutulmazken, uzmanlaşmış koruyucu aile modelinde zorunlu tutulmuştur. Ancak ASPB'nin bu eğitimleri halen düzenli olarak vermediği tespit edilmiştir.

KAT- 3 Çocuk hakkında bir eğitim bir bilgi değil de, araştırılmaya gelindiğinde koruyucu ailelik nedir, nasıl olacak değil de tek sordukları bir sorun ile karşılaşırsanız ne yaparsınız diye sordular. Ama herhangi bir eğitim almadık(24:12).

KAT- 1 ASP 'den öncesinde ve sonrasında herhangi bir eğitim almadım. Danışmamız gereken sorularımızı uzmanlık alanına göre sosyal hizmet uzmanına sorduğumuz şeyler var(27:12).

KAT- 9 Koruyucu aile eğitimi almadık. Sadece içgüdüsel duygularla gitti. Tabi öğretmen olmamızın da avantajını yaşadım ben. Çocuğun en azından psikolojisi biliyorsun, yaş evrelerini biliyorsun davranışlarını ona göre yorumluyorsun ve ona göre çözüm yolu buluyorsun. Biz biraz daha artılardayız ama eğitimci olmasaydık bu problemlerle nasıl baş edebilirdik bilmiyorum(06:50). Koruyucu aile olmadan önce herhangi bir eğitim almadım. Başvurduktan 3 ay içinde çocuk yerleştirildi. Sorunlu çocuklarla baş etme yolunu göstermek yerine hazırmısınız diye soruyorlar(20:01).

KAT- 4 Çocuk yerleştirilmeden önce herhangi bir eğitim almadım. Sonrasında da almadım(16:45).

KAT- 6 Öncesinde herhangi bir eğitim almadık. Çocuk yerleştirildikten sonra 2 saatlik bir eğitim aldık. 1 yıl sonrasında. Böyle bir eğitim var diye bizi aradılar bizde koruyucu ailelerle gittik öncesinde bir eğitim almak isterdim. Çünkü o çocukların duygularını, nasıl davranmamız gerektiğini bilmek isterdim(17:10).

Hollanda'daki koruyucu ailelere almış oldukları eğitimlerin faydalı olup olmadığı sorulduğunda; aileler koruyucu aile olmadan önce almış oldukları eğitimleri faydalı bulduklarını dile getirmişlerdir.

KAH- 9 Kurumdan iyi bir eğitim aldığımızı düşünüyorum. Çocuklara nasıl davranmamız gerektiğine dair, nasıl problemlerle karşılaşabileceğimize dair(02:30).

KAH- 1 Kesinlikle. Dünyanın neresinde olursanız olun koruyucu aile olmak isteyen herkes eğitim almalı. Çocuklar genelde bir sorunla geliyorlar ve bu sorunlarla baş edilme yöntemlerini koruyucu aileler bilmelidir(23:21).

KAH- 2 Kurs gördükten sonra nasıl davranmak gerektiğini öğrendim. Kursun çok faydası oldu(26:08).

Denizli Koruyucu aile Derneği'nden koruyucu aile olmadan önce eğitim alan bir koruyucu aile, koruyucu aile olmadan önce alınan eğitimlerin ne kadar önemli olduğunu şu şekilde vurgulamıştır:

KAT- 7 Koruyucu aile olmadan önce ASPB'den herhangi bir eğitim almadım(16:58). ASPB'de, nelerle karşılaşacağımız konusunu anlattılar ama eğitim almadık, anlatmak ayrı eğitim farklı. Dernekte, çocuk gelişimi ile ilgili eğitim aldık, yapıcı disiplin model eğitimi aldık. Biz bunları koruyucu aile olmadan önce aldık. Dernekte koruyucu ailelerle tanıştık, oyüzden hazırlıklıydık. Ama şunu çok net söyleyebilirim ki dernek olmasaydı kesinlikle kendimizi hazır hissetmezdik(18:10).

Ülkemizdeki ki koruyucu aileler, süreçte kendilerini nelerin beklediğini, ne gibi zorluklarla karşılaşacaklarını, bu sorunları nasıl çözebileceklerini bilmeden hizmet vermeye başlamaktadırlar. Bu nedenle koruyucu aileler, beklemedikleri bir sorunla karşılaştıklarında çocukları geri vermek istemektedirler (Nederlandse Verenigen Voor Pleeggezinnen 2010). Rhodes, Orme en Buegler, 2001 yılında yapmış oldukları araştırmada, koruyucu ailelerin % 36'sının çocukların davranış problemlerinden dolayı koruyucu aile hizmetini sunmaktan vazgeçtiklerini tespit etmiştir. Çocuğun göstermiş olduğu davranış problemleri, koruyucu ailelerin hizmeti sonlandırmasında büyük etkindir (Strijker & Knorth 2008).

Yukarıdaki görüşme de, çocuk yerleştikten sonra sıkıntılar yaşayan bir koruyucu ailenin o dönemde Koruyucu Aile Derneği'nden almış olduğu destek sayesinde hizmet vermeye devam ettiği görülmektedir.

Hollanda'da uzun yıllardır verilen bu eğitimlerin, Koruyucu Aile Yönetmeliğinde belirtilmiş olmasına rağmen ülkemizdeki uygulamada halen aksaklıkların yaşanıyor

olması koruyucu ailelerin destek mekanizmasını olumsuz yönde etkilediği gibi sistemin verimliliğini de etkilemektedir.

HG- 6 Eğitim 6 günden oluşuyor. Değişik temalar: bağlılık- kaybetme- bağlanma-davranış bozukluğu - koruyucu çocukla iletişim- kendi ailenle iletişim vs. bu eğitimde koruyucu aileler kendilerini de tartma imkanı buluyorlar gerçekten koruyucu aile olmak istiyorlar mı diye?(02:35). Koruyucu aile olduktan sonra belli başlı konularda eğitimler devam ediyorlar(21:50).

TG- 1 Koruyucu ailelere eğitim kısmen veriliyor. Bizler yeni aldık eğitimi. Sözleşme imzalarken bu eğitimlere katılacaklarını teyit ediyorlar ancak yönetmelikte katılmak zorundadır diye bir ibare olmadığı için muamma. Ama biz aileleri eğitim almaları konusunda motive etmeye çalışıyoruz(09:59).

MS Yönetmelikte koruyucu ailelerin eğitim almaları gerektiğine dair bir madde var ama uygulamada sıkıntılar var(11:42).

BY Son 1 yıla kadar koruyucu ailelere hiç eğitim verilmiyordu ama şimdi verilmeye başlandı ancak herhangi bir zorunluluğu yok. Akraba ve süreli koruyucu ailelerde tercihen ibaresi yazılmaktadır(13:12).

MS Koruyucu ailelere yeni yeni eğitimler verilmeye başlandı. Ama tam daha sistemi oturmadı şu anda herhangi bir zorunluluk yok daha ama bize söylenen yönetmelikte zorunlu hala gelecek(22:20).

6.4.1.2.3.2. Kurum çalışan desteği

Hollanda'daki koruyucu ailelerin korunmaya muhtaç çocukla birlikte yaşamaya başladıkları andan itibaren günün her saatinde kolayca ulaşabilecekleri bir kurum personelinin istihdam edildiği görülmüştür. Hollanda'daki kurumlar bu hizmeti bir sistem dahilinde sunmaktadır. Koruyucu aileler, mesai saatleri içerisinde iş yeri ya da cep telefon numarası ile uzmanlara ulaşırken, mesai saati dışında acil durumlarda kendilerine verilen çağrı merkezini arayarak yardım alabilmektedirler.

HG- 6 Koruyucu aileler, mesai saati içinde bize her zaman ulaşabiliyor ama mesai saati dışında santral [çağrı merkezi] bir numara var oraya başvurup yardım alabiliyor. Ama bazı koruyucu aileler onları tanıdığımız için direk bizi aramayı tercih ediyorlar(19:30).

Hollanda’ da eğer, koruyucu aile bir problem yaşıyorsa günün hangi saatinde olursa olsun, kurum çalışanı olaya anında müdahale ederek problemi çözmeye çalışmaktadır.

KAH-1 Daha önce 3 tane Afganlı 3 tane Ganalı 5 çocuk aynı anda benim evimdeydi. Bir tane Afganlı çocuk çok kavgacı ve hırçındı. Ganalı çocuklar arasında büyük bir kavga oldu. Ertesi gün konuşmak istediğimde Afgan dilinde olmasına rağmen kabaca konuşmaya başladı ve yakama yapışıp tırnağını geçirdi ve hemen kurumu aradım “geliyorsunuz 2 saat içerisinde çocuğu alıp gidiyorsunuz” dedim ve 15 dakika içerisinde çocuğu alıp götürdüler(32:45).

Türkiye’de ise koruyucu ailelerin ihtiyaç duydukları anda yetkili bir kurum personeline ulaşmak konusunda kurum çalışanın inisiyatifine bağlı olduğu için sıkıntı yaşadıkları görülmüştür. Koruyucu aileler, mesai saati içerisinde kurum telefonlarını arayabilmektedirler ancak mesai saati dışında ulaşabilecekleri sabit bir numara mevcut değildir. ASPB bünyesinde koruyucu aile hizmetine yönelik herhangi bir çağrı merkezi olmadığından sosyal çalışma görevlileri şahsi cep numaralarını koruyucu ailelere vererek bu açığı kapatmaya çalışmaktadırlar.

TG- 9 Yasal zorunluluğum olmasa da bütün koruyucu ailelerde benim cep numaram var ve gece kaç olursa olsun rahatlıkla arayabiliyorlar(08:50). Benim ilimde koruyucu aileler 7/24 saat bana ulaşabiliyor. Böyle bir zorunluluk olmamasına rağmen cep numaramı verdim. (15: 30)

TG- 4 Cep telefonlarımız sürekli açık. Kişisel ilişkiye ve karşılıklı güvenle alakalı. Kurum tarafından telefon numaramızı verme zorunluluğu yok ama onların bizden başka ulaşabilecekleri numara yok(20:00).

Ancak, aşağıdaki örnekte görülebileceği gibi, koruyucu ailelerin mesai saati dışında ulaşabilecekleri sabit bir numara olmaması, koruyucu ailelere eşit imkan

vermemektedir. Çünkü sosyal çalışma görevlileri güven duymadığı ya da istemediği bir koruyucu aileye şahsi numarasını vermek istememektedir.

TG- 1 Sosyal hizmet uzmanı, bazı ailelere kendi numaramı veriyorum. Bir şey olduğundan aileler danışabiliyor(21:20).

Hollanda'da koruyucu ailelerin, günün her saatinde rahatlıkla ulaşabilecekleri sabit bir numaranın olması, koruyucu ailelerin karşılaşılabilecekleri olası problemleri en aza indirmektedir. Ayrıca Hollanda'daki kurum çalışanları tarafından koruyucu ailelere düzenli olarak ev ziyareti yapıldığından, koruyucu ailelerin destek mekanizmalarının Türkiye'deki koruyucu ailelere kıyasla daha fazla olduğunu söylemek mümkündür.

KAH- 6 Kurum çalışanını her zaman arayabiliyorum. Kurum çalışanı ilk başta 6 haftada 1 geliyordu ama şu anda 4-5 ayda bir geliyor(08:00).

KAH- 3 3 haftada ortalama geliyorlar. Problem olduğunda daha sık geliyorlar. Problemimiz olduğunda telefon açabiliyoruz(09:49). Cep numaraları var bizde. Gece dahil onlara ulaşabileceğimizi söylediler. Bizimle ilgilenen 3 kişi var. Bir tanesi sadece çocukla ilgileniyor, çocuğun gelişimi hakkında konuşuyoruz, ayrıca o kişi çocukların biyolojik annesi ve babası ile de görüşüyor(12:23).

KAH- 7 Her zaman telefonla arama ya da mail atma imkanımız var. Aynı kurumda çalışmış olmama rağmen düzenli olarak benimle irtibatta olmaları güzel bir şey. Çocuk aileye ilk yerleşmesinde güvenilir bir ilişki kurabilmek için sık sık görüşmek gerekiyor zaten(11:40).

KAH- 9 Ayda 1 kere kurum çalışanı geliyor ama arada problem yaşarsak eğer her zaman ulaşabiliyorum(03:05).

KAH- 8 Bize gelen çocuklar genelde ağır travma ve istismara uğramış çocuklar. Çok iyi sosyal hizmet uzmanlar ve terapistlerden destekler aldık bu konularla ilgili. Bizimle ilgilenen bir sosyal hizmet uzmanımız vardı ve çok iyiydi. Bir tane eroin bağımlısı bir çocuğumuz vardı ve çocukla ilgili çok fazla yardım ihtiyacımız oluyordu o dönem kurum çalışanına

ulaşamamak büyük bir sıkıntı olurdu ama biz her defasında ulaşabiliyorduk (11: 50).

Hollanda'daki ev ziyaretlerinin -yukarıda örnekler de görülebileceği gibi- ailenin ve çocuğun durumuna ve isteğine göre düzenlendiği görülmektedir. Ayrıca, ev ziyareti koruyucu aile modeline bağlı olarak da değişkenlik göstermektedir. Örneğin; kısa süreli ya da uzun süreli koruyucu aileler ortalama ayda bir kere ziyaret edilirken, aşağıdaki örnekte görülebileceği gibi kriz koruyucu aileleri daha sık ziyaret edilmektedir.

KAH- 8 Ev ziyaretleri çocuğun durumu ile alakalıydı. Normal düzene sahip olan bir çocuk için ayda bir kere geliyorlardı ama kriz aileliği yaparken her hafta geliyorlardı(12:10).

Aşağıda Türkiye'deki koruyucu ailelerle ev ziyareti hakkında yapılan görüşmeleri incelediğimizde , Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 16. maddesinin a bendinde , “ koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuk, görevli sosyal çalışma görevlisi tarafından ilk yıl en az her ay bir defa olmak üzere düzenli olarak izlenir.... Çocuğun koruyucu aile yanında kalmasının uygun görüşmesi durumunda ikinci yıldan itibaren izlemeler yılda en az dört defadan az olmamak üzere düzenli olarak yapılır” ibaresinin olmasına rağmen pratikte bu maddenin uygulanmadığı görülmektedir.

KAT- 3 Hiç gelmediler. Bir kere vali ile geldiler oda medyatik olsun diye bir sorun olduğunda telefonla uzmanımızı arıyorduk. Telefonla hallediyorduk(33:38).

KAT- 2 İkinci kızımın gelişi 3,5 yıl oldu. Bir kere geldi evimize oda çocuğun yattığı, kaldığı yere baktı, ondada ben yoktum eşim vardı. 2. Çocuğumda telefonla bile arayıp soran olmuyor. İlk çocuğumda sosyal hizmet uzmanları ile samimiydik. Gelmeseler bile ararlardı(41:15).

KAT- 7 İlk çocuklar yerleştikten 15 gün sonra geldiler sonra uzmanımız değişti 1 yıl sonra. O uzmanımız 1 sefer geldi tekrar uzmanımız değişti, 1 defa geldi ve öyle kaldı. Belki uzman değişmese sadece 1 defa gelecekler. 2,5 yıldır 3 uzman değişiyor ve her uzman yılda 1 defa gelmiş oluyor(21:33).

KAT- 8 Çocuklar yerleştikten 15 gün sonra geldiler. Sonra 1 yıl içerisinde 3 defa geldiler(21:58).

KAT- 9 İlk koruyucu aile olmadan önce 2 ziyaret oldu koruyucu aile olduktan sonra seyrekleşti 2 defa filan gelindi herhalde(08:35).

KAT- 5 Ev ziyaretine geçen yıl geldiler. Çocuğu bana gelişinde 1,5 yıl sonra psikolog geldi. Yanında müfettiş vardı. Onun sayesinde geldi. Gündüzdü, çocuk yoktu mesela, yarım saat oturdular gittiler(16:26). Cep numaraları var ama açmıyor(18:59). Ben her ay ev ziyaretlerinin olması gerektiğini düşünüyorum. Bir ay sıkıntı yaşanırken diğer ay yaşanmayabilir ama her ay düzenli olarak gelinirse bana destek verilmiş olur. Gelsin beni denetlesin, belki benden kaynaklanan bir sıkıntı olabilir belki çocuğa alışmamış olabilirim her ay gelirse beni daha iyi gözlemler(24:40).

KAT- 4 Çocuk yerleştikten sonra kontrol etmelerini beklerdim ama gelmediler. 2 yıldır çocuklarımla beraberiz hala gelen giden olmadı(05.54).

KAT- 6 Geçen yıl başka bir psikolog vardı. Ev ziyareti yapacağım yapacağım diyordu daha 1 kere ev ziyareti yapıldı. Bende kuruma gittim bir baktım başka biri gelmiş(12:50).

KAT- 1 Sabah akşam ziyaret edilmek istemem tabi ama ben bu işte tek değilim yalnız değilim çat kapı zilimi çalıp gelebilecek insanlar var. Anlatabiliyormuyum bunlar çok önemli şeyler aslında ben ondan rahatsızlık duymam(27:40).

İlerleyen örneklerde daha net anlaşılacağı gibi, aslında koruyucu aile ve ASPB arasında yaşanan tüm sıkıntılar kurum çalışanın koruyucu aileleri düzenli ve yeterli sıklıkta ziyaret etmemesi (edememesi), koruyucu aile ile aralarında güvenilir bir ilişki kuramaması gibi sebeplerden kaynaklanmaktadır. Koruyucu ailelerin düzenli olarak ziyaret edilmekten rahatsız olmadıkları aksine kurumla sürekli irtibat halinde olup; bir çocuğun sorumluluğunu üstlenirken yalnız olmadıklarını hissetmek istedikleri anlaşılmaktadır.

Türkiye’deki kurum çalışanları ile bu konuda yapılan görüşmelerde ise, kurum çalışanları genelde iş yoğunluğu, resmi işlemlerinin fazlalığı ve idarecilerin koruyucu aileleri çok fazla önemsememesi gibi sebeplerden dolayı düzenli olarak ev ziyaretlerini gerçekleştiremediklerini dile getirmektedirler.

TG- 1 Yönetmelikte 20 dosya ile sınırlı ama personel sıkıntısı olduğu için daha fazla dosya sayısı oluyor(05.24).

TG- 2 Çalışan sayısı az, çok fazla dosya var benim şu anda 60 çocuk ve 60 ailem var. Çok hizmet götürmek istiyorsun ama bunun için zaman bulamıyorsun. Çünkü görüşmelerin raporlaştırılması zaten uzun bir zaman istiyor. Yine aynı zamanda çocuğun ufak bir sıkıntısı olduğunda danışmanlık hizmeti vermemiz gerekirken bürokrasi ve evrak işlerimiz o kadar fazla ki asıl işlerimizi yapamıyoruz. Resmi işlemleri yapıyoruz ama mesleki bilgilerimi uygulayabileceğim bir ortam yok(04:56).

TG- 9 Yönetmeliğe göre sosyal çalışmacı görevlisine en fazla 20 dosya verilir deniliyor ama benim 6 ay öncesine kadar 80 dosyam vardı. Şu anda birimde 3 kişi çalışıyoruz ve 98 dosyamız var. İş yoğunluğumuz çok fazla. O yüzden nitelikli olarak çalışamıyoruz, asıl yapılması gereken şeyleri yapamıyoruz(02:48).

Her ne kadar koruyucu aile yönetmeliğinin 16. maddesinin ç bendinde yer alan “sosyal çalışma görevlileri aynı anda en fazla yirmi vaka ile görevlendirilebilir” ibaresi yer alsa bunun pratikte çok uygulanmadığı görülmektedir.

6.4.1.2.4. Çocuk bakım ücreti

Her iki ülkede, koruyucu aileler, bakımlarını üstlendikleri çocuk karşılığında koruyucu aile ödeneği almaktadır. Koruyucu ailelere, almış oldukları ücretin yeterli olup olmadığı sorulmuştur. Ücret konusunda her iki ülkenin de koruyucu aileleri farklı görüşlere sahip olmalarına rağmen koruyucu ailelerin hiçbirinin bu sorumluluğu ücreti için üstlenmedikleri tespit edilmiştir. Hollanda’daki koruyucu aileler, Türkiye’deki koruyucu ailelere kıyaslandığında verilen ücreti yeterli bulmaktadır ancak iki ülke arasındaki hayat standartlarına baktığımızda bunun yadırganacak bir durum olmadığı söylenebilir. Hollanda’da özel okul, özel ders, dersane gibi kavramlar

yoktur. Birçok spor faaliyetine ücretsiz olarak katılmak mümkündür. Türkiye'deki koruyucu ailelerin ücreti yeterli bulmamasının nedeni çocukların daha iyi bir yaşam standardına sahip olmasını istemeleridir.

KAH- 1 Hollanda şartlarına göre yeterli bir para. Sonuçta çocuk için harcanacak para, çocuğun giysisi, yiyeceği, özel ihtiyaçları. Bu parayı aileme gelir kaynağı olsun diye düşünüyorsanız eğer yapılacak bir iş değil. Ama kendi cebinden harcama yapmıyorsunuz en azından(29:20).

KAH-2 Ben ilk çocuğa bakmaya karar verdiğimde ücret alınacağını bilmiyordum sonradan duydum iyiymiş dedim. Cebimden çıkan masraf azalır dedim(28:00).

KAH- 7 Bence ücret çok bile(14:50).

KAH- 9 Aldığımız ücret yeterli(06:00).

KAH-4 Aslında ilk etapta yeter diye düşünmüştüm ama şu anda bence yetmiyor(11:10)

KAH- 5 1 yaşında çocuğa bakıyordum. Günde kaç defa altı değişiyor, ne kadar mama yiyor, bunları hesaplayıp ortalama bir şey veriyorlardı. Hiç hesap etmiyordum o yüzden yetiyordu(15.40).

KAH- 6 Ücret benim için yeterli değil daha fazla olmalı(09:45).

KAT- 2 Yeterli değil. Kızım koleje gidiyor. Boş kontenjanından yararlanıyor devlette servis ücretini karşılıyor. Kızımın kitapları, kıyafetleri bir kolinin içinde geliyor geçen yıl 450 TL tuttu artı her sene iki üç ayda bir etkinlik düzenleniyor her etkinlikte kıyafeti ayakkabısı şusu busu baya yüklü miktar ben bunların hepsini cebimden ödüyorum(47:08).

KAT- 1 Benim oğlum şu anda 19 yaşında devletin verdiği cep harçlık 95 TL. Bu çocuk günde 1 paket sigara içiyor, arkadaşları ile sinemaya gidiyor, interneti var, ondan sonra havuza gidiyor, sadece şunu söyleyeyim dişlerinde çürükler vardı, devlet hastanesinde yaptırmak istemiyorum dedi. Ayda 2500 TL para verdim. Devletin verdiği paranın 5 katı harcamasını yapıyoruz.

KAT- 7 Bence yeterli değil. Çünkü bize verilen ücretin tamamını zaten çocuklara harcıyoruz keşke daha fazla verilse bizde daha fazla harcasak(34:20).

KAT- 4 Bence yeterli değil ya da benim standartlarıma göre yeterli değil. Daha fazla harcama oluyor çünkü(10:00).

6.4.1.2.5. Öz aileleri ile görüşme

Koruyucu anne baba ile öz anne baba arasındaki rol farkı, koruyucu aile için bazı sıkıntılar doğurur. Koruyucu aile günlük yaşamda çocuğun anne babası rolünü üstlenir ve kurum adına onun bakımından sorumlu olur; ancak öz ailenin hak ve sorumluluklarına sahip değildir ve onun yerine geçemez. Onu anne babasıymış gibi sevecek, ancak öz anne babasıyla duygusal rekabete girmeyecek kadar uzak durması gerekir. Koruyucu ailenin çocuk ile ilişkisinde rolünü nasıl algıladığı çok önemlidir. Koruyucu aile öz ailenin yerini doldurduğunu düşünüyorsa çocuğun kendi ailesi ile ilişkilerinde engelleyici bir tutum sergileyebilir. Koruyucu ailenin kuruma karşı çocuğa hizmet götüren bir ekibin üyesi rolünü üstlenmesi gerekir (Erol ve Üstüner 2007). Bu nedenle koruyucu aile bakımının başlangıcından herhangi bir nedenle sonlanmasına kadar bu bakım içerisinde yer alan kişilerin uyumlu bir etkileşimde bulunmaları hizmetin başarıya ulaşması için gereklidir (Erol ve Şimşek 2007)

Kültürümüzde çocuğa verilen değerle ilişkili olarak Türkiye’de koruyucu ailelerin çoğu, çocukla geçici bir ilişki kurmak istememekte kalıcı bir ilişkiyi arzulamaktadır. Koruyucu aile olmak isteyen aileler çocukla ilişkilerinin hukuki temelde olmasa bile psikososyal açıdan “tıpkı bir aile gibi” olmasını istemekte, bu ilişkinin bir gün bitebileceği bilgisi ve duygusundan rahatsız olmaktadır. Bu nedenle çocuğun öz ailesi ile olan ilişkilerine katlanmak istememekte, hatta bu ilişkilerin gelişmesine direnç gösterebilmektedirler. Hollanda’da korumaya muhtaç çocukların öz aileleri ile görüşmesinde herhangi bir sakınca yoksa, öz ailelerin çocukları ile kurum ve koruyucu aileler vasıtasıyla iletişim kurmasına izin verilmektedir.

KAH- 1 Pleegzorg kurumunda çocuk yerleşmeden önce kurum çalışanı, biyolojik aile ve ben beraber toplantı yapıyoruz. Toplantıda biyolojik aile çocuk hakkında isteklerini dile getiriyor, sevdikleri hoşlandıkları şeyleri,

haftada kaç gün görüşmek istediğine dair randevular yapıyor, kurum çalışanı ise çocuk hakkında resmi prosedür hakkında bilgi veriyor. Toplantıdan sonra tekrar çocuğu isteyip istemediğim soruluyor eğer kabul edersem tekrar randevu yapılarak biyolojik aile ve çalışan çocuğu birlikte getiriyorlar. En son biyolojik aile karar verir, biyolojik ailenin kararı neyse o uygulanır. Örneğin; koruyucu aile çocuğu tatile götürmek istiyor biyolojik aile onay vermezse çocuk kalır tabi çocuğun biyolojik ailesi ile görüşmesin de herhangi bir sakınca yoksa(12:50).

Yukarıdaki görüşme örneği, kriz koruyucu aileye bir örnektir. Hollanda'da kısa süreli ve kriz anında başvuru koruyucu aile modelinde asıl amaç çocuğun öz ailesinden duygusal anlamda uzaklaşmadan kriz durumundan sonra çocuğun tekrar ailesine döndürülmesi olduğundan öz aile ile etkileşim devam etmektedir. Kriz anında ve kısa süreli koruyucu aileler bu hizmet modelinin bilincinde oldukları için, öz aile ile sürekli iletişimde olmaktan rahatsız duymamaktadırlar. Uzun süreli koruyucu ailelerde bu etkileşim öz ailenin durumu göz önünde bulundurularak koruyucu ailenin isteği doğrultusunda planlanmaktadır. Fakat yapılan görüşmelerde uzun süreli koruyucu ailelerinde, öz aileler ile etkileşimde olmasından rahatsız olmadıkları görülmektedir.

KAH- 7 2 haftada bir çocukla beraber öz ailesi ile bende görüşüyorum. Bir hafta arıyoruz diğer hafta yüz yüze görüşüyoruz. Kurum çalışanı ile ortaklaşa önden bir anlaşma yapıyor bu konu ile ilgili(33:43).

KAH- 8 Bize gelen çocukların hepsinin öz ailesi ile irtibatları vardı. Ne mutlu ki çocukların aileleriyle bizimde kontaklarımız vardı. Bir tane Müslüman çocuğun babası vardı uzun sakallı fakat karşılıklı her şeyi danıştığımız için öz ailelerinde hoşuna gidiyordu(08.20). Doğum günlerinde muhakkak öz ailelerini de çağırıyoruz. Biz bilinçli olarak koruyucu aileliği seçtik. Çünkü bence her çocuğa kendi öz ailesini tanıma şansı tanınmalı. Bazen karmaşık olabiliyor ama bu şekilde çocuklara daha iyi yardım edebiliyorsun(21:00).

KAH- 9 Eğer çocuk içine kapanmışsa ya da öz ailesini görmek istiyorsa o zaman öz ailesini arıyoruz. Öz ailesini tanınması gerektiğini düşünüyorum(03:41).

KAH- 4 Çocukların biyolojik ailesi ile fazla görüşmüyoruz sadece çocukları almaya geldiklerinde, geçen doğum günü vardı mesela o zaman bize geldi. O şekilde bir kontakımız var(11:04).

Hollanda'da yaşayan etnik kökeni Türk olan bir koruyucu aile ise çocuğun öz ailesi ile fazla muhatap olmamak için kurumu devreye soktuğunu belirtmiştir.

KAH- 3 Çocukla ilgili kararlarda biyolojik aileye danışmıyoruz, kurumla danışıyoruz. Geçen yıl Türkiye'ye götürdük çocukları kuruma söyledik, kurum aileye söyledi(23.16). Çocukların vasi kararı bizde olmadığı için resmi kararlarda hala anne baba geçerli artı kurum. Ama resmi şeylerde muhakkak anne baba devreye giriyor, kurum devreye giriyor, muhakkak onların halletmesi gerekiyor, tabi bize de fikirlerimizi soruyorlar(26:05).

KAH- 4 Kendi çocuğumuz bizim evde yaşadığı müddetçe ihtiyaçları, sağlık olsun, sosyal olsun, okulla alakalı şeylere biz karar veriyoruz. Ama biz bunu üçgen şeklinde hallediyoruz. Bizim rolümüz hiçbir zaman anne ve babayla karşı karşıya gelmemek yani nötr kalmamız gerekiyor ki onlar bize rahat bir şekilde gelebilsin, çocuklar rahat bir şekilde gidebilsin(24:10).

Aşağıdaki görüşmede, kurumun koruyucu aileleri çocukla ilgili öz aileden yardım talebinde bulunmaları konusunda teşvik ettiği görülmektedir.

KAH- 4 Kurum, beni paranın yetmediği zamanlarda babasından para istememi teşvik etti ama biz isteyemedik(33:30).

Hollanda'da koruyucu ailelere, öz aile ile işbirliği yapmaları zorunlu kılınırken, ülkemizde koruyucu ailelere böyle bir zorunluluk yüklenmemiştir.

HG- 3 Koruyucu aile kriterlerine uyduktan sonra, kesinlikle biyolojik ailesi ile görüşmesini kabul edeceksiniz aksi takdirde kriterlere uymuş olsanız da kesinlikle başvurunuz kabul olmaz(36:12).

Türkiye’de ki koruyucu ailelerin ise çocukların öz aileleri ile görüşmesine izin verdikleri, kendilerinin ise karşı karşıya gelmekten kaçındıkları anlaşılmaktadır

KAT- 9 5-6 ayda bir görüşüyor. Ben görüşmüyorum ailesi ile. Ben görüşmek istemiyorum(04:40).

KAT- 8 Belli aralıklarla görüşüyorlar. Aynı ilde görüşüyorlar ama en son 4 ay önce görüştüler. Görüşme esnasında ben olmuyorum. Bana dediler ki; çocuklar aileleri ile görüşecekleri zaman çocukları getir, sonra 1-2 saat sonra almaya gelirsin burada olma sen dediler. Bende herhangi bir talepte bulunmadım öyle bir talebimde yok zaten(27:24).

KAT- 3 Bence çocuklar öz aileleri ile görüşmeli(16:09).

KAT- Çocuğum çöpe terk edildiği için öz ailesi yok. Ama öz ailesi olsaydı görüşmesini isterdim. Ben bugün çocuğumda hala şunu görüyorum. Ben kimim, neden istenmedim, istenmiyorum neden doğurdular? Ömrünün sonuna kadar kafasını kurcalayacak sorular var içindeki o huzursuzluğu atabileceğini sanmıyorum(10:39).

KAT- 5 Öz ailesi ile görüşüyor. Ben görüşmüyorum. Ben ailesi ile çok karşı karşıya gelmek istemiyorum. Annenin madde bağımlılığı var, bana musallat olabilir, beni rahatsız edebilir, çevremdekilere rahatsızlık verebilir diye. Normal bir aile olsa görüşmek isterdim çünkü ben çocuğa şunu anlatıyorum(08:10).

KAT- 7 Çocuklar öz aileleri görüşmesi konusunda ısrar ediyorum ama ortada aile olmayınca yapacak bir şey yok. Sadece babaanneleri var onla görüşüyorlar. Kendi ailesinin olduğunu bilsin çünkü dünyanın binbir türlü hali var. Yarın bugün benimde başıma bir şey gelebilir orada bir ailesi olduğunu bilsin istiyorum. En nihayetinde kan bağı var kesilmesi taraftarı değilim(14:32).

KAT- 4 Ben çocuklar üzüldüğü zaman rahatsız oluyorum ama kişisel olarak beni rahatsız etmiyor onlarla görüşmesi ama çocuklar üzülüyor. Ağladı benden ayrıldığı için çünkü onları tanımıyor bilmiyor, büyük çocukta hoşnut değil görüşmelerden, zorla gidiyor ya da bize öyle

gösteriyor bilmiyorum, ama ben rahatsız değilim ama bu aylık olmamalı ya da işte haftalık olmamalı. 2 aysa 2 ay, bu kural baştan konulmalı(03.35). Ben öz aileleri ile görüşüyorum. Bu kendi isteğim görüşme istemiyorum(04:07).

KAT- 2 Büyük kızım 3- 5 ayda bir görüşüyorlardı. Küçük kızda annesi ile kuvvetli bir bağ var daha sık görüşüyorlar. Cezaevindeyken 2 ayda bir götürüyordum, cezaevinden çıktıktan sonra ayda bir oldu, sonra annenin talebi doğrultusunda hafta bir oldu(12.37). Görüşmelerinden rahatsız değilim ama koruyucu ailelerle öz aileler bir araya getirilmemeli diye düşünüyorum. Çünkü son görüşmede sıkıntı yaşadım. Önceleri öz annesi ile görüşmüyordum ama bir sosyal hizmet uzmanı tarafından görüşmem gerektiği söylenildi. Fikrim sorulmadı, çocuğun öz annesi seni muhakkak tanması gerekiyor ki sana çocuğunu daha rahat bırakabilsin diye bir öneri ile gelindi, bende sıkıntı değil görüşelim, tanısın madem dedim(13:50).

Yukarıdaki örneklerde de görülebileceği gibi Türkiye'deki koruyucu aileler, çocukların öz aileleri ile görüşmesini önemsemektedir; ancak işbirliği yapmak konusunda tedirgin davrandıkları görülmüştür. Bu tedirginlik, muhtemelen koruyucu ailelere, koruyucu aile hizmetinin amacının ASPB yetkilileri tarafından net bir şekilde açıklanmamış olması ve öz aile, koruyucu aile ve kurum arasındaki iletişim organizasyonunun sınırlarının net biçimde belirlenmemiş olmasından kaynaklandığı ileri sürülebilir. Aşağıdaki örnekler, güvenilir bir ortam sağlandığında, Türkiye'de de koruyucu ailelerin çocukların öz aileleri ile görüşmesi konusunda istekli olabileceklerini göstermektedir.

KAT- 3 Çocuklarım ayda bir aileleri görüşüyor, kendimde öz ailesi ile görüşüyorum. Biz iki yıl sonra koruyucu ailelik yaptığım çocuğumun annesinin yakın arkadaşımın halasının olduğunu öğrendik. Öğrendiğimiz zaman, aileden bir zarar gelmeyeceğini bildiğimizden ailesi ile görüşmeye başladık(15:00).

KAT-7 Ben babaannesini hiç görmedim. Ben özellikle bayramda çocuklar el öpmeye gitsin diye çok istedim ama kurum çalışanların mesai günü olmadığı için kabul görülmedi(26:09).

KAT-2 İlk çocuğumu aldığımda öz ailesi ile görüştüğünde rahatsız oluyordum açıkçası çünkü koruyucu aileliğin ne olduğunu bilmiyordum. Ta ki koruyucu aile derneği açılana kadar. Şu anda rahatsız olmuyorum(32:56).

Yukarıdaki örneklerde de görülebileceği gibi, koruyucu aile hizmetinin amacının ailelere tam olarak anlatılması ve öz aile ile mesleki çalışmalar yapılması durumunda koruyucu aile hizmetinin asıl amacına ulaşacağı düşünülebilir.

Koruyucu aileler açısından en büyük sıkıntılardan biride çocukların cezaevinde bulunan aileleri ile görüşmesidir. Ailesi cezaevinde olan çocukların bir kısmı ailelerine karşı nefret duygusu beslerken bazı çocuklar ise ailelerini rol model olarak almaktadırlar. Bu nedenle koruma altındaki çocukların cezaevindeki aileleri ile görüşmeleri uzmanlar denetiminde yapılması tavsiye edilir. Hollanda'da bu konuda uzmanlaşmış kurumlar mevcuttur ve çocukları görüşme öncesi ve sonrası psikolojik olarak hazırlamaktadır ([http://www.exodus.nl/Informatie_voor_kinderen_van_ouders_in_de](http://www.exodus.nl/Informatie_voor_kinderen_van_ouders_in_de_gevangenis) gevangenis, Erişim Tarihi: 23.04.2016).

TG-9 Çocuğun cezaevinde bulunan ailesi ile görüşmesinde sıkıntı olabiliyor, çocuk için büyük bir travma. Aile çocuğu görmek istiyor ama koruyucu aileler koşulların çocuklar için uygun olmadığından çocukların cezaevinde görüşmesini tasvip etmiyorlar(10:04).

ASP İl Müdürlüğünde çalışan sosyal çalışma görevlileri, koruyucu aile ve öz ailelerinin etkileşimi açısından aşağıdaki örneklerde de görüldüğü gibi farklı düşüncelere sahiptir.

TG-6 Koruyucu ailenin öz aile ile görüşmesine yönelik yönetmeliğimizce açık bir hüküm yok. Yani görüşebilir, görüşemez diye bir hüküm yok. Öz aile ile iletişimi il müdürlüğü aracılığıyla olduğu için koruyucu aile ile öz aile birbirini çok görmüyor(14:40). Koruyucu aile, çocuk ve öz ailenin görüşmesi çocuğun güvenliği açısından çok sıcak

bakılan bir uygulama değil. Bizde de uygulanan bir sistem değil çok istisnai durumda karşılaşılabiliyorlar oda bizim denetimizde. Bizden habersiz birbirleri ile evcek gezmeleri olmaması gerekiyor(15:27).

TG- 3 Koruyucu aile ve biyolojik aile temaslarını önlemeye çalışıyoruz açıkçası çünkü sonrasında problemler oluyor. İşte siz kimsiniz, nerede çalışıyorsunuz? Bunları konuşmalarını engelliyoruz. Aksi takdirde kontrolden çıkıyor. Ama çocukla ilgili bilgi almaya çalışmaları, örneğin çocuğun okul durumu ile ilgili vs. bu konular çocuklar içinde iyi oluyor(19:39).

Ülkemizde Hollanda' daki uygulamanın aksine, koruyucu ailelerin öz aileler ile etkileşiminin asgari düzeyde tutulmasına gayret gösterilmektedir. Öz aile ile gerekli mesleki çalışmalar yapılmaması, koruyucu ailelere koruyucu aile hizmetinin amacının tam olarak anlatılmaması, kurum çalışanların bu konuda bilinçli olmaması sorunlara yol açmaktadır. Koruyucu aile bakımında, çocuğun biyolojik ailesine döndürülmesi amaçlansın ya da amaçlanmasın, biyolojik aile, onun yaşamında varlığını sürdürecektir. Öz aile ile yapılacak düzgün bir etkileşim koruyucu ailelerin öz aileleri ile rekabete girmelerine engel olacaktır.

TG- 4 Uygulamada koruyucu aile ve öz aile yüz yüze gelmiyorlar. Zorunlu olmadığı için koruyucu ailenin isteğine talebine bağlı görüşmek istemeleri ama yinede bizim kontrolümüzde oluyor(12:40).

TG- 2 Aileler bazen birbirlerini cep numaralarını alıp senide devreden çıkartabiliyorlar, ozaman kontrolden çıkıyor aileler(20:00).

TG- 9 Meslek elemanı çocuk ile biyolojik ailenin görüşme sıklığını kendisi karar veriyor, koruyucu ailenin durumuna göre, çocuğun durumuna göre. Koruyucu aile biyolojik aile ile görüşmek zorunda değil hatta bizim ilde hiç tanışan aile yok. Koruyucu ailenin isteğine bağlı çocuğun biyolojik ailesi ile görüşmek istemesi. Yönetmelikte böyle bir zorunluluk yok. Sadece çocukla biyolojik ailesinin görüşmesini sağlamak zorundayız(09:40).

Sosyal çalışma görevlileri, gerek yerleştirme öncesinde, gerekse yerleştirme sürecinde çocuk, biyolojik ve koruyucu aile ile kişisel ya da grup çalışmaları yaparak

onları bu sürece hazırlamalıdır (Erol ve Şimşek 2007). Çünkü, her çocuk için öz ailenin önemi büyüktür. Çocuk koruyucu aile yanında olduğu sürece mutlu görünebilir çünkü güvenlik ihtiyacı giderilmiştir. Ancak çocuk koruyucu aile yanına yerleştirildikten kısa bir süre sonra, biyolojik ailesinin yanından ayrıldığına bilincine vararak geçmişinin yok olduğu hissine kapılabilir. Diğer bir deyişle, biyolojik ailesiyle huzursuzluk yaşamış olsa bile, anne ve babasından uzaklaştığı için çocuğun umutsuzluk ve üzüntü hissetmesi muhtemeldir. Bu çocuklar geçmişte etkilendikleri tüm olumsuz olaylar için kendilerini suçlamaya ve düzeltemedikleri için çaresizlik hisleri yaşamaya başlarlar ve tepkilerini çeşitli şekillerde gösterirler. Bu gibi durumlarda çocukların biyolojik anne babalarını bir daha ne zaman görecekleri konusunda açıkça bilgilendirilmesi ve görüşmelerin gerçekleştirilmesi suretiyle kaygılarının azaltılması önerilmektedir (Erol Şimşek 2008). Ayrıca çocuğun geçmişi ne olursa olsun onu yok saymak çocuğuda yok saymakla eş değerdir.

Adana'da ergenlerin biyolojik aileleri ile görüşmesi durumunun umutsuzluk düzeylerine etkisinin incelendiği bir çalışma yapılmıştır. Örneklem olarak yetiştirme yurdunda kalan 71 ergen ile 9.10.ve 11 sınıflara devam eden toplam 223 ergen ile görüşülmüştür. Çalışma sonucunda yetiştirme yurdunda kalan ve ailesini çok az gören veya hiç görmeyen ergenlerin umutsuzluk düzeylerinin, ailesini daha sık görenlere oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tümekaya 2002).

Koruyucu ailelere, çocuklarla ilgili alınacak kararlarda öz ailenin katılımının önemi sorulduğunda iki ülke arasında farklı görüşler bulunmaktadır.

KAH-1 Biz ilk başta çocukların koruyucu aileleri olduğumuzu unutmamız lazım çocuklar bizim evimizde misafir, kriz döneminde sadece rahat edebilecekleri dış tehlikelerden korumak için evimizi açıyoruz evimizi açarken tabi ki kalbimizi de açıyoruz, sevmeden bu iş mümkün değil yapılmaz ama unutmamak gerekir ki o çocuğun bir ailesi var ve o dönem içinde çocuğun ailesinin durumu fiziksel, maddi manevi her türlü bozulmuş olabilir ve tekrardan düzelebilir. Çocuğun bu durumdan en az zarardan kurtulabilmesi için bir başka ailenin yanına verilebilir bu yüzden koruyucu aileler biz geçiciyiz diye düşünerek karar vermede biyolojik aileye kesinlikle olmalı ki çocukta kendini güvende

hissetsin. Çocuk hata bende değil, ailemde, ailem durumunu düzelttikten sonra ben tekrar aileme dönebileceğim diye düşünecek(13:50.) Eğer ailesi bu sürece dahil olmazsa çocuk aileden koparılır ve daha büyük sorunlar olabilir aile çocuğu istediğinde çocuk aileyi isteyemeyebilir bu daha büyük sorun bence(15:34).

KAH- 6 Biyolojik ailesi ile kontakım çok nadir, bu zamana kadar sadece bir kere görüştük, ama şu anda daha fazla görüşmek için çaba sarfediyoruz. Bence çocuk biyolojik ailesi ile sık sık görüşmeli tabi ki duruma da bağlı(05:20).

KAH- 7 Mesela geçenlerde çocuğun saçını kesmek istedim ve öz annesine saçını kesebilir miyim diye sordum. Eğer kestiğimde saçını beğenmezse tekrar uzatabileceğimi söyledim. Ve onay verdikten sonra çocuğun saçını kestim. Sonuçta, kendi kızımın saçını kesmeye bir başkası karar vermesini bende istemezdim. Öz annesi ile çocuğun kaçta yattığını konuşuyoruz. Her şey yiyebilir mi diye sordum. Eğer annesi çocuğun bir şey yemesini istemeseydi onun isteğini dikkate alırdım(10:45).

KAH- 7 Koruyucu ailelik gerçekten çocuğun ailesi ile işbirliği yapmaktır(24:00). Uzun süreli koruyucu ailelik yapmış olsan bile çocuğun öz ailesini yok saymak bu koruyucu ailenin amacı değildir. Kızım bana anne dediği için oda bana anne diyor ama öz annesinin yanında bana anne demesine annesi için üzülüyorum aslında bu konuyu öz annesi ile de görüştüm onun için sıkıntı olmadığını öğrenince içim rahatladı(29:39).

KAH- 8 Bence, çocukların öz ailesi ile görüşmesi çok önemli çünkü çocuğun geçmişi onun bir parçası. Çocuklar küçükken önemli kararlarda muhakkak öz ailesine danışıyoruz. Örneğin, okul değişikliği, yüzmeye gitmesi, diploma törenlerine gelmek isterler mi, doğum günlerinde beraber olmak isterler mi diye(10:11). Çocuk öz ailesi ile birlikte karar alındığında kendisinin daha güvende hissediyor. Çocuk kendisinin öz ailesinden tamamen kopartılmış gibi hissetmemeli(15:35).

Hollanda'da ki koruyucu ailelerin, çocukların öz aileleri ilişkilerini sürdürmelerinin önemine inanması, çocukların güvende hissetmeleri için gerekli

olduğunu düşünmeleri, sadece resmi konularda değil özel durumlarda da öz aileleri ile etkileşim halinde olmalarını gerektirmektedir. Eğitim esnasında, öz aileler ile işbirliği içerisinde çalışmanın önemi vurgulanmakta ve öz aile etkileşim halinde olmak istemeyen kişiler başvuruda bulunamamaktadır. Hollanda’da ülkemize kıyasla farklı koruyucu aile hizmet modelleri olduğundan bazı çocuklar öz ailelerin yanına yatılı olarak da gidebilmektedirler. Bu durumdan rahatsız olan bir koruyucu aile aşağıdaki örneği vermiştir.

KAH- 8 Çocuklara göre değişiyordu. İki erkek çocuğun madde bağımlılığı vardı, agresif tavırları vardı evimizdeki eşyaları kırmışlıkları vardı(12:15). Mesela problem yaşadığımız Romanya’lı çocuk kokaine bağımlıydı bizde içmesi yasakken, her hafta sonu annesinin yanına gittiğinde istediği kadar kokain içebiliyordu o dönem çok zordu bizim için ve annesine gitme sıklığı azalamaz mı diye düşünmüştüm. Ama şimdi o bir yetişkin ve iki aileyi kıyaslama imkanı var(16:50).

Türkiye’deki koruyucu aileler, daha öncede belirtildiği gibi, çocukların öz aileleri ile görüşmesini önemsemelerine rağmen, öz ailelerin çocukla ilişkili karar verme yetkisinin olmasını istememektedirler.

KAT – 1 Görüşmeleri çok sık olmamalı bence. Çok sık görüştikleri zaman, siz çocuklara belirli bir şeyler kazandırmaya çalışıyorsunuz sonuçta. Çocuk çok ikilemde kalıyor. Yani, tam böyle bir şeye alışacağı dönemde duygu kargaşası yaşıyor. Tam gelişim çağında kişiliğin oturma aşamasında çocuk bu ikilemlerle sık karşılaştığı zaman siz aslında çocuğa istediğinizi tam olarak veremiyorsunuz. Sonuçta çocuk size geldiği zaman sizin ailenizin bir parçası oluyor. Tatile giderken mesela gerekli olan tüm bilgileri ASP’ye veriyoruz. Bunun için öz ailenin iznini beklemek onayını almak bana göre çok doğru şeyler değil. Aile istemeyebiliyor. Bu şekilde bağlantı kurulacaksa kurum kurlmalı bence. Koruyucu aile bunun dışında tutulmalı(17:10).

KAT- 6 Bence aileye fikir sorulmamalı. Öz aile bulunup fikir soruluncaya kadar süreç uzar. Öz ailesi benim kızım için biz çözüm üretmez biz daha iyi çözüm üretiriz(22:50).

KAT- 4 Aileye fikir sorulmamalı. Çünkü biz 7/24 beraberiz. Zaten çocuğunu gözden çıkarmış biri var, kuruma bırakmış ve bir ailenin yanında güvende anne- babası var. Biz bir aileyiz. Ortak kararlar alabiliyoruz. Yani onları görmeyen 2-3 ayda bir gören insanların karar vermemesi gerekiyor(05:00).

KAT- 3 Sağlık açısından çocuğa sorulmalı ama diğer konularda sınır konulması gerekir(28:12).

KAT- 7 Şehir dışına tatile çıktığımızda tek sorumlu olduğumuz kurum ASP biz oraya gerekli bilgiyi veriyoruz. Ailesine haber vermemiz gibi bir zorunluluğumuz yok neden vereyim ki? Çocuk benim yanımda(30:45). Şöyle bir şeyde var, aileler çocukları ile düzenli olarak görüşseler belki söz sahibi olabilirler ama çocuğu 7 yılda bir görmekle hak sahibi olabileceklerini düşünmüyorum ben. (31: 37)

Görüşmelerde tespit edilen bir diğer sorun; koruyucu aile biriminde görev yapan sosyal çalışma görevlilerinin de belirttiği gibi, koruyucu ailelerin koruyucu aile hizmetini evlat edinme hizmeti ile karıştırmasıdır. Koruyucu aile hizmetinin asıl amacına ulaşabilmesi için öncelikle bu karışıklığının bakanlık düzeyinde çözümlenmesi gerekmektedir.

6.4.1.2.6. Devlet politikası

Koruyucu aile hizmetinde yaşanan sıkıntıların devlet politikasından kaynaklandığı, koruyucu aileler tarafından ileri sürülmektedir.

KAT- 5 Ben ASP'de ki çalışanlara kıyamıyorum. Bende devlet memuruydum. Ne kadar az iş o kadar kafan rahat. Ama bana yukardan bir iş bindirildiğinde yapmayacağım demedim hiçbir zaman. Yani sıkıntı tepede, denetleyen insanlarda. Devlet politikasında yanlışlık olduğunu düşünüyorum. Devlet aman salla başını al maaşını anlayışını buraya da salmış ama bunlar eşya değil ki(27:00).

6.4.2. Sosyal Hizmet Uzmanları Açısından Koruyucu Aile Hizmeti

Hollanda’da görev yapan sosyal çalışma görevlileri koruyucu aile hizmeti sunarken yaşadıkları sorunlarla ilişkili sorulara net cevaplar verememiştir. Bunun nedeni, Hollanda’da koruyucu aile hizmetinin her aşamasının çok iyi tanımlanmış, standardize edilmiş olması, hizmet sunanların sürekli denetime tabi tutulması, hizmetin meslek elemanlarınca yürütülmesi vb. faktörler olabilir. Türkiye’de sosyal hizmet uzmanlarının, koruyucu aile hizmetini uygularken yaşadıkları sorunlarise alt konu başlıkları aşağıda incelenmektedir.

6.4.2.1. Hizmetin yanlış tanıtılması

Sosyal Hizmet Uzmanları, son yıllarda koruyucu ailelik hizmetine yönelik gelişmeler olduğunu ancak, yanlış tanıtım yüzünden insanlarda farklı bir algı oluştuğunu belirtmektedirler.

TG- 4 Özellikle son 3 yıldır yapısal değişikliğe gidildi koruyucu aile alanında. Daha önce ikincil alan gibi görünürken şu anda ayrı bir birim oluşturuldu. Bence iyiye doğru gidiyor diye düşünüyorum. Ama uygulamada bilgi kirliliği olduğu için sıkıntılar yaşıyoruz. Evlat edinme beklentisi olan ailelere ve sosyal güvencesine kavuşma ümidiyle müracaat eden kişilere koruyucu aileliği anlatmak için çok enerji sarfetmek durumunda kalıyoruz(03:28).

TG- 9 Son iki yılda koruyucu aile niteliğinde bir düşüş olduğunu düşünüyorum. Nicel anlamda evet sayısı arttı. Yanlış reklam ve yanlış bilgilendirilme oldu. Gönül elçileri projesi kapsamında ülke genelinde tanıtımlar oldu farklı şekilde anlaşıldı. Evlat edinmeye basamak olarak kullanılmaya yönlendirildi, sigorta yaptırırız dendi, kadınlar sırf sigorta yaptırmak için gelen oldu, ya da sırf para için, işte sevap algısıyla gelen çok oldu, maaş bağlıyorsunuz diye gelen aile sayısı arttı. Çünkü tanıtım bu şekilde yapıldı(04:42).

TG- 8 Bazen aileler, çocuk yanlarına yerleştirildikten sonra bir ilizyonakapılıyorlar. Sanki çocuk hep onların yanındaymış onlarınmış gibi. Biz onlara dışarıdan gelen kurumsal bağlamda mevzuatı bir yasayı ifade ediyoruz onlar için. Bu ilizyonu bozuyoruz bazı ailelerde. Bizi

görünce bazen huzursuz olan hatta bazen şunu söyleyen bu sorunu bize daha önce neden söylemediğiniz dediğimizde bu bir aile içi sorun diyorlar(20:32).

Aşağıdaki örneklerde görüldüğü gibi, mevzuatta aile ortamından alınan çocukların direk koruyucu aile yanına yerleşmesinde herhangi bir sakınca olmadığı belirtilmiştir. Ancak koruyucu aileler, sorunları olduğunu düşündükleri çocukları sahiplenmek istememekte, çocuklar ailelerinden ayrıldıklarında doğrudan koruyucu aile yanına yerleştirilememektedir.

TG- 6 Bize müracaata gelen birçok aile, diyelim kızı yoktur kız çocuk sahibi olmak için, bakayım seveyim, veya çocukları büyümüştür işte evde canı sıkılıyor yapacak birşey yok hiç olmazsa çocuk alayımda onunla ilgileneyim tarzıyla gelir buraya tamamen iyi niyetle, birazda geleneksel bakış açısıyla gelirler. Dolayısıyla onlar sanıyor ki çocuk bakımıyla hükümlü olacaklar bizde diyoruz ki hayır bizde ki çocuklar zaten yurda geliş öykülerinde sıkıntı olmuş çocuklar özel zorlukları olmuş çocuklar, kimi suça bulaşmış, kimi suçun mağduru olmuş çocuk dolayısıyla biz siz komşunun çocuğuna bakacakmışsınız gibi algıyorsanız daha çok sorun yaşarsınız. Sizin toleransınız düşük kalır bu durumda da almış olduğunuz çocuğu da 2 ay sonra biz yapamıyoruz dersiniz çocuğa daha çok zarar veririsiniz diyor ve koruyucu aile yanına yaşanabilecek olasılık sorunlardan bahsediyoruz. Tabi bunlardan bahsederken müracaatın yüzde 60- 70'i cayıyor(23:30).

Balıkesir’de 6 yıl boyunca biri zihinsel engelli 2 çocuğa koruyucu ailelik yapan İlknur ve Murat DEMİR çiftinin bir ihbar sonucunda çocukların, ASPB tarafından geri alınması üzerine, hukuk mücadelesi başlatmıştır. İlknur DEMİR, gazeteye verdiği röportajında "*Burası oğlumun odası. Sözün bittiği yer. Ben oğlumu istiyorum. Adalet yerini bulduysa ben evlatlarımı istiyorum. Oğluma çorap almıştım, bugün son gün olduğu için odalarına balonlar koyup süsledim. Sayın Başbakanımıza sesleniyorum, sayın bakanıma sesleniyorum; ben bir anneyim. 6 yıllık bir anneydim ve anneliğim elimden alındı. Ben bugün yine anne olacağım diye büyük hayaller içindeyim ama yine yok. Bu odaya hiç girmedik çünkü kokusu gider. Hiç kimseyi*

sokmadım, özlediğim zaman girip kokluyorum" diyerek yetkililere seslenmiştir (<http://www.iha.com.tr/haber-balikesirde-koruyucu-aile-drami-343388/>, Erişim Tarihi: 25.03.2014).

Aileyi değerlendirme ve koruyucu aile olma aşamasında, koruyucu aile olmanın ne anlama geldiğinin, evlat edinme uygulamalarından farklı bir uygulama olduğunun, zamanı geldiğinde çocuğun öz ailesinin yanına dönebileceği gibi özel durumların yeterince açıklanmamış olması bir başka sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Özbesler 2009).

2008 yılında, İzmirli SAZAR ailesinin, 11 aylıkken yuvadan alıp koruyucu aileliliğini üstlendikleri 2,5 yaşındaki T'nin, bir başka aileye evlatlık verilmesine karşı çıkmaları sonrasında tartışmalar çıkmış ve bu doğrultuda evlatlık verilecek çocukların ilk önce koruyucu ailelere verilmesi yönünde yasal düzenlemeler yapılmıştır. Ancak, bu yasal değişikliğin uygulamada koruyucu aile hizmetine zarar verdiği ve niteliği düşürdüğü de ileri sürülmektedir.

Hollanda'da evlat edindirme hizmeti çok yaygın olmadığından, evlat edinme ve koruyucu aile hizmeti arasında herhangi bir karışıklığa sebebiyet verecek durumlar söz konusu olmamaktadır. Ancak, Türkiye'de uzmanlar ile yapılan görüşmelerde, koruyucu aileler tarafından iki hizmetin karıştırılmasından kaynaklanan sıkıntılar yaşandığı, bu nedenle çocukların geri alınması durumunda koruyucu ailelerin aşırı bir tepki gösterdiklerini belirtmişlerdir.

Koruyucu ailelerin vermiş oldukları bu tepkiler, muhtemelen bakımını üstlendikleri çocuğun uzun süre yanlarında kalacağını düşünmelerinden ve çocukları kendi çocukları gibi sahiplenmelerinden kaynaklanmaktadır.

TG- 5 Koruyucu ailelerle öncesinde çok ciddi anlamda görüşme yapılıyor koruyucu ailenin ne olduğu anlatılıyor. Ama yine de çocuk benim olsun bakış açısı var. Türkiye'de profesyonel koruyucu aile sistemi daha henüz oturmadı, duygusal bir toplumuz duygusal bir bağ kuruyoruz(15:05).

TG- 1 Türkiye'deki sistem evlat edinme ve koruyucu aile ayırtılamadığından uygulamada karışıklıklar söz konusu oluyor. Bu

hizmeti veren bakanlık tarafından da bu hizmet ayrıştırılmadığından insanlar için büyük bir kafa karıştırıcı(06:37).

TG- 2 Evlat edinme ve koruyucu ailenin farklılığının bilince değil birçok insan ve koruyucu aileliği evlat edinmek için bir basamak olarak görüyorlar. Dolayısı yönetmelikte yazan şeyler koruyucu aileler tarafından belli bir zaman sonra ret ediliyor(06:30). İnsanlara çocuk hiç yanından ayrılmayacakmış gibi, çocuk evlat edinmeye yönlendirilmesi gerekirken koruyucu aileye yönlendiriliyorsa ve koruyucu ailede profesyonel olarak bakmıyorsa zaten orada sıkıntı yaşanıyor(09:20).

Hollanda’da koruyucu ailelere bir yıldan sonra hukuksal haklar verilmektedir. Tezin kuramsal bölümünde de belirtildiği gibi bu haklardan en önemlisi “Blokkade recht” denilen “ Engelleme Hakkı” dır. Aşağıdaki görüşmeler engelleme hakkının sadece kanun kapsamında değil uygulamada da olduğunu gösteren birer örnektir.

HG- 3 Kanunen 1 yıl sonra yıl sonra, koruyucu aile çocuğun dosyasını görme hakkına sahip oluyor ve çocukla ilgili mahkemelere girme ve görüş bildirme hakkına sahip oluyor(33:00).

HG- 8 Eğer çocuğun öz ailesi örneğin 8 yıl sonra çocuğu geri isterse hem koruyucu aile hem de öz aile mahkemeye başvurabiliyor. Ve mahkeme çocuğun isteğini de göz önünde bulundurup yıllar sonra çocuğun öz ailesinin yanına dönmesine karar verebilir ya da tam tersi koruyucu ailenin yanında kalabilir(1:00:00).

6.4.2.2. Süpervizyon

Hollanda’da koruyucu aile sistemi uygulanırken ekip çalışmasına büyük önem verilmektedir. Çocuğun birime geldiği andan itibaren tüm hizmetler için ayrı ayrı oluşturulmuş vaka yönetimi ekibi, koruyucu aile eğitimi ekibi, eşleştirme ekibi ekiplerle, ekip çalışması anlayışı ile hizmet sunulmaktadır. Bu ekiplerde, sosyal hizmet uzmanları, orto-pedagoglar, psikologlar ve psikiyatristler koordinasyon içinde birlikte çalışmaktadırlar.

Bir vaka geldiğinde vaka yöneticisi, vakayı ihtiyaç ve sorununa göre takip etmesi için bir ekibe yönlendirmektedirler. Her ekip, bir süpervizör* tarafından meslek kontrol ve denetiminde çalışmalarını sürdürmektedir. Ayrıca, iyi bir süpervizyon iş performansını artırır ve tükenmişliği de azaltır. Süpervizör vakahakkında sağlıklı karar verilmesi için ekibe her zaman mesleki danışmanlık yapmaktadır. Bu da ekip üyelerinin üstlendikleri vakaları daha deneyimli olan süpervizörün danışmanlığını alarak daha iyi biçimde yürütmesine olanak vermektedir.

Hollanda'da her kurumun ayrıca "beleids medewerker" denilen yasa sorumluları mevcuttur. Yasa sorumluları, o kurumun işleyişi ile ilgili tüm kanun ve yasalara vakıf olup, çalışanlara destek olmaktadır. Ayrıca, bu kişiler kurum politikasını düzenlemede, yasaların uygulamasındaki aksaklıkları tespit etme konusunda da analiz yapmaktadırlar.

Sağlık-Sen'in yaptığı bir araştırmaya göresosyal hizmet alanında göreve yeni başlayan personel, ne yazık ki bir süpervizör desteğinden eksik olarak yetişmektedir. Yeni başlayanların çalışacakları alana ilk atandıkları andan itibaren bir hizmet içi eğitime, bir oryantasyon eğitimine ve o alanla ilgili birtakım bilgileri almaya ihtiyaçlarının olduğu aynı araştırmada tespit edilmiştir (Özdilen 2012).

Ülkemizde, koruyucu aile biriminde çalışan personellere zaman zaman kurum içi eğitimler verilmektedir ancak verilen bu eğitimle süpervizyonun gerekleri uyuşmamaktadır. Aşağıdaki görüşmeler, ASPB'de görev yapan sosyal çalışma görevlilerinin süpervizyon sürecine ne kadar ihtiyaç duyduklarını örneklemektedir.

TG- 9 Kurum içinde süpervizyon desteği hissediyorum ama maalesef böyle bir hizmet yok(01:36).

TG- 5 Birebir destek aldığım biri yok. Çocukların yaşamış olduğu sıkıntıları kendi çocuklarımızla karşılaştırıyoruz o yüzden sıkıntılar yaşadığımız oluyor. Biz profesyonellerinde bir supervizyonu olsun isterdim. Bende rahatlıkla psikiyatriye gideyim yadarahatlıkla

* Süpervizör; vaka yönlendirme becerisi, motive etme becerisi ve işe bağlı sorunlarda yardım etme becerisi yaşanan sorunların çözümünde yardımcı olmaktadır.

konuşabileceğim, beni dinleyebilecek bir mekanizmanın olmasını isterdim(04:42).

TG- 1 Koruyucu aile biriminde başlamadan önce herhangi bir süpervizyon almadık. Kendi çabalarımızla öğrendik. Psiko- sosyal destek alabileceğimiz bir uzman yok. Ancak deneyimlerine ve tecrübelerine güvendiğimiz meslektaşlarımızdan kişisel olarak desteği alıyoruz(01:40).

TG- 2 Ama herkezin zaten iş yoğunluğu olduğu için supervizyon şeklinde değil de ayak üstü danışmalar oluyor genelde(02:11).

TG- 4 Kurumdan herhangi psiko- sosyal destek almıyorum ama almak isterdim(01:43).

TG- 6 Bir eğitim almadım süpervizörüm yoktu. Kendi çabamızla yaşayarak vakalara dalarak öğrenmeye çalışıyoruz hala. Ben 23 yıldır çalışıyorum. Bu alanda daha önce hiç çalışmadım direk birim sorumlusu olarak geldim. Tabi bende bunu kabul ederken daha önce bu alanda çalışmadığım için tedirgin oldum. Sıfırdan başlayıp işi öğrenmek epey birzaman geçirdim(02:15). Hiçbir idarecimden vaka çözmek anlamında yardım görmedim. Çünkü bu zamana kadar çalıştığımız her alanda iş size verilmiştir o işin tek yetkilisi olarak çalışmışsınızdır özellikle il müdürlüklerinde bu böyledir. Size görev verilir onun her şeyinden siz sorumlu olmuşunuzdur. Dolayısıyla işinizi kendiniz yaparsınız. Rehberde, vakayı çözendeyönlendirende siz oluyorsunuz. Ben rehberliği ve yönlendirmeyi kendi meslektaşlarımdan aldım(04:44).

TG- 8 Hiçbir eğitim verilmedi ve kendimiz öğrenmek zorunda kaldık. Gerek mevzuattan gerekse diğer meslek elamanlarına sorarak(02:45).

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı gibi sosyal hizmet uzmanları, mesleki danışmanlığın yanında yaşamış oldukları sıkıntılarını, gerginliklerini paylaşabilecekleri psiko-sosyal destek alabilecekleri bir süpervizöre ihtiyaç duymaktadırlar. Ülkemizde yapılanmış destek mekanizmaları yerine uzmanların kendi aralarında oluşturdukları, deneyimli olanların yeni başlayan, tecrübesi az olanları desteklediği bir ekip ruhu anlayışı geliştirdikleri görülmektedir.

6.4.2.3. Kurum idarecileri

Koruyucu aile biriminde çalışanların, bu hizmet modelini sunarken kurum idarecileri bazında aşağıda bahsi geçen bir takım sıkıntılar yaşadıkları anlaşılmıştır.

6.4.2.3.1. Sosyal hizmet alanında çalışanların “meslek elemanı” olmamaları

Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğünde görev yapan sosyal çalışmacıların ortak olarak dile getirdiği en büyük sıkıntı kurum idarecilerinin alan dışı olup sürekli değişmesidir. Hollanda’da yapılan araştırmada; koruyucu aile biriminde görev yapan personellerin tamamı, sosyal hizmet uzmanı, ortopedagog ve psikologdan oluşmaktadır, idarecilerde bu alanda uzun yıllar çalışmış tecrübeli kişilerdir.

Türkiye’de ise siyasi kadrolaşma nedeniyle yeterliliklerine bakılmadan alan dışı idareci atamaların yapıldığı ve bununla ilgili davaların yürütüldüğü görülmektedir (http://www.sendikal.net/sendikal-haberler/akp-iktidari-demiryollarinda-siyasi-kadrolasmaya-son-vermeli_Erişim Tarihi: 14.02.2016). ASP İl Müdürlüklerine bakıldığında da genelde alan dışı kurumlardan herhangi bir ünvanda çalışan kişilerin idareci pozisyonlarına atandıkları görülmektedir. Mesleki bilgi, beceri ve deneyime sahip personelin idareci olarak atanmamasının kurum içinde motivasyon kaybına yol açtığı yapılan görüşmelerden anlaşılmıştır. Aşağıdaki örnekler, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğünde çalışan sosyal çalışma görevlilerinin bu konuda yaşadıkları sıkıntılarını örnekleemektedir.

TG- 5 Kurum bazında sıkıntı yaşıyoruz. İdarecilerin bakış açısıyla alakalı. Yaptıklarınızı anlayabilecek, takdir edecek birileri olursa işiniz daha kolay olur ancak çok farklı yerden bakıyorsa olaya, mesela eğitim grubu açmak istiyorsunuz sıkıntı yaşıyorsunuz, incelemeye, izlemeye gitmek istiyorsunuz bir sürü sıkıntı. Bu alanda çalışan uzmanın idareciden daha ileride olmaması gerekiyor tam tersi, onun size katkı sunacağı bir idareci olması gerekiyor. Bursa’da 10 yıl önce çalıştığım zaman müdür yardımcılarımız Sosyal Hizmet uzmanıydı ve onlarla çalışmak bana büyük keyif kattı ama son 10 yıldır ben idareciye bir şeyler katıyorum. Bu da beni yıpratıyor ve işlerin ağır gitmesine neden oluyor ve benim gibi bakmıyor olaya. Sizi anlayan idareci olduğunda işleriniz kolaylaşıyor aksi iş

anlatmaktan psikolojik olarak da yıpranıyorsunuz, artı bir enerji sarf ediyorsunuz(08:00).

TG- 2 Zaten idareciler genelde alan dışı oluyor. Genelde sosyal hizmet uzmanı, psikolog olmuyor farklı meslek gruplarından idareciler oluyor. Onlara da zaten mesleki olarak bir şey danışamıyorsun çünkü meslekle ilgili bilgisi yok(0314).

TG- 8 Bir dönem bu alanla ilgisi olmayan meslek elemanları görevlendirildi il müdür yardımcısı olarak o dönem biraz zorlayıcıydı. Çünkü hani tamamen alan dışından, hemşire olan biri bile görevlendirilmişti. O dönem gerçekten hem alanı bilmiyordu hem de koruyucu aile ve evlat edinme konularını bilmiyordu. Hem mevzuat hem de uygulamayı bilmiyordu ona da eğitim verilmemişti(03:53).

6.4.2.3.2. İdarecilerin sık değişmesi

TG- 3 İdarecilerimiz sürekli değişiyor, o yüzden bu alanda çok tecrübeli idarecileri o koltukta göremiyoruz. Aksine her yeni gelen idareciye biz anlatmamız gerekiyor. Danışmak bir tarafa sen idarecilere sürekli bir şey anlatmak zorunda kalıyorsun(03:19).

TG- 5 Bu zamana kadar çalıştığım kurumlar da ki idareciler genellikle koruyucu ailenin ne olduğunu bilmeyen ve sosyal hizmet uzmanı olmayan son 10 yıldır sürekli değişen her geldiğinde koruyucu aile nedir diye yol gösterdiğimiz kişiler(07:00).

6.4.2.4. Yasal düzenlemelerin yetersizliği

Her iki ülkede kurumlar korunmaya muhtaç çocuklara ilişkin hizmetlerini yürürlükteki kanun ve yönetmeliklere göre sürdürmektedir. Her iki ülkenin çocuk koruma kanunu, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usul ve esasları çocuk yararına düzenlemiştir; ancak ülkemizde mevcut yasaların uygulaması aşamasında sıkıntılar yaşandığı anlaşılmaktadır.

HG- 1 Bizim yönetmeliklerimiz kanunlarımız çocuk yararına. Şimdi örnek verecek olursak; bir çocuk akrabalarına koruyucu aile olarak verilecekti. Ama, belediye o çocuğun orada kalmasını uygun görmedi ve dedi ki ev koşulları iyi değil dedi. Bizde belediyeye “1,5 aylığına biz bu çocuğu başka bir ailenin yanına yerleştirelim siz de o süre zarfında ev koşullarını düzeltin çünkü çocuğun orda olması gerekiyor” diyerek süre verdik. Düzeltmediler ama biz yinede o çocuğu akrabasının yanına yerleştirdik. Çocukla ilgili bir kanun var o kanuna herkes uymak zorunda belediye kanuna uymadı diye biz de hata yapmak zorunda değiliz. O ev koşullarını düzeltmek bizim değil çocuğun değil belediyenin sorumluluğuydu. Ev küçük diye çocuk orada kalamaz diye bir kanun yok.Biz hiçbir şeyi yasadışı yapmıyoruz Bir kurum yanlış yapıyor diye biz karşı kurum bizden üstün de olsa yanlış yaptı diye biz o yanlışlığı götürmüyoruz diyor(32:37).

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi, Hollanda’da her kurum görevini herhangi bir otoriterden korkmadan yerine getirmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nin 16-18 inci maddeleri kapsamında “öğrencilerin, ulusal adres veri tabanında belirtilen ikametgâhlarına en yakın ilkokul ve ortaokula kaydedilmeleri esastır” ibaresi yer almasına rağmen maalesef bazı okul yöneticileri korunmaya muhtaç çocukları okul bünyesinde istememektedir. Erzurum’da Evliya Çelebi İlköğretim Okulu Müdürü M.Ç, Yetiştirme Yurdu’nda kalan ve eğitim çağına gelen çocukların okullarına kayıt yaptırmamaları için yurda resmi yazı gönderdiğinden hakkında inceleme başlatılmıştır (<http://arsiv.ntv.com.tr/news/100426>, Erişim Tarihi: 24.04.2016). 2001 yılında yaşanan bu sıkıntı günümüzde de halen devam ettiği aşağıdaki örnekten anlaşılmaktadır.

TG- 5 Geçen çok ciddi bir sorun yaşadım. Bir ilçenin bir köyünde koruyucu ailem var. Bizim çocuklar çok dışa dönük ve köyde geleneksel yapıda yetiştirilen çocuklar, bizim çocuklar orada biraz farklı, daha hareketli daha haklarını savunuyor filan. Okul müdürünün, öğretmenlerinin hoşuna gitmedi filan defalarca konuşmaya gittim görüştüm aşamadık o konuyu. Hatta öyle bir boyuta geldik ki koruyucu

aileye gerek yok filan dedi. Baya bir gergin ortam yaşadık. Sonra çocukları aldım rehberlik servisi olan daha donanımlı bir okula verdim(30:47).

TG- 4 Çocukların okul kayıtlarında veya tedavi hizmetlerinden yararlanırken sıkıntı yaşayabiliyoruz(20:58).

TG- 5 Yasada açık olduğu bir konudur, okula kayıt yaptırma meselesi. Çocuğun kayıtlı olduğu ikamet adresine bakılmaksızın, ailenin durumuna göre çocuğun kaydı yaptırılabilir ama Milli eğitim ve nüfustakilerin bilgi eksikliği ya da yönetmelikte açık bir şekilde belirtilmemesi nedeniyle sıkıntılara neden olabiliyor. Çocuk adrese göre okul belirleniyor. 2008 'de Milli Eğitimle imzalanan bir protokol aracılığı ile Milli eğitim ile bu sıkıntıyı çözüyoruz ama Nüfus il Müdürlüğü ile hala sıkıntılar devam ediyor(14:13).

TG- 5 Daha çok yasal boşluklardan kaynaklı, bürokratik nedenlerden dolayı sıkıntı yaşıyoruz. Nüfus kayıt örneği, çocuk mesela burs alacak bankaya yazı yazıyorsunuz banka illa öz ailesi gelecek diyor. Ama aile cezaevinde olabiliyor. Koruyucu ailenin yanına yerleştirildikten sonra çocuğun ikameti koruyucu aileye sıkıntı yaratmamalı. Örneğin çocuk burs alıyor ama hesap açamıyor, nüfus kayıt örneği alamıyor çünkü soyadı tutmuyor(34:50).

Hollanda'da kurum bazında oturmuş bir sistem vardır.

HG- 1 Okulların bu çocukları almama gibi bir şansı yok çünkü yönetmelikler çerçevesinde almak zorunlu. Hiçbir okul ben almayacağım diyemez, almak zorundalar. Bizim yönetmeliklerimiz kanunlarımız çocuk yararına. Bir okul vardı o okul bu çocuğu almak istemedi biz de direk itiraz ettik, o okul o çocuğu almak zorunda bizim kanunlarımız iyi. Kanunlar öyle çocuk yararına bizde de öyle o yüzden sorun yaşamıyoruz(46:21).

Ayrıca, ASP İl Müdürlüğünde görev yapan sosyal çalışma görevlilerin yönetmelikte bazı konuların netleşmesinin gerekliliğini belirtmişlerdir.

TG- 1 Yönetmelikte, koruyucu ailelerin biyolojik ailelerle olan işbirliğinin gerekliliği daha açık belirtilmesi gerekiyor. Ayrıca, çocuğun koruyucu aileye yerleştirilme karar yetkisi bizdedir, biz çocuğu koruyucu ailenin yanına yerleştirmek istersek biyolojik ailenin beyanına şart olmadığı yönetmelikte daha açık belirtilmelidir(23:29).

TG- 3Evlad edinme ve koruyucu aile sisteminin kesinlikle ayrıştırılması gerekiyor(22:12).

TG- 4 Çocukların öz ailelerinin rehabilite edilip çocuklarını kendi ya da akrabalarının yanında yetiştirilmesine ilişkin koşulların düzeltilmediği takdirde tüm hizmetlerin sorunlu olduğunu düşünüyorum. Çocuğun korunma altına alınması nedeni annenin ihmali, babanın alkolizmi ile ilgili sorunsu bunun rehabilite edilmesi ve çocuğun öz ailesinin yanına döndürülmesi ile ilgili çalışmalar olmalı(33:25).

TG- 5 Çocuğa bakım tedbiri alındıktan sonra direk vasisi kurum olmalı bence. Örneğin bir pasaport çıkartılacak aileye ulaşamıyorsak kayyum atanacak mesela 3 ay onun mahkeme sürecini bekliyoruz mesela. Bu tarz sıkıntılar yaşıyoruz(16:30).

TG- 4 Velayet hakkını sağlık ve eğitim hakkını kullanması konusunda koruyucu ailenin yetkisi ve rolü hususunda çok eksiklik var. Çocuğun eğitim ve sağlık konusunda yetki verilmesinin eksik olduğunu düşünüyorum. Koruyucu ailelerin seçimi ve eğitimin tercihen ibaresinin değişmesi gerektiğini düşünüyorum. Lisans mezunu uzmanlaşmış koruyucu aile için eğitim zorunlu tutulurken, ilköğretim mezunu bir çocuğun bakım sorumluluğunu almasını yeterli görünüyor. Bu büyük bir haksızlık(24:00).

TG- 9 Sosyal ve psikolojik destek mekanizmaları yok. Protokol imzalamamız gerekiyor aslında üniversite ve hastanelerde. Bu çocukların daha çok psikolojik desteğe ihtiyacı var ama maalesef diğer çocuklar gibi 3 ay sonrasına randevu veriliyor hastanelerde.

Kurumlarda da yok. Ailelerin kriz dönemini atlatabilmeleri için alabilecekleri destek mekanizması da yok(05:14)

6.4.2.5. Vaka sayısı

Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 16. maddesinin ç bendinde “sosyal çalışma görevlileri aynı anda en fazla yirmi vaka ile görevlendirilebilir” ibaresi yer almasına rağmen, koruyucu aile biriminde görev yapan uzmanlar yirmiden fazla vaka ile çalıştıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca koruyucu aile biriminde görev yapmış deneyimli uzmanların, ihtiyaç duyulması halinde diğer sosyal hizmet alanına aktarıldığı ifade etmektedirler.

TG- 1 Yönetmelikte 20 dosya ile sınırlı ama personel sıkıntısı olduğu için daha fazla dosya sayısı oluyor(05:24).

TG- 2 Çalışan sayısı az, çok fazla dosya var benim şu anda 60 çocuk ve 60 ailem var. Çok hizmet götürmek istiyorsun ama bunun için zaman bulamıyorsun. Çünkü görüşmelerin raporlaştırılması zaten uzun bir zaman istiyor. Yine aynı zamanda çocuğun ufak bir sıkıntısı olduğunda danışmanlık hizmeti vermemiz gerekirken bürokrasi ve evrak işlerimiz o kadar fazla ki asıl işlerimizi yapamıyoruz. Resmi işlemleri yapıyoruz ama mesleki bilgilerimi uygulayabileceğim bir ortam yok(04:56).

TG- 9 Yönetmeliğe göre sosyal çalışmacı görevlisine en fazla 20 dosya verilir deniliyor ama benim 6 ay öncesine kadar 80 dosyam vardı. Şu anda birimde 3 kişi çalışıyoruz ve 98 dosyamız var. İş yoğunluğumuz çok fazla. O yüzden nitelikli olarak çalışamıyoruz, asıl yapılması gereken şeyleri yapamıyoruz(02:48).

TG- 6 Ayda bir kere ziyaret edilmesi gerekiyor çocukların ilk aileye yerleştirildi ilk yıl. Bir yıldan sonra 3 ayda bir. Tam olarak yüzde yüz bu kurala göre yapılmıyor yapılamıyor. İlk yıl her ay izlenmesi gereken ikinci aya sarkabiliyor. Sebep iş yükü. Bir personele yirmiden fazla dosya verilmemesi gerekiyor ama 25- 30 ailesi olan personelimiz oluyor.

Dolayısıyla aynı zamanda farklı iş alanında da hükümlülükleri olduğu için bu izlemeler sarkabiliyor(16:30).

6.4.2.6. Maddi sorunlar

Sağlık-Sen tarafından Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çalışanları üzerinde Maslak Ölçeği kullanılarak gerçekleştirilen araştırmada duygusal tükenme boyutu ortalama puanı 22,03 olarak belirlenmiştir. Toplumda sosyal olaylarla karşı karşıya olan polislerin tükenmişlik araştırması yapılmış ve tükenmişlikleri 25,85 olarak bulunmuştur. ASPB çalışanlarının tükenmişlik düzeyleri ile polislerin tükenmişlik düzeylerinin birbirine oldukça yakın görülmektedir. Ancak polislerin, askerlerin ve itfaiyecilerin yıpranma payı olduğu halde, ASPB çalışanlarının yıpranma payı olmadığı gibi özlük hakları, maaş gibi alanlarda maaş farkı oldukça yüksektir (Sağlık Sen 2012).

TG- 4 Memnuniyet düzenimiz istediğimiz düzeyde değil, ekonomi anlamda, psikoloji, idari anlamda, ödüllendirme anlamında tatminkar olduğunu söyleyemem(02:20).

Sonuç olarak görüşülen sosyal hizmet uzmanlarının da farklı şekillerde ifade ettiği gibi ülkemizde mesleki sorunlar, sunulan hizmetin kalitesini düşürmekte, iş verimliliği ve doyumunu azalmaktadır.

6.4.3. Korunmaya Muhtaç Çocuk Açısından

Bowlby yaptığı araştırmalarda, anne yoksunluğu ile duygusal ilgisizlik arasında bir ilişki bulmuştur. Ona göre sevgi objesinin kaybedilmesi, gelişim geriliklerine ve özellikle çocuk suçluluğunu oluşturan antisosyal davranışlara neden olmaktadır. Bu nedenle korunmaya muhtaç duruma düşmüş çocukların gereksinimleri, yiyecek, giyecek ve yatacak bir yerin ötesinde, anne bakımı, baba koruyuculuğu, kısaca aile sevgisidir (Bıyıklı 1995).

Koruyucu aile hizmetin çocuklar açısından en büyük faydası, onlara bir aile ortamının sıcaklığını vermesidir. Nadir Suğur – Emma Saygı Doğru tarafından “Koruma Altındaki Çocukların Aile ve Devlet Algısı Üzerine Bir Araştırma” başlığı altında yapılan çalışmada, Eskişehir’de kız ve erkek yetiştirme yurtlarında kalan 55’i

erkek, 35’i kız olan 90 çocuğun aile ve devlete ilişkin algıları incelenmiştir. Çocukların %89’unun “aile toplumun temelidir” ifadesine, %91’inin“aile dayanışma demektir” ifadesine, %62’sinin ise “aile, bireyin sığınabileceği en güvenli limandır” ifadesine katıldıkları görülmüştür. Çocukların bu ifadelere yüksek oranlarda onay vermesinin, ailelerine duydukları özlemi ifade ettiği düşünülebilir. Yine aynı çalışmada çocuklara “aile nedir?” diye sorulduğunda sadece % 5’i “yurttur” cevabını vermiştir. Yurtta kalan çocuklar paternalist bir tutumla yurt müdürüne “baba”, yurt müdiresine ise “anne” şeklinde hitap ettikleri görülmektedir. Beslenme, giyinme, barınma gereksinimleri yurt tarafından karşılanmaktadır ve çocuklar yurt için “bizim her şeyimizdir”, “bizim yurttan başka kimsemiz yok” ifadeleri kullanılmaktadır. Buna karşın, örneklem grubunun yalnızca yüzde beşi için yurt aile anlamına gelmektedir (Suğu ve Doğru 2010). Bu araştırmadan da anlaşılacağı gibi, çocuklar için yurt ailenin yerini tutmamaktadır.

Her ne kadar gideceği yerin imkanları daha iyi de olsa, çocuklar için bir ortamdan farklı bir ortama gitmek yıpratıcı olabilir. Bu nedenle, çocukların içinde buldukları süreci anlamasına yardımcı olmak, duygu ve düşüncelerine önem verilmelidir.

Yaptığım görüşmeler sonucunda, her iki ülkede çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirilmesi esnasında örselenmemesi için büyük bir çaba sarf edildiği görülmektedir. Bu kapsamda, çocuklara koruyucu aile hizmeti hakkında bilgilendirilme yapılmakta ve koruyucu aile yanına yerleşmek isteyip isteyemediğine dair fikir sorulmaktadır. Ayrıca, çocuğun yanına yerleşeceği ailenin yanında ilk etapta misafir olarak vakit geçirmesi çocuk ve koruyucu aile eşleşmesine katkı sağlamaktadır.

6.4.3.1. Çocuğun bilgilendirilmesi

Bir çocuğun aile ortamından ayrılmak zorunda olması nedeniyle iç dünyasında yaşamış olduğu travmayı görmezden gelmek çocuğun ileriki dönemlerdeki gelişimini olumsuz etkileyecektir. Genelde, çocuğun örseleneceği düşünüldüğünden yaşadığı

olay hakkında konuşmak olayın çocuğun ruhsal gelişimini büyük ölçüde etkileyeşiye kadar ötelenmektedir.

Bir çocuk, evinden ayrılırken beraberinde düşüncelerini, hislerini ve duygu birikimini alır ve zaman geçtikçe yaşanmışlıkları artıkça duygu birikimleri artar.

Hollanda ‘da deneyimli bir sosyal hizmet uzmanı Bep Van Sloten tarafından, korunmaya muhtaç çocukların evlerinden ayrılıp koruyucu aile yanına yerleşmeleri sürecinde neler hissettiklerini ifade edebilmelerini “Backpack” adında bir bilgisayar programı geliştirilmiştir (<http://www.mijnbackpack.nl/>, Erişim Tarihi: 26.04.2016). Program ile çocukların yaşadıklarını görmezlikten gelmek yerine oyun oynayarak yaşadıkları olayları ve hissettiklerini anlatma imkanı sunulmaktadır. Bu program uygulanırken çocukların yanı sıra koruyucu aileler ile de atölye çalışmaları yapılmaktadır. Koruyucu aileler, bu çalışmalarda çocuklar ile geçmişleri hakkında konuşurken nelere dikkat etmeleri gerektiğini öğrenmektedirler. Backpack programı koruyucu aile yanına yerleştirilen çocukların yaşamış oldukları travmayı, çocuğun iç dünyasında daha büyük yara açmadan çözümlenmeye olanak sağlamaktadır. Ülkemizde sosyal hizmet uzmanları, çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirilme sürecindeki düşüncelerini ve hissettiklerini önemsemektedir, ancak bu amaçlageliştirilmiş bir program mevcut değildir.

TG- 5 Çocuk geldiğinde, koruyucu aile listesini tarıyorum, aile ile görüşüyorum görüşmeyi kabul ettiklerinde çocuğa “ bir teyze, bir amca seninle görüşmek istiyor” ilk görüşmesinde kesinlikle hiçbir söylemiyorlar, yaşına uygun bir oyuncak alıp geliyorlar ve onla sohbet etmeye başlıyorlar. Çocuk, sadece bir teyzenin bir amcanın onu ziyarete geldiğini düşünüyor. Bu ilk görüşmedeki amacımız aralarında bir sıcaklık olup olmayacağına bakmak. Ardından, ben aile ile görüşüyorum, diğer bir arkadaşta çocuk ile aile hakkında ki düşünceleri hakkında görüşüyor. İkinci görüşmeyi planlıyoruz ve çocuğa o zaman koruyucu aile sistemi anlatılıyor ve isterse o ailenin yanında kalabileceği söyleniyor ve çocuk 2 aya kadar misafir olarak kalabiliyor ailelerin yanında alışma süreci gibi(19:28).

TG- 9 3 yaştan itibaren çocuklara söylüyoruz koruyucu aileye gideceğini biliyor(07:50).

TG- 4 Çocuğa koruyucu aile hakkında bilgi veriliyor aksisi görev ihlali olur zaten. 8 yaşından sonra çocuğun kesinlikle fikri alınmalı(30:00).

Bir başka önemli nokta ise; çocuğun koruyucu aile yanında ne kadar süre kalacağı konusunda öngörüsünün olması amacıyla çalışmalar yürütmektir. Hollanda’da OCK (Orthopedagogisch Centrum Kennemerland) kurumunun, bu konuyu çok önemsedığını aşağıdaki ifadelerden anlaşılmaktadır. Daha öncede belirtildiği gibi, koruyucu aile hizmetinde asıl amaç koruyucu aile yanındaki çocukların, ilk 2 yıl içerisinde öz ailesinin yanına geri döndürülmesini sağlamaktır. Ailesine geri döndürülemeyen çocuklarında ikilem yaşamaması için durumu en kısa zamanda netleştirmeye çalıştıkları Hollanda’da görev yapan sosyal hizmet uzmanları tarafından ifade edilmiştir.

HG- 7 Bir çocuğun 1- 1,5 yıldan sonra çocuğun nerede yaşayacağına dair belirginlik oluşturuyoruz. Çocuk uzun süre bocalaması ve belki birkaç yıl sonra öz aileme dönebilirim düşüncesi yaşamaması için 1-1,5 yıl içinde çocuğun nerede yaşayacağı netleşiyor(59:00).

6.4.3.2. Çocuğun sosyo- kültürel özelliklerinin sürece etkisi

Hollanda dini özgürlük alanlarının genişliğiyle dikkat çeken bir ülkedir. Farklı dinlere mensup bireyler serbestçe örgütlenebilirler (TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 2013). Bu özgürlük koruyucu bakım hizmetine de yansımıştır. TBMM’nin, 2013 yılında yapmış olduğu çalışmada Hollanda makamlarının koruyucu aile seçiminde çocukların kültürel ve dini durumlarını yeterince dikkate almadığı, müslüman ailelerin çocuklarına gereken hassasiyeti göstermediği, çocukların velayetini alabilecek yakın derece akrabalarının mevcut olduğu durumlarda dahi bu hususun gözetilmediği vakaları tespit etmiştir. Ancak, gerek Hollanda’daki Türk kurumları ile gerekse Hollanda kurumları ile yapılan görüşmede aksiyönde görüş ifade edilmiştir.

Öz ailesinin yanından alınmak zorunda olan Türk iki kardeşlerin yerleşebileceği kayıtlı Türk bir koruyucu aile olmamasından dolayı, kurum inisiyatif göstererek sırf çocuklar bir başka kültüre mensup bir ailede yabancılık çekmemesi için eğitim zorunluluğu olduğu halde, eğitim almayan bir Türk ailesinin yanına yerleştirilmiştir.

KAH- 4 Çocuklara acil koruyucu aile aranıyordu(01:30). Çocuk yerleştikten sonra kendi inisiyatifimizle eğitimlere başladık. Bizim gibi hiçbir yere kayıtlı olmayan bir aile yoktur. Bekleme sırasında beklemedik, herhangi bir eğitime tabi tutulmadık, biz bu çocukları kendimiz istediğimiz için(20:18).

Eşleştirme yapılırken yönetmelikte belirtilenler dışında, sosyal çalışma görevlilerin değerlendirmeleri ve gözlemleri de dikkate alınmaktadır. Bu bağlamda, iki ülke arasında farklılıklar görülmüştür. Türkiye’de gündeme bile getirilmesinin uygun olmadığı din, etnik köken ve ırk gibi konuların, Hollanda’da özellikle gündeme getirildiği gözlemlenmiştir.

HG- 1 Çocuğu önce kendi ailesi yanına, olmazsa akrabalara, olmazsa kendi memleketinden, olmazsa kendi inancından, kendi renk ve kültüründen, en son tercihimiz bunlardan hiç biri olmazsa herhangi bir yere veriyoruz.

HG- 5 Gençlik dairenin görevi çocuğun yaşantısına en uygun aileyi bulmaya çalışıyor. Dini, yaşantısı vs önemli. Çocuk travmayı daha fazla yaşamaması için, çocuğun yaşam tarzına uygun bir koruyucu aile arıyor. Müslüman’a Müslüman aile arıyor, Hristiyan’ı Hristiyan bir aile arıyor(36:00).

HG- 2 Bize, Suriyeli çocuklar çok geliyor ama Suriyeli aile bulamıyoruz. Bizim için Hollanda kültürünü öğrenmesi önemli, erkek kadının eşit olduğunu öğrenmesi bunlar tabi ki önemli ama en önemlisi çocuğun kendini güvenli bir yerde hissetmesinin farkında olması. Bu herkes için geçerli sadece çocuklar için değil. Kendinizi yabancı bir yerde buldunuz, kendinizi nerde daha güvenli hissedersiniz? Kendini aynı renkte olanlarla kendi dilini konuşan kişilerle daha güvende hisseder.

Yukarıdaki görüşmelerde, Hollanda'daki sosyal çalışma görevlilerin, çocukların kendilerini güvende hissetmeleri amacıyla özellikle aynı dine ve aynı etnik kökene sahip olan koruyucu ailelerin yanına yerleştirilmesini önemsedikleri görülmektedir. TBMM araştırmasında da yer verilen eşcinsel koruyucu aile yanına yerleştirilen Yunus'un hikâyesinde farklı olaylar olduğu görülmektedir. 2013 yılında Hollanda'da ailesinden alınarak koruyucu aile olarak eşcinsel bir çifte verilen Yunus, iki ülke arasında kriz yaratmıştır. Türkiye'de medya, bu durumun bir asimilasyon politikası olduğunu ileri sürmüştür. Konu ile ilgili Hollanda'da koruyucu aile hizmetini yürüten kurumun müdürü konu ile ilgili şu bilgileri vermiştir:

“ Yunus olayı yaşandığında, Gençlik Merkezi bizimle irtibata geçti ve çocuğun dosyasını görme imkânımız oldu. Çocuğun dosyasını incelediğimizde çocuğun acil olarak koruma altına alınmasının bir sürü nedenleri vardı. Kriz anında çocuğun en hızlı bir şekilde ailesinin yanından almak olduğu için, eşleştirilmeye bakılmadan çocuk kriz ailesinin yanına yerleştirilir. Kriz ailesinin yanında çocuklar en fazla 3 ay kalır zaten. Gençlik Merkezi, Yunus için bizden Türk ve Müslüman bir koruyucu aile bulmamızı talep etti. O dönem, sizin de bildiğiniz gibi Yunus'un eşcinsel bir aileye verilmesi ile ilgili yüzlerce insan sokaklara dökülmüş tepki yürüyüşleri yapmıştı. Ama yürüyüş yapan hiçbir kimse biz Yunus'a koruyucu ailelik yapmak istiyoruz diye bir talepte bulunmadı, o dönem o kadar çok çaba sarfetmemize rağmen Yunus'u kabul edecek bir Türk ailesi bile bulamadık. Dolayısı ile Yunus eşcinsel çiftin yanında kalmaya devam etti”(.....)

Hollanda'da eşcinsellik kanunen tanınmış ve eşcinsellere başta evlilik olmak üzere tüm vatandaşlık hakları verilmiştir. Dolayısıyla herhangi bir etnik kökene sahip olan bir çocuk kriz anında eşleştirilmenin uygun olup olmadığına bakılmaksızın eşcinsel bir çifte yerleştirilebilir. O dönem iki ülke arasında yaşanan gerginliği çözmek adına Hollanda Başkonsolosluğu, ailelerinden uzaklaştırılan çocuklarla ilgili sorunu çözmek için koruyucu aile birimi kurmuştur. Hollanda başkonsolosu T.O şu açıklamayı yapmıştır:

Sistematik kültür farklı. Biz nasıl darulacizeyi kurmuşsak burada da savaşlar nedeniyle daha çok bu sisteme ihtiyaç durulmuş. Burada kurumlardan nasıl faydalanırım, dışarıya nasıl delege ederim diye düşünüyor sistem. Bizim en temel sorunumuz, burada yaşayan Türk toplumu için konuşuyorum, burada ne amaçlanıyor, ailelerin günlük hayatına nasıl müdahil oluyor buradakiler bilmiyorlar. Bizim buradayaptığımız şey bilgilendirmek. Çünkü bilmediği şeyi öcü olarak görüyor ve sürekli kulaktan dolma şeyler. Gençlik dairesinin adının duyduğu anda panikliyor ve büyük hatalar yapıyor. Pek çok çözümsüz şeylerin nedeni cehaletten kaynaklanan şeyler. Çocuklarıma el koyacaklar diye Türkiye ye kaçıyor. Burada bitiyor işte, kurum artık aileye güvenmiyor. Kurum artık, ben bu adama güvenemem, benle diyaloga girmiyor e böyle bir adam çocuğuna düzgün bakabilir mi? Ondan sonra daha radikal kararlar almaya başlıyor. Biz sistemi buradaki Türk toplumuna anlatmaya çalışıyoruz. Takip altına alınmışsa yaptığı yanlış hareketler çok daha önemli hale geliyor. Hamaset çok prim yapıyor, sistem yanlış bir sistem değil aslında.

Yunus olayı ile bir duyarlılık oluştu. Biz bu rüzgârı doğru değerlendirmeye çabaladık. Fakat söylediğimiz birçok şey insanların hoşuna gitmedi aslında. Çünkü ben kötü bir sistem değil iyi bir sistem derken aynı anda televizyonda işte bizim 3 milyon çocuğumuz eşcinsel ailelerde filan Türkiye' nin en büyük kanallarında yayınlanıyor. Odamda televizyonda izliyorum yine çok izlenen bir kanalında öyle bir görüntü var ki montajlamışlar görüntüleri, içinde ne çocuk var ne Türk var hiçbir şey yok fakat arkada bir siren sesleri, çığlıklar böyle "waaauwwwaaau", fulü polis görüntüleri filan bir şeyler sanki gençlik dairesi gidiyor evde çocukları boğazlıyor. Altında da " Hollanda 'da bilmem ne" bende burada mı oluyor bunlar diyorum ki ben buranın başkonsolosuyum. Televizyondan izliyorum Hollanda'da gençlik dairesi çocukları boğazlıyor, katlediyor, işte zorla eşcinsel yapıyor, zorla Hıristiyanlaştırıyor filan ve biz burada uyuyoruz öyle mi? bu ortamda böyle bir şey yok. Medya ile paylaşılmayan bilgileri verileri biz elde ettik. Sonra dedim ki buradaki kurumlara ya sen

bu bilgileri neden paylaşmıyorsun çünkü bu senin yararına. 600 kişiden bahsederken medyada milyonlarca kişiden bahsediliyor. Diyorum ki sen bu verileri paylaşırsan insanlar rahatlayacak, çünkü az kalsın başbakanımızı bile kandıracaktı bu yalanlarla. Milyonlarca çocuklar eşcinsel ailelere yerleştiriliyor diye. Tesadüfen böyle bir olay olmuş onda da hakikaten arka arkaya olan ciddi ve yanlışlıklar var ama bu toplum içinde böyle yaygın bir şey yok ki(1:01:05).

Ve inan ki bana gençlik dairesinin müdahil olduğu tüm olaylarda gerçekten çok ciddi sorunlar var. Boşuna müdahale söz konusu değil. Vakalar öyle vakalar ki, rapora dökemeyeceğim vahamette olaylar silsilesi var diye yazdığım olaylar var. Biz bu çocukları sokağa mı bırakacağız. Neden e gençlik dairesi kötü, e diğerleri de sahip çıkmıyor. Kime gitseniz e dinen uygun değilmiş hoca bize öyle dedi. Yok ergenmiş, kızmış, bu erkekmiş, diye bir takım nedenlerle çocukları almıyor. Ee onlar sahip çıkmıyor sahip çıkanlara öcü diye bakıyorsunuz(01:30:00).

Sokaktaki sorunların büyük bir kısmı azınlıklardan kaynaklanıyor. Toplumun en alt grubunu oluşturanlar göçmenler, en sorun çıkarıcıları faslılar. Türkler de Müslüman olduğu için onların kafasında bu duruma giriyor. Sonuçta Türkleri tanımıyorlar. Aslında ciddi suçlarda Türklerin adı pek geçmez. Türkler de onlara yaklaşıyor. Kurumlar da böyle düşünen bir sürü çalışan da olabilir. Senin doğal karşıladığın bir şey onlar için inanılmaz bir şey. Kulak çekmek vurmak vs. çevrenin anlatması ile inanılmaz bir hale gelebiliyor. Aile Hollandalılar için çok önemli. Mesela bir arada yemek yemek çok önemli, çocuk saat6 da 7 de yatıyor erkenden. Çok disiplinliler. Komşu bakıyor bize bu çocuk yemek yemiyor, düzgün beslenmiyor diye düşünüyor. Çocuklar kurallara uymak zorunda. Çocuğun her istediğini yapmak her istediğini yapmak anlamına gelmiyor. Bütün bunlar fark ediyor. Çocuğa soruluyor mesela kaçta yemek yersin, belli değil falan deniyor. Çocuk diyor, kemiklerimi kıracağını söyledi, beni öldüreceğini söyledi diyor. Tamam, burası için bunlar gerçek olarak kabul ediliyor.

Koruyucu ailelik ile de dini engellemeler var. Mahrem nedeni ile koruyucu ailelikte nikah düşer diyenler var. Bu nedenle burada koruyucu aileliğin yaygınlaştırılmasında sorun yaşıyoruz.

Yukarıdaki görüşmelerden de anlaşılacağı gibi, Türk medyasında Yunus ile ilgili yer alan haberlerin birçoğu yersizdir. Kurumlarla yapılan görüşmelerde, istisnasız her çalışan, korunmaya muhtaç olan çocukları koruyucu aile yanına yerleştirirken, daha büyük travma yaşamaması için ilk önce kendi dinine mensup koruyucu aile aradıklarını vurgulamışlardır. Tabiki, burada istisnai durumlar söz konusu olabilmektedir. Hollanda'da özellikle 0-12 yaş grubu çocuklar kurum bakımına yerleştirilmeden direk koruyucu aile yanına yerleştirildiğinden acil vakalarda eşleştirmeye bakılmaksızın çocuk en hızlı bir şekilde koruyucu ailenin yanına yerleştirilmektedir.

ASPB İl Müdürlüğünde çalışan sosyal çalışma görevlilerin bu konuda farklı bir bakış açısı vardır. Belki de bu bakış açısı Türkiye'nin Hollanda kadar bünyesinde farklı kültürleri barındırmamasından ve demokrasi anlayışının farklılığından kaynaklanmaktadır.

TG- 1 İnsanları küçük küçük gruplara ayrılmasının doğru olduğunu düşünmüyorum. Alevi bir çocuğun illa alevi bir ailenin yanına yerleştirilmesi gerektiğini düşünmüyorum. Alevi çocuk sunni bir ailenin yanına yerleştirildiğinde çocuğun backgroundunu [geçmişini] değiştirmeye çalışmaması, asimile etmemesi gerek. Ailelerin, ben alevi çocuk istiyorum, kürt çocuk istiyorum diye tekliflerle gelmemesi gerek, ben buna karşıyım(14:06).

TG- 3 Ben kürt çocuk istiyorum, ben alevi çocuk istiyorum, ben Hristiyan bir çocuk istiyorum, ben Katolik bir çocuk istiyorum, bunlar bizim için nefret söylemidir. Çocuk, çocuktur ve o çocuğun bir aileye ihtiyacı vardır. Ailenin bu konuda ki söylemi de çocuğun o ailenin yanına yerleşmesinde bir risk teşkil eder(14:46). Bu konuda danışmanlığımı kabul etmiyorsa eğer insiyatif kullanarak dosyayı kapatmaya kadar gidiyorum(17:20).

6.4.3.3. Ailenin süreçteki söz hakkı

Hollanda’da çocuğun bakımı her ne kadar koruyucu aile tarafından üstlenilmiş olsa da, öz ailelerin çocuk üzerinde ki hakları devam etmektedir. Aileler çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirildiği andan itibaren sürece müdahildirler.

HG- 7 Bakıma alınacak olan çocuk için önce çevresinde bakacak kişi var mı, anneanne, babaanne var mı diye araştırıyoruz. Çünkü en etkili aile çocuğun kendi çevresinden olan aileler oluyor. Bu çalışmayı gençlik dairesi ile ortaklaşa yürütüyoruz. Eğer uygun kişiler varsa komşu da dahil çocuğun bakımını üstlenebiliyorlar. Bu eşleştirmede biyolojik ailenin önerileri de dikkate alınıyor. İşte komşum çok uygun çocuğuma bakabilir diyebiliyor. Bulunamazsa, kayıtlı olan koruyucu ailelerle ön görüşme yapılıyor ve toplantı halinde karar veriliyor(20:00).

HG- 7 Çocuğun çevresi ve öz ailesinden çocuklarına bakılmadıklarına dair herhangi bir geri bildirim olursa eğer koruyucu aile ile komisyonla tekrar görüşüyoruz ve devam edilip edilmeyeceği görüşülüyor. Buna komisyon karar veriyor(38:00).

HG- 6 Bir çocuğun hangi aileye daha uygun olduğunu“eşleştirme uzmanları karar veriyor. Biyolojik aile çocuğu en iyi tanıdığı için onun fikirleri bizim için önemli sonra çocuğun durumuna göre aile bakıyoruz. Eğer, öz aile çocuğun bizim uygun gördüğümüz aileye kabul etmiyorsa kesinlikle o çocuğu o aileye yerleştirmiyoruz. Tabi, zorla ellerinden alınan ailelerin, hiçbir koruyucu aileyi beğenmedikleri de oluyor. Ama bizim için öz ailesinin fikri çok önemli(05:30).

ASP İl Müdürlüğünde görev yapan sosyal çalışma görevlileri öz ailenin yasada belirtilen medikal zorunluluğu dışında söz sahibi olmasının gerekliliği konusunda farklı düşünmektedirler.

TG- 1 Ayrıca, çocuğun koruyucu aileye yerleştirilme karar yetkisi bizdedir, biz çocuğu koruyucu ailenin yanına yerleştirmek istersek biyolojik ailenin beyanına şart olmadığı yönetmelikte daha açık belirtilmelidir(23:29).

TG- 9 Eğer narkoz gerektiren bir ameliyat olursa biyolojik ailenin rızası olmadan yaptırıyoruz tabi acil vakalar haricinde, ya da pasaport çıkartılacak yani vasi gerektiren bütün kararlarda biyolojik ailenin onayı gerekiyor. Okul değişimine bizler karar veriyoruz. Çocukları koruyucu aileye yerleştirirken ailelere sormuyoruz rızanız var mı diye(10:34).

TG- 4 ocuk hakkında vasi kararı gerektirmeyen kararlarda kurum ve koruyucu aile ortak karar alıyor öz ailenin fikri sorulmuyor(13:19)

TG- 6 Ailenin fikrini almıyoruz. Çocuğun koruyucu ailenin uyumunu değerlendiriyoruz. Çocuğun yaşını özellikle bebeklerin 0-3 yaş arası çocukların kurumda pek kalmasını istemiyoruz. Evlat edinmeye uygun değilse eğer o yaş grubu çocukların koruyucu aileye gitmesini istiyoruz. O durumda öz ailenin fikrini almıyoruz ama ocuk belirgin bir yaşta diyelim ki kendini ifade edebilecek bir yaştaysa aileyle ilişkisi çok yakınsa çocuklar bazen koruyucu aile yanına gitmek istemiyorlar çünkü koruyucu aile yanında olduklarında belirli izin süreleri var ozaman çocuktan yana sıkıntı geldiğinde öz aile ile iletişim kurulabiliyor(11:59).

TG- 5 Yönetmelikte, çocuğu koruyucu aileye yerleştirilirken öz aileden onay alınması gerektiğine dair bir zorunluluk yok. O yüzden aileye sorulmuyor. Bazen aileler, geliyor benim haberim olmadan ocuğumu nasıl koruyucu aileye verirsiniz diyorlar. Biz z ailesine ulaşırsak eğer bilgi veriyoruz ama bir zorunluluk yok(27:25).

TG- 4 Biyolojik ailesine mevzuat açısından sormamıza gerek yok çocuklarına koruyucu aileye yerleştirirken ama bilgi verilmesi gerekir. Fikir sormak değilde yerleştirirken bilgilendirmeye yönelik oluyor(10:00).

TG- 3 ocuğun okul değişikliğinde filan biyolojik ailesine kesinlikle danışılmıyor. Sadece sağlık problemleri konusunda bilgi veriliyor aksi takdirde biyolojik aile ocuk hakkında alınacak kararlarda çok da etkisi yok(24:40).

TG- 2 Biyolojik aile ve koruyucu aile görüşmelerinde problemler yaşanıyor, çocuklar 1 saat bile biyolojik ailesi ile grşseler ağır bir

travma altında kalıyorlar. Uzmanın durması gereken yerde durmadığı zamanlarda çocukların ve biyolojik ailelerin örselendiğini görüyoruz(07:26).

Hollanda'da çalışan sosyal hizmet uzmanları da koruyucu ailelerin, eğitim esnasında bilinçlendirildikleri için, öz ailelerin sürece dahil edilmesinden rahatsızlık duymadığını ifade etmiştir. Çocuğun bir an önce öz ailesinin yanına döndürülmesi için koruyucu aile ile öz ailenin işbirliği yapması gerektiğini söylemişlerdir.

HG- 8 Biyolojik aile ve koruyucu aile ile görüşmesinde herhangi bir standart uygulama yok iki aile ve kurum arasında belirleniyor. Tamamen çocuğun ve ailelerin anlaşması ile ilgili. İlk 6 aylık süresinde amacımız çocuğun öz ailesine dönmesini sağlamak olduğu için çocuğun öz ailesi ile oldukça sık görüşmesini sağlıyoruz hatta bununla ilgili bir uzman öz ailesi ile çalışıyor. Öz aileye çocuk eğitimi ile ilgili eğitimler veriliyor, sorunların çözümlenmesine yardımcı oluyor ki çocuk öz ailenin yanına döndürülebilsin(25:00).

HG- 6 Kriz ailesinde, çocuklar kendi öz ailesi ile daha sık görüşüyorlar. Çünkü kriz döneminden sonra çocuğun ailesinin yanına dönme ihtimalini göz önünde bulunduruyoruz. O süreçte ailenin ihtiyaçlarını belirlemek için çocuk ve öz ailesinin görüşmesi önemli(06:30).

Bazı aileler, çocukların koruyucu ailelerin yanına yerleştirilmesine rıza göstermemektedir. Böyle durumda ilk yapılan ailelerin kurum çalışanları tarafından ikna edilmesidir. Aile ikna olmadığı takdirde kurum çocuğun koruma altına alınması için mahkemeye başvurmaktadır. Yaptığımız görüşmeler neticesinde; ailelerin, çocuklarının koruma altına alınmasındansa, kurum ile işbirliğine girip çocuklarının koruyucu ailenin yanına yerleştirilmesine rıza gösterdikleri görülmektedir.

HG- 8 Mesela, aile uyuşturucu bağımlısı ve tedavi görmesi gerekiyor. O zaman çocuk kısa süreli, ailenin tedavisi tamamlanana kadar koruyucu ailenin yanına yerleştiriliyor, tedavi bittikten sonra ailenin yanına dönebiliyor. Eğer, ailenin uyuşturucu bağımlılığı sürekli devam eder ve sürekli tedavi görmek zorunda kaldığında, kurum aileye çocuğun

uzun süreli koruyucu ailenin yanında kalmasının gerekliliği konusunda aileyi ikna etmeye çalışıyor. Aile ikna olursa çocuk direk koruyucu ailenin yanına yerleştiriliyor, aile ikna olmadı bizle aile arasında sorun çıktı ve anlaşma sağlanamadı o zaman gençlik dairesi devreye giriyor ve mahkemeye yönlendiriyor ve çocuğu koruma altına alma işlemleri başlatıyor(29:00).

6.4.3.4. Çocuğun öz ailesi ile görüşmesinden sonraki durumu

Hollanda ve Türkiye’de koruyucu aileler, biyolojik ailesi ile görüştükten sonra çocukta davranış değişikliği gözlemlediklerini ifade etmiştir. Hollanda’da koruyucu aileler çocukların bu duruma alışacağına ve duygu durum değişikliklerinin zamanla düzeleceğine inanmaktadır. Türkiye’de bazı koruyucu aileler ise tam aksine çocuğun duygu durum değişikliği yaşamaması için öz aileleri ile görüşmesini tasvip etmemektedir.

KAH- 1 Tabiki oluyor her seferinde oluyor daha hırçın oluyor, yemeği sevmiyor o gün, kırıcı oluyor. Küsüyor, yemek saatinde gelmiyor. Şöyle düşünün. Her görüştüğünde ilk gün problemi yaşıyoruz. Olması gereken bu işin doğası bu(16:42).

KAH-2 Biyolojik annesinin yanında kurduğum düzen bozuluyor(21:20).

KAH- 4 Çocukları biyolojik ailesinin yanından geldiklerinde bir masumluk oluyor(13:40).

KAH-6 Çocuk kendi ailesi ile görüştükten sonra içine kapanma oluyor, ama bence çocuk artık durumu kabullendi(06:10).

KAH- 7 Çocuk 8 haftadır bizimle ve 2 haftada bir görüşüyor öz ailesi ile. Şimdilik davranışında herhangi bir değişme olmadı(15:34).

KAH- 8 Bir tane çocuğumuz kendi öz annesi ile görüşmek istemiyordu ve her görüşmede sonra tavırlı oluyordu ama kısa sürede düzeliyordu(18:24).

KAH- 9 İlk etapta öz ailesi ile görüştüğünde eve döndüğünde içine kapanıklık oluyordu ama zamanla bu duruma alışmış olacak ki, şu anda herhangi olumsuz bir değişim olmuyordu çocukta(04:10).

KAT- 2 Bize karşı herhangi bir tepkisi olmuyor, çünkü annesinin neden kendini bırakmak zorunda olduğunun bilincinde, işte polisler geldi, annesini götürdü, kendisini de yuvaya götürdüler. Görüşmelerinden rahatsız olmuyorum neticesi de annesidir asla aralarına girmek istemem(18:15).

KAT- 7 Çocuklar kendi aileleri ile görüştükten sonra gel- git yaşıyorlar. Oranın değerlendirmesini yapıyorlar çünkü orası daha rahat biz kısıtlayıcı geliyoruz. Sonuçta yaşlı bir kadın, bahçeliev, orasının şartları daha uygun geliyor. Sonra anne ve babasını görememiş olmanın vermiş olduğu tepkilerde oluyor. Ama işin garibi o tepkiler o gün olmuyor. Çocuklar aileleri ile görüştükten sonra ben çocukları direk parka götürüyorum düşüncelerinden uzak olsunlar diye beklide o gün o tepkileri alamama nedenim de bu. Ama ondan sonra 1 hafta sonra sorular sormaya başlıyorlar(18:12).

Aşağıdaki örneklerden de görülebileceği gibi Hollanda kurum çalışanları, çocuğun, istisnai bir durum olmadığı sürece öz ailesi ile görüşmesinin çocuğun psiko-sosyal gelişimi açısından önemli olduğunu ve öz ailesinin çocuk hakkında alınacak kararlarda söz sahibi olması gerektiğini vurgulamaktadır.

HG- 1 Diyelim ki çocuk buraya geldi, oturma hakkını aldı. Ülkesinden kendi ailesinden birilerini çağırma hakkı oluyor. Biz bu süreyi olabildiği kadar kısa tutmaya çalışıyoruz ki çocuğun kendi ailesine karşı herhangi bir soğuma olmasın(42:35).

HG- 4 Koruyucu aile yanına yerleştirilen ya da gözetim altında olan çocuklar muhakkak ki aile ile görüşmesine devam ediliyor. 3 ay boyunca aile ile çalışmaya devam ediliyor. Belki o dönem aile psikolojik sıkıntı çekiyor olabilir onların psikolojik tedavi almasını sağlıyoruz. 3 ay içinde aile kendini düzeltirse çocuk aileye tekrar geri dönebiliyor(16:00).

HG- 8 Mesela, annesi tarafından bıçaklanan çocuk bile olsa, anne ile çocuk arasındaki bağı koparmak yerine bıçaklama sebebine bakarız. Belki psikoza girmiş olabilir. Tedavisini almaya sağlar ve çocuğu durumuna göre tekrar geri döndürmeye çalışırız. Ama bazı öz aileler ben çocuklarım ile görüşmek istemiyorum diyebiliyor o zaman öz aile onay verirse çocuk evlatlık verilebiliyor(58:00).

6.4.3.5. Benlik/ kimlik algısı

Benlik hakkında bugüne kadar pek çok çalışma yapılmış ve görüş ileri sürülmüştür (Cevher ve Buluş 2007). Benlik, bireyin doğumuyla birlikte çevresiyle etkileşimi sonucu edindiği yaşantıları ile oluşan, kendisiyle ilgili görüş ve algı biçimidir(Yenidünya, 2005). Kişiliğe biçim veren kalıtsal ve çevresel etmenlerin ortak ürünüdür. Bireyin psiko- sosyal gelişim sürecinde şekillenir. Bireyin “ben neyim”, “ben ne yapabilirim” gibi sorular yardımıyla işlevlerinin farkına vardığı, kısaca “ben” hakkındaki bilinçli algılamaları benlik olarak tanımlanmaktadır (Aslan 1992).

Silverston ve Salsali’e (2003) göre psikolojik sağlığın en önemli parçası benlik saygısıdır. Benlik saygısı düşük bir kişi, başta anne-babası olmak üzere onun için önemli kişilerin, kendisini sevmediklerine, değer vermediklerine inanır. Benlik saygısının düşük olmasının, sosyal yaşamda ve insan ilişkilerinde yetersizliğe neden olduğunu belirtmektedir (Karahana 2004).

Türkiye’de ki koruyucu aileden biri de, çocuğun benlik gelişimi için o yaşa kadar sahip olduğu kimliğin yok sayılmaması gerektiğine dikkat çekmiştir.

KAT- 1 Koruyucu aileliğin en güzel yanı, çocuk gerçeğini bilerek yaşıyor yanı kendi gerçeğini biliyor ve tercih ederek bilerek yaşıyor. Buda çocuğu daha çok olgunlaştırıyor bence. Geçmişini yok saymamak lazım. Çünkü evlat edinmede daha sonra daha büyük problemler ya da travmalar daha çok hasar verici olabiliyor(09:30).

Aynı kaygı Hollanda’daki koruyucu ailelerde de görülmektedir. Ailelerin koruyucu aile hizmetini çocukların benlik gelişimlerini olumsuz yönde etkilememeye azami dikkat göstererek üstlenmeye çalıştıkları söylenebilir.

KAH- 7 İş yerimden koruyucu ailelere ihtiyacının çok olduğunu görüyordum. Ve benim için çocukların öz ailesi ile görüşmesi çok önemli bizim, koruyucu ailelik yaptığımız çocuk 2 haftadır bir kendi ailesi ile görüşüyor. Ama evlat edinmede çocuğu kendi öz ailesinden koparıyorsun, iletişimleri olmuyor, koruyucu ailelere çok ihtiyaç olmasına rağmen evlat edinmek için uzun yıllar bekleyen insanlar var onlar sadece bekliyorlar(04:35).

KAH- 7 Hollanda'da yardıma muhtaç o kadar çok çocuk var ki, ama bazı insanlar evlat edinmeyi tercih ediyorlar, çünkü öz aile ile irtibatta olmak ürktücü gelebiliyor, garantin yok diye. Ama koruyucu ailelik ile çocuğa gerçekten yardımcı oluyorsun(18:34).

KAH- 8 Biz bilinçli olarak koruyucu aileliği seçtik. Çünkü bence her çocuk kendi öz ailesini tanıma şansı tanınmalı. Evet bazen karmaşık olabiliyor ama bu şekilde çocuklara daha iyi yardım edebiliyorsun. Evlat edinmede insanların çocukları benim diye sahiplenme oluyor ama o çocukları zaten bir annesi ve babası var(21:00).

Korunma altına alınan çocukların korunma altında olduklarının ve öz aileleri ile ilgili gerçeklerin anlatılması gerektiğine ilişkin koruyucu ailelerde genel bir kanının varlığı tespit edilmiştir. Çok küçük yaşlarda korunma altına alınan çocuklara, tıpkı evlat edinmede olduğu gibi öz aileleri ile ilgili gerçek anlatılmadığı takdirde bir takım sıkıntılar yaşanmaları muhtemeldir. Çocuk “anne, baba” şeklinde hitap etse bile, koruyucu ailesininkinden farklı bir soyadını taşıdığını, bazı durumlarda yuvaya geri dönebileceğini bilmelidir. Bu gerçeğin aileler tarafından çocukların davranışlarını düzenlemesi için tehdit unsuru olarak da kullanıldığı zamanlar olabilmektedir. Ya da tam tersine korunma altındaki çocuklar koruyucu aileleri ile sorun yaşadıklarında aileyi öz ailelerine dönmekle tehdit edebilmektedir. Bu risklere rağmen çocuklara koruyucu aileleri ve öz aileleri ile ilgili gerçekler anlatılmalıdır. Ülkemizde evlat edinildiğini yıllar sonra öğrenen kişilerin yaşadıkları sorunlar, öz ailelerini arama çabaları zaman zaman medyaya da yansımaktadır (<http://www.sabah.com.tr/yasam/2015/02/25/annesini-41-yil-sonra-buldu>, Erişim Tarihi: 11.12.2015).

6.4.4. Koruyucu Aile Olmayan Kişiler Açısından

Hollanda’da koruyucu aile olmayanlarla yapılan görüşmeler sonucunda aşağıda kısaca ifade edilen kaygılar nedeni ile bu sorumluluktan kaçındıkları tespit edilmiştir.

KAOH- 1 Koruyucu aile olmayı düşündüm ama annem ile birlikte kalıyorum ben çok yoğun çalışıyorum yeterli kadar ilgi veremem diye düşünüyorum. Koruyucu aile olmama nedenim yoğun çalışmak. İş yoğunluğum nedeniyle akşam 9 a kadar iş yerinde olduğum için, çocuğunda ilgiye ihtiyacı olduğundan şu anda kesinlikle düşünemiyorum(02:20).

Koruyucu aile hizmeti sunarken kuruma karşı üstlenilmesi gereken sorumluluklar bulunmaktadır. Bazı kişiler kendilerini bir başka kuruma karşı sorumlu yani baskı altında hissetmekten kaçındıkları için koruyucu aile olmadıkları anlaşılmıştır.

KAOH- 3 Koruyucu aile olmayı düşünmedik. Bizim iş tempomuz çok yoğun ve de koruyucu ailelik yaptığın zaman bir başka kuruma sorumlu oluyorsun ve uyman gereken şartlar oluyor ama bu kendi çocuğun için geçerli değil(01:15).

KAOH- 2 Koruyucu aile olmayı düşünmedik çünkü 3 çocuğumuz var onlar zaten yeterince vaktimizi alıyorlar(01:40).

Koruma altına alınan çocukların tamamının ciddi sorunları olduğu ya da yaşayacakları söylenemez. Ancak her çocuk zaman zaman zor dönemlerden geçebilir ve daha çok ilgiye ihtiyaç duyduğu dönemler olabilir. İhmal ve istismara maruz kalmış çocukların diğer çocuklarla kıyaslandığında farklı sorunları olabilir ve çözümleme noktasında da sıkıntı yaşayabilirler. Koruyucu aile olmak istememe gerekçesi çocukların yaşaması olası bu sorunlarla başedememe korkusudur. Görüşülen kişiler kendilerini bu durumla baş edebilecek yeterlilikte bulmadıklarını ifade etmişlerdir.

KAO- 4 Koruyucu aile olmayı düşündüm ama 2 tane öz çocuğum var ve evine sıkıntılı bir geçmişi olan bir yabancı çocuk giriyor ve çocuğu tanımak için ekstra enerji, zaman ve ilgi göstermek zorundasın bu da kendi çocuklarına daha az zaman ayırmak demek(02:50).

KAOH- 8 Koruyucu aile olmayı düşünmedim çünkü kendi çocuklarımın sorumluluğu bana yetiyor. Ayrıca koruyucu aile olmaktan da korkuyorum çünkü ekstra sorumluluk yükleniyor. Kendi çocuklarını tanıyorsunuz, nerde nasıl davranacaklarını biliyorsun, ama bakımını üstleneceğin yabancı bir çocuğu tanıma çabasına girmek bana zor geliyor(02:03).

Kişilerin koruyucu aile olmama nedenlerinden bir diğeri de çocuğun bakım ihtiyaçlarını karşılayamayacaklarına dair birtakım endişelerinin olmasıdır.

KOAH- 1 Yeteyemeceğimden, çocukların ihtiyacını karşılayamayacağımdan korkuyorum. Çocuğu eğitmek başka bir şey(02:30).

KAOH- 2 Endişelerim var. Mesleğimden de biliyorum eğer bir çocuk özellikle cinsel istismara uğramışsa bir başkasını da aynı hareketi uygulamaya meyilli olabiliyor ve benimde 3 çocuğum var çocuklarım koruyucu aile çocuk tarafından istismara uğrarlarsa eğer kendimi çok suçlu hissedirim(04:30).

Yukarıdaki örnekte üç çocuk sahibi annenin, korunmaya muhtaç çocuğun istismar mağduru olması durumunda ileride kendisinin de istismarcı olacağı endişesi taşıdığı görülmektedir. Koruyucu ailelerin çocukların davranış özellikleri ve gelişimlerinin nasıl desteklenmesi gerektiği konularında eğitim alması ve önyargılarının aşılmasının sağlanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Uzman koruyucu ailelerin, korunmaya muhtaç çocuk ile ilgili daha az kaygı duyması ve karşılaşma ihtimalleri yüksek olan sorunlarla baş etme konusunda daha yetenekli olmaları muhtemeldir.

Toplumun değer yargıları sosyo-kültürel unsurlar içinde yerleşmiş ve doğallaşmıştır. Bu nedenle bölgeler, sosyalizasyon sürecinden farklı şekillerde etkilenen bireyler arasında benzerlik bazen de farklılık gösterebilir. Sosyokültürel değer yargılarının koruyucu aile hizmeti önündeki en önemli engel olduğu görülmektedir. Aşağıda ki alıntı, Hollanda'da ikamet eden Fas asıllı bir müslüman ile yapılan görüşmeden yapılmıştır. Kişi, koruyucu aile olmak istemesine rağmen yakın çevresinin göstereceği tepkiden çekinerek başvuru yapamadığını itiraf etmiştir. Ülkemizdeki gibi geleneksel bağları güçlü toplumlarda koruyucu aile olmaya karar verme, toplum onayı olmadan mümkün gözükmemektedir.

KAOH- 5 Koruyucu aile olmayı düşünmedim. Çünkü bizde aile çok karışıyor ve ailem yabancı bir çocuk evde istemezler. Hatta bizim akrabalarından biri bir

çocuğu evlat edinmek istedi, ama akrabalarımızdan o kadar çok tepki aldı ki vazgeçmek zorunda kaldılar. Çevremden herhangi bir olumsuz durumla karşılaşmayacağı mı bilmiş olsam koruyucu aile olmak isterdim. Koruyucu ailelik yapsam sadece Müslüman çocuk isterdim(08:40).

Ülkemizde koruyucu aile olmayan kişilerin Hollanda’da görüşülen kişilerin aksine koruyucu aile hizmeti hakkında neredeyse hiçbir bilgiye sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Bu durum ülkemizde koruyucu aile hizmetinin geniş kitlelere tanıtılmadığının göstergesi olarak değerlendirilebilir

KOAT- 3 Koruyucu aile hakkında pek bilgim yok(01:10).

KOAT- 4 Koruyucu aile hakkında hiçbir bilgim yok, dıştan mı koruyorsun(01:30).

KOAT- 5 Çok fazla bilgim yok(00:53).

KOAT- 6 Koruyucu aile hakkında bir bilgim yok(00:58).

KOAT- 8 Koruyucu aile hakkında bir bilgim yok(00:50).

Aşağıdaki görüşme de ASPB’nin, koruyucu aile hizmetini tanıtmak konusunda ne kadar yetersiz olduğunu göstermektedir.

KOAT- 2 Koruyucu aileyi çocukların hafta sonu ailelerde kalarak ihtiyaçlarını karşılayıp tekrar yurtda geri teslim edilmesi olarak biliyorum. Sadece hafta sonu ile sınırlı(01:40).

KOAT- 7 Yardıma muhtaç olan çocukların evde bakımının üstlenilmesidir koruyucu aile(01:20).

KOAT- 1 Son zamanlarda uygulanan kimsesiz çocuklar için çocuklara sahip çıkmak. Anne baba eksikliğini yaşatmamak düşüncesiyle devletimizin yapmış olduğu bir proje(02:55).

Koruyucu aile olmayan kişilerle yapılan görüşmelerde, koruyucu aile hizmetini bilmemeleri durumunda hizmet hakkında kısa bilgi verilmiş ve koruyucu aile olmak isteyip istemedikleri sorulmuştur. Verilen cevapların çoğu çeşitli gerekçelerle olumsuz olmuştur. Bazı kişiler, bakımını üstlenecekleri çocuklara karşı yeterli sevgi veremeyeceği endişesi taşırken, bazı kişilerde çocuğun belli bir zaman sonra

kendilerinden alınacağı endişesini dile getirmiştir. Kültürümüzde çocuğa verilen değere bağlı olarak; çoğu aile çocukla geçici bir ilişki kurmak istememekte; çocukla ilişkisinin daha kalıcı olmasını arzu etmektedir. Koruyucu aile olmak isteyen aileler çocukla ilişkilerinin hukuki temelde olmasa bile psiko-sosyal açıdan “ tıpkı bir aile gibi “ olmasını istemekte, bu ilişkinin bir gün bitebileceği bilgisi ve duygusu onları rahatsız etmektedir (Karataş 2007). Görüşülen koruyucu aile olmayan kişilerin bir kısmının ise koruyucu aile hizmetinin çocuğun yararına olmadığını düşündükleri gözlenmiştir.

KOAT- 1 Koruyucu aile olmayı isterim ama istemekle icraata geçirmek kolay olmuyor. İstiyorum diye hemen koruyucu aile olamam. Çocuklarım var, bu çocuklarla ilgilenmenin zor olduğun biliyorum kendi çocuklarımıza göre bu çocuklarla iletişimimizin daha zor olacağını düşünüyorum. Kendi çocuklarımızda daha rahat hareket ederiz. Açıkçası kendi çocuklarına olan bakış açınla, başkasının çocuğuna bakış açın farklı, bu fitrat gereği böyle. Onlara kendi çocuklarımıza vermiş olduğumuz içten sevgiyi veremeyiz doğrusu(06:28).

KOAT- 7 Düşünürdüm ama iş yoğunluğundan dolayı kendi çocuğuma bile zaman ayırmakta zorlanıyorum çocuğa yeterli, gelemeyeceğimden dolayı düşünmüyorum(02:30).

KOAT- 8 Anlattığınız duruma göre düşünemem bende birkaç yıl kalıp tekrar ailesine dönecekse istemem. O bana alıšacak ben ona alıšacađım, aramızda duygusal bir bađ oluşacak hem onun için hem ben için bir yıkım olur. Çocuk kötü şartlarda olduğundan ailesinin yanından alınmış bende iyiyi görecektekrar ailesine dönecek istemem açıkcası(03:20).

KOAT- 9 Koruyucu aile yerine evlat edinmeyi tercih ederim. İnsanlar sahiplenmeyi sever öncelikle benim olmasını isterdim. Ben evlat edinmenin daha sağlıklı olacağını düşünüyorum(06:10).

KOAT-6 Koruyucu ailede kalan çocuk kendi ailesi ile karşılaştırır. Koruyucu ailede kalan çocuk ikilem yaratacağından psikolojisini etkiler. Çocuk açısından koruyucu aile yararlı değil(05:50).

Koruyucu aile olmak istemenin nedenlerinden bir diğeri, çocuğu öz ailesinden uzaklaştırmak istememesi şeklinde belirtilmiştir. Geleneksel Türk toplum ve aile yapısının sürekli ve yakın bağ kurma meyli ile uyumlu olmadığı için çocuğun öz ailesi yanına dönmesini amaçlayan koruyucu aile hizmetini benimsemek noktasında kişiler sıkıntı çekmektedir. Aşağıdaki örnekte görüleceği gibi öz aile ile koruyucu ailenin rekabet halinde olacağı endişesi de bu argümanı destekler niteliktedir.

KOAT- 6 Olmak istemem. Çocuğun ailesi ile muhatap olmak istemezdim. Bende iyiyi görür, ailesinde kötü görür karşılaştırır. Evlat edinmeyi daha çok tercih ederdim. Ailesinden kopartıp bak senin ailen kötü bak burada iyileri var demek yerine kimsesiz çocuğa bakmayı tercih ederdim(03:10).

Görüşülen kişilerin çoğunluğu koruyucu aile hizmetinin korunmaya muhtaç çocuklar için en iyi hizmet modeli olduğu konusunda hemfikirdir.

KOAT-1 Bence, koruyucu ailelik korunmaya muhtaç olan çocukların bakımının en iyi yapılacağı yer. Yurtlarda iyi bir tercih olabilir ama eğer çocuklar aile ortamında geliyorsa başka bir aile ortamına gitmesi daha iyi bir tercih olabilir(04:15).

KOAT- 2 Topluma kazandırmak amacıyla koruyucu aile modelinin iyi bir hizmet olduğunu düşünüyorum(06:30).

KOAT-5 Çocuk için koruyucu aile hizmeti daha iyi çocuk aile ortamında kendini daha değerli hisseder(07:50).

KOAT- 7Koruyucu aile modeli çocuk için yararlı bir model. Hem çocuk sahibi olamayan insanlar bu sayede çocuk özlemini gidermiş olur(05:12.)

Bazı kişiler ise aksi görüşe sahip olup koruyucu aile hizmet modelinin çocuklar için uygun olmadığını düşünmektedir.

KAOH- 3 Koruyucu aile yanına giden çocuklarda koruyucu aile tarafından istismara uğrayabiliyor o yüzden koruyucu ailenin en iyi bir tercih olduğuna dair tam olumlu bir fikrim yok(02:10).

KAT- 1 Çocuklara ne verirsen onu alır aile hayatı düzgün olan birinin çocuğa sahip çıkması güzeldir ama aile hayatı bozursa, niyeti çocuklar

üzerinde farklı bir niyetle başlamışsa, devletin imkanları çocuklara fikir düşünce anlamında çocuklara eşit yaklaşır ama koruyucu ailede ailenin fikri çocuklar üzerinde etkisi olabilir(11:00).

KOAT- 6 Koruyucu ailede kalan çocuk kendi ailesi ile karşılaştırır. Koruyucu ailede kalan çocuk ikilem yaratacağından psikolojisini etkiler(04:49). Çocuk açısından koruyucu aile yararlı değil(05:50).

KOAT- 8 Bunu uzun vadede düşünmek lazım. Kısa vadede evet ortam değişiyor daha mutlu, maddi manevi farklı şeylerle karşılaşacak ama sonrasında kaç yaşında olursa olsun o ortamı bırakıp aile ortamına döndüğü zaman koruyucu aile yanında yaşadıklarını kendi ailesinde bulamazsa sıkıntı olacaktır(06:26).

Yapılan görüşmelerin bütününe bakıldığında, her iki ülke için de dini inanışların koruyucu aile olmaya ilişkin tutumu etkilemediği tespit edilmiştir.

KAOH- 2 Dini inancım koruyucu aile olmama engel değil(02:40).

KAOH- 1 Dini kaygılarım yok(03:20).

KAOH- 6 Ben Müslümanım ve kesinlikle koruyucu aile olmak dinimizce sakıncalı olduğunu düşünmüyorum. Aksine yetim bir çocuğun bakımını üstlenmek dinimizin savunduğu bir durum(05:00).

KAT- 9 Dinim koruyucu aile olmama engel teşkil etmiyor(05:05).

KOAT- 8 Dini açıdan uygun olmadığını biliyorum ama ona rağmen dini ikinci plana artardım çünkü ortada yardıma muhtaç bir çocuk var ama ben koruyucu aile değil evlat edinmek isterdim(05:00).

KOAT- 7 Dinimiz yardıma muhtaç insanlara yardım etmemizi istiyor, oyüzden dini bir engelim olmadı koruyucu aile olmak için(03:02).

KOAT- 6 Benim için dini bir engel yok(05:00).

KOAT- 1 Hayır bilakis benim dinim yetimlere sahip çıkan bir dindir benim dinim(08:30).

AK Parti Genel Merkez Kadın Kollarının 2012 tarihli Çalıştay Raporunda dini sebeplerin aileleri koruyucu aile olma kararını alma noktasından uzaklaştırdığını ileri

sürülmektedir. Bu nedenle Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) Kadın Aile ve Gençlik Merkezi (KAGEM) öncülüğünde ASPB ve Diyanet İşleri Başkanlığı ile ortaklaşa yürütülen proje kapsamında, koruyucu aile uygulamasının dini boyutu hakkında toplumu bilgilendirmek, dini çekincelerini gidermek ve koruyucu ailelere rehberlik etmek amacıyla paneller düzenlenmektedir. Oysa ki, görüşmelerde kişilerin koruyucu aile olmama nedenleri arasında dini gerekçeler bulunmamaktadır. Aksine herkes, dinin korunmaya muhtaç çocuklara yardım etme konusundaki hassasiyetine vurgu yapmıştır.

Koruyucu ailelere yapılan ödeme miktarının artırılmasının, her iki ülke için koruyucu aile olma kararını etkilemediği görülmüştür. Görüşülen kişilerin çoğunluğu, koruyucu aile hizmetinin para için yapılmaması gerektiği konusunda hemfikirdirler.

KAOH- 2 Ücret için koruyucu ailelik yapılmaz(05:50).

KAOH- 5 Ben koruyucu aileliği para için yapmam(08:00).

KOAH- 3 Para miktarı ne kadar yüksek olursa olsun ben bu hizmeti para için yapmam ve para için yapılanlarda iyi bir denetimden geçmeli. Bu iş para için değil, kalp ile yapılan bir hizmet olmalı(02:40).

KOAH-8 Koruyucu aileliği para kazanmak amacıyla yapılmamalı(02:30).

KOAT- 9 Ücret belirleyici olmaz bu kararında(04:28).

KOAT- 8 Ücret fazlada olsa koruyucu aile olmak istemezdim(06:50).

KOAT- 1Ücret benim için önemli değil ne kadar yüksek olursa olsun aile nedenlerimden dolayı koruyucu aile olamam(14:00).

Görüşülenlerden gelir düzeyi daha düşük olan bir grup ise bakımını üstlendikleri çocukların maddi ihtiyaçlarını karşılamak konusunda endişe duyduklarını dile getirerek, ödemenin fazla olması durumunda koruyucu aile olmayı düşünebileceklerini belirtmiştir. Bazı aileler için koruyucu ailelere yapılan ödeme miktarının önemli olduğu söylenebilir.

KAOH- 1 Çalışmıyor olsa idim, bunu iş olarak görüp ve iyi bir koruyucu anne olacağıma inanyorsam yapardım(03:20).

KOAT- 5 Ücret yüksek olsa koruyucu aile olmak isterim(08:13).

KOAT- 2 Ücret iyi olsaydı çevremdekilere tavsiye ederdim. Aynen bakım aylığı gibi. Bir gecekonduda olsa çocuk en azından aile ortamında yaşar. Ücret teşvik edici olurdu(07:50).

6.5. HOLLANDA VE TÜRKİYE'DE ARASINDA YASAL FARKLILIKLAR

Çocuk/genç için koruma süreci 24 saat açık telefon çağrı merkezine ya da kuruma doğrudan bir ihbar veya başvuru gelmesi ile başlar. İhbarı/başvuruyu değerlendiren kurum, çocuk/genç için en uygun hizmet modelini sunar. Bunlardan biri olan koruyucu aile modeli için Hollanda'da çocuğun mahkemece koruma altına alınmış olması şartı aranmamaktadır. Ülkemizde ise, mahkemece koruma altına alınmayan çocuk koruyucu aile yanına yerleştirilemez.

Hollanda'da istismara uğrayan ya da istismara açık olan çocukların ailelerine yönelik mesleki çalışmalar yapılmaktadır. Mesleki çalışmalar doğrultusunda kurum çalışanı çocuğun geçici ya da uzun süreli olarak bir başka ailenin yanına yerleştirilmesini kanaat ederse ve aile bu kanaate rıza gösterirse çocuk mahkemeye bildirilmeden bir koruyucu ailenin yanına yerleştirilir. Öz ailenin rıza göstermediği durumlarda ise kurum olayı bir üst kurum olan Çocuk Konseyi'ne bildirir. Çocuk Konseyi'nden bir uzman gerekli sosyal incelemeyi yaparak çocuğun koruma altına alınması için mahkemeye bildirilip bildirilmesi yönünde çalışmalar yürütmektedir.

HG- 7 Eğer aileler, kendileri gelip gönüllü olarak bu çocuğa bakamıyorum başka bir aileye gitsin derse, çocuklar mahkemeye aracılığı ile koruma altına alınmasına gerek yok. Bizler kurum olarak çocuğu koruma altına alınmaktasınız bir başka ailenin yanına yerleştirebiliyoruz(45:00).

HG- 6 % 70 çocuklar bize mahkeme aracılığı ile geliyor. 6 yaşına kadar çocukların kesinlikle direk koruyucu ailenin yanına yerleştiriyoruz. Ama mahkeme kararıyla olmayıp gönüllü olarak, çocuklarını koruyucu ailelere vermek isteyen ailelerde var(09:36).

Hollanda’da ailesi yanından alınan çocuk kurum bakımı görmeden en hızlı bir şekilde koruyucu ailenin yanına yerleştirilmektedir. Çocuğun hızlı bir şekilde koruyucu aile yanına yerleştirilmesinde en önemli etken Hollanda’daki koruyucu aile model çeşitlerinin olmasıdır. Kişiler, kendi durumlarına göre kısa ya da uzun süreli koruyucu aile hizmet modelini sunabilmektedir. Ülkemizde maalesef farklı koruyucu aile hizmet modelinin işlevselli oturmamıştır.

Aşağıdaki örnek korumaya muhtaç olan bir mülteci çocuğun en hızlı bir şekilde nasıl koruyucu aile yanına yerleştirildiğini gösteren güzel bir örnektir.

HG- 1 Bir çocuk Hollanda’ya kaçak olarak giriş yaptığı, pasaportu olmadığı an havaalanında bulunan NİDOS’a ait olan büroya getirilir, 1-2 saat içerisinde çocuğun işlemleri tamamlanır ve koruyucu ailenin yanına yerleştirilir. Çocuğun koruyucu aileye yerleştirilen 1-2 gün içerisinde ev doktorunu ayarlıyorlar, okulunu ayarlıyorlar zaten evi ayarlanmış oluyor. Bunları da 1-2 gün içerisinde ayarlıyoruz.

Hollanda’da her korumaya muhtaç çocuğa bir avukat tayin edilir ve o avukat çocuğun bütün yasal sürecini takip eder. Çocuğun yararı göz önünde bulundurularak, kurumlar arası işbirliği içerisinde yasal süreç uygulanmaktadır.

HG- 2 Bütün çocukların geldiklerinden itibaren avukatı vardır. Mahkeme, kararı hem bize hem de avukata gönderiyor. Geriye dönüş adında bir kurum var o kurumda da çocuğun kendi ailesine gidip gitmeyeceği konusunda uygulamalar yapılıyor. Çocuğun ülkesine geri dönmeye karar verildiyse o kurumdan geri NİDOS’ a geliyor, eğer biz çocuğun ülkesine geri dönmesinin uygun olmadığına kanaat verirsek geri dönüş kurumuna “çocuğun ihtiyaçlarını nasıl organize edeceksiniz” diye soruyoruz. Bizi ikna edici cevap alamazsak eğer çocuğun ülkesine geri dönmesine karşı gelebiliyoruz. Bizim kurumumuzda 2 tane bölüm var. Biri çocuğun psiko-sosyal çalışmalarını yapar. Bir de hukuksal çalışmalarını yapanlar var burada avukatlar çalışıyor ve bu işlemleri takip ediyor.

Hollanda’da korunmaya muhtaç çocukların sorumluluğu bir kuruma yüklenmemiştir. Kurumlararası koordinasyon ile kurumlar kendi görevini

üstlenmektedir. Ülkemizde ise ASPB korunmaya muhtaç çocukla ilgili tüm kararlarda tek yetkili mercidir.

HG- 4 Gece bir çocuk vardı 9 yaşında, Çinli çocuk. Psikoza girmiş. Durumunu çözemedik, çocuğu birkaç gün aileden ayırma ya ve kriz bölümüne yerleştirmeye karar verdik. Psikiyatrist geldi, görüşme yaptı ve çocuğun evden alınmasının çocuğun üzerindeki etkisinin kötü olacağına karar verdi. En sonunda güvenlik tedbiri almak zorunda kaldık, babayı evden geçici uzaklaştırma kararı aldık. Annenin yanına akrabalarından birini koyduk. Psikiyatri bölümü bundan sonra durumu takip edecek. Çocuğun durumunun aciliyeti ile ilgili kararı, çocukla ilgili daha önce bir araştırma olmadığı için, anlık kriz olarak değerlendirildi. Bu nedenle böyle bir karar verildi(45:08).

6.6. SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

STK, yurttaşların yararına çalışan ve bu yönde kamuoyu oluşturan, kar amacı gütmeyen, demokratik bir işleyişe sahip, bürokratik donanımdan uzak ve belirli toplumsal amaçlara ulaşmak amacıyla gönüllü olarak bir araya gelen bireylerden oluşan örgütlenmeler olarak tanımlanmaktadır (İlter 2009). STK'lar alanı, siyasi otoritenin baskısından uzak, devlet karşısında görece özerk bir yapıda kamusal alanda etkisini gösteren ortak girişimler alanı şeklinde tanımlanabilir. STK'lar mevcut yasal haklardan yararlanarak kurulur ve aynı zamanda bu haklar alanını genişletmeye çalışır. Bir anlamda kamusal alanı, devletin alanı olmaktan çıkararak müşterek bir alan haline getirmeyi amaçlar (Tekeli 2004).

Hollanda' da STK'lar, devlet kurumları işbirliği içerisinde çalışmaktadır. Hatta STK'lar koruyucu bakım hizmeti veren kurumların denetiminde söz hakkına sahiptirler. Hollanda'da koruyucu aile bakımı, hem devlet eliyle hemde gönüllü kuruluşlar aracılığıyla yürütülmektedir. Çocuk refahı açısından bu kurumların sunduğu hizmet işbirliği halinde ve birbirini tamamlar nitelikte sürdürülmektedir. Ülkemizde ise, Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 32. maddesinde koruyucu aile ilgili hükümlerin ASPB tarafından yürütüleceğini belirtmiş ve herhangi bir gönüllü kuruluşun bu hizmeti sunmasına olanak tanıyan bir hükme yer vermemiştir. Çocuk

refahı hizmetlerinin ve özelde koruyucu aile bakımının yaygınlaştırılması için gönüllü kuruluşların da görev alması, bu kuruluşların, devletin gözetim ve denetiminde olması koşuluyla faydalıdır (Özdemir 1997).

Türkiye'deki sosyal hizmet uzmanlarına konu hakkındaki düşünceleri sorulmuş ve aşağıdaki bilgiler elde edilmiştir.

TG- 5 Türkiye' de henüz demokrasi ve özgürlüğün anlayışımızın tam oturmadığından dolayı kaygı duyarım. Yani, ne yazık ki böyle bir eğitim sisteminiz yok, hangi STK, Türkiye'de genellikle bu tür işler siyasi işlere alet ediliyor. Çok tehlikeli bir şey. Böyle bir şey olmasa, Avrupa'daki gibi sadece STK'lar çocukların menfaati için yapsa amenna, ama şu anda Türkiye buna hazır değil ve siyasallaştırabilmesi endişesindeyim(31:58).

P.S Kontrolde çıkabilir. İşbirliği açısından kesinlikle olmalıdır ama sorumluluğum tamamen verilmesi sıkıntılı olabilir çünkü siyaset karışabilir(26:10).

TG- 5 İlk yerleştirmede STK 'ların olmasını desteklemiyorum ama daha sonrasında denetim mekanizmasında STK'ların olması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü kurum bir yere kadar yapabiliyor(15:20).

TG- 4 STK'ların yer almasında faydalı olacağını düşünüyorum ancak şartlarının net bir şekilde belirlenmesi gerekir. Kamu tarafından denetim mekanizmasının çok iyi olması gerekiyor. Ama Türkiye buna hazır değil(22:15).

6.7. KORUYUCU AİLE HİZMETİNİN TANITILMASI

Koruyucu ailelere, koruyucu aile hizmetinin tanıtımının yeterince yapıp yapılmadığı sorulmuştur. Hollanda, koruyucu aile sayısı bakımından oldukça iyi bir durum sergilemektedir; 2014 yılı itibarıyla ülkede 16.223 koruyucu aile tarafından 21.880 çocuğun gerek kısa süreli gerek uzun süreli bakımı üstlenilmiştir (Pleegzorg 2015). Bu yüksek orana ve Hollanda nüfusunun sadece 16 milyon olmasına rağmen

Hollanda'daki koruyucu ailelerin birçoğu, hizmetin yeterince tanıtılmadığını düşünmektedir.

KAH- 1 Burada koruyucu aileye ihtiyaç var özellikle Müslüman ailelere ihtiyaç var. Bu konuda sıkıntı yaşıyor. Bu konuda pleegzorg Müslüman ve Türk vakıf - dernekler ile irtibata geçmeli(36:00).

KAH- 2 Türkler arasında koruyucu aile sistemi bilinmiyor. Hollandaca çok dernekler var, camiler var. Onların yanına gidip aktarmaları lazım(34:00).

KAH- 4 Bir ara medyada çok gündemdeydi, dönem birçok Türk ailesi çocuk almak istedi ama çocuk alanı görmedim demek ki çok da tanıtılmıyor koruyucu ailelik(38:20).

KAH- 6 Koruyucu aile yeteri kadar tanınmıyor, bence medya aracılığı ile daha da tanıtılmalı(11:10).

KAH- 7 Yeteri kadar bilinmiyor. Ben ne zaman koruyucu aile biriminde çalıştığımı söylesem insanlar onun ne olduğunu bilmiyor. Bence koruyucu ailelik daha fazla tanıtılmalı insanlar içeriği hakkında bir bilgi sahibi olsunlar(15:39). Medyada daha fazla gündeme gelmesi gerekiyor. Medyada genelde kötü hikâyeler anlatılıyor ama medyada iyi tarafları da anlatılmalı(18:07).

Türkiye'deki koruyucu ailelerde koruyucu aile hizmetinin yeteri kadar tanıtılmadığını düşünmekte, ASPB'yi de bu konuda kusurlu bulmaktadır.

KAT- 1 ASPtarafından tanıtıldığını düşünmüyorum. Koruyucu aileliği en iyi tanıttacak yine koruyucu ailelidir(33:50).

KAT- 4 Çevremdeki arkadaşlar benle duydular koruyucu aileliği ki ben 3-4 yıldır bunun içerisindeyim. Demek ki iyi tanıtılmamış(10:30).

KAT- 6 ASP yeterince koruyucu aileyi tanıtıyor. Tanıtıyor olsa, 2012 yılından önce tanırdım(25:25).

KAT- 3 ASP tarafından son 1 yıldır televizyonda tanıtım görüyorum yeni yeni. Ama yanlış tanıtıldığını düşünüyorum. İl sosyal hizmet

müdürlüğü tarafından yapılan tanıtım da işte bu kadar para veriyoruz diye yapıldı. Ben kendimi devlet görevlisi olarak görmüyorum görerek de almadım zaten onların gözünde bizler çocuk bakıcısıyız. Çocuk bakıcısı gözüyle tanıtım yapılıyor. Sevginizi verin, yuvanızı açın, evinizi paylaşın izlenimini vermiyorlar(49:01).

7. TARTIŞMA

Koruyucu aile hizmetinin korunmaya muhtaç çocukların bakımı konusundaki en doğru ve etkili hizmet modeli olduğu genel olarak kabul edilmektedir. Ülkemizde ASPB'nin koruyucu aile sayısının artırılmasına yönelik çabalarının yetersiz kaldığı görülmektedir. Yapılan araştırma neticesinde genel olarak koruyucu aile hizmetinin sorunları ve geliştirilmesi gereken yönleri ilişkin literatür ile uyumlu bulgulara ulaşıldığı söylenebilir.

Hollanda'da 2012 yılında Geurts tarafından yapılan bir araştırma kapsamında 342 koruyucu aileden anket yolu ile veri toplanarak koruyucu aile hizmeti sunumundan sorumlu kurumlara ilişkin memnuniyet düzeyi ölçülmüştür. Koruyucu aileler % 64 ile % 86 arasında değişen oranda kurumlara ilgili olumlu görüş bildirmişlerdir (Geurts M.B 2012). Benzer çalışma, 2014 yılında Hollanda Gençlik Meclisi tarafından 339 koruyucu aile ile yapılmıştır. Çalışmaya katılan koruyucu ailelerin % 87,7'sinin koruyucu aile hizmeti sunan kurumlardan memnun oldukları tespit edilmiştir (Raad Jeugd & Opvoedhulp). Sonuç olarak Hollanda'da koruyucu ailelerin, bu çalışmada da sergilendiği gibi koruyucu aile hizmeti sunan kurumlar hakkında olumlu görüşe sahip olduğu görülmektedir.

2013 yılında Çanakkale'de Kuş tarafından koruyucu aile hizmeti hakkında bilgi düzeyini ölçmeyi amaçlayan niceliksel bir çalışma yapılmış, 650 kişiden anket yolu ile veri toplanmıştır. Çalışma sonuçlarına göre örnekleme yer alanların % 21'i koruyucu aile hizmetini ilk olarak duyduklarını, % 58'i biraz, % 21'i ise yeterince bilgisi olduğunu ifade etmiştir. Yine aynı çalışmada, örneklem grubunun koruyucu aile olmayı istememe nedenleri incelendiğinde ön plana çıkan ilk üç neden; gelir düzeyinin yetersizliği, kendine güven ve ailede kendi çocuğunun bulunması şeklindedir. Araştırmaya katılanların % 92'si koruyucu aile hizmetinin Türkiye'de yeterince yaygın olmadığını düşündüğünü belirtmiştir. Koruyucu aile hizmetinin yaygın olmama nedenleri sorulduğunda, araştırmaya katılanların % 16'sı tanıtım yetersizliği ve % 22'si toplumun bilgisizliği şeklinde görüşlerini ifade etmiştir.

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel M¼d¼rl¼ę¼ ve T¼¼K tarafından 18 ve daha yukarı yaştaki t¼m hane halkı fertleri ile gerçekleştirilen 2006 T¼rk Aile Yapısı Araştırması'nda 12.280 hanede toplam 24.647 bireyle g¼r¼řme yapılmıştır. Araştırma sonucunda; ¼rneklemenin sadece % 17,3'¼n¼n koruyucu aile hizmeti hakkında bilgi sahibi olduğu tespit edilmiştir.

Kahraman, 2007 yılında tamamladığı ‘‘T¼rkiye’de ocuk Refahı Alanında Koruyucu Aile Hizmeti; Sakarya ve Kocaeli ¼rneęi’’ başlıklı araştırmasında koruyucu aile hizmetinin az tercih edilmesinin nedenini ‘‘sosyal hizmetlerden kaynaklanan sorunlar’’ (%28) şeklinde ifade etmiştir. Bu sorunlar hizmetin yeterince tanıtılmaması, hizmetin içeriğinin bilinmemesi, uygulamanın Batı merkezli olmasının yarattığı uyum sorunları, meslek elemanı azlığı, hizmetin ¼nemsenmemesidir. Yine aynı çalışmada; koruyucu aileler ise T¼rkiye’de koruyucu aile hizmetinin yaygınlaştırılmamasının nedenini, reklam ve tanıtım yapılmaması (%37), koruyucu ailelere rehberlik hizmeti verilmemesi (%50), koruyucu ailelerin kendi kendilerini yetiştirmek zorunda kalması (%29), koruyucu ailelere yapılan takiplerin ‘‘yeterli d¼zeyde olmadığı (% 81), ¼z ailelere y¼nelik çalışma yapılmaması (%58,3), STK’ların bu s¼rete katkılarının olmaması (%68,75) şeklinde dile getirmiştir. Araştırma kapsamında sunulan ¼neriler arasında koruyucu aile hizmetinin tanıtımının yapılması ve kamuoyunda farkındalığın arttırılması, STK’lar ile işbirliği yapılması, sosyal hizmet uygulamalarının verimliliğinin arttırılması, ¼z aileye y¼nelik sosyal hizmet m¼dahalesi planlanma vb. yer almaktadır. 2007 yılında tamamlanan çalışmanın sonuçları ve ¼nerileri yaptığımız araştırma ile benzerlik g¼sterdięi ve bu bağlamda halen geçerli olduğu için ¼lkemizde koruyucu aile hizmeti ile ilgili çok fazla yol katedilemediği s¼ylenebilir.

8. SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde öz ailesi yanında bakılamayan çocukların toplum adına korunup, yetiştirilmesi, devletin sorumluluğu olarak görülmektedir. Devlet bu görevi yasalar, yönetmelikler ve uygulandığı farklı hizmet modelleri ile yerine getirmektedir. Korunmaya muhtaç çocukların bakım ihtiyacının karşılanabilmesi amacıyla geliştirilen modeller arasında en fazla tercih edilen, çocuğun gelişimini sağlıklı bir şekilde aile ortamında sürdürmesini sağladığı için koruyucu ailedir. Biyolojik ailenin herhangi bir nedenle çocuklarının bakım sorumluluğunu yerine getirememesi durumunda öncelikle ailenin sorunlarının çözümlenmeye çalışılması, bunun mümkün olmadığı durumlarda öz ailenin yerini alabilecek bir başka bir ailenin yanına yerleştirilmesi koruyucu aile hizmetinin temelidir.

Koruyucu aile hizmetinin, tarihsel gelişiminin, hukuki dayanaklarının ve etkinliğinin incelendiği bu çalışmada, çocuk koruma sisteminin ülkemizde ne düzeyde işletilebildiğini betimlemek mümkün olmuştur. Hollanda'da uygulanmakta olan koruyucu aile modelinden yola çıkılarak Türkiye'de yürütülen çalışmaların eksik yönleri tespit edilmiştir. Çalışmanın verileri, her iki ülkede koruyucu aile hizmetini yürüten kurumlarda çalışan sosyal hizmet uzmanları, koruyucu aileler ve koruyucu aile olmayan kişilerle yapılan görüşmelerden toplanmıştır. Bu sayede koruyucu ailelerin ve sosyal hizmet uzmanlarının yaşadıkları sorunlar tespit edilerek Hollanda ve Türkiye'de koruyucu aile sisteminin nasıl işlediğine ilişkin birer resim çizilmiş ve karşılaştırılmıştır. Koruyucu aile olmayan kişilerle yapılan görüşmeler sayesinde ülkemizde koruyucu aile sisteminin istenilen hedefe ulaşamamasının nedenleri alt başlık altında aşağıda sıralanmıştır.

- ✓ Hollanda'da koruyucu aile olmadan önce verilmesi zorunlu olan eğitim sayesinde kişiler koruyucu aile hizmetinin amacı doğrultusunda hizmet vermektedir. Ancak ülkemizde ise, başvuru esnasında eğitim almak zorunlu olmadığından kişiler koruyucu aile hizmetinin amacı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadan hizmet vermeye başlamaktadır.
- ✓ Hollanda'da kurumlar, koruyucu aile hizmeti verirken öz aileyi sisteme dahil etmektedir. Böylelikle, her ne kadar çocuğun bakımı koruyucu aile tarafından

yapılıyor olsada öz ailenin sorumluluk alması sağlanmaktadır. Ancak, ülkemizde öz aileler sisteme çok fazla dahil edilmemekle birlikte saf dışı bırakılmaktadır.

- ✓ Hollanda'da çocuğun öz ailesi hakkında sosyal hizmet müdahale planı düzenlenerek mesleki çalışmalar yapılmaktadır. Öz aileler koruyucu aile yanında kalan çocuklarını düzenli olarak görmeye devam etmektedir. Ancak ülkemizde ise öz aile hakkında gerekli hassasiyet gösterilmemektedir.
- ✓ Hollanda'da her koruyucu aile yanında kalan çocuk mahkeme tarafından koruma altına alınmamaktadır. Ülkemizde ise, bir çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirilmesi için koruma altına alınmış olması gerekmektedir.
- ✓ Hollanda'da öz ailesi yanından ayrılmak zorunda kalan çocuklar kurum bakımı görmeden direk koruyucu aile yanına yerleştirilmektedir. Çocuğun ailesi yanından alınması acil olan durumlar için kriz anında devreye giren koruyucu aileler bulunmaktadır. Böylelikle çocuk günün her saatinde resmi işlemler tamamlanmadan direk koruyucu aile yanına yerleşebilmektedir. Ülkemizde ise bir çocuğun direk koruyucu aile yanına yerleşmesinde yönetmeliklere göre herhangi bir sakınca olmamasına rağmen yeterli sayıda koruyucu aile olmadığından çocuklar kurum bakımına yerleştirilmektedir.
- ✓ Hollanda'da korunmaya muhtaç çocuklara yönelik verilen hizmetler sadece bir kurumun sorumluluğunda değildir. Devlet kurumları, STK'lar, özel kurumlarda bu sorumluluğu üstlenmekte ve yaptırım uygulayabilmektedir. Ancak ülkemizde ise, korunmaya muhtaç çocukların sorumluluğu ve yaptırımı sadece Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına aittir.
- ✓ Hollanda'da koruyucu aile hizmeti kurumlar ve STK'lar işbirliği içerisinde yürütmektedir.
- ✓ Hollanda'da her korunmaya muhtaç çocuğa bir avukat tayin edilir ve o avukat çocuğun bütün yasal sürecini takip eder. Ülkemizde ise çocuğa şahsi bir avukat tayin edilmemektedir.
- ✓ Hollanda'da 1 yıldan sonra koruyucu aileler çocuğun geri alınması durumunda mahkemeye başvurarak itiraz edebilme haklarına sahiptirler. Mahkeme

tarafından gerekli evraklar incelenerek çocuğun öz ailesine ya da koruyucu aile yanında kalmasına karar verilmektedir. Ülkemizde ise koruyucu ailelerin yasal olarak böyle bir hakları mevcut değildir.

Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin, uygulaması esnasında yaşanan sorunlar belirlenerek ve bu sorunların çözümüne yönelik öneriler geliştirilmiştir. Ülkemizde koruyucu aile sayısının neden arttırılamadığının, sistemin işleyişi ile ne gibi aksaklıklar yaşandığının betimlenmeye çalışıldığı araştırma sonucunda geliştirilen öneriler alt başlıklar altında aşağıda sıralanmıştır:

Koruyucu Aile Hizmetinin Tanıtımı

✓ Ülkemizde koruyucu aile sistemine ilişkin en önemli sorunun sistemin uzun süreli, düzenli ve sistemli bir biçimde tanıtımının yapılmamasıdır. Koruyucu aile sayısının arttırılabilmesi için tanıtım çalışmalarının, bilinçlendirme kampanyalarının profesyonel bir yaklaşım ile düzenli olarak yapılması gerekmektedir. Toplumun koruyucu aile bakımı hakkında bilgi sahibi olması hizmetin iyileştirilmesinin ilk adımıdır.

✓ Tanıtım kampanyalarında devletin çeşitli kurum ve kuruluşları işbirliği içinde çalışarak sistemin bilinirliğinin arttırılması amacıyla medyanın sunduğu tüm olanaklardan yararlanmalıdır. Kampanyaların, alışveriş merkezleri, camiler gibi kamusal alanlarda insanların gündelik yaşamları içine sızarak düzenli bir şekilde yürütülmesi başarıya ulaşma olasılığını arttıracaktır. Aynı zamanda bu işlerden sorumlu personelin ASP İl Müdürlükleri'nden ya da STK'lar ile işbirliği yapılarak kurum dışından temin edilmesi gerekmektedir.

✓ Koruyucu aile olmayan kişiler ile yapılan görüşmelerde kişilerin koruyucu aile olmama nedenleri arasında dini gerekçeler bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle, koruyucu aile tanıtımının -ASPB'nin yürüttüğü şekilde- yani dini unsurların ön plana çıkartılarak yapılması yerine toplumsal sorumluluk boyutunun ön plana çıkartılarak yapılması gerekmektedir.

Koruyucu Önleyici Müdahale

✓ ASPB, sosyal hizmet müdahalesinin en önemli unsuru olan koruyucu ve önleyici çalışmalara önem vermelidir. Gelir düzeyi düşük ve dezavantajlı grupların yoğun olarak yaşadığı yerleşim birimlerinde sosyal hizmet merkezlerinin işlevselliği arttırılmalı, riskli ailelerin tespit edilmesine yönelik kişisel, grupta ve topluma yönelik çalışmalar yürütülmelidir.

✓ Sorunları ile başa çıkamayan, parçalanmakta olan ya da parçalanmış ailelerin çocuklarının takip edilerek, zarar görmeden koruma altına alınmaları sağlanmalıdır. Çocuklar, koruma kararı olmaksızın, geçici olarak akrabalarının ya da koruyucu ailelerin yanına yerleştirilebilmelidir. Aileler ihtiyaç duydukları, psikolojik, sosyal ya da ekonomik destek sağlanarak problemlerini çözmeleri için teşvik edilmelidirler.

Koruyucu Aile Hizmetinin Amacına İlişkin Farkındalık Kazandırma

✓ Koruyucu aile hizmetinin asıl amacının çocukların öz ailelerinin yanında yaşamasını sağlamak olduğu unutulmamalıdır. Koruyucu ailelerin, öz aileler çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayıncaya kadar çocukları misafir ettiklerinin bilincinde olması gerekmektedir. Koruyucu ailelerin, kurum çalışanlarının ve öz ailelerin sistemin bu özelliğini bilmesi, yürütülmesini kolaylaştıracaktır.

✓ Koruyucu aileler, çocukların duygusal bağının kopmaması için öz aileleri ile görüşmesini sağlamaya teşvik edilmelidir. Sosyal hizmet uzmanlarının, koruyucu ailelerde bu farkındalığı oluşturması, öz aileleri ile koruyucu ailenin ve çocukların arasında iletişim kurulması sürecini desteklemesi gerekmektedir.

✓ Ülkemizde evlat edinme başvurusunun fazlalığı, koruyucu aile olma arzusunu tetiklemektedir. Sistemin işlememesinin temel nedenlerinden biri, ailelerin koruyucu aile oldukları takdirde Evlat Edinme Yönetmeliği'ne göre kazandıkları öncelikle evlat edinme hakkından yararlanmak istemeleridir. Bu nedenle, koruyucu aile hizmetinin amacı konusunda başvuruda bulunan aileler bilinçlendirilmeli, evlat edinmek için sistemi basamak olarak kullanmalarının önüne geçilmelidir.

✓ Ailelerin bir çocuğa sahip olmak yerine, sosyal sorumluluk bilinci ile hareket ederek koruyucu aile olmayı arzu etmeleri hedeflenmelidir. Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaştırılması amacıyla yürütülecek kampanyalarda, sistemin bu özelliğinin altı çizilmeli, aynı zamanda ailelerde bu farkındalığın kazandırılmasına ilişkin çalışmalar yürütülmelidir.

✓ Koruyucu aile olmak, koruyucu aile yanında yaşamak ya da evlat edinilmiş olmak toplumda damgalanacakları endişesi ile sistem içinde olanların sakladıkları bilgilerdir. Sistemin bilinirliğini azaltan unsurlardan biri olan bu durumun değişmesi için ailelere ve koruma altındaki çocuklara ihtiyaç duydukları destek sağlanmalı, toplumda yaygın önyargıları yıkmak için de medya aracılığıyla geniş ölçekte bilinçlendirme kampanyaları düzenlenmelidir. Koruyucu aile olmanın ve koruyucu aile yanında yaşamamanın hayatın her anında karşılaşılabilecek, geçici ve yararlanılması muhtemel bir sistem olduğu düşüncesi yaygınlaştırılmalıdır.

Öz ailenin işbirliğinin ve koruyucu aile sistemini desteklemesinin sağlanması

✓ Koruyucu aile hizmeti verilirken öz ailenin saf dışı bırakılması koruyucu aile hizmetinin asıl amacına ulaşılmasını engellemektedir. Koruyucu aile bakımının başarısında en önemli unsurlarından biri koruyucu aile, öz aile ve kurum arasındaki etkileşim ve işbirliğidir. Bu nedenle, çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirilme sürecinin öncesi ve sonrasında öz aileler de muhatap alınmalıdır.

✓ Ülkemizde koruma altına alınan çocukların ailelerinin işlevselliğini arttırmak amaçlı mesleki çalışmalar yürütülmemesi nedeni ile bu ailelerin bakım sorumluluğunu üstlenmek istemedikleri yeni doğan çocuklarını da koruyucu aile sistemine teslim ettikleri görülmektedir. Çocukların nihai olarak öz ailelerinin yanına yerleştirilmek kaydı ile koruma altına alındıklarının öz aileler tarafından bilinmesi ve unutmamalarının sağlanması önemlidir.

Korunmaya muhtaç çocukların aile yanına yerleştirilmesi

✓ Ülkemizde kurum bakımı altındaki bazı çocukların “uygun çocuk olmadıkları” gerekçesi ile koruyucu aile yanına yerleştirilmediği görülmektedir. Oysa ki, bireysel özellikleri ne olursa olsun her çocuğun bir aile ortamında büyüme hakkı vardır. Bu çocukları “uygun olmayan çocuklar” şeklinde etiketlemek yerine duygu durumları ile

baş edebilecek ve eğitimlerine katkı sağlayabilecek birer koruyucu ailenin yanına yerleştirilmeleri için çalışmalar yapılmalıdır. ASPB tarafından düzenlenecek eğitimlerle benzer sorunları olan çocukların bakımını üstlenebilecek iyi eğitilmiş koruyucu aileler yetiştirilmeli ve en kısa sürede sisteme katkı vermeleri sağlanmalıdır.

✓ Her korunmaya muhtaç çocuk (özellikle 0-12 yaş grubu) kurum bakımına alınmadan koruyucu aile yanına yerleştirilmelidir.

✓ Koruyucu aile hizmetinin farklı özellikteki çocuklara hizmet verebilecek şekilde yapılandırılması yani koruyucu ailelerin bu hizmetleri sunabilecek şekilde uzmanlaşması gerekmektedir. Örneğin, ani ve acil biçimde ailelerinin yanından alınan çocuklar için Hollanda'da kriz anında hizmet veren ailelere benzeyen koruyucu aileler bulunmalıdır. Kısa bir süre sonra öz ailelerinin yanına dönme ihtimali olan çocuklar için ise farklı koruyucu aileler olmalıdır. Koruma altına alınma nedenleri itibariyle daha uzun süreli bakım ihtiyacı duyan çocuklar ise uzun süre bu hizmeti alabilecekleri koruyucu ailelerin yanına yerleştirilmelidir.

✓ Özel ilgi isteyen çocukların bakımını üstlenecek bilgi ve beceriye sahip olan koruyucu ailelere, düzenli olarak psikolojik destek ve eğitim ile destek verilmelidir.

✓ Koruma altına alınan çocuk, koruyucu aile yanına yerleştirirken, özellikleri ve hikayesi göz önünde bulundurulmalı, uygun koruyucu aileler ile eşleşmesi sağlanmalıdır. Eşleştirme, koruyucu aile hizmetinin yürütülmesinde en önemli aşamasıdır. Bazı koruyucu ailelerin özel ilgi isteyen çocuklarla baş etme yetisi daha yüksek iken, bazılarının düşük olabilir. Bu bağlamda, koruyucu ailelerin artı ve eksi yönleri tespit edilmeli, ihtiyaç halinde ulaşılabilecek şekilde kayıt altına alınmalı, ve ailenin özelliklerine uygun çocuk ile eşleşmesi sağlanmalıdır. Bu nedenle koruyucu aileleri tanıyan deneyimli ve nitelikli meslek elemanlarının bu alanda istihdam edilmeleri gerekmektedir. Uygun bir eve, doğru seçilmiş bir çocuk yerleştirilmediği takdirde koruyucu aile sistemi çözmek yerine sürekli yeni sorunlar üretecektir.

✓ Çocuğun yaşadıklarının ve özelliklerinin koruyucu aileler ile paylaşılmaması, aile ile çocuğun birbirlerine alışma sürecini uzatmaktadır. Çocukların fizyolojik, psikolojik ve sosyal gelişim özellikleri, önceki aileleri ile yaşantıları, koruma altına alınma nedenleri ve sağlık durumunun yanı sıra özel ilgi alanlarının, sevdiği ve sevmediği yemeklerin, alışkanlıklarının, hobilerinin koruyucu aileye aktarılması gerekmektedir.

Koruyucu ailelere yönelik eğitim ve destek verilmesi

✓ Kişiler, koruyucu aile olma başvurusu yaptıktan sonra çocuk ile karşılaşmadan önce eğitime tabi tutulmalıdırlar. Eğitim programı, koruyucu aile hizmetinin amacı, korunmaya muhtaç çocuk, korunmaya muhtaç çocukların ortak özellikleri, yaşanabilecek muhtemel problemler, zorluklar, zorluklarla baş etme yöntemleri, öz aile ile iletişim kurulmasının önemi, kurum ile işbirliğinin önemi gibi konu başlıklarını içermelidir. Bu eğitimler, ASPB denetiminde, alanda çalışan deneyimli STK'lar tarafından yürütülebilir.

✓ Eğitimler, kişilerin koruyucu aile hizmetini vermeye başladıktan sonra da sürdürülmelidir. Koruyucu aileler ile düzenli olarak grup çalışmaları yapılmalı ve bu çalışmalar esnasında ailelere, yaşadıkları sıkıntılarla baş edebilmeleri için çözüm yolları öğretilmelidir. Bu sayede ailelerin koruyucu aile hizmeti sundukları süre içinde yalnızlık ve çaresizlik duygusuna kapılmamaları, kurumla işbirliği içerisinde çalışmaları mümkün kılınmalıdır.

✓ Koruma altındaki çocuklara yönelik ayrımcılık ve dışlanmayı önlemek için özellikle okullarda yönetici ve öğretmenlere yönelik eğitimler düzenlenmeli ve kurumu denetleyen müfettişlerin konuya ilişkin duyarlılığı artırılmalıdır.

ASPB'nin İşleyişi

✓ Koruyucu aile hizmeti, psikolog, sosyolog ve sosyal hizmet uzmanları başta olmak üzere birçok disiplinin bir arada uyum içinde çalışmasını gerektirmektedir. Disiplinler arası bir çalışma, koruyucu aile bakımının verimli olması açısından önemlidir ancak burada dikkat edilmesi gereken husus mesleki sınırların net olarak belirlenmesidir. Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği'nin 4. maddesinin (i) bendine göre sosyal çalışma görevlisi, "psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensuplarını kapsamaktadır. ASPB'nin sosyal hizmet alanında eğitim almamış lisans bölümü mezunlarını da sosyal çalışma görevlisi olarak tanımlaması, mesleki yeterlilikler konusunda farklılık gösteren personelin aynı işi yapmak üzere görevlendirilmesi sonucunu doğurmaktadır.

Dezavantajlı gruplara hizmet sunan sosyal çalışma görevlilerinin -örneğin suç mağduru ve suça sürüklenen çocuklarla, bakıma muhtaç engellilerle, şiddet mağduru kadınlarla vb.- iletişim kurabilme, sorunlara çözüm bulabilme yetkinliklerine, bilgi ve becerisine sahip olması gerekmektedir. Sosyal hizmet alanında farklı disiplinlerden gelen personelin her birinin kendi uzmanlık alanında çalışması bu nedenle son derece büyük önem arz etmektedir. ASPB'ye bağlı kurum ve kuruluşlarda, sosyal hizmet uzmanlarının koruyucu, önleyici ve rehabilite edici müdahalelerde bulunması, psikologların bireylerin davranışlarını yapı ve süreçlerini, gözlem ve deney gibi bilimsel yöntemler kullanarak incelemesi, davranış bozukluklarının ve gelişim sorunlarının teşhis ve tedavisi yönünde faaliyetlerde bulunması, sosyologların ise ASPB'nin işlevselliğini artırmak için düzenli olarak toplum, toplumsal ilişkiler, olaylar ve toplumsal değişimler konusunda araştırma yaparak görevlerini yerine getirilmesi sağlanmalıdır. Personelin görev tanımını içeren mevcut yasal düzenleme ve personel politikası, ASPB'nin yürütmekte olduğu işlerin niteliği ve gerektirdiği uzmanlık düşünüldüğünde ihtiyacı karşılamamaktadır.

✓ Sosyal hizmet lisans programlarında örgün ve yüz yüze eğitim yoluyla öğrenim görmekte ve staj yapmakta olan öğrenciler dezavantajlı birçok grupta çalışma olanağı bulmaktadır. Sosyal hizmet müdahalesinin planlanması sürecinde önemli bir yere sahip olan Sosyal İnceleme Raporunun* sosyal hizmet anlayışı ile yoğrulmamış, insan davranışı ve sosyal çevre ilişkisi ile makro boyutta sosyal sorunlar gibi konularda yeterli bilgi ve deneyime sahip olmayan kişiler tarafından yazılması beklenmemelidir. Bu nedenle sadece farklı disiplinlerde değil, sosyal hizmet alanında uzaktan ve açık öğretim yoluyla yürütülen lisans programlarında da yetişen lisans mezunlarının alanda gereksinim duyulan bilgi ve beceriye sahip olması mümkün değildir. ASPB'nin personel alımında sadece mezun olunan bölümü değil, aynı zamanda görevin gerektirdiği yetkinliği de temel alması gerekmektedir.

✓ ASPB'nin kurum ve kuruluşlarında sosyal hizmet alanında deneyimi olmayan ve eğitim almamış kişilerin idareci pozisyonunda görev yapması yasalarla engellenmeli, siyasi iradenin keyfi kararlarına tabi kılınmamalıdır. İdarecilik görevini

* Birey veya grubun bulunduğu sosyal konumu, insan ilişkileri, sosyal hayatı, sahip olduğu sosyal fiziksel problemler, sağlık durumu, aile durumu, yaşadığı çevre durumu hakkında önemli ve gizli bilgiler içeren bir rapordur.

üstlenen personelin, sosyal hizmet kurumlarında uzun süre çalışmış, dezavantajlı gruplara yönelik bireysel, grup, topluluk ve toplum bazında çalışmalar yürütmüş ve süpervizyon desteği verebilecek meslek elemanları arasında yarışma sınavı ile seçilerek atanması verilen hizmetin kalitesini arttıracak, kurum içi huzursuzluğu asgari düzeye indirecektir.

✓ Koruyucu aile hizmetinde, aileler ve çocuklar çalışan sosyal hizmet uzmanlarının görev yeri değiştirilmemelidir.

STK'lar

✓ STK'lar tüm dünyada sosyal hizmet alanında hizmet sunan kuruluşlardır ve bu bağlamda sosyal devletin en önemli destekçisidir. Koruyucu ailelere ihtiyaç duydukları eğitim, danışmanlık ve desteği sağlayabilmek için ASPB, alanda çalışan STK'lar ile işbirliği yapabilir. Koruyucu aile hizmetini daha nitelikli hale getirmek için ASPB önderliğinde ailelerin dernek çatısı altında örgütlenmesi, çocukların da katıldığı etkinlikler düzenlenmesi ve deneyimlerini paylaşımları sağlanabilir.

KAYNAKLAR

Ahioglu E.N. Küreselleşen Dünyada Ve Türkiye’de Çocukluğun Durumu, Kastamonu Üniversitesi Eğitim Dergisi, 2013 Cilt:21 No:1 ;1-10.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Koruyucu aile Hizmeti Uygulayıcı Rehberi.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Türkiye’ De Sosyal Politika Kazanımları, , 2015, Ankara.

Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İle Diyanet İşleri Başkanlığı Arasında İşbirliği Protokolü, 2011.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Koruyucu Aile 2. Kademe Eğitim Paketi, 2015.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Koruyucu Aile Hizmeti Uygulayıcı Rehberi.

Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Koruyucu Aile Adayları İçin El Kitabı.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Koruyucu Aile Hizmeti Uygulayıcı Rehberi.

Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Koruyucu Aile Nedir Broşür.

Aile Ve Sosyal Politikanla Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Koruyucu Aile Nedir?

Akçadağ G. Hollanda’da Yaşayan Türk Kadınları İçin El Kitabı, Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2014.

Akgüz E. Medeni Kanuna Göre Çocuğun Ana-Babasına Karşı Korunması Aile ve Toplum 1991, Yıl: 1 Cilt: 1 Sayı: 2.

Ak Parti Genel Merkez Kadın Kolları, Koruyucu Aile Hizmetinin Yaygınlaştırılması Ve Toplumsal Farkındalık Kazandırılması Çalıştay Raporu, 2012 Ankara.

Akyüz E. Çocuğun Güvenliği İlkesi ışığında Korunmaya Muhtaç Çocuklar, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1991, Cilt 24, sayı 2.

Akyüz E. Velayet, Çocuğun Korunması Ve Koruyucu Aile Hizmeti, Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına xx. Sempozyumu, Ankara 15-16 Şubat 2007.

Albert G, Haspels M. J. G., Spanjaard, H. J. M. Jonge Ama’s. Competentie Gerichte Begeleiding van Alleenstaande Kinderen, Jongeren En Kindgezinnen In Een Kinder Woongroep, Research, Duivendrecht, 2003.

Aslan E. Benlik Kavramı ve Bireyin Yaşamındaki Etkileri, Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı 4, Sayfa 7- 14, 1992.

Avustralya Hükümeti Eğitim, İstihdam ve İşyeri İlişkiler Bakanlığı, Ait olmak Varolmak ve Olmak, Avustralya için Erken Yıllarda Öğrenim Çerçevesi , Commonwealth of Australia 2009.

Baas M, Breijer A, Openhartige Gesprekken Over Pleegzorg, Jij Boeft Dat Je Mij Hebt, Lenthe Publishers, Amsterdam.

Baat de M. Pleegzorg begeleiding, Kenniskring Pleegzorg en het Nederlands Jeugdinstituut, 2013.

Baat de M, Selectie, Voorbereiding En Matching İn Pleegzorg: Wat Werkt? Nederlands Jeugd İnstituut,2014.

Bastiansen P, Kramer M, De Kleine Gids Pleegzorg, Juridisch en Pedagogisch (ver) antwoord, Moeilike Zakenmakkelijk Uitgelegd, Kluwer,2012.

Başer H. Çocuk Refahı Alanında Yeni Hizmet Modeli “ Çocuk Evleri”, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2013, Tez Danışman Prof. Dr. Aliye MAVİLİ AKTAŞ.

Batist M. Aandacht Voor Adoptie Ouders, Ondersteuning Van uit Een Observatie-Behandel groep Aan Ouders Adoptiekinderen Met Ernstige Hechtigings Problematiek 2002.

Bayrakçı M. Sosyal Öğrenme Kuramı ve Eğitimde Uygulanması, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2007, s:198- 209.

Bergh P. M. van den &Weterings, T. Factorendie De Pleeg Gezinsituatie Kunnen Beïnvloeden. In: P. Van Den, &Weterings, T. (Red.). Pleegzorg in perspectief. Ontwikkelingen in theorie en praktijk. Assen: Van Gorcum, 2010.

Bergh P. M. Vanden, Pleegouders: Eeninvesteringwaard. Een Onderzoek Naar Redenen Voorbeëindiging Van Pleegouderschap. Leiden: Afdeling Orthopedagogiek Universiteit Leiden (Onderzoeksrapport), 2013.

Bıyıklı L. Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve S.O.S Çocuk Köyleri, Özel Eğitim Dergisi, 1995 2 (1),s: 3-10.

Bilican Gökkaya V. Koruyucu Ailelerin, Yanlarına Yerleştirilen Çocuk Ya Da Çocuklarla Aile İçinde Yaşadıkları Sorunlar Ve Başa Çıkma Yolları (Sivas İli Örneği), International Journal Of Social Science, 2014Number: 25-I , p. 249-267.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Sözleşmenin 44. Maddesi Uyarınca Hazırlanan Rapor İkinci Ve Üçüncü İlerleme Raporu, 2001.

Breg A, Zoon M, Verlaten Van De Pleegzorg: Hereniging En 18-Plus–Nederlands Jeugd İnstituut, December 2014.

Canan İ. “Vakıfların Çocuğun Korunmasına Yönelik Fonksiyonel Yapıları”, Aile ve Toplum, Sayı: 2, Cilt: 1 Yıl, 1, Haziran 1991, s: 56-62.

Cesur C. 0020Samsun İli'ndeshçek'e Bağlı Kuruluşlarda Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının Mesleki Uygulamalarda Karşılaştıkları Güçlükler -3.

Cousins J. Are we missing the match? Rethinking Adopter Assessment And Child Profiling, Adoptionand Fostering 2003.

Cumhuriyet Halk Partisi Meclis Grubu çalışmaları 27/5/1945 s: 4-5

Çağlar D. Türkiye'de Korunmaya Muhtaç Çocuklar Ve Eğitimlerine Genel Bir Bakış, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1973, Cilt 6, Sayı : 1

Çiçek C. Çocuk Kavramı ve Medeni Hukuk Açısından Çocuk Haklarının Tarihi ve Gelişimi, Hukuk, Ekonomik ve Siyasal Bilimler Aylık Dergisi, Sayı 36, 2005.

Çiftçi Gökçearslan E. Türkiye'de Ve Dünyada Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Hizmetlerin Tarihsel Gelişimi, Aile ve Toplum 2009, Yıl: 11 Cilt: 5 Sayı: 19 Ekim-Kasım-Aralık.

Danış M.Z. Sosyal Hizmet Mesleği Ve Disiplininde Sosyal Politikanın Yeri Ve Önemi, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi Cilt 18, Sayı 2 Ekim 2007.

Daniels M. Koruyucu Ailelikte Daha Çok Renk “ Geniş Bir Kalp “Brochure ,Mobieltijdschrift ,Limburg.

Davis L. Apractical Guide to Fostering Laz, 2010.

Davran B. “ Bir Sosyal Davamız: Beslemelerin Durumu” S. 52, Centel T. s:50-56.

De Rading Jeugd& Opvoed Hulp Samen Voor Kinderen, Onderzoek Naar de Tevredenheid van Pleegouders, 2014.

De Rading Jeugd& Opvoed hulp Samen Voor Kinderen, Pleegzorg Contract.

Deniz M. E, Kesen N. F, Üre Ö. Yetiştirme Yurtlarında Yaşayan Ergenlerin Sürekli Öfke ve Öfke Tarz Düzeylerinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 6/1 Ocak 2006.

Doğan R. Bir Koruma Tedbiri Olarak Koruyucu Aile Kurumu ve Koruyucu Aile Yönetmeliği, Ankara barosu dergisi, 2012.

Druten M. Van, De Kans Op Hecten İn Een Pleeggezin, Mobiel (Nr2) April/ Mei 2000.

Erdal L. Türkiye'de Sosyal Politika Ve Koruyucu Aile Hizmet Modeli, Sosyo-Ekonomi Dergisi, 2014-2 s:171-192.

Erol N. Şimşek Z, Üstüner S, Çiçekli Dünyamda Elimi Yalnız Bırakma, Dünyada ve Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemleri; Kurum Bakımı, Koruyucu Aile, Evlat Edinme, Ümit Ofset Matbaası, Ankara, 2005.

Factsheet Pleegzorg (2012).

Geurtd B.M, Een Onderzoek Naar De Rol Van De Pleegzorg begeleiding In De Beslissing Van Pleegouders Om Te Stoppen Met Het Pleegouderschap, Masterscriptie Pedagogische Wetenschappen, Universiteit Leiden, 2012

Geurts B.M, Waarom Stoppen Pleegouders Met Pleegzorg? Masterscriptie Begeleiders Van Den Berg P.M, Weterings A.M, Leiden 2012.

Gönül Elçileri İçin Koruyucu Aile, Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

Görgülü Ü. Koruyucu Aile Uygulamasının İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, Sayı 23, 2014, S. 45-58.

Groze V, J. A. Rosenthal . A Structuralanalysis Of Families adopting special-Needschildren: Families İn Society 1991, p:71.

Günbey S. Ülkemizdeki Korunmaya Muhtaç Çocukların Kısa Bir Analizi, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, 2011.

Güneş A. Aile ile Bağlanma: Aidiyet, Timaş Yayınları 2014.

Gürcan A. Türk Toplumunda Koruyucu Aile ve Evlat Edinme Hizmetlerine İlişkin Bakış Açısı ve Yaklaşım, Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.

Hacer B. Çocuk Refahı Alanında Yeni Hizmet Modeli "Çocuk Evleri", Yüksek Lisans Tezi, 2013, Konya, Danışman Prof. Dr. Aliye MAVİLİ AKTAŞ.

Holland P, Kevin M.G. “Historical, Developmental, and Behavioral Factors Associated with Foster Care Challenges.” Child AndAdolescent Social Work Journal, (2004) 21 (2).

Inspectie Jeugdzorg Utrecht, Zorgen Voor Het Bedreigde Kind Onderzoek Naar De Samenwerking Tussen Raad Voor De Kinder bescherming En Bureau Jeugdzorg, November 2006.

Jeugd Bescherming West, Jeugdreclassering Wat Betekent Een Jeugd Reclaserings maatregel Voor U En Uw Kind? 2015.

JeugdBescherming West, Informatie Voor Ouders Over De Jeugd reclaserings Maatregel,2015.

Jeugd Reclasering Binnen De Save-Werkwijze Basis Handleiding Voor MedewerkersSave, Juli 2015.

Jeugdreclassering Wat betekenteen Jeugd Reclaserings Maat regel voor u en uwkind?2014.

Jonathan B.Singer, Ph.D.LCSW,Supervision for Social Workers.

Juffer F. De Ontwikkeling van Geadopteerden Kinderen en de Betekenisvoor de Pleegzorg. In: Bergh, P. van den &Weterings, T. (red.). Pleegzorg in perspectief. Ontwikkelingen in theorie en praktijk. Assen: Van Gorcum, 2010.

Kahraman F. Türkiye’de Çocuk Refahı Alanında Koruyucu Aile Hizmeti (Sakarya ve Kocaeli Örneği) Yüksek Lisans Tezi, Sakarya 2007,Tez Danışmanı Ali Rıza ABAY

Karabulut E.O, Ulucan H. Yetiştirme Yurdunda Kalan Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi (Kırşehir ili örneği) ,Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Nisan 2011,Cilt 12,Sayı 1 s:227-238.

Karataş K. Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Uygulamaları Üzerine bir Değerlendirme, Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına xx. Sempozyumu, Ankara 2007 s:41-55

Karataş Z. Küresel Düzeyde Makro Sosyal Hizmet Uygulamaları, Sosyal Hizmet E-Dergi Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi Cilt 1, Sayı 1, Ocak 2015.

Karataş Z. Sosyal Hizmet Tarihi: Osmanlı Devleti’nde Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları, Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi 1 (1), 2015s: 16-31.

Karataş Z. Sosyal Hizmet Tarihi Osmanlı Devleti’nde Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi. Ocak 2015,Cilt 1, Sayı 1.

Kırdök M, Tuncel Yazgan A, Kanar F, Parlar M.S, Yıldırım M, Berber H, Yıldırım I, Polat M, Çocuk Hakları, Ceylan Matbaacılık, Çivi Yazıları 27, İnsan Hakları: 3, 1998.

Koray M. "Sosyal Politikanın Anlamı Ve İşlevini Tartışmak", 2007 Cilt : 4, Sayı: 15, s.:19-55.

Korkmaz B. Sosyal Öğrenme Kuramı, www.psikoterapistim.org.

Koşar N, Tufan B, “Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Tarihçesine Genel Bir Bakış”, Yaşam Boyu Sosyal Hizmet: Prof. Dr. Sema Kut’a Armağan, H.Ü. Sosyal Hizmetler Y.O. yayını, No.004, Ankara 1999.

Kurtuluş Akbulut S. Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Aracılığıyla Evlat Edinme Ve Koruyucu Aile Kurumu, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2011, Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Mehmet İSTEMİ.

Kuş S. Koruyucu Aile Hizmeti ve Toplumsal Farkındalık: Çanakkale İli Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale 2014, Tez Danışmanı; Yrd. Doç. Dr. Mahir Gümüş.

Kuşgözoğlu T. İhmal Ve İstismara Uğrayan Çocuklar ve Müdahale yaklaşımları, Çocuk istismarı ve İhmalinin Önlenmesi Derneği Sunumu, Ankara 2011.

Kwaliteitskader Voorbereiding en screening Aspirantpleegouders, Jeugdzorg Nederland, 2013.

Meulen Ter G, Vinke A, Baat De M, Spoelstra J, Matching Van Langdurig Uithuis geplaatste Jeugdigen Aan Een Pleeggezin Of Gezinshuis, Nederlands Jeugd Instituut, Maart 2014.

Ministerie van Veiligheid en Justitie Stelselwijziging Jeugd Hoofdlijnen wetsvoorstel Jeugdwet 1 juli 2013.

Munson M.R&McMillen J.C, Nonking Natural mentors in The lives of Folder Youths in Fostercare. Journal of Behavioral Heralt Services&research 35: 4.

Muslih F. “Korunmaya Muhtaç Çocuklar”, Sosyal Hizmetler Dergisi, 1974,cilt 6, sayı 5 s:12.

Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen, Geef Pleegouders opTijd de Hulp Die Nodig İs, Overijssel, 2010.

Nederlands Jeugdİnstituut, WatWerkt İn Pleegzorg, 2012.

Oktay A. Korunmaya Muhtaç Çocukların Eğitimi, Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 1989Sayı:1 s:101-115.

Özbesler C. Koruyucu Aile Hizmetlerinde Değerlendirme Süreci, Aile ve Toplum Dergisi, 2009, sayı 16, s:86-94.

Özdemir N, Sefer N, Türkdoğan D, Bir Sosyal Sorumluluk Projesi Örneği; “Korunmaya Muhtaç Çocuklar” C.Ü, Sosyal Bilimler Dergisi, 2008, Cilt 32, No: 2 s:283-305

Özdemir U. Psiko-Sosyal ve Hukuksal Açidan Koruyucu Aile Bakımı. Ankara: Atila Kitabevi, 1997

Özkan S. Türkiye’de Darüleytamların Gelişimi ve Niğde Darüleytamı, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 2006 .

Özpolat V.Küreselleşme Sürecinde Yurt Dışındaki Türklerin Önemi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi- Sayı 34- Aralık 2012.

Pleegouder Worden Een Zorgvuldige Voorbereiding, Kompaan En De Bocht, Hulpverlening Aan Jeugd, Vrouwen En Gezinen,2012.

Pleegzorg Voor Langere Tijd, brochure Pleegzorg Nederland.

PVO, Pleegouders Verstren on Opvoeden Samenwerking Ondersteunen in Pleegzorg, Screenings vragenlijst Pleegouders(6-17 jaar).

Risk Altında Ve Korunması Gereken Çocuklar Çalıştayı, Başakşehir Sivil Toplum Kuruluşları Platformu, 28-29 Kasım İstanbul,2013.

Salim M. Geçmişten Günümüze Türkiye’de Çocuk Koruma Politikaları Ve Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Süleyman Demirel Üniversitesi, Kamu

Yönetimi Bölümü Yüksek Lisans Tezi, 124 Sayfa, Ocak 2011 (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Nilüfer (Avşar) Negiz).

Sarıkaya M. Savaş Yıllarında Himaye-İ Etfal Cemiyeti'nin Çocuk Misafirhanesi Ve Çocuklar Atatürk Dergisi, 2003Cilt 3, Sayı 3,s: 193- 202.

Selçuk B, Aydoğdu B.İ, Anayasal Düzeyde Türkiye’de Sosyal Politikaların Gelişimi Uluslararası Sosyal Ve Ekonomik Bilimler Dergisi International Journal Of Social And EconomicSciences 4 (1): 45-51; 45-51.

Semerci B. Koruyucu Aile ve Evlat Edinme Sürecinden Sonra Çocuğun Ruh Sağlığı, Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına xx. Sempozyumu, Ankara 15-16 Şubat 2007, s: 213-217.

Siebelt K. Afstudeerscriptie Trias Jeugdhulp, Scriptie Pleegzorg, 2008.

Siebelt K. Wat er Ook Speelt İn Een Gezin, het Vooral de Kinderen Zijn, Wij Zoeken Nog Een Hart Met Wat Ruimte, Afstudeer scriptie Trias Jeugdhulp, 2008.

Sofuoğlu E, Koç A ve N, Osmanlı Devletinde Yetimler İçin Alınan Bazı Tedbirler,” Savaş Çocukları- Öksüzler Ve Yetimler İçinde, Umut Kağıtçılık, İstanbul, 2003.

Stelsel wijziging Jeugd Pleegzorg, Een Bijzondere Vorm Van Jeugdhulp Brochure, 2013.

Suğur N, Saygı E, Koruma Altındaki Çocukların Aile Ve Devlet Algısı Üzerine Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Sbf Dergisi 65-1 s: 116- 133.

Sunal O. Sosyal Politika: Sosyal Adalet Açısından Kuramsal Bir Değerlendirme; Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt 66 No: 3 s: 283- 305

Şahin F. İhmal Ve İstismara Uğrayan Çocuklar Açısından Koruyucu Aile; İhmal Ve İstismarı Önlemeye Karşı Koruyucu Aile Ve Evlat Edinme Hizmetleri Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına xx. Sempozyum Sunumları, Ankara 2007,s:237-239.

Şenocak H, Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 2006, Sayı 51,s: 178- 226.

T.C Resmi Gazete, Çocuk Koruma Kanunu, 15/07/2005, Sayı: 25876

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu, Araştırma Ve İnceleme Raporu, Raporun Konusu Türkiye’de Sosyal Yardımlar Ve Sosyal Hizmetler Alanındaki Yasal Ve Kurumsal Yapının İncelenmesi, Aile, Çocuk, Özürlü, Yaşlı Ve Diğer Kişilere Götürülen Sosyal Hizmetlerin Ve Sosyal Yardımların Genel Olarak Değerlendirilmesi, Bu Hizmetlerin Düzenli Ve Verimli Şekilde Yürütülmesinin Ve Geliştirilmesinin Sağlanması Hakkında, 2009.

TBMM Tutanak, B: 31, sayfa 33, 2001

TBMM. İnsan haklarını İnceleme Komisyonu, Almanya, Hollanda ve Belçika Gençlik Dairelerinin Türkiye kökenli Çocuklara Yönelik Uygulamalarına ilişkin İnceleme Raporu, 2013.

Thomas M. Philpot, Fostering a Child's Recovery, Family Placemet for Traumatized Children, 2009

Tümkiye S. Ailesi Yanında Ve Yetişme Yurdunda Kalan Ergenlerin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 2005, Cilt 3, Sayı 4.

Unen, A.A.W. van, Wet Op De Jeugdzorg Tekst En Uitleg, ElsevierOverheid, 's-Gravenhage, 2005.

Usta S. "Türkiye'de Çocuğun Korunması", İstanbul Barosu Dergisi, 1995, cilt 69, sayı 1-2-3 s: 91.

Ünal V. Düünden Bugüne Kültürümüzde Koruyucu Aile Hizmetleri Üzerine Bazı Değerlendirmeler, International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic Volume 10/6 Spring, 2015 p:875-900.

Ünvar C. Yurtdışında Yaşayan Türkler Ve Türk Kimliğinin Korunması, Uluslar Arası İlişkiler Ve Stratejik Analizler Merkezi, 2013.

Van Den Berg P, Weterings T, Pleegzorg, Jeugdzorg Voor Het Kind, Pedagogische Besluit vorming Bij Uithuis plaatsing, Uitgeverij Agiel, Utrecht 2007.

Vehbi Ü. "Osmanlının Son Dönemlerinde Korunmaya Muhtaç Çocuklar İçin Kurulan Sosyal Hizmet Kuruluşları. CÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık 2012, Cilt: 36, Sayı: 2 s:21-48.

Vergili A, Oktay, E. Yetiştirme Yurdunda Barınan 13-15 Yaş Grubu Ergenler İle Aileleri Yanında Yaşayan Aynı Yaş Grubu Ergenlerin Psikolojik Belirtilerinin Karşılaştırılması. VII. Eğitim Bilimleri Kongresi, Selçuk Üniversitesi, Konya. 1998.

Weekend- En Vakanti epleegzorg, brochure Pleegzorg Nederland.

Westefeld, J.S. College And University Student Suicide: Trends And Implications. The Counseling Psychologist. ,1990 cilt 18 s: 464-476.

Yazıcı E. Korunmaya Muhtaç Çocuklar Ve Çocuk Evleri, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi ,2012 , Sayı: 18, Cilt: 9,s: 499-525.

Yazıcı E. Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Çocuk Evleri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2012,s: 499- 525.

Yazıcı E. Türkiye'de Çocuk Koruma Sistemi Ve Koruyucu Aile Bakım Yönteminde Yeni Yaklaşımlar, Çankırı Karatekin University İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi , 2014, Cilt 4, Sayı 2 s:247-270.

Yazıcı N. "Osmanlılarda Yetimlerin Korunması Üzerine Bazı Değerlendirmeler." Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 2007, cilt 48 s: 46.

Yeşilkayalı H.D, Özkan Y, Koruyucu Aile Bireylerinin Tanıtıcı Özellikleri İle Özgeçilicilik Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Hizmet Sempozyumu Manisa 2015.

Yolcuoğlu İ.G, Türkiye’de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi, Aile Ve Toplum Dergisi, Yıl: 11, Cilt:5, Sayı: 18, Tem-Ağustos-Eylül 2009.

Zastrow C, Sosyal hizmete Giriş, Nika Yayınevi Fita Petrol, Madencilik, Yayıncılık Tic. Ltd.Şti., 1. Baskı,2013.

Zorgen Voor Het Bedreigde Kind Onderzoek Naar De Samenwerking Tussen Raad Voor De Kinder bescherming En Bureau Jeugdzorg, Inspectie Jeugdzorg Utrecht, November, 2006.

Zuhal İ, Kasapoğlu A, Serhat S, Korunmaya Muhtaç Kimsesiz Çocukların Devam Ettikleri Okulların Yöneticilerinin Bu Çocukların Sorunlarına Ve Sorunların Çözümlerine Yönelik Mesleki Donanımları, Eğitim Bilimleri Dergisi 2014, Sayı 39 s:97-119.

EKLER

EK 1

Koruyucu Aile Olan Kişiler için

Görüşme Tarihi: /.... / 2015	Görüşme Süresi:dak.	Görüşülen Yer: ☐ Türkiye ☐ Hollanda
☐ Görüşme tamamlandı	☐ Görüşme yarım kaldı	☐ Görüşmeyi reddetti
<i>Aşağıdaki seçenekli sorular, görüşülen kişiden alınan cevaplara uygun olarak araştırmacı tarafından işaretlenmiştir.</i>		
Görüşülen Kişinin Adı Soyadı		Kodu:
Cinsiyeti:	Yaşı:	Eşinin Yaşı:
Eğitim Durumu: ☐ İlköğretim ☐ Ortaöğretim ☐ Lise ☐ Yüksekokul/ Üniversite ☐ Yüksek lisans/Doktora	Eşinin Eğitim Durumu: ☐ İlköğretim ☐ Ortaöğretim ☐ Lise ☐ Yüksekokul/ Üniversite ☐ Yüksek lisans/Doktora	
1. Düzenli olarak gelir getiren bir işiniz var mı?	☐ Evet ☐ Hayır	
<i>Cevap EVET ise,</i> 2. İşiniz nedir?		
3. Çocuğunuz var mı?	☐ Evet ☐ Hayır	4. Kaç tane?.....
4. 12 yaşınıza kadar en uzun süre yaşadığınız yer neresidir?	☐ İl merkezi (Hangi il.....) ☐ İlçe merkezi ☐ Bucak veya köy	
5. Eşinizin 12 yaşına kadar en uzun süre ile yaşadığı yer neresidir?	☐ İl merkezi (Hangi il.....) ☐ İlçe merkezi ☐ Bucak veya köy	
6. Koruyucu aile uygulamasını nasıl öğrendiniz. Anlatır mısınız?	☐ ASP ☐ Sivil toplum kuruluşu ☐ Medya ☐ Akrabalar ☐ Arkadaşlar ☐ Diğer.....	

1. Neden koruyucu aile oldunuz?
2. Koruyucu aile olmak istediğinizi öğrendiklerinde çevrenizdeki insanların tepkileri nasıl oldu?
3. Bugüne kadar kaç çocuğun koruyucu ailesi oldunuz?
4. Koruyucusu ailesi olduğunuz çocuk(lar) ailenize yerleştirildiğinde kaç yaşındaydı? Koruyucu ailesi olduğunuz çocuk(lar) kaç yıldır sizinle birlikte yaşıyor?
5. Koruyucu ailesi olmak istediğiniz çocuk(lar)ı siz mi seştiniz?
6. Koruyucu ailesi olduğunuz çocuk(lar)ın yaşı sizin için önemli miydi? Neden?
7. Koruyucu ailesi olduğunuz çocuğun cinsiyeti sizin için önemli miydi? Neden?
8. . Neden evlat edinmek yerine koruyucu aile olmayı seştiniz?
9. Aileler ve korunmaya muhtaç çocuklar açısından sizce evlat edinmek ile koruyucu ailesi olmak arasındaki fark nedir?
10. Koruyucu aile olmadan önce bu konuda herhangi bir eğitime ihtiyaç duydunuz mu? Size hizmetle ilgili eğitim verildi mi? Verildi ise kim tarafından, nasıl?
11. Koruyucu aile hizmetini sürdürürken profesyonel yardıma, desteğe ihtiyaç duyuyor musunuz? İhtiyaç duyuyorsanız, bu ihtiyacı nasıl karşılıyorsunuz?
<i>Cevap EVET ise,</i>
12. Koruyucu aile olarak karşılaştığınız sorunlarla ilgili kime müracaat ediyorsunuz?
13. Sosyal hizmet uzmanları sizi ziyaret ediyor mu? Hangi sıklıkla? Sizce bu ziyaretler yeterli mi? İhtiyaçlarınızı karşılıyor mu?

Sosyal Hizmet Uzmanları İçin

Görüşme Tarihi: /.... / 2015	Görüşme Süresi:dak.	Görüşülen Yer: ☐ Türkiye ☐ Hollanda
☐ Görüşme tamamlandı	☐ Görüşme yarım kaldı	☐ Görüşmeyi reddetti
<i>Aşağıdaki seçenekli sorular, görüşülen kişiden alınan cevaplara uygun olarak araştırmacı tarafından işaretlenmiştir.</i>		
Görüşülen Kişinin Adı Soyadı		Kodu:
Cinsiyeti:		Yaşı:
Eğitim Durumu: ☐ İlköğretim ☐ Ortaöğretim ☐ Lise ☐ Yüksekokul/ Üniversite ☐ Yüksek lisans/Doktora		

1.(Türkiye) Sosyal çalışmacı kadrosunda mı görev yapıyorsunuz? Bitirdiğiniz lisans / yüksek lisans programı nedir?
2.Çalıştığınız kurumun / kuruluşun adı nedir? Ne kadar süredir çalışıyorsunuz?
3.Çalıştığınız kurumun / kuruluşun hangi biriminde ve hangi statüde çalışıyorsunuz? Ne kadar süredir?
4. Kaç yıldır koruyucu ailelerle çalışıyorsunuz? Koruyucu aile biriminde çalışmayı siz mi istediniz? Çalışmaya başlamadan önce fikriniz soruldu mu? Memnun musunuz?
5. Koruyucu ailelerle çalışmaya başladığınızda kurumunuzdan herhangi bir hizmetiçi eğitim (oryantasyon, süpervizyon vb.) almış mıydınız?
6. Şu anda koruyucu ailelerle çalışırken süpervizyon desteği alıyor musunuz?
<i>Cevap HAYIR ise,</i>
7. Süpervizyon desteği almak ister miydiniz?
8. Koruyucu aile hizmetinde kurumunuzdan kaynaklanan ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?
9. Koruyucu ailelerle çalışırken ailelerden kaynaklanan ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?
10. Koruyucu ailelerle çalışırken koruma altına alınan çocuklardan kaynaklanan ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

11. Sizce koruyucu aile yanına yerleştirilecek çocuğa kendisinesunulan hizmet hakkında yeterli bilgi veriliyor mu?
12. Sizce ocuk koruyucu aileye yerleştirilmeden önce aileye ocuk hakkında yeterli bilgi veriliyor mu?
13. Koruyucu ailelere yönelik düzenli ve yeterli eğitim veriliyor mu?
14. Çocuğa uygun koruyucu aile seçebilmek için hangi unsurlara dikkat ediyorsunuz?
15. Korunmaya muhtaç her ocuk koruyucu aile yanına yerleştiriliyor mu?
16. Koruyucu aileleri ne sıklıkla ziyaret ediyorsunuz? Sizce, sosyal hizmet uzmanlarının koruyucu ailelere yaptıkları ziyaretler niceliksel ve niteliksel açıdan yeterli mi?
17. Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuklar, okula ve yeni sosyal çevrelerine uyum sağlama konusunda sorun yaşıyorlar mı?
18. (Türkiye) Sizce koruyucu aile sayısı nasıl arttırılabilir? Sizce koruyucu aile hizmetinin kalitesi nasıl arttırılabilir?
19. Sizce koruyucu aile hizmeti sadece ASP tarafından mı sağlanmalıdır? Neden?
20. Koruyucu aile hizmetine ilişkin kanun, tüzük ve yönetmelikler yeterli mi? Sizce nasıl düzenlemeler yapılmalı?

Koruyucu Aile Olmayan Kişiler İçin

<i>Görüşme Tarihi:</i> / / 2015	<i>Görüşme Süresi:</i>dak.	<i>Görüşülen Yer:</i>
☐ <i>Görüşme tamamlandı</i>	☐ <i>Görüşme yarım kaldı</i>	☐ <i>Görüşmeyi reddetti</i>
<i>Görüşülen Kişinin Adı Soyadı</i>		<i>Kodu:</i>
<i>Cinsiyeti:</i>	<i>Yaşı:</i>	<i>Eşinin Yaşı:</i>
<i>Aşağıdaki seçenekli sorular, görüşülen kişiden alınan cevaplara uygun olarak araştırmacı tarafından işaretlenmiştir.</i>		
<i>Eğitim Durumu:</i> ☐ İlköğretim ☐ Ortaöğretim ☐ Lise ☐ Yüksekokul/ Üniversite ☐ Yüksek lisans/Doktora	<i>Eşinin Eğitim Durumu:</i> ☐ İlköğretim ☐ Ortaöğretim ☐ Lise ☐ Yüksekokul/ Üniversite ☐ Yüksek lisans/Doktora	
2. Düzenli olarak gelir getiren bir işiniz var mı?	☐ Evet ☐ Hayır	
<i>Cevap EVET ise,</i> 2. İşiniz nedir?	☐ Sanayi, fabrika, inşaat, atölye vb. işyerlerinde çalışan üretim işçisi ☐ Tezgahtar, garson, pazarlama gibi işlerde çalışan ☐ Teknik bilgi ve uygulama becerisi gerektiren işlerde çalışan (tekniker- teknisyen, büro işleri vb.) ☐ Yanında 3 ve üzerinde işçi çalıştıran işveren ☐ Yanında 3'den az işçi çalıştıran işveren ☐ Doktor, mühendis, avukat gibi yüksek eğitim gerektiren işler ☐ İşçi çalıştırmayan kendi hesabına çalışan esnaf, zanaatkar ☐ Düzensiz geliri olan işlerde çalışanlar (işporta, götürü ya da gündelikçi gibi işler)	

	☐ Tarım işleri (aile işinde çalışıyor) ☐ Tarım işleri (ücret karşılığı çalışıyor) ☐ Diğer.....
3. Çocuğunuz var mı?	☐ Evet Kaç tane? ☐ Hayır
4. 12 yaşınıza kadar en uzun süre yaşadığınız yer neresidir?	☐ İl merkezi (Hangi il.....) ☐ İlçe merkezi ☐ Bucak veya köy
5. Eşinizin 12 yaşına kadar en uzun süre ile yaşadığı yer neresidir?	☐ İl merkezi (Hangi il.....) ☐ İlçe merkezi ☐ Bucak veya köy

1. Koruyucu aile hizmeti hakkında neler biliyorsunuzuz?
2.Koruyucu aile olmayı hiç düşündünüz mü?
<i>Cevap HAYIR ise,</i>
3.Koruyucu aile olmak istememe nedeniniz nedir?
4. Biyolojik (öz) çocuğunuz var mı?
<i>Cevap EVET ise,</i>
5. Biyolojik çocuğunuzun olması koruyucu aile olmak istememenizin nedenleri arasında mı? Biyolojik çocuunuz olmasaydı koruyucu aile olur muydunuz?
<i>Cevap HAYIR ise,</i>
6. Koruyucu aile hizmetini üstlenmeniz durumunda yapılacak ödemenin ailenizin geçimine katkıda bulunacak düzeyde olması fikrinizi değiştirir miydi?
7. Sizce, aileler ve çocuklar açısından evlat edinme ile koruyucu aile olma arasında fark var mıdır?
8.Sizce, korunmaya muhtaç çocuklar için koruyucu aile hizmeti modeli yeterli ve gerekli bir uygulama mıdır?

EK 2

Koruyucu Aile Yönetmeliği

Tarih: 14.12.2012

Sayı:28497

R.G.

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, korunmaya muhtaç çocukların korunmalarını gerektiren süre içerisinde aile ortamında yetiştirilmesine yönelik koruyucu aile hizmetlerinin uygulama esaslarını, Bakanlık ile koruyucu ailenin yetki ve sorumluluklarını belirlemek, hizmetin etkin bir şekilde yürütülmesini sağlamaktır.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, çocuğun durumuna en uygun koruyucu aile seçimini, koruyucu ailenin eğitimini, sorumluluklarını, idare ile olan ilişkilerini, hizmetin işleyişini, koruyucu aileye talep halinde bu hizmetin karşılığı olarak yapılacak ödemeler ve izlemeye ilişkin esasları kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun 22 nci ve 23 üncü maddeleri ile 3/6/2011 tarihli ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) ve (d) bentleri, 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (ç), (d) ve (ı) bentleri, 22 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi ile 28 inci ve geçici 6 ncı maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Akraba veya Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli: Veli ya da vasi dışında kalan kan bağı bulunan akrabalar ya da çocuğun iletişim içinde olduğu veya tanıdığı bakıcı, komşu gibi yakın çevresinde olan, tercih etmeleri halinde en az temel ana, baba eğitimleri kapsamında eğitim almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımı,

b) Aylık bakım ödemesi: Koruyucu aile hizmeti verildiği müddetçe koruyucu aile yanına yerleştirilen çocukların bakım, eğitim ve yetiştirilmelerine ilişkin harcamalara, çocukların kişisel gelişimleri için gerekli olan harçlıklarına karşılık olmak üzere talepte bulunan koruyucu ailelere ödenen miktarı,

c) Bakan: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanını,

ç) Bakanlık: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığını,

d) Çocuk: Sosyal Hizmetler Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi, 22 nci maddesi ve 24 üncü maddesi ile 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi, 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi ve 9 uncu maddesi çerçevesinde, hakkında yetkili ve görevli mahkemece verilen korunma kararı, acil korunma kararı ya da bakım tedbiri alınan çocuklar ile hakkında mahallin mülki amiri tarafından acil korunma kararı alınan veya bakım onayı verilen çocuğu,

e) Geçici Koruyucu Aile Modeli: Acil koruma gereken ya da hakkında hizmet planı oluşturulmamış ve kuruluş bakımına yerleştirilmemiş ya da kendisi için planlanan hizmet modelinden çeşitli nedenlerle henüz yararlandırılamamış çocuklar için, temel ana, baba eğitimleri ve Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe Eğitimini almış profesyonel kişi ve ailelerin sağladığı birkaç gün ile en fazla bir ay arasında değişen bakımı,

f) Geçici Koruyucu Aile Ödemesi: Geçici Koruyucu Aileler yanına yerleştirilen çocukların bakımlarının gerçekleştirilmesi amacıyla ailelerin hizmetine karşılık yapılan aylık ödemeyi,

g) Genel Müdürlük: Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünü,

ğ) İl veya İlçe Müdürlüğü: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı il veya ilçe müdürlüğünü,

h) Koruyucu Aile: Bu Yönetmelikte belirlenen esas ve usuller çerçevesinde korunmayı gerektiren duruma göre belirlenen sürede, il veya ilçe müdürlükleri denetiminde, ödeme karşılığı ya da karşılıksız olarak çocuğun bakımını ve yetiştirilmesini üstlenen, aile ortamında yaşamını sağlayan, tercihen (j), (k), (s) bentlerinde tanımlanan eğitimlerden en az birini almış ve (a), (e), (r), (ş) bentlerinde tanımlanan modeller kapsamındaki aileyi veya kişiyi,

ı) Koruyucu Aile Belgesi: Başvuranların koruyucu aile olması yönünde karar verilmesi halinde düzenlenen ve hizmetin devam etmesinin uygun bulunduğu her yıl için yenilenen il veya ilçe müdürü imzalı belgeyi,

i) Koruyucu Aile Birimi: Koruyucu aile hizmetlerinin daha etkin ve verimli yürütülebilmesi için yeteri kadar sosyal çalışma görevlisi ile birim yöneticisinden oluşan ve il veya ilçe müdürlükleri bünyesinde kurulan birimi,

j) Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitimi: Korunmaya muhtaç çocuğun öz ailesi dışında bir başka aile yanında yetiştirilmesine ilişkin olarak verilen eğitimi,

k) Koruyucu Aile İkinci Kademe Eğitimi: Özel zorlukları ve ihtiyaçları olan korunmaya muhtaç çocuğa hizmet vermek üzere koruyucu aile temel eğitimini almış kişilere verilen uzmanlık eğitimini,

l) Komisyon: Mahalli mülki amirin onayı ile illerde il müdürü veya görevlendirilen il müdür yardımcısı başkanlığında, ilçelerde ise ilçe müdürü başkanlığında biri vakadan sorumlu en az dört sosyal çalışma görevlisinden, sayının yetersiz olması halinde iki sosyal çalışma görevlisinden oluşturulan koruyucu aile komisyonunu,

m) Koruyucu Aile Sözleşmesi: İl veya ilçe müdürlükleri ile koruyucu aile arasında imzalanan ve koruyucu ailenin yükümlülüklerini kapsayan mahalli mülki amir onaylı belgeyi,

n) Kuruluş: Çocuk Evleri, Sevgi Evleri, Çocuk ve Gençlik Merkezleri, Çocuk Yuvaları, Yetiştirme Yurtları, Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri ile Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezlerini,

o) Sosyal Çalışma Görevlisi: Sosyal çalışmacı, psikolog, sosyolog, çocuk gelişimcisi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğretmeni, özel eğitim öğretmenini,

ö) Sosyal İnceleme: Koruyucu aile hizmet sürecinin her aşamasında çocuk, kişi veya ailelerin psikolojik, sosyal ve ekonomik durumlarını belirlemek amacıyla sosyal hizmet müdahalelerine ilişkin önerileri içeren değerlendirme ve karar verme sürecini,

p) Özel Zorlukları veya İhtiyaçları Bulunan Çocuk: Suça sürüklenen veya suçun mağduru olup davranış bozuklukları sergileyen ve özel ilgi, destek ve bakım gerektiren ve mahkeme kararı ile koruma ve bakım altına alınan çocuğu,

r) Süreli Koruyucu Aile Modeli: Öz ailesi yanına kısa sürede döndürülme imkânı bulunmayan ya da kalıcı olarak aile yanına yerleştirilemeyen çocuklara, tercihen temel ana-baba eğitimleri ve Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitimi almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımı,

s) Temel Aile Eğitimi: Çocuğun desteklenmesi amacıyla çocuk gelişimi, ihtiyaçları ve etkili ebeveynlik yapılması kapsamında temel ana, baba eğitimini de içeren genel ebeveynlik becerilerinin kazanıldığı eğitimi,

ş) Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modeli: Özel zorlukları ve ihtiyaçları olan çocuklara yardımcı olabilecek lisans eğitimine sahip olan veya eşlerden biri en az ilköğretim düzeyinde olmak üzere temel ana, baba eğitimleri, Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe Eğitimlerini almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımı,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Uygulama Esasları

Sorumlu birim ve uygulayıcı

MADDE 5 – (1) Koruyucu aile hizmeti, Bakanlıkça belirlenen esaslar çerçevesinde Genel Müdürlüğün koordinasyonunda il veya ilçe müdürlüklerinde oluşturulan komisyonlar ile bu hizmet kapsamında görevlendirilen sosyal çalışma görevlisi tarafından yürütülür.

Koruyucu aile hizmetinden yararlanacak çocuğun tespiti

MADDE 6 – (1) Haklarında acil korunma veya bakım tedbiri alınması zorunlu görülen çocuklar öncelikli olarak koruyucu aile yanına yerleştirilir.

(2) Bu Yönetmelik kapsamındaki çocuklardan, her ay koruyucu aileye yerleştirilebilecek olanların fotoğrafları, ad ve soyadı, doğum yeri, doğum tarihi ve korunma veya bakım tedbiri veya acil korunma kararı nedenlerini kapsayan liste ile birlikte sağlık durumu, psiko-sosyal ve fiziksel gelişimlerini gösteren, çocuğun alışkanlıkları, davranış kalıpları ve özel gereksinimlerini içeren durum değerlendirme raporu, kuruluşlar tarafından il veya ilçe müdürlüğüne gönderilir.

(3) Sosyal çalışma görevlisi tarafından koruyucu aile adayının sosyal incelemesi tamamlandıktan sonra, hakkında durum değerlendirme raporları düzenlenmiş çocuklar arasından eşleştirme yapmak üzere ilgili kuruluşa veya birime ziyaret yapılır, dosya bilgileri incelenir, çocuğun tanınması amacıyla ilgili personel ve çocukla gerekli görüşmeler yapılır. Aile ve çocuğun özellikleri görülerek yapılan eşleştirme önerisi, yazılı olarak Komisyona sunulur.

Eşleştirme

MADDE 7 – (1) Çocukların uygun koruyucu aileler ile eşleştirilmesi, koruyucu aile hizmetinin amaçları ve esasları kapsamında il veya ilçe müdürlüğünde oluşturulan komisyonca değerlendirilir.

(2) Çocuk, komisyonca uygun görülen koruyucu aile yanına, koruyucu aile sözleşmesi imzalanarak, mahalli mülki amirin onayı ile yerleştirilir.

Koruyucu ailenin tespiti ve istenen belgeler

MADDE 8 – (1) Koruyucu ailenin,

a) Türk vatandaşı olması ve Türkiye’de sürekli ikamet etmesi,

- b) 25-65 yaş aralığında bulunması,
- c) En az ilkokul düzeyinde eğitim almış olması,
- ç) Düzenli gelire sahip olması,

gerekir.

(2) Uzmanlaşmış koruyucu aileler ile geçici koruyucu aileler için birinci fıkranın (a), (b) ve (ç) bentlerine ek olarak; bu kapsamdaki çocuklara yardımcı olabilecek Bakanlıkça belirlenen lisans eğitimi almış veya eşlerden biri en az ilköğretim düzeyinde olmak üzere temel ana-baba eğitimleri, koruyucu aile birinci ve ikinci kademe eğitimlerini almış olmak gerekir.

(3) Başvuru sahipleri evli iseler eşleriyle birlikte, koruyucu aile olmak üzere yerleşim yerlerindeki il veya ilçe müdürlüklerine başvurabilirler.

(4) Başvuru ve çocuğun aile yanına yerleştirildiği tarih itibarıyla birinci fıkranın (b) bendindeki yaş aralığında olmak gerekir. Bunun tespitinde, eşler arasındaki yaş farkının on yaş veya daha az olması halinde yaşı küçük olan eşin yaşı, bunun haricindeki durumlarda eşlerin yaş ortalaması esas alınır.

(5) Akraba veya Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli hariç olmak üzere çocuk ile koruyucu aile olacak eşlerden yaşı küçük olan arasındaki yaş farkı on sekiz yaştan az olamaz.

(6) Öncelikle akrabalara ya da belli bir süredir devam eden ana-baba-çocuk ilişkisinin kurulduğu yakın çevre ailelerden uygun olanlara koruyucu aile olmaları yönünde teklifte bulunulur. Bu kişilerin koruyucu aile olmak istemesi durumunda, yapılacak sosyal inceleme sonucuna göre Komisyon tarafından uygun görülmesi halinde yaş ve eğitim şartı aranmaz.

(7) Koruyucu aile adaylarının yaşı değerlendirilirken, çocuğun yaş dönemine uygun davranış gösterebilme becerisi ve çocukla aralarında birebir ebeveyn-çocuk ilişkisi sağlanması esasları göz önünde bulundurulur.

(8) Çocuğun anne veya babası ya da vasisi, koruyucu ailesi olamazlar.

(9) Koruyucu aile olmak üzere il veya ilçe müdürlüklerine başvuran kişilere hizmetin esasları ve işleyişi ile yerleştirilecek çocukların özellikleri hakkında bilgi verilerek ilk görüşme yapılır, uygun görülen kişi veya eşlerle ilk görüşme formu doldurulur ve yazılı başvuru alınarak aşağıdaki bilgi ve belgelerin en geç bir ay içinde tamamlanması istenir.

a) T.C. Kimlik Numarası beyanı.

b) Bir adet vesikalık fotoğraf.

c) Öğrenim durumunu gösterir belgenin onaylı örneği.

ç) İş, gelir ve sosyal güvenlik durumunu gösteren belgenin onaylı örneği.

d) Koruyucu aile olacak kişiler ve varsa birlikte yaşadığı kişilerden, çocuğun yüksek yararından hareketle;26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile millete ve devlete karşı suçlar, topluma karşı suçlar, kişilere karşı suçlar ile uluslararası suçlardan ve çocuklara yönelik işlenen istismar suçlarından mahkûm olmadığına dair adli sicil belgesi.

e) Varsa koruyucu aile birinci kademe, koruyucu aile ikinci kademe veya temel aile eğitimi belgesi veya belgelerinin onaylı örneği.

f) Sosyal inceleme sürecinde tespit edilen durumlara ilişkin koruyucu aileyi tanımaya yönelik ihtiyaç duyulacak diğer belgeler.

g) Koruyucu aile olacak kişiler ve varsa birlikte yaşadığı kişilerin, çocuğun bakımını, psiko-sosyal gelişimini ve eğitimini etkileyecek ya da çocuğa zarar verecek düzeyde fiziksel engeli, ruhsal rahatsızlığı ve bulaşıcı hastalığının olmadığını gösteren, Devlet ya da üniversite hastanelerinin ilgili bölümlerinden alınan doktor raporu, gerekli görülmesi halinde kişinin sağlığına, devam eden hastalığına veya bağımlılığına ilişkin ayrıntılı rapor.

(10) Kişilerin evli olması halinde her iki eş için de aynı belgeler aranır.

(11) Kişilere ait açıklamalı nüfus kayıt örneği, kimlik paylaşımı sisteminden alınarak dosyaya eklenir.

(12) Hizmet sürecinin devam ettiği her iki yılda bir ve koruyucu aileye yeni katılan her aile üyesi için dokuzuncu fıkranın (d) ve (g) bentlerinde istenen belgeler yenilenir. Tespit edilen duruma uygun işlem tesis edilir.

(13) Koruyucu aile dosyası içinde yer alan belgeler, hiçbir şekilde başvurana iade edilmez.

(14) Koruyucu aile başvurusunun yoğun olduğu illerde sıralama oluşturulur. Aileler, oluşturulan sıra esas alınarak koruyucu aile yanına yerleştirilebilecek uygun çocuğu bulunan illere Genel Müdürlükçe yönlendirilir. Buna ilişkin usul ve esaslar genelge ile belirlenir.

(15) Koruyucu aile olma şartlarını taşımayanlara yazılı olarak bilgi verilir.

Araştırma ve inceleme

MADDE 9 – (1) Başvurusu kabul edilenler hakkında kişilik özellikleri, evlilik ve sosyal ilişkileri, tek başına yaşayıp yaşamadığı, yaşantısının genel kabul

görmüş toplum kural ve değerlerine uygun olup olmadığı, çocuk yetiştirme konusundaki yeterliliği, yaşları, diğer aile üyelerinin bu konudaki düşünceleri, iş ve ekonomik koşulları gibi çocuk ile koruyucu aile ilişkileri açısından önem taşıyan temel mesleki değerlendirme hususları dikkate alınarak sosyal inceleme yapılır.

(2) Sosyal inceleme sonucunda koruyucu ailenin 4 üncü maddede tanımlanan hizmet modellerinden hangisine uygun olduğu belirlenir, hazırlanan dosya komisyona sunulur.

Koruyucu aile eğitimleri

MADDE 10 – (1) Koruyucu aile olmak isteyen ve 8 inci maddede belirtilen şartları taşıyan adaylara ve mevcut koruyucu ailelerin eğitimlerine ilişkin konuların içeriği ve eğitimin uygulanmasına dair hususlar Genel Müdürlükçe belirlenir.

(2) Korunma altına alınmadan önceki yaşantıları ya da mevcut durumları açısından özel zorlukları veya ihtiyaçları olan çocuklar, Koruyucu Aile İkinci Kademe Eğitimi uygulamasına başlanıncaya kadar mesleki çalışma alanları veya meslek eğitimleri nedeniyle çocuğun özel bakımını sağlayacak düzeyde bilgi ve deneyim sahibi olan koruyucu aileler yanına yerleştirilebilir.

(3) Eğitim programına sürekli devam eden ve tamamlayan adaylara Koruyucu Aile Eğitimi Katılım Belgesi verilir.

(4) Temel Aile Eğitimi ve Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitiminin yanı sıra çocuk yetiştirmeye yardımcı olacak sertifikalı diğer eğitimleri almış olanlar, daha özel bakım gerektiren çocuklara verilecek koruyucu aile hizmetlerinde tercih edilir.

(5) Süreli koruyucu aile yerleştirmelerinde Temel Aile Eğitimi ve Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitimi tamamlayanlar öncelikle tercih edilir.

(6) Koruyucu aile adaylarının ve mevcut koruyucu ailelerin buldukları il veya ilçede aldıkları eğitim, diğer il veya ilçelerde de geçerlidir.

Komisyon kuruluş ve işleyiş esasları

MADDE 11 – (1) Komisyon, mahalli mülki amirin onayı ile illerde il müdürü veya görevlendirilen il müdür yardımcısı başkanlığında, ilçelerde ise ilçe müdürü başkanlığında, biri vakadan sorumlu olmak üzere en az dört sosyal çalışma görevlisinden, sayının yetersiz olması halinde iki sosyal çalışma görevlisinden oluşur.

(2) Komisyona, koruyucu aile hizmetine ilişkin sosyal çalışma görevlisi veya çocukla ilgili diğer uzmanlar tarafından kendi uzmanlık alanlarıyla ilgili konularda hazırlanan raporlar sunulur. Komisyon ihtiyaç duyduğu kişileri dinleyebilir. Vaka süreci ve çocuğun üstün yararı doğrultusunda karar verilir.

Kararlar oy çokluğu ile alınır. Gerekli görülmesi halinde tekrar inceleme yapılmasına karar verilebilir.

(3) İhtiyaç duyulması halinde birden çok komisyon oluşturulabilir.

(4) Koruyucu aile hizmetinin etkin ve verimli yürütülebilmesi için sekreteryaya işlemleri il veya ilçe müdürlüklerindeki koruyucu aile birimlerince yürütülür, komisyon için uygun koşullara sahip çalışma ortamları oluşturulur.

Komisyon ve koruyucu aile biriminin görevleri

MADDE 12 – (1) Komisyonca, dosya üzerinde yapılan inceleme sonucunda, aşağıdaki konularda karar alınır.

- a) Koruyucu aile olmak üzere başvuran ailelerin uygunluğu,
- b) Koruyucu Aile Belgesi düzenlenmesi,
- c) Çocuğun yerleştirileceği aile,
- ç) Koruyucu Aile Belgesinin geçerliliği,
- d) Çocuğun koruyucu aile ile birlikte yurt dışına çıkması,
- e) Çocuğun koruyucu aileden geri alınması,
- f) Koruyucu aile statüsünün iptali,
- g) Hizmet sürecinde tereddütte kalınan durumların değerlendirilmesi.

(2) Karar, oy çokluğu ile alınır. Kararlarda çekimser oy kullanılmaz. Olumsuz oy kullanan üye tarafından gerekçe karar metnine eklenir.

(3) Komisyon, bulunduğu il veya ilçede belirlediği hedefler doğrultusunda tanıtım çalışmaları, kampanya ve faaliyetleri planlar ve takip eder.

(4) Koruyucu aile biriminin görevleri şunlardır.

- a) Başvuruların alınması,
- b) Sosyal incelemenin yapılması,
- c) Dosya oluşturulması,
- ç) Çocuk ile ailenin uyumlaştırılması,
- d) Çocuğun aileye yerleştirilmesi,

e) Çocuğun yerleştirilmesi ile aile yanında izlenmesi, bakımı, sağlık durumu ve eğitime yönelik tedbir kararlarının yerine getirilmesi ve diğer süreçlerin takibi,

f) Koruyucu aile eğitimlerinin planlanması,

g) Koruyucu aile ile ilişkilerin düzenli yürütülmesi,

ğ) Çocuğun öz ailesi ve yakınlarıyla görüştürülmesi ile ilgili planlama yapılması ve uygulanması,

h) Verilecek diğer görevler.

İtiraz

MADDE 13 – (1) Koruyucu aile başvurusunun reddedilmesine, askıya alınmasına veya işlem den kaldırılmasına ilişkin işlemler, il veya ilçe müdürlüğü tarafından başvuru sahiplerine yazılı olarak tebliğ edilir.

(2) Bu işlemlere karşı tebliğ tarihinden itibaren ilgili kişi veya aile tarafından onbeş gün içinde il veya ilçe müdürlüğüne itiraz edilebilir. İtiraz, ilk kararı veren kişiler dışında mahalli mülki amirin onayı ile il müdürlüğüne oluşturulacak bir başka komisyon tarafından görüşülerek en geç bir ay içinde karara bağlanır. Karar itiraz edene yazılı olarak tebliğ edilir.

Koruyucu aile hizmetinden yararlanacak çocuğun yerleştirilmesi

MADDE 14 – (1) Komisyon tarafından eşleştirilmesi uygun bulunan koruyucu aile ile çocuğun tanıştırılmasından önce çocuğun düşüncesi öğrenilerek gerekli mesleki çalışmalar yapılır.

(2) Koruyucu aile sözleşmesi imzalanıncaya kadar çocuk ve ailenin birlikte zaman geçirmeleri, birbirlerini tanımaları ve alışmalarına uygun ortam sağlanması planlanır. Bu süreçte çocuk önce saatlik, daha sonra günlük, haftalık ve iki haftalık gibi sürelerle, çocuk ile koruyucu ailenin uyumuna göre toplamda iki ayı geçmeyecek şekilde koruyucu aileye izinli verilebilir. Süreçte olumlu kanaat oluşması, çocuğun ve ailenin de istemeleri halinde yerleştirme işlemi başlatılır.

(3) Uyum süreci sonunda il veya ilçe müdürlükleri ile yanına çocuk yerleştirilen koruyucu aile arasında sözleşme imzalanır, mahalli mülki amir tarafından onaylanır.

(4) Kurulda bulunan çocuklar sağlık kartı ile birlikte koruyucu aileye verilir ve buna ilişkin tutanak düzenlenir.

(5) Koruyucu aile yerleştirme formu, yerleştirme tarihinden itibaren en geç on gün içinde Genel Müdürlüğe ulaştırılır.

(6) Bir koruyucu aile yanına, çocuklar ve koruyucu aile arasında birebir ilişki kurulması ve çocukların sağlıklı bireysel gelişimlerinin sağlanacağı uygun şartların bulunması halinde ve tercihen aynı anda olmamak üzere en fazla üç çocuk yerleştirilebilir. Çocukların kardeş olması durumunda yapılacak vaka değerlendirmesi sonucuna göre çocuk sayısı sınırlandırılmayabilir. Kardeşlerin aynı aile yanına yerleştirilememesi halinde birbirleriyle görüştürebilecek aileler yanına yerleştirilmeleri esastır.

(7) Koruyucu ailenin kendi çocuğunun da olması halinde, her çocuğun haklarının korunması, sağlıklı iletişim kurmalarının sağlanması ve hizmetten beklenen yararın gerçekleştirilmesi açısından kapsamlı değerlendirme yapılarak, oluşan kanaate uygun özellikte ve sayıda çocuk yerleştirilir.

(8) Geçici koruyucu aile yanına aynı anda 0-3 yaş grubu için en fazla iki çocuk, 4 yaş ve üzeri çocuklar için aralarında en fazla üç yaş farkı olmak üzere en çok üç çocuk aynı anda yerleştirilebilir. Kardeş çocuklar için bu kriterler göz önünde bulundurulmaz.

(9) Suça karışan çocukların yerleştirileceği geçici koruyucu aileler yanında aynı anda en fazla iki çocuk bulunur.

(10) Suç mağduru çocuklar ile suça karışan çocukların aynı geçici koruyucu aile yanında bulunmaması esastır.

(11) Özel zorlukları ve ihtiyaçları olan çocuklar ile diğer çocukların aynı geçici koruyucu aile yanında bulunmaması esastır.

(12) Geçici koruyucu aileler yanına yerleştirilecek çocukların birbirlerine zarar vermemeleri açısından da korunma altına alınma nedenleri, yaş ve cinsiyetleri açısından özel bir değerlendirme yapılır.

(13) İl veya ilçe müdürlüğü tarafından geçici koruyucu aileler yanına yerleştirilmesine karar verilen çocuklar doktor raporu alındıktan sonra günün her saatinde yerleştirilebilir. Komisyon kararı yirmi dört saat içinde alınır. Mesai saatleri dışında yapılacak yerleştirmeler, il veya ilçe müdürlüğünce görevlendirilen sosyal çalışma görevlisi tarafından yerine getirilir.

(14) Uzmanlaşmış koruyucu aile modelinden yararlandırılacak çocukların tek olarak yerleştirilmesi esastır. Ancak çocuğun yararına uygun şartların oluşması halinde en fazla iki çocuk yerleştirilebilir.

(15) Yanına çocuk yerleştirilen aileye; standardı Genel Müdürlükçe belirlenen ve üzerinde çocuğun da ismi bulunan fotoğraflı Koruyucu Aile Kimlik Kartı verilir. Bu kartlar il veya ilçe müdürlüklerince düzenlenir. Koruyucu Aile Hizmeti kapsamında işbirliği ya da protokol yapılan yerlerde bu kartın gösterilmesi zorunludur.

Koruyucu ailenin görev ve yükümlülükleri

MADDE 15 – (1) Koruyucu ailelerin görev ve yükümlülükleri şunlardır;

a) Yanına yerleştirilen çocuğun her yönden sağlıklı gelişimi için gerekli koşulları sağlamak ve uygulamak, Sağlık Bakanlığının belirlediği aralıklarda çocuk izlem protokollerine göre izlemine yaptırmak, varsa tedavi planı ile ilgili yükümlülükleri yerine getirmek, uygulanmasında koruyucu aile birimiyle işbirliği içerisinde olmak.

b) Çocuğun yetenekleri ve becerilerinin el verdiği ölçüde eğitim ve öğretimi veya meslek sahibi edindirilmesi için gerekli çabayı göstermek, çocuğu koruma, eğitme ve yetiştirme dışında hiçbir surette çalıştırmamak.

c) Görüşürülmesinde koruyucu aile birimince bir sakınca bulunmaması durumunda çocuğun; anne, babası ve diğer yakınları ile koruyucu aile birimince uygun görülen şekil ve zamanda görüşmesini sağlamak.

ç) Çocuğun kan bağı bulunan ya da eski çevresinden kişilerle il veya ilçe müdürlüğünün bilgisi dışında iletişim kurmamak.

d) Çocuğun karşılanabilir nitelikteki ihtiyaç, istek ve beklentileri ile çocuğu ilgilendiren kararlarda düşüncesini almak.

e) Çocuğun devam edeceği okul, katılacağı kurs, sünnet gibi hayatını etkileyen, değiştiren konularda sorumlu sosyal çalışma görevlisi ile birlikte karar almak.

f) Hizmet sürecinde çocukla ilgili oluşan her türlü rutin dışı değişiklikleri ve bunlara ilişkin duyumlarını zaman geçirmeksizin sorumlu sosyal çalışma görevlisine bildirmek.

g) Koruyucu aile hizmet sürecine ve yerleştirilen çocuklara ilişkin olarak mesleki çalışmaları yürüten sosyal çalışma görevlilerine gerekli çalışma şartlarını hazırlamak, periyodik izlemeleri ve mesleki yönlendirmeleri kabul etmek, koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının uygulanması için uygulama planı doğrultusunda işbirliği yapmak.

ğ) İl veya ilçe müdürlükleri tarafından koruyucu aile konusunda yapılacak eğitim ve çalışmalara katılmak.

h) Çocuğun, il veya ilçe müdürlüğünün uygun görüşü alınmaksızın başka bir kişi veya ailenin yanına bırakarak oturma yerini değiştirmemek.

ı) Telefon değişikliği bilgisini hemen, adres bilgilerindeki değişikliklerini acil durumlar dışında değişiklik gerçekleşmeden bulunduğu il veya ilçede en az yirmi gün önce, başka bir il veya ilçeye taşınma durumunda en az bir ay önce il

veya ilçe müdürlüğüne bildirmek ve taşınma sonrasında da sürekli yerleşim yerini yirmi gün içinde bildirmek.

i) Çocuğun koşullarının değişmesi sonucu il veya ilçe müdürlüğü tarafından hizmet modelinde bir değişikliğe gidilmesinin planlanması halinde, çocuğun yararının gerektirdiği işlemlerin yapılabilmesi için her türlü destekte bulunmak ve çocuğun ayrılık sürecine hazırlanmasında il veya ilçe müdürlüğü ile iş birliği yapmak.

j) Çocuk yerleştirme önerisini geçerli bir mazereti olmaması halinde kabul etmek.

(2) Geçici koruyucu ailenin birinci fıkrada belirtilenler dışındaki diğer görev ve yükümlülükleri şunlardır;

a) Acil koruma gerektiren ve kuruluş bakımına yerleştirilmemiş olup, il veya ilçe müdürlüğü tarafından yerleştirilmek istenen çocukları, mazeretsiz olarak üç defadan fazla olmamak şartıyla günün her saatinde kabul etmek.

b) İl veya ilçe dışına çıkılması gereken durumlarda önceden il veya ilçe müdürlüğüne bilgi vermek.

c) Ev koşullarını hizmete uygun olarak düzenlemek.

ç) Geçici statüden vazgeçmek istemeleri halinde bu durumu en az bir ay önceden il veya ilçe müdürlüğüne bildirmek.

d) Geçici statüden vazgeçmek için dilekçe ile durumunu bildiren koruyucu aile, il veya ilçe müdürlüğünün uygun bulması halinde yanındaki çocukların kendilerine uygun hizmet modellerine geçişleri sağlanana kadar hizmeti sürdürmek.

(3) Uzmanlaşmış koruyucu ailenin, birinci fıkra ile ikinci fıkranın (a) bendi hariç diğer bentlerinde belirtilenler yanında, suça sürüklenmiş veya suç mağduru olan çocukla ilgili diğer görev ve yükümlülükleri şunlardır;

a) Koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının uygulanması için ilgili birimlerle işbirliği yapmayı kabul etmek.

b) Varsa verilen denetim tedbiri hakkında ilgili birimlerle işbirliği yapmak.

c) Hazırlanan uygulama planı, varsa tedavi planı, eğitim tedbiri ile ilgili olarak eğitim planındaki yükümlülükleri yerine getirmek, uygulanmasında koruyucu aile birimiyle işbirliği içerisinde çalışmak.

İzleme esasları

MADDE 16 – (1) Koruyucu aile ve yanına yerleştirilen çocuk, aşağıda belirtilen esaslar doğrultusunda düzenli olarak izlenir.

a) İzlemelerde tespit edilen durumlar Genel Müdürlükçe belirlenen formlara işlenir. İzleme sürecindeki formlar ve raporlar sosyal çalışma görevlileri tarafından düzenlenir, ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik gerekli mesleki çalışmalar planlanır.

b) Esas olarak sosyal çalışma görevlileri aynı anda en fazla yirmi vaka ile görevlendirilebilir. Koruyucu aile hizmeti kapsamında görevlendirilen sosyal çalışma görevlilerinin başka bir hizmet alanında görevlendirilmesi tercih edilmez.

c) Koruyucu aile birimine; koruyucu aile hizmetinin etkin ve verimli olarak çocuğun yararına sürdürülebilmesi için hizmetin takibine yönelik süreçlerde ihtiyaç duyulan araç, gereç ve diğer konularda gerekli imkânlar öncelikle sağlanır.

ç) İl veya ilçe müdürlüklerinde gerçekleştirilen izleme görüşmelerinde çocukların koruyucu veya öz ailelerini beklerken zaman geçirebilecekleri ya da kendileriyle de aynı anda görüşme yapılabilecek, kırtasiye, oyuncak gibi malzemelerin bulunduğu görüşme odaları oluşturulur.

(2) Koruyucu aile ve çocuğun izlenmesi sürecinde;

a) Koruyucu aile ve yanına yerleştirilen çocuk, görevli sosyal çalışma görevlisi tarafından ilk yıl en az her ay bir defa olmak üzere düzenli olarak izlenir, daha uygun hizmet modeline karar verilmesi amacıyla genel bir durum değerlendirmesi yapılır. Çocuğun koruyucu aile yanında kalmasının uygun görülmesi durumunda ikinci yıldan itibaren izlemeler yılda en az dört defadan az olmamak üzere düzenli olarak yapılır.

b) Koruyucu aile hizmet sürecinin özelliğine göre, yerleştirmeyi takip eden ilk haftalar ile geçici ve uzmanlaşmış koruyucu aile yanında bulunan çocuklar için izlemeler daha sık yapılır.

c) İzlemelere gerektiğinde diğer sosyal çalışma görevlileri iştirak ederek kendi mesleki raporlarını düzenler ve vakadan sorumlu sosyal çalışma görevlileri koordinesinde uygulama planı takip edilir.

ç) Koruyucu aile yanındaki çocuğun öz ailesi yanına döndürülmesi için koruyucu aile ve çocukla mesleki çalışmaların sürdürülmesi sağlanır.

d) Çocukla kurulan iletişim, çocuğun ev ortamındaki kurallar bağlamında rolü ile yeri, çocuğa kazandırılan beceriler, davranışları, kendisine tanınan haklar ve aylık bakım ödemesinin ne kadarının çocuk için kullanıldığını belirlemeye yönelik gözlem ve görüşmeler yapılır, hizmet süreci bütün boyutları ile birlikte değerlendirilir.

e) İzleme çalışmalarında, gizlilik ilkesine uyularak koruyucu ailenin ve çocuğun sosyal çevresinde ve çocuk için risk oluşturacak koşullar dikkate alınıp araştırma yapılır.

f) Çocuğun iletişim halinde olduğu diğer kurumlardaki durumu da takip edilir.

g) Koruyucu aile yanındaki çocuğun bakım tedbiri kararı gereği, uygulama planı ve oluşan değişiklikler hakkında mahkemeye bilgi verilir.

(3) Çocuğun öz ailesinin izlenmesi sürecinde;

a) Ailenin yaşam koşulları ve ev ortamı, aile ilişkileri, aile üyelerinin sürekli bir işi ve gelirinin bulunup bulunmadığı, başka bir hizmetten yararlanan çocuklarının olup olmadığı, çocuklarını ziyaret etme ve izinli alma durumları, ziyaret ve izin sonrası çocukta gözlemlenen davranışlar ve psikolojik durumu, koruyucu aile ile il veya ilçe müdürlüğünün bilgisi dışında iletişim kurulmasıyla ilgili sorunlar, çocuğuna bakma istekliliği ve bunun ne kadar gerçekçi olduğu gibi konularda gözlem ve görüşmeler koruyucu aile hizmet modeline göre belirlenen aralıklarda yapılır, kapsamı Genel Müdürlükçe belirlenen ilgili forma işlenir.

b) Öz aileye, koruyucu aile hizmeti hakkında olumlu bakış ve uygun yaklaşım kazandırmak üzere gerekli mesleki çalışmalar kuruluşla koordinasyon sağlanarak yapılır.

c) Öz aile ile çocuğun birlikte yaşamalarını sağlayacak kısa ve uzun dönemde mesleki çalışmalar planlanır, şartların uygun bulunması durumunda çocuğun ailesi yanına dönüşü değerlendirilir.

(4) Çocuğun öz ailesi ve geçmiş yaşantısından diğer kişilerle görüşmelerinin izlenmesi sürecinde;

a) Çocuğun kan bağı bulunan ya da önceki çevresinden tanıdığı kişilerle görüşmeleri, vakadan sorumlu sosyal çalışma görevlisi koordinasyonunda planlanır.

b) Planlanan görüşmeler dışında il veya ilçe müdürlüğünün bilgisi olmaksızın görüşme yapılmaması konusunda çocuk, koruyucu aile ve öz aile ile mesleki çalışma yapılır.

c) Görüşmelerde çocuğun olumsuz etkilenmemesi için vakadan sorumlu sosyal çalışma görevlisinin, ihtiyaç halinde başka bir sosyal çalışma görevlisinin de hazır bulunması sağlanır.

ç) Çocuğun kuruluştaki bulunan kardeşleri ile görüştürülmesine ilişkin kayıt ve gözlem formları aynı gün doldurularak çocuğun koruyucu aile dosyasına konulmak üzere il veya ilçe müdürlüğüne iki gün içinde gönderilir.

İzin

MADDE 17 – (1) Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuk, dosya bilgileri ve yapılan sosyal inceleme sonucuna göre uygun bulunması ve çocuğun istemesi halinde yaşantısını etkilemeyecek aralıklarla ve sürelerle, tatil günlerinde olmak üzere yıl içerisinde en fazla otuz güne kadar öz ailesine izinli verilebilir. İzinli verilen çocuk, koruyucu aileden öz ailesine veya yakınlarına verilmek üzere koruyucu aile birimince alınır ve izin bitiminde aynı yöntemle koruyucu aileye verilir.

(2) İzinli verilen çocuklar için izin tutanağı doldurulur ve bir sureti dosyasında saklanır, diğer sureti izinli verilen kişiye teslim edilir.

(3) İzin sırasında veya dönüşünde çocuğun ihmal edildiği, istismara uğradığı ya da kötü muamele gördüğünün belirlenmesi hallerinde durum hakkında tutanak düzenlenir, gerekli mesleki çalışmalar yapılır, planlanarak uygulanır, izinli verilen kişi hakkında yasal işlemlerin başlatılması için gerekli başvurular yapılır, çocuk bir daha bu kişiye izinli verilmez ve hakkındaki hizmet planı yeniden değerlendirilir.

(4) İzin süresi biten çocuğun koruyucu aile birimine getirilmemesi halinde çocuk, kollukla birlikte bulunduğu adresten hemen geri alınır.

Koruyucu ailenin yerleşim yeri değişikliği

MADDE 18 – (1) Koruyucu ailenin yerleştiği il veya ilçesini değiştirmesi halinde ilgili dosyalar, il veya ilçe müdürlüğünce yeni yerleşim adresinin bulunduğu il veya ilçe müdürlüğüne gönderilir. Yeni yerleşim yerinin bildirilmesi tarihinden itibaren en fazla bir hafta içinde koruyucu aile ziyaret edilir ve koruyucu aile izleme raporu hazırlanır. Olumlu kanaat oluşması halinde çocuğun nakline ilişkin işlemler ilgili il veya ilçe müdürlükleri arasında yapılır. Nakil sırasında koruyucu aileye en son yapılan ödeme tarihi belirtilir.

Çocuk ve koruyucu ailenin birlikte seyahat etmesi

MADDE 19 – (1) Koruyucu ailenin tatil, gezi gibi nedenlerle il dışı seyahatlerinde çocuğu beraberinde götürmek istemesi halinde; çocuk ve aileyi izlemekle görevli sosyal çalışma görevlisinin uygun görüşü ve il veya ilçe müdürünün onayı ile izin verilir.

(2) Koruyucu ailenin görev veya tatil amacı ile çocuğu beraberinde yurt dışına götürebilmesi talebi; veli, vasi veya kayyumun izni, çocuk ve aileyi izlemekle görevli sosyal çalışma görevlisinin uygun görüşü ile komisyona sunulur. Komisyon tarafından çocuğun yurt dışına çıkmasının uygun görülmesi halinde, il veya ilçe müdürünün teklifi ve mahalli mülki amirin onayı ile gerekli izin verilir.

(3) Çocuğun koruyucu ailesiyle birlikte yurt dışına çıkmasının uygun bulunduğu durumlarda hizmet kapsamında yapılması gereken izleme ve

raporlamaya ilişkin ücretler, Bakanlıkça gönderilen ödenekten, koruyucu aile ve çocuğun takip edildiği il müdürlüğüne yapılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Hizmetin Sonlandırılması

Çocuğun geri alınması

MADDE 20 – (1) Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuk, aşağıdaki durumların tespiti halinde yerleştirmede izlenen usulle geri alınır.

a) Koruyucu ailenin 15 inci maddede belirtilen yükümlülükleri yerine getirmemesi.

b) Çocukla koruyucu aile arasındaki sağlıklı iletişimin yapılan mesleki çalışmalara rağmen kurulamaması veya devam ettirilememesi.

c) Koruyucu aile tarafından çocuğun istismar edildiğinin tespit edilmesi.

ç) Koruyucu ailenin, çocuğun öz ailesi ile ilişkilerini zedeleyecek tutum ve davranışlarda bulunduğu ve bu doğrultuda ifadeler kullandığının belirlenmesi.

d) Çocuk için hizmetten beklenen yararın gerçekleşmediğinin yapılan izlemelerde tespit edilmesi.

e) Çocuğun koruyucu aileye yerleştirilme nedeninin ortadan kalkması.

f) Çocuğun yararlanacağı hizmet modelinin değişmesi veya koruma kararının kaldırılması.

g) Koruyucu ailenin herhangi bir nedenle hizmet vermekten vazgeçmesi.

(2) Komisyonun çocuğu geri almaya karar vermesi halinde, çocuğun ayrılık sürecine hazırlanmasına yönelik uygulama planı oluşturulur bu plan sorumlu sosyal çalışma görevlisi tarafından uygulanır. Çocuk hazır olduğunda aileden geri alınır ve bu hususa ilişkin tutanak düzenlenir.

(3) Çocuğun koruyucu aile yanından geri alındığı tarihten itibaren koruyucu aile sözleşmesi ve Koruyucu Aile Kimlik Kartının geçerliliği kendiliğinden sona erer.

(4) Koruyucu Aile Sonlandırma Formu, çocuğun koruyucu aile yanından geri alındığı tarihten itibaren en geç on gün içinde Genel Müdürlüğe ulaştırılır.

(5) Koruyucu ailenin çocuğu vermek istememesi halinde aileye yazılı bildirimde bulunularak çocuğu acil durumlar dışında en geç üç gün içinde

koruyucu aile birimine getirmesi istenir. Verilen süre içinde çocuğun getirilmemesi halinde gerekirse kolluk yardımıyla çocuk koruyucu aileden geri alınır.

(6) Çocuğun zarar gördüğü ve acilen koruyucu aile yanından alınmasının zorunlu olduğu kanaati oluşan durumlarda, gerekirse kolluktan destek alınarak çocuk aileden zaman geçirilmeksizin geri alınır.

(7) Çocuğun, koruyucu aile yanından geri alınması aşamasında veya vakanın aciliyetine göre geri alınma sonrasında tedbir kararlı çocuklar için tedbirin değiştirilmesine yönelik yetkili mercilere başvuruda bulunulur.

(8) Geri alınan çocuğun yerleştirildiği yere uyum sağlamasına yönelik olarak takibi ve uygulama planının oluşturulmasına ilişkin çalışma yapılır.

Geri alınan çocuğun yararlanacağı hizmet

MADDE 21 – (1) Koruyucu aileden geri alınan çocuk, öncelikle öz ailesi yanına döndürülür.

(2) Öz ailesi yanına döndürülemeyen çocuk, öncelikle akraba veya yakın çevre koruyucu aile modeli kapsamında değerlendirilir.

(3) Akraba veya yakın çevre koruyucu aile modeli kapsamında değerlendirilemeyen çocuk, durumuna uygun başka bir koruyucu aile yanına yerleştirilir.

(4) Durumuna uygun bir koruyucu aile bulunamaması halinde çocuk, uygun başka bir hizmet modelinden yararlandırılır.

Koruyucu aile statüsünün iptali

MADDE 22 – (1) Aşağıdaki durumların tespiti halinde koruyucu aile statüsü iptal edilir.

a) Çocuğu ihmal ve istismar ettiğinin, kötü muameleye maruz bıraktığının belirlenmesi.

b) Sosyal ilişkileri açısından toplumun norm ve değerlerine aykırı düşen davranışlarının gözlenmesi.

c) Fizik ve ruh sağlığının, çocuğun bakımını etkileyecek derecede bozulmuş olduğunun Devlet ya da üniversite hastanelerince doktor raporu ile belirlenmesi.

ç) 8 inci maddenin dokuzuncu fıkrasının (d) bendine göre sahip olduğu şartı yitirmesi.

d) Mesleki danışmanlık hizmeti ve yönlendirmelere uygun davranmaması.

e) Geçici koruyucu ailenin çocuk yerleştirme önerilerini mazeretsiz olarak üç kereden fazla kabul etmemesi.

(2) Birinci fıkrada belirtilen durumların tespiti halinde; sorumlu sosyal çalışma görevlisinin hazırlayacağı rapor, geciktirilmeksizin Komisyona iletilir. Koruyucu aile statüsünün iptaline ilişkin talep hakkında komisyon tarafından en fazla onbeş gün içinde karar verilir.

(3) Komisyonca koruyucu aile statüsü iptal edilen koruyucu aile yanına bir daha çocuk yerleştirilemez.

(4) Koruyucu aile statüsünün iptaline ilişkin karar, Genel Müdürlük ile il ve ilçe müdürlüklerine en kısa sürede bildirilir.

Suç duyurusunda bulunma

MADDE 23 – (1) Koruyucu aile hizmet sürecinde konusu çocuğa yönelik suç teşkil eden eylemlerin tespiti halinde Cumhuriyet savcılığına suç duyurusunda bulunulur.

(2) Çocuğun haklarının korunması amacıyla adli süreç takip edilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Ödeme Esasları

Koruyucu ailelere yapılacak ödemeler

MADDE 24 – (1) Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocukların bakım, eğitim ve yetiştirilmelerine ilişkin harcamalara karşılık olmak üzere talepte bulunan koruyucu ailelere her çocuk için, ek gösterge dahil en yüksek Devlet memuru aylığının aşağıda belirtilen yaş aralıklarına göre belirlenen oranları karşılığı tutarı, hiçbir kesinti yapılmaksızın aylık ve net olarak ödenir.

<u>YAŞ</u>	<u>ORANLAR</u>
0-3 yaş	yüzde elli
4-5 yaş	yüzde yetmişbeş
6-14 yaş	yüzde seksen
15-18 yaş	yüzde seksenbeş
19+yaş	yüzde doksan

(2) Özel zorlukları veya ihtiyaçları bulunan ya da engelli çocuklar için aylık bakım ücreti özür ve yaş durumu dikkate alınarak birinci fıkrada belirtilen miktar yüzde elli artırılarak uygulanır.

(3) Koruyucu aile yanında eğitime veya mesleki eğitim ya da kursa devam etmeyen eğitim yaşındaki çocuklar için ikinci fıkrada belirtilenler hariç aylık bakım ücreti yaş grubuna göre aldığı ücretin yüzde ellisi oranında ödenir.

(4) Aile yanına aynı süreçte kardeş çocuklar hariç ikinci çocuk yerleştirilmesi halinde, ikinci çocuk için birinci fıkrada belirtilen ödemenin yüzde sekseni kadarı ödenir. Yerleştirilecek üçüncü ve daha fazla çocuk için yapılacak aylık ödeme ise bu çocukların yaş grupları itibarıyla kendileri için birinci fıkrada belirtilen ödemenin yüzde altmışını geçemez.

(5) Koruyucu aile yanına yerleştirilen her çocuk için giderlerinin karşılanması amacıyla aylık bakım ödemesi her ayın yedisine kadar peşin olarak yapılır. Ayın ilk beşinci gününden sonra yapılan yerleştirmelerde ve çocuğun koruyucu aile ilişkisinin sona erdiği ayda çocuğun koruyucu aile yanında kaldığı gün sayısı ile orantılı olarak ödeme yapılır, varsa fazla ödeme geri alınır.

(6) Koruyucu ailelerden, eşine veya bir yakınına bağlı olmaksızın kendine ait sosyal güvencesi olmayan eşlerden birinin bir asgari ücret tutarı üzerinden Sosyal Güvenlik Kurumu kapsamında isteğe bağlı sigortasını yaptırmayı ve ödeme belgesinin ibrazı halinde primleri aylık ödemelere ilave edilerek Bakanlıkça gönderilen ödenekten karşılanır.

(7) Talepte bulunan koruyucu ailelere, çocuk başına ödeme, Bakanlıkça gönderilen ödenekten, koruyucu aile ve çocuğun takip edildiği il müdürlüğünce yapılır.

Geçici koruyucu ailelere yapılacak ödemeler

MADDE 25 – (1) Geçici koruyucu aile ödemesi ay sonunda ve çocuğun aile yanında kaldığı gün oranında yapılır. Yapılacak ödemeler aşağıdaki şekilde gerçekleştirilir:

a) Ailenin yanına yerleştirilecek çocuklar için ödemeler, beşinci fıkrası hariç olmak üzere 24 üncü madde hükümlerine göre yapılır.

b) Ay içinde beş çocuktan fazla yerleştirme yapılması halinde (a) bendinde belirtilen ödemeye ilave olarak ek gösterge dahil en yüksek Devlet memuru aylığının yüzde otuzu eklenerek ödeme yapılır.

c) İhtiyaç halinde çocukların mama, bez, giyim ve okul malzeme masraflarının karşılanması amacıyla kuruluştaki kalan çocuklar için ilgili mevzuatta belirlenen yıllık giyim kuşam tablosunda yer alan istihaklara uygun olarak her çocuk için peşin ödeme yapılır.

Eğitim, kurs, servis, harçlık ve diğer giderler

MADDE 26 – (1) Koruyucu aile hizmeti kapsamındaki, okula devam eden veya öğrenimini sürdürememiş çocuklara, kuruluş bakımındaki çocuklara verilen

miktarlar üzerinden harçlık ödenir. Koruyucu aile yanında bakılan çocukların kişisel gelişimleri için gerekli olan harçlık, koruyucu aile tarafından çocuğa verilir. Çocuğa verilen harçlığın, kuruluş bakımındaki çocuklara verilen harçlıkla aynı olması için koruyucu ailelere gerekli yönlendirme yapılır.

(2) Tam gün öğrenim görüp de yemeklerini evde yeme olanağı bulamayan çocuklara, öğrenim süresince harçlıkları iki kat artırılarak ödenir.

(3) Koruyucu aile yanında bakılan çocukların gelişim ve eğitimlerinin desteklenmesi için sorumlu sosyal çalışma görevlisi rehberliğinde yapılacak değerlendirme sonucunda koruyucu ailelere aşağıdaki ödemeler yapılır.

a) Servis ile okullarına gitmek zorunda olan çocukların okul servis ücretleri ile engelli çocukların servis ücretleri ve 4-5 yaş grubu kreş çağı veya anaokulu çocuklarının servis ücretleri, servis bulunmaması halinde ulaşım giderleri karşılığı otobüs bilet ücreti ödenir.

b) Bir meslek edinmek üzere kamu ya da özel kuruluşlar tarafından açılan kurslara katılacakların ücretsiz kontenjanlardan yararlanma durumları değerlendirilir, bu imkândan yararlanamayanların kurs süresince kurs bedelleri, eğitim ve öğretimlerine ilişkin etüt, kurs, yaz okulu, harç, sınav ve kayıt ücretleri ile bunlara ilişkin her türlü araç gereç ve malzeme giderleri karşılanır. Çocuğun gelişim ve eğitim ihtiyaçları sorumlu sosyal çalışma görevlisi tarafından değerlendirilerek uygun bulunması halinde çocuk bir yıl içinde birden fazla kursa katılabilir.

c) Başka illere öğrenim amacı ile gitmesi gereken çocukların ulaşım giderleri, bir günlük konaklama bedeli ile çocuğun okula kaydı ve kalacağı yere yerleştirilmesi ile ilgili olarak yardımcı olmak üzere giden koruyucu anne ve babanın da ulaşım ve bir günlük konaklama giderleri 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanununun 8 inci maddesine göre memur veya hizmetli olmayanlar için ödenecek tutarı geçmeyecek şekilde ödenir.

(4) Aylık bakım ücreti almayan koruyucu ailelere talepleri halinde birinci ve ikinci fıkrada belirtilen harçlık ile üçüncü fıkrada belirtilen ödemeler yapılabilir.

(5) Koruyucu aile yanında bakılıp okula giden çocuklara her yıl bir defaya mahsus olmak üzere Eylül ayında okul masraflarının karşılanması amacıyla 24 üncü maddeye göre yapılacak ödemeler üç kat olarak uygulanır. Ayrıca, koruyucu aile yanındaki bütün çocuklara yıllık giyim masraflarının karşılanması için Şubat ve Ağustos ayları ödemeleri iki kat tutarında yapılır.

(6) Aylık bakım ücreti almayan koruyucu ailelere de talepleri halinde yanlarındaki çocukların giyim ve eğitim masrafları karşılığı olarak beşinci fıkra hükümlerine göre ödeme yapılır.

(7) Yukarıdaki fıkralarda belirtilen tutarlar, Bakanlıkça gönderilen ödenekten, talepte bulunan koruyucu ailelere, çocuğun takip edildiği il müdürlüğüne ödenir.

Sağlık giderleri

MADDE 27 – (1) Koruyucu ailede bakılan çocukların sağlık harcamaları için kuruluş bakımındaki çocuklarda olduğu gibi 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümleri uygulanır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Genel Müdürlüğe bilgi verilmesi gereken durumlar

MADDE 28 – (1) Koruyucu aile olmak üzere başvuran aile yanına çocuk yerleştirilmesi, geri alınması, koruyucu ailenin yerleşim yerinin bulunduğu ili değiştirmesi, çocuğun naklinin yapılması, statü iptali ve çocuğun vefatı hallerinde il müdürlüklerince Genel Müdürlüğe bilgi verilir.

Düzenlenecek belgelerin şekli

MADDE 29 – (1) Koruyucu aile hizmetinin işleyişinde ihtiyaç duyulacak koruyucu aile sözleşmesi, yerleştirme ve sonlandırma formları ile sürecin her aşamasında kullanılacak benzeri belgelerin şekil, standart ve içerikleri ilgili mevzuata uygun olarak Genel Müdürlük tarafından belirlenerek ilgili birimlere duyurulur.

(2) Hizmet sürecinde, Genel Müdürlük tarafından geliştirilen standart formlar kullanılır. Hizmete ilişkin bilgiler ve değişiklikler zamanında bilişim sistemine yansıtılır. Formlar ve düzenli istatistikî bilgiler, il müdürlüğü tarafından Genel Müdürlüğe belirtilen zamanlarda gönderilir.

Koruyucu aile eğitiminin düzenlenmesi

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde il müdürlüklerince koruyucu ailelere verilecek eğitimlere başlanır. Bu eğitimler başlatılmaya kadar başvuruda bulunan ailelere eğitimlerini daha sonra tamamlamak şartıyla çocuk yerleştirilebilir.

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

MADDE 30 – (1) 14/10/1993 tarihli ve 21728 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanan Koruyucu Aile Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 31 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

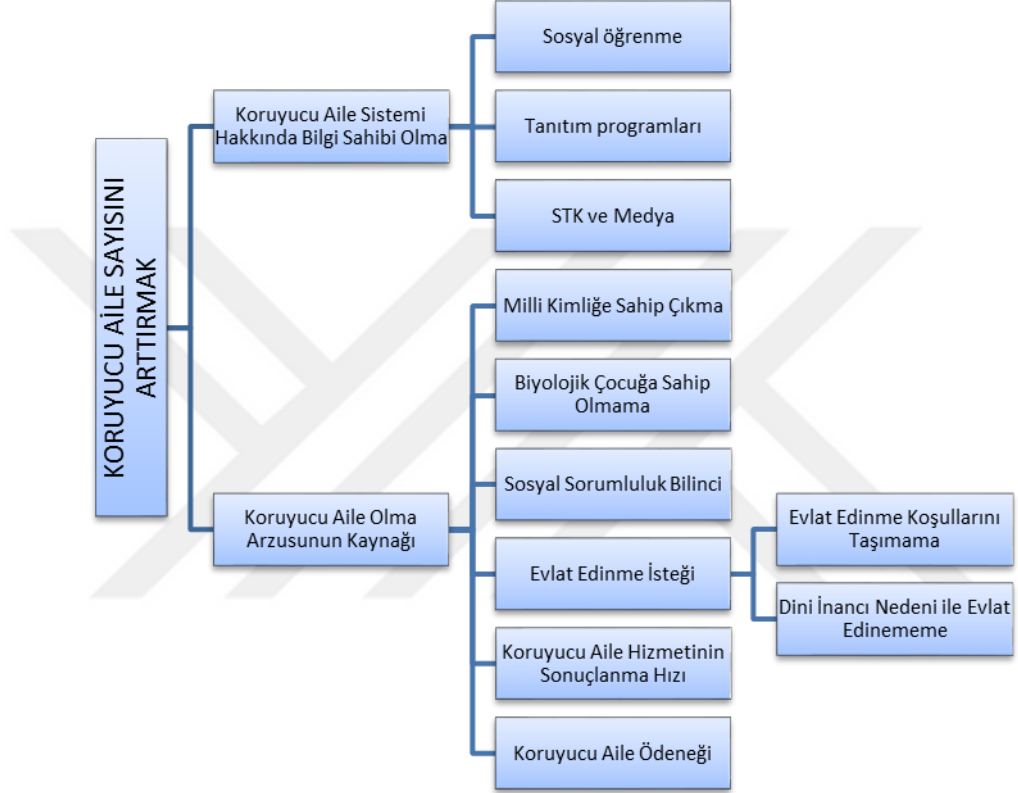
MADDE 32 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı yürütür.

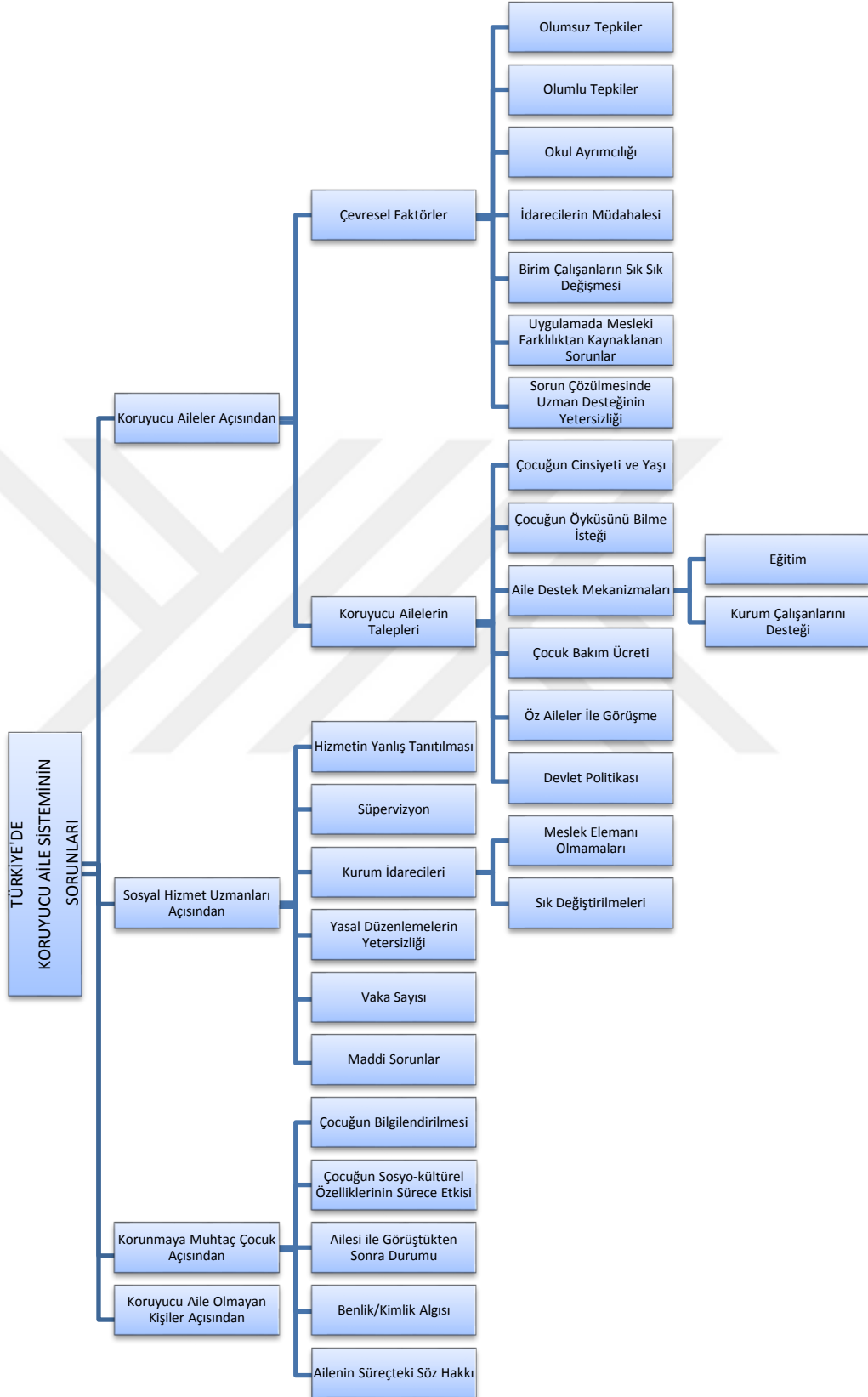
EK 3

Şekiller

Koruyucu Aile Sayısını Artırmak

Türkiye’de Koruyucu Aile Sisteminin Sorunları

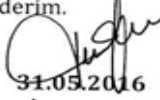
EK 4 Turnitin

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tez Adı: "Türkiye'de Koruyucu Aile Hizmetinin Etkinliğinin Arttırılmasına Yönelik
Çözüm Önerileri: Türkiye ve Hollanda Karşılaştırması

Tezime ilişkin 31/05/2016 tarihinde yapılan Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 16'dır.

Belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

31.05.2016

Adı Soyadı : Tuğba KOÇ
Öğrenci No : 131358007
Anabilim Dalı : Sosyal Hizmet
Programı : Yüksek Lisans

DANIŞMAN ONAYI
UYGUNDUR.
Yrd.Doç.Dr.Gülten UÇAN

Açıklamalar

1-Tez Çalışması Orijinallik Raporu (TÇOR), TURNITIN İntihal Tespit Programı kullanımı için kişisel hesap alma hakkı bulunan tez danışmanları, Enstitülerde görevlendirilen personeller, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nda görevlendirilen kütüphaneciler tarafından alınır.

2-Sayfa sayısı 400'den az olan tezler için tez savunmasından önce ve başarılı olması durumunda düzeltmelerden sonra olmak üzere 2 kez TÇOR alınır.(400 sayfadan fazla olan tezler 400 ve katları şeklinde bölünerekTurnitin veri tabanına yüklenmesi gerekmektedir. Bu gibi durumlarda benzerlik oranının hesaplanmasına ilişkin detaylı forma, kütüphane web sayfasında bulunan Turnitin kullanım kılavuzlarının altından erişilebilir.)

3-TÇOR, tezin yalnızca Kapak Sayfası, Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan kısmının tek bir dosya olarak intihal tespit programına yüklenmesi ile alınır.

Programa yükleme yapılırken Dosya Başlığı (documenttitle) olarak tez başlığının tamamı, Yazar Adı (author'sfirst name) olarak öğrencinin adı, Yazar Soyadı (author'slast name) olarak öğrencinin soyadı bilgisi yazılır.

4- TURNITIN İntihal tespit programına yüklenen dosyanın süreçlenmesinde, ilgili programdaki filtreleme seçenekleri aşağıdaki şekilde ayarlanır: - Kaynakça hariç, - Alıntılar hariç, - 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 5 words)

5-İsteğe bağlı ayarlar kısmından; "Ödevleri şuraya gönder?" seçeneği mutlaka DEPO YOK şeklinde işaretlenmesi gerekmektedir;aksi durumda aynı tezin ikinci kez yüklenmesi durumunda benzerlik %100 çıkacaktır ve depodan tezi silmek çok uzun süre gerektirecektir.

6- Raporlama işlemi tamamlandıktan sonra, kaydedilmiş olan ekranın görüntüsünü sağ üst köşesinde yüzdelerle belirtilen "benzerlik oranı," raporlamaya tabi tutulmuş olan dosyanın "toplam sayfa sayısı" ve raporlama işleminin yapıldığı "tarih" bilgisi, "Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu" formuna işlenir.

7- Benzerlik oranında tüm sorumluluk öğrenciye aittir.

8-Tez savunma sınavı sonrasında başarılı bulunan öğrenci, tez savunma sınavı tarihinde tezde yapılmış muhtemel değişiklikleri içeren dosya kullanılarak alınmış ikinci bir intihal raporundaki bilgiler kullanılarak hazırlanmış ve tez danışmanı tarafından onaylanarak imzalanmış ikinci bir "Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu"nu Enstitüye teslim etmekle yükümlüdür.

9-Turnitin Hakkında Bilgiler: <http://kutuphane.cbu.edu.tr/turnitin.9370.tr.html>

EK 5 Etik Kurul Onayı

CELAL BAYAR
UNİVERSİTESİ

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Personel Daire Başkanlığı

Sayı : 66325398-903.07.01- 8486 / 444 CG
Konu : Etik Komisyon Başvurusu Hk.

01-02-2015

Sayın Tuğba KOC
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi
MANİSA

İlgi :16.06.2015 tarih ve 5348 sayılı Etik Komisyon başvurunuz.

"Türkiye'de Koruyucu Aile Hizmetinin Sorunları ve Etkinliğinin Arttırılmasına Yönelik Çözüm Önerileri: Türkiye ve Hollanda Karşılaştırması" başlıklı araştırma dosyanız Etik Komisyonun 28.08.2015 tarih ve 2015-08 sayılı toplantısında incelenmiş olup, aynı toplantıda alınan 04 nolu karar ile etik yönden uygunluğuna karar verilmiştir.
Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Bilal Çiğdem GEMİS
Rektör Yardımcısı
Etik Komisyon Başkanı

Celal Bayar Üniversitesi Rektörlüğü Muradiye Kampüsü 45030 MANİSA
Tel: (0 236) 201 10 00 Fax: (0236) 201 14 00
e-Posta: personel@cba.edu.tr Web Adresi: http://personel.cba.edu.tr

Bilgi İçin: M. ÇAPUR
Yeni Hazırlama ve Kontrol İşletmeni
(0 236) 201 12 00

EK 6 İzin Belgesi

Sayı:20-017-129/207

Konu: Tuğba Koç'un Tez Çalışması Hk.

Tarih:15.06.2016

Celal Bayar Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Enstitünüzün Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı Tezi Yüksek Lisans öğrencisi Tuğba Koç'un "Türkiye'de Koruyucu Aile Hizmetinin Sorunları ve Etkinliğinin Artırılmasına Yönelik Çözüm Önerileri: Hollanda ve Türkiye karşılaştırılması" konulu tez çalışmasının formu incelenmiş, çalışmaya katkı sağlamak isteyen dernek üyesi koruyucu ailelerin yazılı onayı alınmıştır. Çalışmanın kurumumuz üyesi koruyucu aileler ile yapılması uygundur. Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Ayfer Doğan
Denizli Koruyucu Aile Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı

Devlet Koruyucu Aile Derneği

Atatürk Bulvarı, Mimarlar Odası Katı, Beşiktaş, İstanbul / Türkiye

2011-2015 Yılı Kurumlar Sicil No: 299611 / www.koruyucuailedernegi.org.tr

ÖZGEÇMİŞ

Adı	Tuğba	Soyadı	Koç
Doğum Yeri	Denizli	Doğum Tarihi	16.08.1984
Uyruğu	T.C	Tel	505 867 06 99
E-mail	ozen_tugba@hotmail.com		

Eğitim Düzeyi

	Mezun olduğu Kurumun Adı	Mezuniyet Yılı
Doktora/ Uzmanlık		
Yüksek Lisans		
Lisans	Hogeschool van Utrecht	2008
Lise	ROC	2003

İş Deneyimi

Görevi	Kurum	Süre (yıl-yıl)
Okul Sosyal Hizmet Uzmanı	Basisschool	2008
Sosyal Hizmet Uzmanı	Ağrı Devlet Hastanesi	2009- 2010
Sosyal Hizmet Uzmanı	Gümüşhane Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü	2010- 2011
Sosyal Hizmet Uzmanı	Pamukkale Üniversitesi Hastanesi	2011-.....

Yabancı Dilleri	Okuduğunu Anlama	Konuşma	yazma
Flemanca	İyi	İyi	İyi
İngilizce	Orta	Orta	Orta

Yabancı Dil Sınav Notu

YDS	ÜDS	İELTS	TOEFL İBT	TOEFL PBT	TOEFL CBT	FCE	CAE	CPE

	Sayısal	Eşit Ağırlık	Sözel
Ales Puanı		56	75
(Diğer) Puanı			

Bilgisayar Bilgisi

Program	Kullanma Becerisi

